

Gregori Benford, JEDRENJE BLISTAVOM VEËNOŠÆU
Prevela Zvezdana Šelmiæ

Prolog
METALOID

Crne rupe imaju klimu, nekakvu.

Svetlo teæe iz njih. Crnilo se nalazi u samom jezgru, ali trenje zagreva gas i prašinu što prilaze. Ti tokovi trepere od izazvanog zraæenja. Brinu ih oluje. Belo usijani tornadi kovitlaju se i usisavaju.

Iz ogromne rupe taæno u središtu galaksije izbija snaþan sjaj. Neprekidno potiskuje nakupljenu masu koja kruþi oko njega, gurkajuæi je po orbitama osuðenim na propast. Źdrelo gravitacije potiskuje tokove u disk, uvek ka unutra. To je patnja u klimi.

Pritisak vrelih fotona je vetar, koji sve goni pred sobom. Osim preþivara. Za te svetlojede, ogromni disk što melje predstavlja izvor hrane.

Plameno cveæe cveta u disku, šaljuæi divlje ultraljubiæaste mlazeve. Oluje svetlosti.

I iznad i ispod nataloþenog diska, u lebdeæim oblacima, ovi fotoni razbijaju molekule do atoma, ljušte atome do golog naboja, pretvaraju æestice u susneþicu. Oblaci su otpad, prašina, pesak. Veæ su osuðeni zbog trenja gravitacije, kao i gotovo sve što tu postoji.

Gotovo. Pauèinastim, lebdeæim stadima ovo je fontana. Izvor života.

Lebde u slojevima, nadimajuæi se na elektromagnetnom vetru. Sunæaju se. Drþe se na okupu.

Svetlojedi strpljivo pasu. Jedni su Infra, a drugi Ultra - prilagoðeni da upijaju odreðeni deo elektromagnetnog spektra.

Svaka vrsta ima karakteristiæan sjaj i oblik. Svaka funkcioniše po evolucionoj neophodnosti, razvivši velike, pljosnate površine receptora. Svaka ima svoju pesmu, koja im sluþi da odrþe orbitu i ugao.

Uprkos ovdašnjoj strašnoj klimi, podaci su barem delimiæna odbrana. Izmeðu pojedinih stada lebdi telemetrija za odrþavanje poloþaja. Svetlucavo pevaju jedni drugima u beskonaænom vrelom danu.

Lebdeæi na pritisku svetlosti, šire se velika krila supersjajnog sedefa. Usmeravaju se, kliþu po vetru, magnetne æigre u sloþenom dinamiækom sistemu. Njihov veèiti, lebdeæi ples odreðuju stalne sile. Tako su odredile inteligencije koje se jedva oseæaju, mašine što gamiþu po tamnijim oblastima, daleko napolju.

Tim višim oblicima potrebna je energija iz ove peæi, ali ne zalaze ovamo. Mudri i vredni ne rizikuju.

Stada povremeno propadaju. Ogromne svetlucave površine se ljušte. Mnogi bivaju baæeni u zbijenu masu molekulskih oblaka, koji æe i sami uskoro ispariti. Drugi bivaju bespomoæno povuæeni vrtlogom, naniþe. Mnogo pre nego što udare u blistavi disk, strašna jara im rastvara oklope. Raspuknu se i planu smrtonosnom energijom.

Sada veæa pretnja lenjo silazi u dugoj spirali. Spušta se iz zaklona guste, uskovitlane prašine. Pušta da padne ka vladajuæoj masi, samoj crnoj rupi. Potom prekida pad šireæi krila od ogledala. Ona lako klize po fotonskom vetru.

Podešava soèiva da odabere plen. Jedna grupa svetlojeda se zbija, zaboravivši prastaro programiranje, ili su moþda uhvaæeni u magnetnu cev. Uzrok nije vaþan. Grabljivac se spušta niz osu same galaksije.

Ovde je navigacija jednostavna. Daleko dole, rotirajuæi pol Jedaæa Svih Stvari predstavlja taèkicu potpunog crnila u središtu neugasivog diska što se polako okreæe.

Zbijeni svetlojedi oseæaju spuštanje neèega. Ogromna lebdeæa stada se razbijaju, razilazeæi se i otkrivajuæi dublju ravan tragaæa za svetlom, tamno-zlatnih. Oni þive da bi upijali svetlost i izluèivali mikrotalasne snopove. Njihov unutrašnji svet vrti se oko upijanja, varenja i urednog luèenja.

Ti mirni kanali sada beže. No, oni koji su se našli blizu ose imaju malo ugaono ubrzanje, i ne mogu da se obrnu na magnetnom stožeru. Nejasno osećaju šta ih čeka. Šištanje njihovih mikrotalasa postaje nestalno.

Neki se bacaju naniže, u nadi da grabljivac neće poći tako blizu Jedača. Drugi se još više zbijaju, kao da brojnost pruža sigurnost. Zapravo je obrnuto.

Metalojed sklapa svoja krila-ogledala. Sada je uglast i brz, sve brži, i nekoliko pripadnika stada je zdrobljeno o njegovo kućište. Privlači ih linijama fluksa. Metalne kose seku svetlojede. Komače hita niz duboko crne tunele. Elektrostatička polja razdvajaju elemente i legure.

Uništena kućišta završavaju u fuzionim vatrama. Tu se razdvajanje može precizno podesiti, kako bi dalo čiste slojeve svake željene legure. U krajnjoj liniji, izvor svega su masa i svetlost. Svetlojedi žive od svetla, a sada završavaju kao masa.

Lukavi metalojed nikada se ne udostoji da primeti slojeve stvorenja kako se sklanjaju pred njim, niti njihove gigaherc-krike panike. Oni su plankton. Vari ih ni ne primećujući njihove pesme, njihov bol, njihov smrtni strah.

Pa ipak je i metalojed deo osetljive ravnoteže. Kad bi on i njegova vrsta nestali, zajednica u orbiti oko Jedača opala bi do manje raznolikog stanja, monotono jednoličnog, bez sposobnosti da se prilagodi promenama Jedača. Bilo bi prikupljeno manje energije i spaseno manje mase.

Metalojed treba manje efikasne svetlojede. Njegove drevne šifre, izoštrene prirodnom selekcijom tokom vremena, odabiraju slabe. One koji su se našli u neproduktivnim orbitama lakše je uhvatiti. Takođe odabira i one koji su pustili da im prijemne ravni potamne od viška teških elemenata, koje nataloženi disk bljuje iz dubine. Metalojed ih uočava po mrljama i tamnoj boji.

Svakog vrelog trenutka, milioni malih smrti uobličuju mehosferu.

Grabljivaca ima mnogo, kao i parazita. Ponekad se na uglačanoj koži metalojeda vide pilepci i krpelji. Te smeđe i žućkaste hrpice hrane se slučajnim otpacima od plena. Mogu da liznu prolazne vetrove materije i svetla. Pri tom čiste metalojeda od neželjenih elemenata - otpada i prašine koji mogu da zaguše i najotpornije mehanizme, samo im treba vremena.

Sve ovo lebdi na pritisku fotona. Svetlo je ovde težnost koja se izliva iz usijanih oluja daleko dole, u velikom disku što melje. Bogata žetva održava mehosferu koja se prostire stotinama kubnih svetlosnih godina, sa sektorima i odeljcima nalik na armaturu nekog nezamislivog grada.

Sve to usmereno na jezgro tamnog zaborava, tamni izvor ogromnog bogatstva.

Unutar ivice bleštavog diska, neosetljivog na klimu, okreće se neobično, mrljasto izobličivanje u tkanju prostora i vremena. Neki je zovu Klin, po načinu na koji je pribijena tako blizu. Drugi je nazivaju Lavirint.

Izgleda kao sitna promena u divljem kovitlanju. Nalazi se na samoj ivici uništenja, i time naglašava svoje veštačko poreklo.

A traje. Čestica u orbiti oko najužasnijeg prirodnog ambisa u galaksiji: Jedača Svih Stvari.

AMBIS VREMENA

Unutrašnje stanje: mesto vedro i glatko, bez definicije:

Mašine se bliže, Najdže.

"Osećáš ih?"

Jasno. Sada mogu da se pojave u magnetnim vrtlozima.

"Prokleta su vešte."

Osećam ih. Dolazi nešto gadno.

"Hvala na upozorenju, mila moja. No, ja moram da usmerim ovog momka Tobija, a to će potrajati."

Ionako ne možeš ništa da učiniš za mene.

Mračno se osmehnuo. "Suviše tačno."

Javiću ti kad se gustina energije promeni nagore.

On klimnu i prostor bez definicije nestade.

Ponovo je bio u praznoj sobi, sedeæi preko puta mladica, pokušavajuæi da uobliæi ogromnu priæu koja ga je dovela do ovog trenutka.

... ne možeš ništa da uèiniš...

Setio se drugog vremena, veoma davnog.

On i Karlos su stajali na suvom grebenu gole stene i gledali preko ravnice. Ovo i nije bio svet nego zgrèena mreža samog prostora-vremena. Nebo nad njima bila je udubljena pustinja.

Svejedno, delovalo je kao mesto za život. Upadljivo, tuðinsko pribežište. Prašina, vazduh, èudne ali prihvatljive biljke.

Razgovarali su kako da naðu naèin da se tu živi, na grubom, suvom mestu koje se uvijalo, živo, potpuno razlièito od kamena.

Karlos je baš rekao dobru šalu i Najdžel se nasmejao, opušten i smiren, a onda se Karlos bacio napred, udarivši ramenom Najdžela po ruci. Karlos je pao zabaèene glave, kao da gleda nebo, sa zbunjenim izrazom lica dok mu je glava prolazila kraj Najdžela i padala, licem naniže, u sprženu prašinu. Karlos nije podigao ruke da ublaži pad. Iskrenuo je stopalo pri udaru.

Buka koja je sve to zapoèela bila je gadna. Kao da se iscedila iz vazduha, mek udar kao kad sekira zaðe u truli panj.

Dok je Karlos još padao, nešto se podiglo iz njegovih leða, gejzir kože i penušave krvi. Poprskalo mu je èitava leða dok je telo udaralo u prašinu. Onaj udar, shvatio je Najdžel. Bila je kompaktna eksplozija elektromagnetne energije, usmerena na nekoliko cetimetara ispod kože.

Dok se bacao na tlo kako bi bio manje upadljiva meta, Najdžel je imao priliku da osmotri Karlosa. Jednom je bilo dovoljno. Potom je potrèao, pognut, slušajuæi oštro zujanje elektromagnetnog snopa koji ga je promašivao dok je trèao u cik-cak iza nekog stenja.

Suviše otvorenog prostora i premalo zaklona. Èuènuo je i nije mogao da vidi šta puca. Karlos je ležao potpuno nepomièno.

Ništa se nije dešavalo. Nije bilo novih udara.

Dok je èekao, Najdžel je u sebi ponovo odgledao èitav prizor. Šikljanje ružièaste krvi iz kruga utisnutog visoko u kièmu. Taèno u metu, èetiri centimetra ispod vrata. Kilodžuli energije usmereni u taèku velièine nokta.

Tolika kolièina energije, tako precizno usmerena, mogla je da obavi stvar èak i da je pogodila kuk ili utrobu. Ovako taèno naciljana, raznela je glavnu osu, primenivši ogroman pritisak preko moždane teènosti - nalet vetra koji gasi sveæu, i mozak se ugasio za milisekundu.

Karlos je pao mlitav, izbrisan. Mek, teèan udar, potom veèna tišina.

Najdžel je podigao ruku i neko vreme je gledao kako drhti. Dosta èekanja.

Pošao je duž grebena. Mlaz je došao iza Karlosa, i Najdžel je pazio da uvek bude mnogo kamena između njega i tog pravca. Stigao je do Karlosa i osmotrio mu lice, zaklonjen iza obližnje gromade. Glava je bila nagnuta u stranu. Oèi još otvorene, i iz njih je u sivu prašinu kapala vlaga. Oèi su bile najgore, zurile su u beskonaènost koju svako može da primeti samo jednom.

Zbogom, prijatelju. Ponekad smo se svaðali, ali smo prešli zajedno trideset svetlosnih godina. A sada ne mogu ništa da uèinim za tebe.

Primetio je pokret zdesna. Izvukao je mlazni pištolj i opalio, ali meta je bila pauèinasta lopta od pahuljica. Neko Viši, ili možda samo njegov lokalni oblik.

Svetlucaó je, okrenuo se i progovorio dubokim glasom. "Žalimo."

"Vi ste to uèinili?"

"Ne. Mehanièki oblik, zvan Bogomoljka."

"A ko ste vi?"

"To je nemoguæe reæi."

"Juri li ta Bogomoljka i mene?"

"Ja æu te štititi."

"Karlosu nisi mnogo pomogao."

"Stigao sam nešto kasnije."

"Nešto kasnije?"

"Moraš oprostiti greške. Svi smo konaèni."
"Prokleta konaèni."
"Bogomoljka je požnjela Karlosa. On je saèuvan."
"Misliš uskladišten?"
"Mašinama je to isto."
"Nama nije. Mislilo sam da æemo biti bezbedni ovde, u ovom Zaklonu."
"Nema bezbednog mesta. Ovo je bezbednije."
"Šta æe ubiti Bogomoljku?"
"Ne možeš ništa da uèiniš."
Najdžel Volmsli je opsovao pauèinasti oblak, pretoèivši bes u puste

reèi.

"Ništa da uèiniš", promrmlja za sebe.
Nemoj toliko da prizivaš prošlost.
Nikin krhki glas ponovo mu je odjeknuo u èulima.
"Tako je mnogo ima."
Obrati pažnju na mladiæa pred sobom. On je kljuè našeg spasa.
Najdžel uzdahnu. "Starim, starim..."
Al' ne mogu da te svarim - da, znam tu pesmicu. Hajde, poèni veæ jednom,

Najdžele!

On klimnu i vrati se iz unutrašnjeg prostora glatke praznine. Bilo je prijatno povuæi se u to mirno unutrašnje utoèište. Možda je to bila glavna svrha mnogih poboljšanja koja je vekovima ugrađivao; tišina dobre, stare biblioteke. Gde je veæina prisutnih bila u knjigama.

No, dobro. Nazad na posao. Stvarnost. Divno opasna.

Prvi deo

ÈUDESNE RUŠEVINE

1. POLUOGROMNO

Starac je sedeo i prèao mladiæu prièu. Kao i sve prièe, bila je duga i razgranata, sa svojim trenutnim lepotama i nejasnom logikom, pa je prilièno lièila na život.

"Kakvo je ovo mesto?" upita Tobi. "Ova planina?"

Najdžel Volmsli se zavalio u tkanju koje se prilagoðavalo položaju tela. Bio je go, kožast. Grudni koš mu je davao izgled kokošijih grudi, ali to je bilo usled duboke starosti.

Dostigao je fazu u kojoj se život svodi na najosnovnije. Za pakovanje, koža smeða kao papir za pakete. Mišići kao motori, poreðani u kvrgama duž koštanih držaèa. Èvornovati laktovi i kolena, toliko okrugli da se èinilo da kriju podmazane kugliène ležajeve. Prikljuèeci na ramenu i kuku, istureni pod suvom paket-kožom. Oèi plave i brze, svetlucave kao liskun na golom licu. Vilica isklesana nad naboranim vratom. Jagodice visoke i istaknutre kao oštrice nad tankim, bledim usnama. Neobièno naheren osmeh, nestašno poigravanje.

"Obièno je zovu Magnetna planina, mada ja imam za nju jedno sasvim lièno ime."

"Ti si sa planete blizu Pravog Centra?"

"Ne, ne, ja sam sa Zemlje."

"Šta? Pre si rekao da si iz Porodice Brit. To..."

"Šala. U moje vreme Porodice nisu bile ovakve kao sada. Britanci su bili narod - mnogo veæi."

"Koliko veæi?" Tobi je slušao prièe o Zemlji, naravno, ali to je bilo ime iz daleke prošlosti. Bez smisla. Verovatno samo legenda, kao Eden i Rim.

"Mislim da sve Porodice koje opstaju u Galaktièkom centru nisu ni deseti deo broja nekadašnjih Britanaca."

"Tako mnogo?"

"Naravno, teško je proceniti. U peveu postoje brojni slojevi i nabori i skloništa."

"Mora da su bili moæni, ti Briti."

Volmsli nabra usne kao da se zabavlja. "Hm. Na žalost, uglavnom samo na reèima."

Tobi nije imao pojma koliko ima živih ljudi, posle svih smrti koje je video. Došao je ovamo posle dugog putovanja, bekstva od maški. Tokom svog tog vremena, svuda oko njega, maške su kosile sve ljude koje su mogle da nađu. Pokolj ga je podsećao na bežanje od Propasti, pada Citadele Bišop: predeo neprekidnog umiranja.

No, klanica je sad bila mnogo veća. Bilo je neobično što su maške posvetile toliko energije lovu na štetoèine. Ranije uglavnom nisu obraćale pažnju na njih; ljudi su bili samo gnjavaža. Ovog puta je bilo jasno da su se maške posebno nadale za Tobijem. Zato su ga smrti koje je video još više opterećivale. Tek polako je postjao svestan šta to znaèi. To je bilo nešto van moæi reći i utehe.

"Hmmm." Volmsli se zamislio, èkiljeæi. "Obièno sam smatrao da ima suviše malo Britanaca, a suviše mnogo svih ostalih."

"Ta Porodica mora da je bila ogromna."

"Pa, brzo smo se množili. Nije bilo zraćenja kao ovde."

"Zaštiæeni smo od toga, tako reèe moj otac."

"Postoje granice delovanja svakog genetskog poduhvata. Organske æelije se lako raspadaju. To je zapravo deo njihove lepote. Tera ih da brže evoluiraju."

"Većina naše Citadele bila je podzemna, da štiti..."

"Donekle korisno, naravno. Ali pobaèaji, mrtvorođenèad..." Volmslijevo košèato lice se zgrèi od bolnih sećanja.

"Pa, da, takav je život."

"Život u komšiluku ove paklene rupe, da."

"Misliš Jedaèa?" Tobi je odrastao kraj Jedaèa, svetlucavog oka okruženog crvenim i smeðim. Bio je blistav koliko i pravo sunce Snegobara. "Sasvim je obièno živeti blizu njega."

Volmsli se nasmeja pravim smehom, nije se staraèki kikotao kao što je Tobi oèekivao. "Veruj mi, ima i mnogo boljih krajeva."

"Snegobar je meni bio sasvim dobar", poèe Tobi da se brani.

"E, da. Sećam se, šahovskim porodicama smo dali dobar svet."

"Dao? Ti?"

"Dosta sam stariji nego što misliš."

"Ali nemoguæe da si..."

"Moguæe je i jesam. Namerno sam otezao stvari, naravno. Morao sam. Èuèao sam na samom dnu ovog strmog gravitacionog bunara, kraj elastiène vremenske niti..."

"Èega?"

"Izvini, to su stari izrazi. Hteo sam da kažem da je ovaj pepe stabilna taèka. Nalazimo se u dubokom Sokaku, gde vreme teèe vrlo polako. To..."

"Polako?" Možda je Tobi zato i imao problema sa unutrašnjim satom. Dok god je bio u blizini broda, "Arga", njegov sat je uvek kasnio za brodskim ako bi se malo više udaljio. Nije uspeo da shvati uzrok tome.

Proverio je po navici, trebalo je pogledati duboko u ugao levog oka i trepnuti. Evo: 14:27:33. "U odnosu na šta?"

"Dobro pitanje. U odnosu na pljosnati prostor-vreme napolju, daleko od crne rupe."

"Znaèi, ovo je neka vrsta ostave?"

"Tako je. Ostavio sam ovde i sebe, moglo bi se reæi. A ima i drugih stvari, vrlo mnogo, ovako duboko u peveu."

"Kada si to uèinio?"

Tobi je pokušavao da postavi ovog isušenog starca u panteon legendi Porodice Bišop, ali i sama pomisao na to bila mu je smešna. Muškarci i žene koji su osnovali Porodice, na samom poèetku Komadanja, bili su mudri i dalekovidi. Osnivaèi, praoci i pramajke. Bolji od bilo kog živog, to je bilo prilièno jasno. A svakako su nosili odeæu.

"Pre 'Komadanja'. Mnogo pre. Proveo sam mnogo vremena u Sokacima, zavuèen duboko, puštajuæi da vreme protièe napolju."

"Znaèi, zapravo nisi ništa radio?"

"Ako misliš da li sam povremeno izlazio, jesam. Na rane Sveænjake, recimo. Poslednji put sam otišao na nekoliko svetova."

Tobi prezirivo šmrknu. "Oèekuješ da to progutam?" Njegovi Aspekti pokušavali su da se ukljuèe nekim podacima, ali veæ je bio dovoljno zbunjen.

Volmsli zevnu; to baš nije bila reakcija ranjenog ponosa kakvu bi oèekivao od veštog lažova. "Nije bitno da li veruješ."

Tobi oseti iznenadnu sumnju. "Bio si tu za vreme Velikih Vremena?"

"Tako ih zovu, da. Zapravo nisu bila tako velika."

"Tada smo vladali ovde, zar ne?" To je bio izvor bezbrojnih prièa u vreme Citadele Bišop. Pobedonosno èoveèanstvo. Potom pad, Komadanje, i zatim sve gore od goreg.

"Glupost. Bili smo pacovi u zidovima, èak i tada. Samo viša klasa pacova."

"Moj deda je prièao..."

"Legende su stvar mašte, zapamti."

"Ali mora da smo bili veliki, stvarno veliki, kad smo uspeli da izgradimo Sveænjake."

"Bili smo pametni pacovi. To priznajem."

Tobi nije ni pokušavao da sakrije nevericu. "Ti si pomagao u izgradnji? Mislim, bio sam na jednom - bio je pretvoren u klopku. Prastar, da, ali divan, veliki i..."

"Teške poslove radili su drugi, znaš, sa Zemlje."

Tobi frknu od neverice. Volmsli zaèkilji na jedno oko. "Misliš da te vuèm za nos?"

"Šta ti to znaèi?"

"Da te navlaèim." Naborani osmeh.

Tobi se sumnjièavo namršti i opipa nos.

"Što znaèi da se šalim."

"Oh. Ali... Zemlja je legenda."

"Taèno, ali neke legende još mogu da hodaju i prièaju. Ove legende bile su iz drugog talasa, znaš, a mi smo bili prvi. Èitava prokleta flota brodova, boljih od broda maške kojim smo se mi švercovali. Pametni pacovi."

Tobi je polako klimao glavom. Zašto bi ovaj isušeni žgoljavac lagao?

Znaèi, Zemljani su sagradili Sveænjake? Možda Zemljani stvano nisu mitski narod. Možda su stvarno upravljali stvarima tokom Velikih Vremena. Ali ovaj izborani patuljak sigurno nije. "Aha. znaèi, na Sveænjacima je tehno Zemlje."

"Zapravo je mešani tehno - sa Zemlje, od maški, mnogo štošta sklepano zajedno."

"Ali ko je to uèinio?" Ovaj patuljak još nije ostavio utisak na Tobija.

"Mi. Ljudi. Zemljani koji su došli u drugom talasu još su bili, valjda, ista vrsta kao i mi. Ali..." Na licu mu se pojavi èudna melanholija.

"Drugaèiji. Mnogo... bolji."

"Bolji u tehnu?"

"Ne samo to. Prosto nisu bili samo impresivni. Pravili su èuda, èaèakajuæi oko ogromne kolièine opreme koje su - koje smo - zarobili tokom stoleæa. Mislim, to su radili ostali - ja sam se odavno umorio od tehna."

Tobi šmrknu. "Znati tehno važno je koliko i disanje, za nas Bišopove."

"Istina, tako je na planetama. Zemljani drugog talasa su ipak bili važni. Moja žena, Nika, govorila je da su naši problemi ogromni - a Zemljani su nam doneli mnogo poluogromnih rešenja."

Tobi se nije privikao na šale ovog èoveèuljka. Bišopovi su više voleli pljeskanje po kolenima. "Stvarno si Britanac", rekao je, oklevajuæi. Znao je da niko ne može da ga zavora, ali nešto ga je konaèno ubedilo da je Volmsli zaista sa Zemlje. Možda upravo zbog toga što je izgledalo da Volmsliju uopšte nije važno veruje li mu Tobi ili ne.

"Drugi talas nam je poveæao broj - koji su maške, naravno, uvek smanjivale."

"Èak i tada?"

"Oduvek i zauvek. Nekoliko razdoblja saradnje, ali u najboljem sluèaju su nas podnosile. Neko vreme smo mogli pilièno slobodno da se kreæemo oko Pravog Centra. Kad bi nas primetile, prosto bi nas upljeskale. Imali smo dosta pomoæi od Drevnih, ponekad. Svoje glavi su, ali bitni."

"Drevni?"

"Oni su oblik inteligencije poreklom od gline."

"Gline? Misliš, blata?"

"Elektrostatièko skladištenje energije u glinenim ležištima sa slanim rastvorom - na drevnim morskim obalama, valjda."

Sada se Tobi uvredio. "Da si sa Zemlje, to bih možda i mogao da poverujem, ali živo blato? Mora da misliš..."

"Oni su bili prvi. Pogledaj ovo."

U Tobijevim èulima sinu trodimenzionalni grafik. Preveo ga je za èitanje u 2D, što je svelo prefinjenost na prost dijagram. "Složenost?"

"Specijalisti to zovu 'strukturna složenost'. Glina stvara složene rešetke koje mogu da se razmnožavaju. Skupljaju piezoelektriène struje, prenošene pritiskom kroz kristale. Kasnije su pustili alge da upijaju sunèevo svetlo. Izvlaèili su iz njih energiju, kao farmeri."

Tobi nije imao pojma kako to da primi. "Znaèi... život u blatu, to su ti Drevni?"

"Kombinovan sa magnetnim strukturama, da. Prilièno je teško opisati, to drevno stapanje. Sve je bilo vrlo davno, naravno."

Tobi je zurio u ogromna razdoblja predstavljena jednostavnim linijama, biološka biæa koja su usledila posle gline, presecajuæi "magnetno carstvo", a potom zbunjujuæe linije oznaène kao "Zemljanska biologija". O "memima" i "kenima" nije imao pojma. Po vremenskoj osi video je da sve to potieèe od pre više od dvanaest milijardi godina, kada je poèelo - šta? Èitava vasseljena?

Potresen znaèajem obiènog grafika, nije se upustio u druge dimenzije, koje su proširivale ovaj prosti 2D osama "prikladnosti" i "dubinama sistema" i "mrežnosti" i drugim izrazima koje nije mogao ni da proèita. Bolje da se vrati neèem prostom.

"Pa... klako si onda uopšte dospeo ovamo?"

"Ukrao sam brod, zapravo. Brod maški, brzu krstaricu."

Tobi nikada nije èuo da je iko uradio nešto tako drsko. Bišopovima je bilo dovoljno teško da koriste stari ljudski brod, "Argo". "Ukrao? I prosto si ušetao u Pravi Centar?"

"Hmmm, ne baš." Volmslijev pogled je postao dalek. "Vidi, evo kako je bilo."

2. MESTO GNEVNIH BOGOVA

Moraš da se setiš, kao prvo, da smo hramali okolo u zastarelom brodu maški. Grozno spor, u odnosu na ono što sad huji okolo. Krstarica, sa velikim plavobelim repom pravo pozadi, protegnutim kroz svemir.

Mnogo bolja nego što je bio naš stari zemljanski brod, sklepani stari "Lanser". Imao je moæno ime, to da, ali uputiti se meðu okolne zvezde na taj naèin bilo je isto kao da su Indijanci pokušali da istražuju Evropu koristeæi kanue od brezove kore. Neopaèke, istorijski i tehnièki.

Znaš, maške su nas prilièno dobro istražile. Odavno su bile u Sunèevom sistemu, veæ milionima godina. Neki raniji ugljenièni oblik života vodio je bitku blizu Zemlje, protiv maški. Verovatno su branili Zemlju dok su primati još oštrili vijuge, polako napredujuæi ka Homo sapiensu.

Otada je ostao slupani zvezdani brod na mesecu. Tako smo saznali da se sukob dešavao i pre nas. Moja žena, Nika, uèestvovala je u tome. Ja sam došao mnogo kasnije. Drevna istorija.

Pošli smo zajedno u prvom ljudskom svemirskom brodu, "Lanseru". Napale nas maške. Jedva preživismo.

Onda smo imali sreæe, ukrali smo brod maški.

Ah! Kakvo potcenjivanje, pravo britansko. Zapravo, pod ledenom korom tog sveta krile su se dve vrste tuđinaca. Biæa koja su gledala elektromagnetski, u podruèju mikrotalasa. Pokazalo se da su baš oni sredili onu olupinu koju smo

našli na našem mesecu, po kojoj sam èaèkao i koja me je izmenila. Toliko sam želeo da znam ko su bili, kako su mislili.

Ali bilo je i drugih. Stvorenja nalik na kitove koja su smireno jedrila kroz mraène dubine, zagrevajuæi se radioaktivnim jezgrom koje su sastavili od jezgra meseca.

Sve užasno strano, ali svi su se udružili protiv Posmatraèa maški koji je vrebao iz visine. Dve tuđinske vrste, plus veèito brbljive šimpanze, zajedno su napali Posmatraèa i zarobili ga. Sada zvuèi tako lako...

Ah? Izvini, mora da su mi misli odlutale. Brod maški?

Opremili smo ga našim stvarima, aparaturom za održanje života - svime što je preživelo pošto su se maške zarile u "Lansera". Težak posao.

Bravo. Šta dalje?

Sedeli smo tamo, grozno daleko od svoje zvezde. Mnogo posade - to jest, preživele posade - htelo je da se vrati kuæi.

Meni je to bilo bez veze. Bio sam dovoljno star da gotovo ništa nisam mogao da izgubim. A malo šta sam i ostavio na velikoj staroj Zemlji - nisam imao dece, ni bližih roðaka.

Ali znali smo da su maške veæ napale Zemlju. Koristile su mudro oružje, ribolika stvorenja koja su nam izruèili u more. Da se vratimo da pomognemo?

Au, koliko svaða je tu bilo. Morao sam da priznam da druga strana ima pravo, spasavanje rodnog sveta i tako to. I zato smo napravili kompromis. Napravili smo robotski brod, koristeæi delove maški. Vešto, nema šta. Onda smo ga napakovali tehnom maški. Neka Zemljani koriste njihove štosove, rekosmo.

Neki su hteli da poðu tim brodom, zamisli. Klasièni vagnerovski gest - samo emocije, bez razuma. Preopasno.

I tako smo ga uputili ka Zemlji, da puzi dvadesetim delom brzine svetlosti. Najbolje što smo mogli da udesimo, na žalost.

Zapravo, ja sam želeo da ostanem tamo, da razgovaram sa one dve vrste što su još živele pod meseèevim ledom. Ali bila je još jedna struja...

Nika i ja smo imali saveznike meðu posadom. Mrzeli smo maške, hteli smo da uèinimo nešto. Da poðemo do kraja zagonetke. I zato smo podigli jedra - ako taj izraz može da oznaèi gas do na konjski nokat od brzine svetlosti.

Pravo unutra. Ka Centru.

Potrajalo je skoro trideset hiljada godina da stignemo ovamo - ali samo mereno u ostatku galaksije. Što neki zovu "stvarno" vreme. Ali sva unutrašnja vramena su jednako vredna, da znaš. Dokazali smo to. Razlika je samo što su satovi na našem brodu radili sporije. A imali smo i hladni san.

Meni je bilo kao da sam nekoliko puta lepo odremao popodne, budeæi se samo za preglede i da pošaljem poneku poruku. Na mene doðe red da obiðem brod i popravim šta treba. Prilièno usamljen. Prijatelji zamrznuti. Ja se motam po tuđinskoj, ukradenoj mašini. Zavitlan hodnikom relativistièkih odraza, kao kroz tunel oivièen dugama. Prilièno upeèatljivo. I strašno, ma koliko dobro razumeo fiziku.

Sklepao sam - pa, Nika je sklepala; ona je bila èudo - infracrveni odašiljaè. Poruke za Zemlju, slao sam ih na svakih hiljadu sveltosnih godina. Obaveštavao sam ih šta smo našli - podaci, èitavi nizovi. Plus malo bla-bla od mene lièno. Nadao sam se da su još tamo, stvarno. Tada mi se èinilo kao sitnica, tek kasnije sam saznao koliko je bilo važno.

A onda, presto - eto nas u Centru, blistavom kao neonska reklama pod prozorom. Zgodna stvar, te spravice maški. Èovek se pita da li ih cene oni što su ih sklopili. Šteta ako se traæe na biæa koja ne mogu da uživaju u njihovim mogućnostima.

Centar? Pa, danas ne možeš da ga vidiš kao ja nekada. Drevni su veæ bili tu, i vidljiviji nego sada.

Došli smo ulaznim tokom, to nas je još ubrzalo. Centar je bio veèiti vatormet. Nad njim se, kao kao ogromna trijumfalna kapija, izvijala kiæena plamena reka. Zapravo, blistala je od zlatne i narandžaste i sumporasto žute boje. Grozna stvar. Grtavitacioni potencijal crne rupe, izražen preko crveno usijanog gasa. Niti plazne, neugasive duž mnogih svetlosnih godina.

To sam oèekivao. Još na Zemlji je Very Large Array kartirao duge,

zakrivljene lukove kako se probijaju pravo kroz galaktičku ravan. Nalazili su se na stotinu svetlosnih godina od Pravog Centra. Bilo je i drugih, tankih čipaka - a sve su ih upalila divovska strujanja.

Galaktička neon svetla, eto šta su to, zaključili su specijalisti. Ali zašto su tako tanka i duga? - neka i po više stotina svetlosnih godina, a jedva pola svetlosne godine široka.

Kako smo se primicali, mogli smo da razaberemo te niti - ne na radio talasima, nego optički. Zapanjujuće. Tako čiste, tako neverovatno uredne. Je li moguće da je to neki ogromni izvor energije? Transportni hodnik, nezamisliva vrsta autoputa? Čemu - ili kome - može trebati toliko prostora za kretanje?

Visili su tamo kao ogromne crvene reklame preko neba. Ali za šta? Kao verski spomenik? Kao tuđinski ekvivalent raspeća, da zrači veštim obećanjem kroz čitavu galaksiju?

Svi smo razmišljali o tome dok se naš brod - ogromna, zveketava starina, sa masama prostora u poređenju sa "Lanserom" - probijao kroz mračne oblake prašine, kroz vrele oblasti formiranja zvezda, mnogo ih je bilo - sve više unutra, brzo i glatko, kao stari pas koji konačno stiže kući. Njegova oprema za navigaciju bila je jednostavna, direktna - i imala je ugrađeno odredište Pravog Centra.

Razmisli o tome. To mu je bilo jedno od uobičajenih odredišta.

Lako je videti zašto, ovako unazad. Zbog gustine energije. Zbog mase svetlosti. Toka protona. Ogromnih strujanja plazme. Pravo mesto za gladnu mašku. Hranilište.

Ja sam o Pravom Centru uglavnom razmišljao kao o nekoj vrsti kutije za nakit, sa upakovanim zvezdama koje sijaju kao smaragdi, rubini, vreli safiri - i sve se uredno okreće oko crne rupe. Koja je sasvim sigurno odavno progutala ružnu prašinu, naravno, ostavljajući ostatak u vrlo urednom stanju.

Ili su bar astronomi tako mislili. Nikad ne veruj teorijama, momče, ako su ih smislili ljudi koji rade u kancelariji.

Šta? Oh, kancelarije su bile kutije u kojima su ljudi radili - ne, nisu zaista fizički radili, nisu ništa teško nosili ili tome slično - hajde da to preskočimo, a?

Vidiš, zaboravio sam da među nekoliko miliona zvezda sabijenih u par svetlosnih godina ima sudara i struganja. I mnogo šrapnela.

Kako smo se približavali, počeli smo da primećujemo gužvu. Debele, klimave zvezde plamtele su kao gnevni bogovi, plazeći crvene jezike. One su bile deca užasnih brakova, kada bi se dve zvezde sudarile, stopile i pale u isti spljošteni prostor.

Videle su se i druge kojima će se to desiti - kružile su jedna oko druge, a petlje gasova lebdele su između njih kao uvrede. A bilo je i gorih slučajeva, kako smo primetili kraj spoljašnje ivice taložnog diska. Zvezde bi bile rasporene, prosute, rastopljene do gnjecavih kugli. Palile su se u tami, orbitirajući masa otpada nalik na silušetne purpurne glavice šibice koje svetlucaju u prljavom džaku uglja.

A usred svega toga bile su najčudnije od svih zvezda. Brze, pre svega. Svaka je bila polupokrivena maskom oblika polukugle. Maska je propuštala infracrveno i potrajalo je dok sam shvatio šta se dešava.

Vidiš, polukugla maske lebдела je na stalnoj udaljenosti od zvezde. Lebдела je na svetlosti, a sila teže je tačno poništavala spoljašnji pritisak svetlosti. Maska je vraćala zvezdi polovinu njene svetlosti - vraćala je vrelinu u rešo. Zato je sirota zvezda ispuštala lepe lukove i mlazeve mase. Što je verovatno pomagalo opštem cilju.

Svetlo je sa jedne strane slobodno oticalo. Maska ga je zatvarala sa druge. To je guralo zvezdu ka maski. No, maska je bila vezana za zvezdu silom teže. Podešavala je položaj da bi održala odgovarajuće rastojanje. No, što se uboge zvezde ticalo, ona je i dalje mogla da baca svetlost u jednom pravcu. I zato se pomerala na suprotnu stranu.

Neko je skupljao te zvezde u stado. Maske su ih pretvorile u fuzione protonske motore. Sporo, ali efikasno. A stado se kretalo ka taložnom disku.

Neko je potpomagao apetit crne rupe.

Ko je mogao obaviti toliki posao? Nije bilo vremena da se sazna, tada.

Približavali smo se. Zagrevali smo se. Bilo je prokletu vrućina.

A sada, posle tolikih godina, preko brodskih prijemnika je išla masa komunikacije. Kreštanje, pištanje, guštara zaslepljujuće brzih šifri.

Signali su oèito bili upućeni maškama koje su upravljale brodom. Kako da odgovorimo?

I dalje smo mozgali o tome kada nam se ukazala prilično prosta istina. Brod nije prosto vozao maške okolo. On je i sam bio maška.

Nosio je više tipove maški, naravno. Ali i dalje je bio pripadnik plemena, u neku ruku.

Kako smo se približavali, istekla je odrednica kursa koju smo izabrali. Poèeli smo da usporavamo, ozbiljno. Magnetno grlo, koje je umanjilo brod, sada se sabilo. Potom se nakrenulo, tako da nas je pristižuća plazma zahvatala pod uglom. To je okrenulo èitav brod - a takav stenjući, pucketajući, škripeći manevar nikada nisam èuo. Maške oèito nisu osjetljive na zvuke.

Mi smo gotovo ogluveli. Potrajalo je nedelju dana.

Ali uspelo je. Brod se potpuno okrenuo, tako da se fuzioni mlaz našao ispred nas. To nas je štitilo od èvrstog otpada na putanji - lepo ga je spržio, sam pogon ga je pretvorio u jone.

Grlo je sad bilo iza nas, ali linije magnetnog polja nosile su deo otpada okolo, i gurale ga u ralje velikog, debelog broda. Fuzioni plamenici tresli su oplatu i zagrevali vazduh - ali naša oprema za održanje života uspevala je da se izbori.

Èudo, zapravo. Bilo je dosta energije, pa smo sklopili bolje erkondišne. To je bilo prilično teško, u zagušujućoj vrelini. Problem je bio - kuda da izbacimo višak toplote? Frižideri ne uništavaju toplotu, samo je premeštaju.

Na kraju smo se odlučili da iskoristimo neka oružja maški. Zapravo to su bili laseri, ali više su lièili na ogromne kanalizacione cevi. Divovske, masivne stvari.

Štos kod lasera je da zrače bolje od svega prirodnog. Temperatura višeg sjaja, tehnički rečeno. Da bi smanjio energiju u svojoj okolini, moraš imati nešto toplije od nje. Tu su nam laseri pomogli. Zato smo višak toplote od usporavanja ubacili u konvertore. A potom u pogon lasera. Brod je poèeo da ispušta zrake ogromne energije, smanjujući našu.

Zato smo postali još sumnjičaviji. I preplašeni. Da li brod podnosi izveštaj pretpostavljenima da se na njemu pojavila skupina štetoèina? Mi, avanturisti, odjednom smo se osećali strašno mali.

Brzo smo usporavali - imali smo jednu i po Zemljinu težu. Gadno. Kao da si stalno debeo, a bez ijednog od zadovoljstava od sticanja tolike mase. Preuredili smo zalihe i napravili bazene vode. Plutali smo tamo danima, samo da izbegnemo težinu.

Vidik se konačno rašèistio. Fuzioni pogon je radio na maksimumu energije dok smo usporavali. Sada je postao optički proziran, pa smo mogli da vidimo kroz izduvni plamen. Prvo u crvenom - a to je bilo baš èudno.

Jasno smo mogli da vidimo smrt, èitav ogromni zid smrti. Hitao je ka nama.

A kako je to bilo...

3. CRKVENI MIŠEVI

"Kao da hoćeš da piješ iz prokletog vatrogasnog šmrka", reče Najdžel.

"Šta to?" Nika je još bila mršava i bleđa, ali njene crne oèi su blistale kao živi klikeri, puni vedre inteligencije.

"Obrada ovih prokletih podataka." Najdžel nakrenu glavu da bi pogledao èitav zid. Njegove svetlucave liskunske površine bile su nagnute pod prosto nemogućim uglovima, po nekom tajanstvenom obièaju maški.

Na tim površinama videle su se razlièite slike sa èitavog broda. Kitnjasti mlazevi jonizovanog gasa. Molekulski oblaci, mastiljavo crni u središtu, a sa plamenom što poigrava po izmuèenoj površini. Blistavo sjajne zvezde kako prže oblake besnog gasa koji ih prigušuje.

A pravo napred zid divlje mase koja kulja iz Pravog Centra galaksije. I ide pravo ka njima.

"Kao ostatak supernove", reče Nika za svojim pultom. Zahtevala je da radi. Njeno japansko poreklo, rekla je, zahteva stalni jaram. Kada voliš neku ženu, shvatio je Najdžel, moraš da primiš opsesije zajedno sa svim ostalim. Kao i ona sa njim. A po njegovom mišljenju, ona je u tome prošla gore. Sa njim nije bilo nimalo lako živeti.

Sad se namrštio. "Izgleda kao ruka Božja kad se sprema da spljeska movu."

"E, ta teorija mi nije pala na pamet."

"Izgleda verovatno. Ide prilično brzo, ta stvar tamo."

"Dopleri pokazuju mnogo kretanja vodonika, oko četrdeset kilometara u sekundi", suvo reče ona.

"Ne vidim zašto bi Bog želeo da nas spljeska." Čitavim nadirućim zidom poigravali su udarni talasi, nalik na tamno-zlatni filigran.

Nika se nasmeja. "Čak i astrofiziku primaš lično."

"A zašto ne? Tako je lakše pamtit i žargon."

"Možda je to egomanija?"

"Verovatno. Ipak, Bog bi imao čime drugim da se ovde bavi. Mi smo u poređenju sa tim prilično dosadni."

"Znači, slon se prevrće u snu", reče Nika.

Njena lakonska logika ga je uvek ponovo čudila. Kako da ne voli ženu koja može da govori kraće i oštrije od njega? "A?"

"Još davno, u Kjotu, otac nam je pričao priču o čoveku koji je mislio da će se zakloniti od oluje ako legne da spava kraj slona. Da se zakloni."

"Razumem. Zato što veliki opstaju..."

"Čekaj, evo čitavanja paralakse." Odjednom je ponovo postala poslovna.

Najdžel se zagleda u čudne, nakrenute površine zidnog ekrana. Nikada nije uspeo da uvidi svrhu tog naginjanja. Fresnelova ogledala, seti se. Stari laboratorijski eksperiment, jednom ga je izveo u hladno zimsko jutro u svojoj laboratoriji u Kembridžu. Škripava oprema, drevne kleme i sočiva iz sredine devetnaestog veka. Začeo je to obavio, a onda se uputio na čaj i malo bilijara.

Ali i dalje se sećao kako je izgledalo. Nagnute površine, malo naherene, kako bi se svetlo odbijalo i napred i nazad. To je stvaralo klinove interferencije. Zadržavalo je fazni podatak u svetlosnim talasima. Vešto. Maške su nekako ugradile ovaj klasični efekat u ošamućujuću, složenu optičku tablu ekrana.

Na jednoj ovalnoj ploči sada je video narastajuću čvor, ispupčen i crn kao ugalj. Iza njega je poigravao sjaj crvenog usijanja.

"Prednji deo je bliže nego što sam mislila", reče Nika. "Tek nekoliko sati."

"Tresnuće nas svakako", reče Najdžel.

Ona klimnu. "Ne možemo toliko da ubrzamo. Jedva smo usporili do lokalne nule."

U ogromnim ekstremima blizu Pravog Centra, masa u zagrljaju gravitacije kretala se ogromnom brzinom. "Lokalna nula" je označavala samo orbitalnu brzinu ove oblasti. Smatrali su da je bezbednije držati se te brzine dok pokušavaju da razumeju vatromet u unutrašnjosti. Crkveni miševi su se zaputili pod trpezarijski sto na svoju odgovornost, pogotovo ako zvanice nose potkovane cipele.

"Ne možemo da pobegnemo", reče Najdžel, gledajući ekrane. "Pa da se sakrijemo."

Ona je odmah shvatila. "Među otpad?"

"Baš gledam onaj mehur tamo." Stena veličine asteroida.

"Što baš taj?"

"Dobio sam neobičan eho-odgovor sa njega pri pregledu neposredne okoline."

Ona ga kratko pogleda. "Opet intuicija?"

"Samo to imam."

"Èvrsta masa, dobar zaklon. Ali ima i bližih."

"Ima neèeg kod njega. Seæanje." Ni sam nije znao zašto je odabrao baš taj kamen. Kad je èuo sopstvene reèi, nehotice je pomislio na Snarka, drevnog, teturavog predstanvika maški, vrlo davno. Ali zašto bi to bio dobar znak?

Ona se zagledala u grozomornu zbrku podataka na pultu za maške. Divio se njenoj veštini sa dijagnostikom maški, naèinu na koji ih je reðala po sistemu koji odgovara ljudima. Bila je sjajna, i mogla je da èaèka po njima kao da su potpuno prirodni, mada su u osnovi bili naopaki, tuðinski. Pretpostavljao je da je zapravo reè o tome da zakoni mehanike i fizike polja imaju sopstvenu unutrašnju logiku. Svaka inteligencija se prilagoðava èvrstim èinjenicama. Na kraju, vasseljena uoblièava svoju decu. Matori Vitgenštajn bi svakako rekao da je um krojen kao odelo, u oblik koji nije bio predviðen za tkaninu pri stvaranju.

To mu je donelo niz seæanja. Zašto onda život, u svojim bezbrojnim smrtnim oblicima, toliko vremena posveæuje sukobima sa svojim bližnjim?

"Siguran si?" Nikino lice je bilo olièenje skepse.

On se nasmeja. "Prokletstvo, naravno da nisam."

4. ALEKSANDRIJA

Ostali - mlaði, nešto malo gluplji - ušli su prvi. Polako rotirajuæa stena bila je neobièno crna za središte galaksije, gde preovladavaju plamen i gnev, divlji i upadljivi. Možda ugarak od neke davne katastrofe. Crna rupa u dubini - još nevidljiva iza nadiruæe siline koja æe ih izgleda sve zdrobiti - imala je mnogo takvih olupina, sprženih i ogoljenih vrelin izlivima snažnog zraèenja.

Suva astrofizika, uoblièena u usputno nasilje.

Najdžel je, u kožodelu, polako ušao u duboku pukotinu na koju su naišli. Posada je odlučila da se brod usidri iznad ulaza u pukotinu. Potom su poèeli da mile unutra, kako bi izbegli udarni talas koji æe uslediti za svega nekoliko minuta. Brod se otimao, pokušavajuæi da ponovo pokrene motore, da nastavi programirani kurs. Nika je uspela da nadvlada njegove izvršne funkcije, možda èak i da uæutka alarme. Ali nije mogla da bude sigurna...

Opremljen i spreman za bestežinsko stanje, Najdžel je osetio da mu se vraæa nekadašnja liènost. Jednom je bio astronaut, uostalom - reè sada nerazumljivo drevna. Da li je Zemlja još tamo?

Vratilo mu se oseæanje elastiènosti iz mladosti. Bio je pun energije.

Bilo je teško osetiti udar isušene fizike, setio se. Kombinacija boravka u hladnom snu i rastegnutog vremena specijalne relativnosti, koji su ga zajedno izbacili u daleku budućnost èudnih, blistavih vidika. Došao je ovako daleko u vremenu i prostoru opremljen samo obukom i kulturom društva koje se sada pretvorilo u prašinu. Ali ipak je slao ka kuæi brze nizove podataka, poslednji pre jednog sata. Poruka u kosmièkoj boci.

Lebdeo je, lak i ošamuæn, niz dugu cev uklesanu u kamen. Daleko iza ostalih.

Uzeo je uzorak, baš kao u davna vremena NASA. Dragi, mrtvi akronim. Bar jedna amerièka navika koja mu neæe nedostajati, svoðenje komplikovanih imena službi na besmislene reèi koje barem mogu da se pamte. Tokom trideset hiljada godina.

Zagledao se u stenu. Vulkanskog porekla? Pokušao je da se seti geologije. Bilo je neèeg èudnog u zrnastim èesticama.

Malo dalje proširenje. Sivi zidovi.

Lebdenje. Svemir ispunjava èak i matoro, kruto kuæište ptièjom ljupkošæu.

Protegnute linije. - ... gore... kroz... stenu lako uoblièenu u kupole. Da li da poðe dalje ili da saèeka posadu? Senke su se menjale sa svakim pokretom njegove ruène baklje, kao publika koja prati svaki pokret.

Šare po zidovima.

Sme li? Opreznost, koješta. Iza svaskog osmeha vrebaju oštri zubi.

Dole. Unutra. Lebdeæi. Noge landaraju

lako, lako

u paperjasitn oblacima
 senke se tope
 izbacivši ga u novu kocku prostora, svu iskošenu. Sada kuglasta soba,
 spremno blistajući crveno gde god je dodirne njegova baklja. Optička varka?
 Ne, poruke - titraju duž zidova, zbrka simbola. Um pokušava da obmota
 vaseljenu oko sebe?
 Zbog nećeg mu je bilo teško da usmeri pogled, verovatno si izgubio
 lokalnu vertikalnu, javi se u njemu stara obuka NASA, običan okret glave æ to
 možda srediti...
 Istrošene kamene stepenice vode neverovatno naviše, spiralno. U
 zaobljenu tavanicu sada prošaranu narandžastim kapima... oči mu uzvraćaju
 žmirkanjem.
 Stari film, sećanja. Tutankamonova grobnica. Bog-šakal, Anubis, osion
 nad poraženim neprijateljima.
 Otvaranje grobnice.
 Korak unutra.
 Mali korak za čoveka, kroz beskrajne uskovitlane milenijume.
 Odnekud iz Doline starih mrtvih Kraljeva, prvi koji trijumfalno ulazi
 ovamo, iz Karnaka i Luksora, vijugajuć nizvodno, polako i zmijoliko, do
 Aleksandrije, biblioteke pune suvih svitaka, do Aleksandrije žene, sada
 drevne, narumenjenih doručja i nepokretnih nogu...
 Zatresao je glavom.
 Lokalna vertikala.
 Uporni alarm iznutra. Nađi lokalnu vertikalnu.
 Stare istine, sada sigurno nisu od koristi?
 Brujanje. Uporno. Ovde nema vazduha, ali nije mogao da se skloni od
 njega. Zujavo, kao buba, ali tu.
 Napred, kugla. Lepljivi kvadratići na nadlanici njegovih rukavica
 omogućuju mu da je uhvati. Okrenuo se, škripavo telo brzo kao ptica.
 Iza metalne kugle zija prostor, toliki da baklja ne izaziva nikakav
 odraz, nikakav odgovor. Okreće se da se vrati, uma još ispunjenog drugim
 mestom i vremenom...
 Brujanje se izvija i podiže. Škripi, zavija. Violinska žica
 prenapregnuta za visoku oktavu, seće, tupa testera na tvrdom čeliku...
 Tišina. Zatreptao je, iznenađen.
 Jednom davno je već bilo ovako. Na zadatku na "Ikaru", za koji se
 mislilo da je asteroid koji se brzo približava, stvarajuć kratkotrajan rep
 komete. To je bilo usled konačnog gubitka unutrašnje atmosfere, kako se
 pokazalo, iz broda. Broda izgrađenog unutar asteroida, svemirskog broda. Stena
 je poticala izvan sunčevog sistema, i bila je van domašaja sistema određivanja
 starosti, zbog čudnih odnosa izotopa. Ostavljena je u orbiti u unutrašnjem
 sunčevom sistemu pre možda sto miliona godina.
 A Najdžel je ovde našao isti sistem. Čudno oblikovani prostori. Kugla.
 Brujanje. Brzi elektromagnetni krik.
 Odelo je sve snimilo. Polako se okrenuo u džepu tame, a kugla je sada
 izgledala manja, potrošena, iznurena.
 Poruka primljena. Polako je pošao ka ostalima.

5. HAK

Ping, reće njihova kapsula.
 Nikino lice je pod odraženom svetlošću bilo upalo i izborano. Niz
 pukotinu je mileo prodorni plavi sjaj. Ovaliko svetlo u dubini značilo je da
 duž spoljašnje površine asteroida deluju ogromne sile. Bili su ušuškani u ovaj
 improvizovani kanister, što je bila tanka zaštita.
 Jak udarac im zateže pojaseve.
 "To je to", reće Nika. "Udarni talas."
 Po prozoru su lizali jezici tanke vatre.
 Nekoliko stotina metara dalje, jonizovana sila se trudila da ih se
 dokopa - ili je bar tako izgledalo ljudskom oku, seti se Najdžel.
 Užasna istina bila je još gora: oslobođene, razdiruće energije koje su

kuljale iz crne rupe nisu nikoga tražile, nisu ništa nameravale, bolela ih je briga za sudbinu ljudi. Prosto æe samleti inteligenciju i ispljunuti je, ka sanjivim zvezdama u pozadini. Ovde se um prilagođavao prirodi, a ne obrnuto.

Èekali su napad èitav dan, potom dva. Div je lupao po zidovima. Senzori na brodu slali su podatke, bojeæi sliku ogromne mase kako teæe kraj oplata. Sam brod je pucao, sam se popravljao, ponovo je pucao, zakaæn komadima otpada. Poæeli su da poštuju sposobnost samopopravke tokom dugog putovanja sa periferije galaksije. Oni su ipak bili paraziti. Ako bi privukli na sebe suviše pažnje, možda bi se aktivirala nekakva ekipa za èišæenje.

Poneo je sa sobom nekoliko liènih sitnica, vukao ih je još sa Zemlje. Pod slabim svetlom odela ponovo je èitao žutu knjižicu tvrdih korica, stranica krutih i požutelih i umrljanih od nezgoda u mladosti. Blizu kraja je bio odlomak koji je odavno nehotice nauèio napamet:

A onda je Tom prièao i prièao i prièao, i kaže, hajde da se nas trojica jedne noæi iskrademo odavde i da se opremimo, i da poðemo u strašne pustolovine meðu Indijance, tamo u rezervat na par nedelja ili više, a ja kaæem u redu, meni dobro...

Najdžel se nikada nije nimalo oseæao kao Amerikanac, iako je decenijama tamo živeo i radio, ali kad god je naglas èitao taj odlomak grlo bi mu se steglo.

Kapsula je kuckala i zujala i on je postao svestan da je, zajedno sa ostalima, toliko dugo živeo u tuđinskim metalnim hodnicima da su se navikli na tiho, nezamenjivo èudo svuda oko sebe. Kad jednom odeš od kuæe, sva mesta su daleka i strana, i svejedno ti je da li ideš dalje. Ka konaènom, ka taèki omega nekog alfabeta koji ne možeš da èitaš, nego se sapliæeš èitavim putem.

Kada su se konaèno izvukli, pukotina je bila puna ðubreta. Komadi stenja zavukli su se u svaki slobodan prostor. Najdžel je radio neko vreme, a onda je morao da se odmori. Bio je star; u dobrom zdravlju, ali znao je gde su mu granice. Pitao se postoji li još neki izlaz iz tog mesta, koje je oèito bilo olupina svemirskog broda velièine asteroida.

"Lièi na staru olupinu na mesecu", rekao je Niki preko koma. "U Mare Marginisu."

"Hmmm. Primetila sam neke sliènosti."

"I na onaj prvi brod koji sam našao, na 'Ikara'."

"Što znaèi - šta? Ko god ih je sagradio, raširio se po èitavoj galaksiji?"

"Stigli su dovde. Mora da jesu."

"A ova olupina je mrtva kao i ostale?"

Najdžel klimnu. "Znaèi da su ih se doèepale maške, valjda."

"Mora da ih je bilo na milione kad su se sreli, na trideset hiljada svetlosnih godina odavde."

"Hm. Igrala se neka velika igra."

Zajedno su lebdeli duž jednog od boènih hodnika, zagledajuæi u zijajuæe porolaze i zdrobljene metalne prostorije. "Kao da ga je neko ogulio", reæe Nika, bacajuæi mlaz svetlosti u tamu. "Nije nam ostalo gotovo ništa da pokupimo..."

- iz ugla Najdželovog oka, brzo napredujuæi, stiæe zmijolika stvar.

Spiralna, sa dodatim kabastim delovima, sa oštrim, blistavim vrhom.

Ništa veæa od èoveka ali bræa, krenula je ka Niki i njemu kao da je samo njih èekala.

Vreme je za njega stalo. Oseæao je klizanje mišiæne energije u ramenima dok se okretao, odbacujuæi ranac i vadeæi komplet alata.

Stvar je oèito bila maška, pucketala je u elektromagnetnom spektru u Najdželovim ušima, zvukom nalik na slaninu koja se præi u ledeno englesko jutro, tako davno -

- Najdželova ruka se spušta ka laserskom sekaèu a Nika je tek primetila tu stvar, otvorenih usta, iznenaðenje u masitljivim senkama -

Bacio se u dug skok da preseæe putanju toj stvari, koja se nekako odbila

od blistave èeliène ograde -

- oseæao je u sebi njenu matematiku, geometriju èistu kao novi kontinent euklidske radosti koju je poznao kao deèak, sedeæi sa prstima pod kolenima dok je uèio u zoru u svojoj ledenoj sobi, okreæuæi stranice jezikom da bi zagrejao prste -

- zujanje statičkog elektriciteta -

Maška-zmija se izvila i okrenula od njega. Krenula je ka Niki.

- prosejavajuæi red iz grube zbrke života, za tim je oduvek èeznuo, hiperbolièna ljupkost, èisto stapanje sa životom, ne razbijanje sveta na subjekte i objekte, niti na posmatraæe/posmatrane, njegova ruka glatko vadi laserski sekaè, luènim pokretom;

... tako

polako...

atomi u koncertu, stare mraène dualnosti uma i materije zapljuskuju krhko ali neizbežno uzbrzanje ovog trenutka...

Ona je bila brža od njega. Ona je pucala u to.

Zrak je zasvetlucao u trenutku na pegavoj, beloj površini te stvari, kao da se po njenoj koži odvija svaða. Potom je zrak skrenuo, odbijen. Najdžel je takoðe pucao, i ta stvar se razraèevala, rascepljena, i nekako se pretvorila u dve klizave spirale.

- je li to neka èudna optička varka? - to deljenje u spirale, imitiranje kljuèa organskog života, parova DNK u dugoj spirali, zastave života razvijene u vakuumskom vetru koji je jurnuo iz senovitog prolaza. Nagoveštaj smisla, osetio je to, sedam slepaca i rastopljeni slon, svi opisuju, niko ne razume. Udahnuo je suvi vazduh -

- vodoskok šarenog sjaja iz te stvari što se odmotavala -

Ponovo se izvila. Bacila se napred sa oštrim elektromagnetnim seèivom.

Pucanj je lebdeo u vakuumu, struja neodluèenih elektrona, bljujuæi besno crveno zraèenje. Potom se rascepila.

Jedan krak pogodi Niku. Rasuo se po njoj kao otrovno žuti crvi. Ona se skljojaka.

Lezi. Najdžel dotaèe èeliènu ogradu trenutak pre nego što ga je zrak pogodio. Osetio je udar megavolta.

- nagrizao je kroz njega, narastanje kiloampera. Njegova školjka se zatvori uz škljocaj i on se naðe unutar iznenada provodljive površine sopstvenog skafandra, a trljanje i rastezanje potencijala se odvijalo na jedva milimetar od njegove naježene kože, udisanje i izdisanje, struje prolaze, elektromagnetni poljubac, provodljivost protiv narastajuæe struje, silovito zabadanje opiljaka struje kroz ramena i mišice, lak dodir ruke, dovoljno da nagna bezbrojne brze elektrone da potraže sebi drugi plen, na svim frekvencijama koje nije mogao da nazre ali podaci su klizili u njega kroz ulaze koje nikada neæe naæi, ispod nivoa opažanja, samo trenutak intuicije -

Pre nego što je zveketava voltaža uspela da završi svoj govor, izvukao je levom rukom pištolj-udaraè. Mišići su mu se ukoèili i morao je da primora prste da...

Vijugala je ka njemu. Nika je lebdela, nepomièna.

Najdžel se odbi nogom od ograde, mada je to znaèilo da gubi uzemljenje. Možda ima par sekundi pre nego što maška ponovo napadne.

- uz odskok su usledila oseæanja i želje, krivudajuæi kao letnja munja preko njegovog unutrašnjeg prostora, a nešto u njemu ih je proždiralo dok su mu blistale umom, videæi ih onakve kakve stvarno jesu, poruke od nekog njegovog dela koje su našle mesto, potpuno prazno i oèekujuæe, da se ispišu po njemu, kao voda koja spira erupcije, rasuti gnev i oštri strah duboko dole u njemu -

Pružio je pištolj pred sebe. Sa ogromnim užívanjem je opalio u mašku.

Bila je brza, sva od sabijene elektriène energije, ali štap i kanap ponekad uspevaju.

- oni u cik, ti u cak, ne ostavljajuæi prostora puca i iz laserskog sekaèa, desna ruka prati drugi deo podeljene maške, jin i jang, prefinjena ali ne dovoljno gruba da se nosi sa znojavom hitnjom organskog života,

Darvinovanje evolucije maški odabralo ju je za posebne zadatke, suzilo ju je kao nož stalnim oštrenjem, ali da bi dobio oštru ivicu moraš nešto i da izgubiš, a gubitak je bio uobličen u prostoru jednog jedinog otkucaja srca, kad je verni, èvrsti laser zakaèio vijugavi oblik -

Podeljena maška je bila gotova. Èisto mehanièka ošteæenja oèito nisu bila obuhvaæena programiranom funkcijom. No, potencijali ne mogu da se stvaraju u izbušenim i ošteæenim prostorima, i zato se elektricitet oslobodio pogrešnom putanjom, ka unutra, rastvarajuæi kristalne strukture neverovatne prefinjenosti. Dragulj zdrobljen blatnjavom èizmom.

- naglo se okrenuo sa pištoljem-udaraèem i dodao još malo drugoj, zujanje je zamiralo, a on je tresnuo o drugo, vijugavo kuæište, noge su primile težinu, dah mu je zviždeæi pobegao iz suvog grla u svetlucanju sve slabije sveltosti iz rasporene maške -

- i veæ je krenuo dalje, odgurujuæi se da bi stekao ubrzanje ka Niki -
- još je lebdela, Nika -

6. NEŠTO SMRTONOSNO

Nika se tri dana nije budila. I potom je bila nesigurna i odsutna, vlažnih oèiju, a reèi su joj bile kao neusklaðene kvrge koje pokušavaju da se probiju iz grla.

Pre nego što je mogla da sedi, ponovo su nastavili ka unutra. Uspeli su da brod nastavi programiranim kursom. Njihova ruèno naènjena antena uskog snopa za emitovnanje ka Zemlji pretvorila se u izuvijanu gomilu žice. Nema više poziva kuæi. Sada nisu imali misiju, osim one osnovne: da prežive i uèe.

Dotle su veæ, pažljivim datiranjem metala, ustanovili da je spiralna maška bila prilièno stara. Verovatno je vrebala u ovom otpadu èitavu veènost, za sluèaj da nešto organsko dospe na palubu. Zamka.

"Snark ne bi uèinio nešto takvo", mrmljao je Najdžel tokom dugih bdenja kraj nje. Mada je i Snark bio maška, donekle.

Mozak se sam popravlja, uz odgovarajuæu pomoæ, i njen oporavak je dugo trajao.

U njegovo vreme je reè "mašinski" imala dva znaèenja. Jedno je bilo "neosetljivo", a druga "nepogrešivo, potpuno posveæeno". Nikakvo èudo da su obe podrazumevale neljudskost i dozu krute gluposti.

No, postojalo je i treæe znaèenje, prikazano ogromnim, hladnim šarama koje su ispunjavale nebo do na svetlosnu godinu od crne rupe. Graðevine, ogromne i nerazumljive. Geometrija neprirodna i potpuno tuđinska.

Ovde je sve kljuèalo od energije, od zraèenja i turbulencije. Sistemi maški nemarno su lebdeli kroz olujne mase. Neosetljivo, nepogrešivo.

Brod im je oèito još služio kao zaklon. Stalno su pristizale poruke, verovatno upitne. Odgovarali su automatski sistemi broda. Pošto su slepi putnici odavno minirali brodske baze podataka, ono što je govorio svojim pretpostavljenima svakako nije bilo ni blizu istine. No, priroda tuđinaca je takva da niko ne može da valjano imitira njihov pravi, složeni jezik.

I zato je bilo neizbežno da se oko broda prepletu purpurni tragaèki zraci. Potencijali su se izvijali i poigravali po oplati. Možda kao upozorenje.

"Ili je to možda prosto pranje i ribanje", šalio se Najdžel sa Nikom. Ona je sad veæ mogla da se kreæe po brodu u improvizovanim kolicima. Kada je videla prizor oko broda, ostala je bez reèi.

Kad je udarni talas eksplozije prošao, Pravi Centar je izgledao kao neverovatno detaljna tapiserija, a svaki spiralni pramen i svetlucavo sunce predstavljali su dragulje utkane u mahnito tkanje gravitacije.

"Štos je što ne možemo da vidimo", reèe Najdžel, "da je nešto primoralo masu da se kreæe ka centru. Zalogaj poslat niz ždrelo. Ali nikako ne možeš da sve strpaš u crnu rupu. Materija se zagreva, plamti kao ljutiti protest, odguruje spoljašnje delove."

Ona se još privikavala. "Šta to izaziva?"

"Mislim ono."

To je bilo prvi put da je glasno pomenuo ideju koja je veæ sinula veæini

posade. Naizgled nebitne niti lebdele su pred njima kao prozirne zavese. No, iznad i ispod galaktičke ravni, spajale su se sa neizmerno dugim trakama blistavog zračenja, dugim stotinama sveltosnih godina i jednu svetlosnu godinu širokim, a svaka je opasivala čitav Pravi Centar ogromnim prostorima svemira. Najdžel je na zemlji video radio mape sa izvijenim nitima. Njihov stalni gigaherc-sjaj probijao se čak i kroz tamne oblake koji su zaklanjali Zemlju od vatrometa u Centru.

"Tako su tanke."

"Našim očima, da."

"Šta kaže brodska dijagnostika?"

"Pravo u metu, mila. Pokazuje jako magnetno polje."

"Dovoljno da drži svu tu masu koja pokušava da sklizne kroz njih?"

"Opet tačno." Iako je gotovo poginula, iako je bila u komi i pretrpela ozbiljna mentalna oštećenja, nije bilo razloga da zaboravi da ponovo ima svoju staru Niku. Uvek je bila korak ispred njega. Ponekad ga je namerno obilazila ukруг.

"Vidim da se taj gas - lep crveni sjaj, je li? - njiše uvis pa u krug.

To je zbog nekog pritiska."

"Magnetog. Nikad nisam video ništa slično. Čak i u spoljašnjim trakama, koje niko na Zemlji nije razumeo, polje nije ni stoti deo ovog ovde."

"A šta god da je, ide na nas."

To ga je opet iznenadilo. "Otkud znaš?"

"Vidim materiju pred njima. Sabija se, vidiš?"

Zaista, kad je začekljio i zagledao se, video je. Sve do sada se oslanjao na brodske instrumente, koji su govorili da pauzinaste trake hitaju ka njihovom brodu iz nekoliko pravaca.

"Šta je to?" upita Nika, a u glasu joj se još osećala iznurenost.

"Nešto smrtonosno, rekao bih."

7. DREVNI

Jedna vrlina udarnog talasa, dečko - otvara pogled. Konačno smo ugledali Drevne.

Duge, zakrivljene niti nisu bili autoputevi niti izvori energije niti verski simboli - bili su inteligencija. Životni oblik veći od zvezda i od ogromnih molekulskih oblaka i od svega drugog u astrofizičkoj zoologiji galaksije.

Kasnije sam saznao da su to bila, pa, tela Drevnih - mada taj izraz vrlo malo znači. U nitima struje prenose i informacije - misli - i hranu, to jest, promene naboja, indukciju i potencijale. Sve teče zajedno. Kao kad bi, u našem telu, sinapsi i sinapse bili jedno te isto. Duge, žilave strukture blistale su i plamtele, ali to je bio samo beznačajan sporedni efekat.

Uostalom, mi jedemo i mislimo i volimo - a neto rezultat, gledan infracrveno - je samo difuzni, crvenkast sjaj.

Ono najbitnije kod nas možeš da vidiš samo ako se zagledaš u naše vredne sinapse. Ili, ako se povučeš za pet ili šest redova veličine, u našem nejasnom govoru.

Pa naravno, nejasni smo, u poređenju sa mnogim drugim stvarima koje se ovde dešavaju. Prema lokalnom žargonu, mi govorimo oko pedeset bita u sekundi. Potrebne su nam male talasne dužine i dugo vreme, samo da izrazimo jednu misao.

Drevni imaju velike talasne dužine, i brzi su. Mi govorimo polako, ali vidimo dobro - veliki delovi našeg mozga posvećeni su stvaranju slike.

Obrađuju podatke pre nego što mi stignemo da ih "vidimo".

Drevni imaju i to. Mislim da nema toga što oni ne mogu.

Gledao sam te čudne trake kako se njišu, kao morska trava u okeanu vakuumu, i automatski sam pomislio da javim Zemlji za njih. To sam tako dugo radio - emitovao izveštaje kroz tunel našeg traga.

Naš let do središta Galaksije potrajao je nekoliko stoleća, prema broskom vremenu. Slao sam emisiju svakih par godina. Zemlja će primiti šifrovano pištanje, znao sam, prilično razvučeno relativističkim efektima. Ali

da li æ iko slušati?

Zureæi u Drevne, shvatio sam da smo mi samo mušice. Plime i oseke naših civilizacija samo su promene u lakom, neprimetnom povetarcu.

Sumnjam da ima iëega što Drevni ne mogu da uëine.

Pitanje je šta oni hoæe da uëine.

8. DEDA

Tobi je postao nervozan. "Baš ti je èudan naëin da mi isprieaš šta se ovde dešava."

Goli patuljak, mada je sav bio u borama, umeo je da napravi izraz lukavog humora. "Da li podbadaš dedu dok te neëm uëi?"

"Šta ti znaš o mom dedi?"

"Pa, sreo sam ga."

"Kada? Gde je on?"

"Nauëio sam da ovde ne koristim mnogo reè 'kada'. Lakše je 'gde'. On je ovde."

Tobi ustade, prevrnuvši stoliëicu uz tresak. "Hoæu da ga vidim!"

"To ne možeš."

"Hoæu sada."

"On nije na raspolaganju. Ako..."

"Dosta sam slušao o tebi i tvojim..."

Starëevo lice iznenada postade ozbiljno i preteæe, i u Tobiju sinu seæanje: liëio je na dedu. Možda su svi starci takvi, možda to dolazi sa godinama. Uzdahnuo je i seo. "U redu. Možeš li da mu kažeš da sam tu?"

"Zna on."

"Kako?"

"To pokušavam da ti kažem."

"Uf, izvini."

9. ÈVRSTE GRANICE POLJA

Drevni - ne baš jako inventivno ime, ali ni Jehova nije baš naroëito upeèatljivo.

Drevni su bili ovde kad je stigla civilizacija maški. Mašine su se uzdigle kad su napredna, organska društva nekako izvršila samoubistvo - preko rata, degeneracije, nezamislivih stvari - ili se povukla, zbog prostog i jednostavnog nedostatka zanimanja za napetosti tehnološkog života. To je ostavilo mašine, koje su evoluirale u posebna društva.

No, Drevni nisu bili mehaniëki zasnovani. Niti su se razvili iz škljocavog gvožđa i silikona, ne.

Nisu bili ni nezgrapne hemijske smeše kao mi - klimavi paketi slane vode i raznih neëistoa, umotani u kalcijske šipke i kožu što se tako lako probuši, a sve kontrolisano užasno sporom elektriënom mrežom. Nisu bili biæa koja stalno moraju da se ponovo podešavaju prema sve gorim rešenjima iz prošlosti. Ništa neuredno. Ništa sluëajno slepljeno zajedno.

Drevni su bili te duge trake. Svaka traka mogla je da govori svojim, pa, glasom. Otprilike. Teško je opisati kako izgleda kad te jedan takav, pa, prosto ispuni. Nije kao razgovor, nikako. Više kao da te siluje Bog, rekao bih.

Video si ih dok si ulazio? Dobro. Kao biserne munje, koliko se seæam. Video si kako se sporo uvijaju, naizgled krhki.

Uvijali su se i izvijali oko našeg broda. Dotle je na ekranima bilo veæ mnogo znakova maški. Drevni su ih odbijali - valjda su koristili magnetni pritisak.

Nas su, opet, pogurali. Vrlo malo su se obazirali na naša ograniëenja. Ponekad smo imali ubrzanje od nekoliko gravitacija. Nekada sam bio "astronaut" - izraz iz vremena kada ta vrsta posla nije bila obiëna koliko i hodaње - i znao sam kako da naduвам sopstvena pluæa, a potom da uzimam vazduh u plitkim, brzim udisajima, dišuæi samo gornjim delom. Drugi se nisu tako dobro snalazili. Nika se provukla, iako je još bila slaba.

Drevni su izveli eksploziju. Taj udarni tralas bio je prosto veliko

spremanje posle ozbiljnog posla, otprilike kao domar sa metlom koji sređuje Galaktički centar da bude uredan za sve. Drevni su oslobodili ogroman talas energije spojivši dve crne rupe. I napravili su ovo - Zaklon.

Maške su se najbolje snašle. Uvek se nađe neko. Usisale su brze protone, požnjele protonski tok. Imaju one čitav sistem postavljen da sakuplja tokove energije, strujanja i sve to. Moglo bi se reći da one obrađuju Galaktički centar, ali odvija se tu još jedna igra, mnogo veća.

Zaklon. To su maške pokušale da unište. I skoro da uspeju. Nije ga lako održavati, a još je teže graditi.

Ta eksplozija stvorila je Zaklon, povećala ga je. Ispresavijan prostor-vreme, prostor proizveden tamo gde nije bilo prostora. Drevni su ga stvorili u dalekoj prošlosti, verovatno da bi čuvali stvari ili bića ili Bog zna šta. I stalno su ga proširivali, možda su mu produbljivali složenost.

Naš brod je bio zahvaćen, bačen ka taložnom disku, a onda podignut preko njega. Niz osu. Ka polu crne rupe.

Vi ste išli sličnom putanjom, zar ne? Dobro - ja sam vam je poslao.

Šta? A, da, sva ona priča o Abrahamu koji šalje poruke. Pa, morao sam da kažem nešto čime bih vam privukao pažnju.

Prevara? Svakako. Nemoralno? Ne budi smešan.

Morao sam da kažem da je poruka od tvog dede, naravski. Uostalom, jesam ga sreo. A sa vama sam mogao da govorim samo preko Magnetnog Uma. Maške bi sve drugo blokirale.

Gde sam ono stao? E, da...

Sve to prokleta vreme maške su jurile pravo na nas. Nanele su nam i štetu. Nekoliko nas je poginulo. Jesi li ikada video čelične plikove?

Maške su se probile. Čak ni magnetni pritisci ne mogu sve da zaustave. Neutronske zrake, na primer. Njih ništa ne zaustavlja.

Drevni su bili moćni, naravno, ali ne kao Bog Silovatelj. Izvini ako ti je moj humor malo senilan. U ovoj planini sam uglavnom bez društva, osim nekog vrlo neodređenog. To pomalo zamara. Nekako poćnem da ćeznem za životinjom, znaš. Za korenom i plamenom života.

Zaklon? Tako smo ga zvali jer smo se krili u njemu. Kao i bezbroj drugih organskih vrsta.

Drevni su nas strpali ovamo, zajedno sa brodom. Niz najstrmiju gravitacionu ravan u galaksiji, pa u vremenski zatvoreno skladište. Opšta teorija relativnosti, naveliko.

Na Kembrižu nam niko nije rekao, čak ni onaj Hoking, da prostor-vreme može da bude građevinski materijal. Masa je jednaka zakrivljenosti prostor-vremena, to sam uspeo da shvatim. Gradimo stvari od materije. Zašto ih ne bismo gradili od zakrivljenog prostora-vremena?

Sasvim jednostavno, ali kolika je energija napona potrebna - bolje da ne vidiš proraćune, veruj mi. Gadna stvar. Zastraćujuća.

Vidiš, najvažnija stvar kod poimanja svemira je ta da Bog ništa ne čini otprilike. On ne radi onako kako sam ja vredno učio na Kembrižu, da povećava neki mali parametar, pa procenjuje rešenja, rešava diferencijalne jednaćine metodom pokušaja i pogreške. Bog igra otvoreno.

Drevni nisu bogovi - zapravo, oni su grozni gnjavatori - ali mogu da potpuno reše opštu relativnost. Bez prećica. U "ćvrstim granicama polja", kako se to kaže.

Kako? Ne znam. Nisam bio tu kad su radili. Drevni su nekako uspeali da spoje dve crne rupe - diva u Pravom centru i jednu manju koju su nekako nabavili - i napravili paklenu oluju energije.

Kad se prašina slegla, ostao je Zaklon. Ludaćki orbitira oko preostale crne rupe, koja ima ukupnu masu par miliona puta veću od sunćeve. Lavirint Zaklona. Stabilan. Izuvijani pepe. Postojani odraz.

Nas su prosto ubacili unutra. Vi Bišopovi ste uleteli, okrznuili ste ergosferu, je li? To je sada jedini ulaz, tako izgleda. Uspeva samo ako postoji poveliko parće mase koje se približava, pa ustalasa kožu crne rupe na ekvatoru. Onda neko može da proleći.

Na žalost, to su i maške shvatile. Drevni nisu mogli da ih spreće.

Uradili smo šta smo mogli protiv njih, čak i kad su nam pomagali Zemljani - posle æu o njima, to je druga tema. Ali to je bila izgubljena bitka. Maške su spretne.

Zapravo, Drevni su se odlučili da sarađuju sa nama biološkim oblicima, oni nas zovu Prirodni, zato što su maške suviše spretne. Mogu da istrebe sve Prirodne. Drevni to ne žele, iz nekih svojih razloga.

Kojih razloga? Imam teorije, razne. Ali niko ne zna zasigurno.

Za moj obični um iz Dvadesetog, sama složenost poveæava zbrku. Možeš misliti, maške višeg reda, Drevni i njima slični - oni su nesagledivi, za mene. A verujem i za tebe.

Znaš, potraje dok se navikneš čak i na fiziku. Zaklon - šta? Oh, da, možeš da ga zoveš i Klin ako hoæeš, mora da ima na hiljade imena. Neka su prilično prostačka: treba da èuješ kako se "crna rupa" kaže na ruskom. Zaklon je kao osinje gnezdo na litici. Zahvataju ga Jedaæeve plimne sile i rastežu i prostor i vreme.

Donji delovi žive drugaèije. Ovde vreme teèe sporije - što je običan ajnštajnovski efekat. I tako, napolju proleæu vekovi, a ja ruèam. To ti daje perspektivu. Naravno, zaista natenane ruèam.

A postaneš i prilično usamljen.

10. GAMAD

Tobi je slušao i gledao i na kraju mu je bilo dosta. Na zidovima su bleskale slike, prizori zapanjujuæe dubine i širine. Divovski izuvijani brodovi, penasti virovi u taložnom disku, prizori iz naopakih perspektiva, geometrija toliko èudna da oko ne može da je prati. Volmslijev glas prizivao je slike, podržavan nekim programom u potpuno praznoj sobi.

Za Tobija, tehnologija je predstavljala detalje, kontrole, složene sisteme. Ovde se nije videlo ništa sem golih zidova, a soba je ipak reagovala na sve što bi Volmsli poželeo, čak i kad bi æutao. Hrana i piæe pomaljali si se iz poda. U daljini se èula muzika, i Volmsli je oslušnu.

"Slušaj", reèe Tobi. "Pokušavam sa uklopim ovo sa istorijom Porodice Bišop."

"To znam. Tvoja Porodica potiče iz Komadanja. To je bilo kad su oni spolja, Zemljani, zaključili da više ne mogu da zadržavaju maške. Napustili su svoje gradove."

"Sveænjake?"

"Da, to je jedno od plemenskih imena za njih. Èudesna mesta. Gledao sam ih, avaj, kako se raspadaju."

"A mi Bišopovi smo otišli na Snegobar?"

"Je li to..." Volmsli kao da je oslušnuo neki daleki glas, a onda klimnu. "Vaše ime za njega, jeste. J-tri-šest-èetiri, po indeksu. Indeks, na žalost, nije baš jako romantičan što se toga tièe."

"I živeli smo tamo, koliko?"

"Mnogo vekova. Maške se u to vreme nisu petljale sa planetama. U to vreme su žnjele tokove plazme. Kad su se usmerile na rudarenje i glodanje planeta, naletele su na novu organsku vrstu koja je polako prilazila. Bile su to velike bube."

"Kvat!... Mnogonošci."

"Tako je. Neobična stvorenja. Oni su sklopovi tehna i biologije, poluveštački, kao što su postali i Zemljani. Drevni kažu da im i dalje nedostaje nešto što imamo mi ljudi, ali ne mogu da zamislim šta bi to moglo biti."

Tobi se oduševio što se u ovoj istoriji našlo nešto njemu poznato. Kvat... a gde li je ona?

"Mnogonošci su prilično gnjavili maške", nastavi Volmsli. "Ali ne toliko da prekinu njihove velike radove."

"Mi smo se udružili sa Mnogonošcima, posle malo tuèe. Jedan je bio sa mnom."

Volmsli klimnu. "Uobičajena taktika maški. Iskoristile su vas da malo skrenete pažnju buba."

"Šta? Slučajno smo naleteli na njih. Naša Porodica pobjegla je sa Snegobara i..."

"Maške su vas pustile da odete."

"Malo sutra! Borili smo se..."

"Mi smo za njih gamad", blago reče Volmsli.

"A onda smo zajedno, mi i Kvatin narod, napravili pakao maškama na toj planeti, blizu Abrahamove zvezde. Bio sam tamo i znam..."

"Svakako. Bube su imale kosmičku nit, je li?"

"E, dobre."

"Zastrašujuće i kao alat i kao oružje. Ali svime su upravljale maške, iz razloga koji mi nisu sasvim jasni. Jedna njihova struja želela je da vi Bišopovi stignete ovamo, u Zaklon. Hteli su nešto od vas, ali ne znam tačno šta. Druga struja više je volela da vas istrebe. Tu se igra neka čudna igra."

Tobi ga besno prostreli pogledom. "Toliko vremena imaš ovde. Zašto nisi ukapirao?"

"Teško je doći do podataka, a kad nešto nađeš vrlo je prefinjeno. Većina karata nije na stolu - ako uopšte postoji sto. Osim toga... znaš, moja porodica..."

"Porodica Brit?"

"Ne, ne, u moje vreme smo za porodicu smatrali samo najbliže rođake. Porodica Brit bila je, kako da kažem, više fraza."

"Porodice su bile tako male? Zašto?"

Volmsli teatralno prevrte očima. "Znaš, radije bih da ti objašnjavam nauku nego kulturu. Nika i ja, eto, pokušavali smo sa nekim eksperimentom. Hteli smo da okupimo tri pokolenja zajedno, iz genetskih razloga. Ispalo je pogrešno, pošto je većina čovečanstva već bila genetski bitno drugačija od..."

"Genetski? Ne razumem."

"Žurim. Vidiš, moja porodica i ja - nas nekoliko, ne čitavo prokletu Ujedinjeno Kraljevstvo, razumeš? - otkrili smo neke drevne naučne stvari. Hajde da ti pokažem kako je to bilo."

"A ti Zemljani..."

"Pusti da ti pričam na moj način."

11. ZEMLJANI

Nije ih tako zamišljao.

"Nadam se da niste povređeni", reče visoka žena. Govorila je engleski, sa neobičnim naglaskom i dugim a i e. Ona je bila prvi Zemljanin kojeg je video.

"Samo sam izubijan", pokuša Najdžel da vedro kaže.

Jedva je preživio okršaj sa nekim maškama koje kao da su izvirale pravo iz zidova, kao prefinjeni mađioničarski trik. Potom su se pojavili Zemljani i začas završili sa neobičnim, polutečnim maškama.

Zemljani. Najdžel je video njihovu flotu kao se približava Zaklonu, znao je da su tu, ali nije bio siguran kako da ih nađe u Lavirintu. Ispalo je da su oni našli njega.

"Još govorite engleski?" upita polako.

"Oh, ovo drevno narečje imamo ugrađeno. Čuli smo da govorite njime."

"Oh. Vrlo uviđavno."

"Bilo je i u vašim porukama."

Bili su za dve glave viši od Najdžela i kretali su se glatko i brzo dok su negovali ranjene. Najdžel je dobio udarac u rebra, mlaz koji mu je uništio kožu poretvorivši je u reš koricu, kao na božićnoj šurki. Ležao je puštajući da mu žena stavi zavoj. Rana je postala ledena, pa vrela, pa neosetljiva, a onda kao da je nestala.

Znači, ovi su ljudi izgradili svemirske brodove - mnogo bolje od broda maške kojim su Najdžel i Nika stigli ovamo - i smatrali su da im je dužnost da stignu u Galaktički centar. Pokušao je da ih objektivno proceni, mada je prema ranije razmenjenim pozdravnim porukama znao da su rođeni nekoliko hiljada godina posle njegovog vremena na Zemlji. Pokušao je da zamisli šta sve vreme može da učini posle dragog pokojnog Dvadesetog i otrežnjujućeg Dvadesetprvog

veka.

Ponovo je legao i zagledao se u njih, èkiljeæi. Govorili su tiho i kratko.

Budi objektivan, stari moj. Posmatraj ih kao drugu organsku rasu. Samo još jedni veliki sisari.

Èovekoliki, ali drugaèiji. Bilo mu je donekle milo što su i dalje lièili na obiène šimpanze, samo višeg rasta i sa manje dlaka, uspravnije. Vidljive razlike između ljudi i šimpanza bile su mnogo manje nego, recimo, između danske doge i èivave. No, psi mogu da se ukrštaju a ljudi i šimpanze ne mogu; genom krije svoje tajne daleko od oèiju. Ljudi i šimpanze razlikuju se samo po jednom procentu DNK. Ovi ljudi su još bili iz iste vrste.

Osim toga, ovi Zemljani ubijali su maške sa oèitim uživanjem. Vrlo ljudski. To nije bila iskljuèivo èovekolika osobina; genocid postoji i kod vukova i kod šimpanza. Ubijanje je bilo veoma rašireno među životinjama. Kod pataka i orangutana postoji silovanje. Mravi imaju organizovane ratne i porobljivaèke pohode. Šimpanze u divljini, koliko se seæao, imaju isto toliko šanse da budu ubijeni koliko i ljudi u gradu.

Najdžel ponovo leže, vrtelo mu se u glavi. Od svih svetih ljudskih osobina - govora, umetnosti, tehnologije i svega ostalog - od životinjskih predaka najupadljivije nasleđeno upravo je nasilje. Možda su se prva plemena ljudi razvila kao oblik zajednièke zaštite. To je svakako bilo od pomoæi u milenijumima koji ga dele od ovih krupnih, bistrih biæa.

"Toljaga protiv tvrdoglavosti", reèe on naglas. Suvo pucketanje glasa. Prosto je lebdeo, um mu je bio lak kao blistava prašina.

Ovi Zemljani imali su uši èudnog oblika, upadljivo mišæava tela, neobièno krupne oèi. Uniforme im uopšte nisu lièile na uniforme - imali su tehnikolor ogrtaæe koji su prikazivali razlièite prizore, naizgled sluèajno. Kad je žena prišla da ga ponovo pregleda, njena široka odeæa iznenada je prikazala osunèanu morsku obalu zapljuskivanu talasima. Da bi ga umirila?

Drugi su imali tesnu odeæu sa umetnièkim ukrasima - kolažima, apstraktnim šarama, zrnastim ekspresionistièkim prizorima. Neko vreme je mozgao nad tim. Umetnost svakako nije korisna prema uzanim gledištima bihejvioristike ili evolucione biologije. Zašto su je kromanjonci razvili? Pisma ptica je nešto sasvim drugo; time privlaèe para, brane svoje podruèje. Zašto su ljudi, Zemljani, saèuvali svoju krhku umetnost? Ima ptica koje grade èitave dvorce od lišæa, trave i gljiva, sve u potrazi za ljubavlju, za genima. Niko ne bi ni pomislio da apstraktni ekspresionizam teži tome. Da li su svi dometi ljudske umetnosti bili samo strategija izlaganja, kao paunovo perje?

Nasmejao se tome i pokušao da sedne. Opeèeni bok ga nije ni pecnuo. U glavi mu se razbistrilo. Nika je stajala malo dalje, razgovarajuæi sa jednim visokim muškarcem. Najdžel joj mahnu.

Nika mu priđe zajedno sa dugonjom. "Ja sam Akran", reèe on, zureæi naniže i ubrzano žmirkajuæi. "Da li si ti... Volmsli?"

"Mislim da jesam."

"Gospode! Našli smo vas!"

"Baš na vreme. Hvala."

"Ali vi - ali ti - još si živ!"

"Donekle."

Drugi Zemljani su pristizali trkom i zbijali se oko Nike i Najdžela.

"To je on!"

"I ona! Nju je pomenuo u poruci Pedeset sedam."

"Ne mogu da verujem."

"Ma jeste. Pogledaj ga."

"Posle toliko vremena?"

"Bio je u ovom izuvijanom prostoru-vremenu."

"I ne zaboravi Dugi San."

"Ipak, prosto je neverovatno da..."

"To je Volmsli."

Najždel je piljio naviše u njih i opet mu se zavrtelo u glavi. Svi su govorili uglas a Nika je sijala - ona je izgleda rauzmela šta se dešava - a

govorili su tako brzo da ništa nije shvatao.

Onda je neko pustio snimak i Najdžel začu sopstveni glas, suv i precizan.

"Halo? Slede podaci o molekulskom oblaku kroz koji prolazimo. Još smo na kursu, izgleda."

Potom pištanje podataka, pa onda: "Ovo je ljudska ekspedicija. Gas do daske, letimo ka unutra."

Smetnje. Oštro šištanje, kao kad se prži mast. "Halo? Mi smo još tu. A vi?"

Zemljani su nemo ostali da stoje još dugo pošto se snimak završio.

"Dobijali smo vaše poruke svakih nekoliko vekova", reče Akran. "Znali ste za prvi napad, kad su nam maške u okeane ubacile vanzemaljce? Prvu poruku smo primili baš kad smo počeli da ih nadvladavamo."

Najdžel se namršti. "Znači, zapravo vam nije bila potrebna naša pomoć..."

"Oh, naprotiv! To je bio tek prvi napad. Drugi put su pokušale da nas zaspu asteroidima. Mnoštvom. Umalo nas nisu sredile."

Najdžel zatrese glavom da razbistri misli. "Poslali smo vam neku opremu maški, i podatke..."

"Dobili smo ih. Mnogo nam je pomoglo. To je bilo na vrhuncu trećeg napada, Vremena Lasice. To je potrajalo pet vekova."

"Oh, Bože", reče Nika. "Maške su bile toliko jake?"

"Naravno", reče Akran. "Potom su postale pametne. Pokušale su da nas nadmudre. Zbog njih smo izgubili povelik komad Zemlje. To je trajalo hiljadu godina."

"A sve vreme ste primali moje poruke?" upita Najdžel.

Akran klimnu. "Namestili smo velike antene. Prvo u orbiti, a onda po četavom sunčevom sistemu. Maške su ih stalno nalazile i uništavale."

Najdžel zamisli stolež borbi i uzdahnu. Svet se okretao polako i ljupko, ljudi i prašina počeli da se kreću ukrug...

"Je li umoran?" uznemireno upita Akran. "Možemo da pričamo kasnije, neka se naspava..."

"Samo nastavite", reče Nika. Najdžel je uspeo samo da klimne.

"Propustili smo neke poruke, kad su nas maške napale pozitronskim oružjem. Ali vratili smo antene na mesec posle oko četiri stotine godina. To je bilo pošto su se polovi istopili, pa smo izgubili veći deo kontinenata."

"Blagi Bože", jedva jeknu Najdžel.

"Ali spasli smo sve ostalo. Niko nije hteo da naredna poruka zatekne praznu Zemlju. I zato smo se pribrali. Pretražili smo četav prokleti sunčev sistem da nađemo poslednja uporišta maški. Bile su prilično dobro skrivene, neke čak i u Jupiterovim oblacima. I sve smo ih sredili."

Najdžel je žmirkao. Svet je prestao da se okreće i sad je počinjao da shvata. "I došli ste..."

"Ovamo. Da vidimo šta vam se desilo. I o čemu je zapravo sve vreme reč."

Halo? Mi smo još tu. A vi?

Na licima je video nešto nalik na divljenje. On i Nika su za njih i ostale bili drevni istorijski primerci, neverovatno prastari.

Neizмерно sposobni, ti Zemljani. Maške će ih se plašiti.

Najdžel ponovo žmirnu i nasmeši se. "Još smo tu. Još smo tu." To mu se činilo veoma zabavno i više nije mogao da govori, jer grlo mu se stezalo.

12. OTREŽNJUJUĆE PERSPEKTIVE

To je bio vrhunac. Naravno, bilo je divno i čudesno sresti svoje sunarodnjake, ljude sa drage, voljene Zemlje.

Ali vremenom, pošle prvih nejasnih opažanja dok je ležao ranjen, kad su mu se Zemljani činili kao bistre šimpanze, sve je postajalo sve više ironično. Oni su bili ljudi, to da. Pametne šimpanze. Ali i mnogo više od toga. Promenili su se.

Napadi maški na Zemlju ubrzali su ljudsku evoluciju - i preko biotehnologije i preko prirodnog odabiranja. Zemljani su stekli implante koji

su stvarali èulnu mrežu - složeno elektromagnento okruženje, korisno i za rat i za rad. Kième su im bolje stajale, na debelim lumbalnim diskovima. Nisu više imali dosadno slepo crevo da se upali i pukne. Tela su im postala precizne neurološke mreže, sa boljim metabolizmom, èvršæim hrskavicama, izdržljivijim kostima.

To je bilo prilièno oèito. Nesvesne razlike bile su još reèitije. On i Nika i ostali iz Dvadesetprvog veka - uskoro su ih prozvali "Stariji" - nisu mogli da drže korak sa ovim Zemljanima, ni mentalno ni fizièki. Krupne, gotovo olako sposobne pridošlice bile su, naravno, veoma uètive. Pokušali su da ukljuèe svoje Starije u istraživanja pevea, u borbu protiv maški, i èak su uspostavili kontakt sa avetinjskim Drevnima.

Ovi odvažni novi Zemljani zadržali su neke osobine šimpanza. I dalje su bili èovekoliki. Vrlo uètivi prema svojim Starijima, ali brzo su uèili i od maški i od Drevnih. Peli su se evolucionom lestvicom, u oblake slave, sve dalje u maglu.

U tom èasu, njihov naèin razmišljanja prosto je izmakao razumevanju.

Reumatièni matori Stariji nisu mogli da prate razgovore sa Drevnima. Najdžel i Nika i ostali koji su došli u otetom brodu maški - sada samo grupica predaka Zemljana - bili su prepušteni sluèaju. Nisu mogli da savladaju zaslepljujuæe brzi tehno koji su Zemljani doneli, niti onaj koji su kasnije razvili protiv maški.

Najdžel je uspeo da baci pogled na Drevne dok je pomagao u istraživanju Sokaka u peveu. Njihova urolana geometrija, zatvorena u sebe, bila je odlièna Petri posuda. U Sokacima su razlièite kulture - i ljudske i tuđinske - mogle da se razvijaju sa raznolikošæu neophodnom za borbu protiv maški. Bilo ih je svih vrsta - visoki tehno, niski hehno, èak i ne-tehno.

Za Starije, nove perspektive bile su otrežnjujuæe. S druge strane, Zemljani su lako sarađivali sa Drevnima. Borili su se protiv maški, mnoge su ubijali, ponekad su sarađivali i sa njima.

Drevni su rasuli Zemljane svuda oko Zaklona. Najdžel i ostali Stariji su manje-više gledali i bavili se pomoænim poslovima. Novosti su bile daleke, bilo ih je teško pratiti.

Velika ofanziva protiv maški u èitavom Centru. Zemljani su se širili po planetama oko zvezda sve daljih od Pravog Centra.

Uèili su tehno maški, otimali od njih. Gradili su ogromne konstrukcije u svemiru, Sveænjake.

Zemljanima je išlo dobro tokom mnogo milenijuma. Najdžel ih je pratio iz usporenog vremena u dubini pevea. Potom su nastupile nevolje.

Maške su našle naèina da izazovu kratak spoj u delu energije kojom su Drevnu održavali svoje èudne magnetne trake. Kad su te izvore iskoristile u svoje svrhe, maške su postale neizmerno moænije. Tada su poèele da rastu i da uništavaju velike orbitne gradove Zemljana.

Najdžel je poseæivao te kristalne gradove, a postojale su i još veæe građevine koji je mogao da vidi, ali ne i da shvati. Kada su maške ponovo poèele da preovlađuju, pomagao je koliko je mogao. Bilo je teško razumeti èak i uslove brobe.

Kao da slušaš razgovor kroz oluk tokom oluje, rekao je. I to vrlo dug oluk.

Kako su maške uništavale sve više ljudskih staništa u Galaktièkom centru, imao je sve više posla. Sukob se ponovo vraæao na njegov nivo.

Konaèna, oèajnièka strategija Komadanja - podele èoveèanstva na posebne kulturne Petrijeve posude, dole na planetama - dala mu je dovoljno grubog posla. U tom razdoblju provodio je vreme van pevea.

Nije mogao da prati prefinjene pojedinosti borbe Zemljana i maški. Znao je da su ukljuèene tuđinske organske rase, drugi Originali. A glavni deo sukoba odigravao se na nivou koji je ukljuèivao Drevne i nedokuèive Više. O njima on i ostali Stariji nisu znali ništa.

Osim... mašine su tragale za nekim svojim gralom. Bile su veoma tajanstvene oko toga, ali progonile su grupice ljudi kao da tragaju za neèim. Najdžel je jednom naèuo izraze "Šifre pokretaèi" i "Prvo nareðenje", ali one

su prosto proletele i ubrzo nestale. Zemljani su mu uvek odgovarali okamenjenim licem, ništa. Kao da postoji neka tajna, toliko prefinjena da je tajna i samo saznanje da tajna postoji.

Osim toga, potrajalo je dosta dugo dok nije uvideo da i njega iskorištavaju.

Uètivo, uz veoma mnogo obazrivosti, naravno. Ali iskorištavali su ga. I Zemljani i Viši, u istoj meri.

Tada se povukao iz borbe koja je ionako bila van njegove moæi poimanja. Ili je mislio da se povukao.

13. FIZIËKA PREDSTAVA

Najdžel Volmsli zaèkilji u Tobija. "Toliko toga treba da isprieam..."

"Ne moram mnogo da znam! Samo toliko da ostanem u životu", reèe Tobi.

"Ispada da je to prilièno mnogo. I ti sam si prilièno komplikovan, deèko." Najdžel nije odoleo, izdao je unutrašnje nareðenje. Stvari se èesto najbolje objasne primerom.

Kraj Tobija su se svetlucave taèkice zgusnule u Šibo. Bila je to lepa, zrela žena, vitka i prozirna i bez nogu. Gornji deo tela joj se izvijao kao da se proteæe posle duge zatvorenosti. Bled osmeh. "Zdravo, nosaèu moj."

Tobi poskoèi, zapanjen. "Ti! Još si pohranjena u mojim rezervnim bankama?"

"Ušunjala sam se... sama."

"Prokletstvo! Hteo sam da... izaðeš."

"Nemam... kuda... da odem."

Èitaèi èula u sobi bili su podešeni na neverovatnu preciznost i mogli su da uhvate èak i rasute Aspekte i Liènosti i Lica smeštena u neèijim iviènim poljima. Šibo je svetlucala pred njim, avetinjski ostatak skriven u Tobijevoj elektro auri.

Njeno lice govorilo je više nego iskidane reèi. "Tu sam... da pomognem."

"Imam te u èipu", besno reèe Tobi. "To je dosta."

"Šta mogu... postojim."

Najdžel oseti èudno, svilasto strujanje između Tobija i Šibine slike.

"Kilin hoæe da te vrati", reèe Tobi. "Je li èip dovoljan za to?"

"Više volim... da ostanem... ovde."

"Ako se Kilin domogne tvojih èipova, pokušaæe da te vrati."

"Više volim... ovde."

"Ja hoæu da izaðeš."

"Ostajem." Podigla je ruku u nemom pozdravu - i išèezla.

"Uf! Prokletstvo!" Tobi je bio besan.

"Izvini, ali morao sam da ti dokaæem", reèe Najdžel. "Videæeš da je ovde pojam liènosti prilièno sloæen."

"Moram da je izbacim napolje."

"Vremenom æeš shvatiti da je ono što maške zovu 'fizièka predstava' samo jedna faza".

"Znaèi, Šibo zaista moæe da se vrati?"

"U neku ruku."

"Šta ti to znaèi?"

"Stvarnost - divno apstraktan pojam - je analogna. Ljudi tu žive i misle."

Tobi sleæe ramenima. "Dobre, ona je stvarna."

"Svet maški je u osnovi digitalan. Nikada neæeš razumeti maške ako ne shvatiš koliko je drugaèiji njihov pogled na svet. I ne samo njihov. I Drevni i Viši - oni nemaju isto oseæanje sebe kao mi."

"Viši?"

Volmsli je znao da æe deèko najbolje razumeti ako mu ispriea prièu. Klasièan primatski naèin uèenja. Linerano, neumorno serijski. Vrlo staromodno, a ipak opstaje.

Pa dobro, najbolje da se vrati daleko, do vremena kada se potpuno povukao iz Visokih Razreda, kad je potražio utoèište u jednostavnosti.

On uzdahnu. "Toliko toga imam da isprieam..."

Drugi deo
POSLEDNJI SUNĖEV ZRAK

Vaseljena je puna ėudesnih stvari koje strpljivo ėekaju da mi postanemo oštroumniji.

Eden Filpots,

"Senka u prolazu", 1934.

1. CRV

Telo je ležalo na samrti izvesno vreme pre nego što ga je Angelina pronašla.

Primalila je mali kovitlac ptica u vazduhu iznad ustalasanog stenovitog mesta, pa je pošla da pogleda.

Izlomljeno telo bi se povremeno pomerilo i ptice bi se malo podigle, refleksom stvorenim dugom evolucijom, jer ako plen oživi mogao bi da bude opasan. Njihova hrabrost bila je iskljuĖivo kolektivna. Svaka od njih bi smesta pobegla da nije bilo poznatog, genetski usaĖenog spiralnog okretanja jata koje ih je sve smirivalo.

Angelina je našla telo presamiĖeno, kao da su noge i grudi slomljeni. Bila je to žena, u tamnocrvenom odelu iz jednog dela. Meka tkanina bila je iscepana i prekrivena veĖ skorelom krvlju. Kad je Angelina kleknula da joj pomogne, osetila je metalni miris sveže krvi i primalila podrhtavanje kapaka. Iz rane na slepooĖnici još je curkala crvena teĖnost.

Angelina je preko koma uzbunila braĖu, Bendžamina i Ita, koji su došli iz kuĖe udaljene sat hoda. Oni su tu razdaljinu pretrĖali mnogo brže, zajedno sa nosilima i medicinskom opremom.

Angelina je podvezom uspela da zaustavi krvarenje, ali žena je bila u vrlo lošem stanju zbog vruĖine i dehidracije povrĖ brojnih povreda; na grudima je imala ogromnu purpurnu modricu, brada je bila zdrobljena, desna ruka iskrenuta pod nemoguĖim uglom i videla se ogoljena kost.

Smestili su je u nosila i obradili ruku pre nego što su je poneli po neravnom terenu. Tek tada se sporo okretanje ptica u jatu, bilo ih je na stotine i razoĖarano su cvrkutale, rasulo na pojedinaĖne, bezopasne delove. Neke su i dalje pratile ljude, jer izviĖaĖi su takoĖe deo kolektivne genetske lekcije.

Bilo im je teško da stignu do bezbednog tla i tada su pretpostavili otkuda potiĖe samrtnica. Tlo je bilo nesigurno. Ėvrstu materiju po kojoj su stupali po navici zvali su stenjem, ali znali su da je klizavi, svetlucavi sloj zapravo "peve" - PV, sabijeni oblik prostora-vremena. Peve može da bude ėvrst i gust u jednom trenutku a u sledeĖem da se pretvori u maglu i kljuĖanje. Žilav i izdržljiv ali promenljiv, prema zakonima sopstvene prirode, ljudima nepoznatim. Ili barem ljudima u ovom razdoblju.

Dok su se smenjivali noseĖi nepokretno telo, svakog od njih je muĖilo neprijatno predoseĖanje. U njihovom omeĖenom svetu ova žena bila je kao signalno svetlo, objava. Opet je otvorila vrata nagaĖanjima, jer znali su za priĖe o telima ubaĖenim u peve sa mesta i iz razdoblja opasnosti i obeĖanja. Nisu pominjali jedni drugima te prve neprijatne misli, ali vazduh im je svima bio teŖak.

Ljudi su odavno živelu ovde, uobliĖavajuĖi peve i poimajuĖi ga kao okvir sopstvenog sveta. Ali on je bio i neprijatelj, promenljiv, gotovo svojeglav. Klizio im je pod Ėonovima dok su nosili ženu, kojoj su iz brojnih rana još curkali krv i limfa. U vazduhu su se javljale plavo-bele munje. LutajuĖa elektriĖna energija vukla ih je za rukave kao nestalni vetar.

Stigli su do svoje niske, trošne kuĖe. Njihov otac Najdžel vratio se iz voĖnjaka. Namrštio se kad je video rane. Njihova mati, Nika, veĖ je ukljuĖila i podesila auto-medicinsku opremu, blistavu i glatku uprkos starosti, ali dotle je veĖ ostalo vrlo malo nade.

Žena je jeĖala i grcala, a dah joj je zviŖdao kroz polomljene zube. U

jednom trenutku liznula je usne i kao da je osetila miris doma: slatku detelinu i beli luk, poluuvelo cveæe, vlažne krpe, gustu supu koja se krèka u velikom loncu, miris nauljenog drveta.

Tada je iz nje progovorila zbrka, goneæi je da mrmlja kroz ranjavo grlo.

"Nebo... gori... ohkan... ohkan... beži!"

Porodica Volmsli se zgledala. "Drugi za koje smo èuli", šapnu Nika, "nisu mogli da govore."

"Kladim se da ni ona neæe dugo", reèe Najdžel.

Nešto duboko u njemu bi smesta omrznulo sve što uznemirava njegov mirni svet, ovo rustièno utoèište koje su stvorili on i Nika. Zemljani, maške, Drevni - njihovi sukobi bili su veoma daleko, u drugim Sokacima, ili tamo meðu groznièavim zvezdama. Ova žena ga je opet podsetila na sve to.

Ali, on je odabrao ovo mesto za farmu. Znao je da su mesta erupcija pevea veoma važna. Nešto u njemu nije htelo da sasvim napusti veliku pozornicu.

Žena se neko vreme smirila. Kretali su se oko nje, prema uputstvima veštaèke inteligencije, koja je govorila prigušenim, umirujuæim glasom. Program je imao lažni prizvuk saoseæanja koji je oduvek nervirao Najdžela, ali porodici je prijao.

Nika je primetila ispupèenost ženinog optièkog diska -

papiledema - objasnio je umirujuæi glas kompjutera, opisujuæi ozbiljna ošteæenja unutar ženine lobanje. Èitavo telo bilo je puno preloma, kao da ga je neko sistematski izgazio. Bila su slomljena rebra, kukovi i potkolenice, èak i prsti na nogama. Krvni sudovi bili su rastrgnuti, pa zapeèeni unutrašnjom vatrom. Niko nije znao kako da odmah zaleèi takve povrede, a kompjuter nije hteo da rizikuje nagaðanjem. Dok su pregledali povrede i krpili što se moglo, žena glasno kriknu. Oèi joj se otvoriše kao da se prazne od preoptereæenja i ona sede.

"Siva Maška... zna... moram... nebo... vatra, vatra..."

Zinula je, kao u grèu od novog bola - i potpuno omlitavila. Do trenutka kad joj je glava pala na jasuk, sve životne funkcije pokazivale su ravnu liniju.

Ništa što su Angelina, Bendžamin i Ito mogli da uèine nije vraæalo iskru u telo. Um joj je bio raznesen. Preduzeli su korake koji æe povratiti makar deo žene: pokrenuli su joj krv pumpom ubaèenom u krvotok i èitali su joj moždanu mapu.

"Iz pevea", reèe Najdžel dok su radili.

"I pomenula je Sivu Mašku", reèe Bendžamin. Svi su se zgledali.

Najdžel je nadgledao dijagnostièki program, ali se inaèe nije mešao. Svojevremeno je video mnoštvo ranjenika i nije bio fasciniran kao njegova deca. "Došla je iz crva, zar ne? Isto kao onomad."

Bendžamin, mlaði sin, sumnjièavo iskrivi usta. "I ono telo je bilo mrtvo?"

"Jedan èovek u blizini, zove se Ortega, našao ga je kako dopola viri iz kugle magle, tako reèe." Najdžel je sad bio prilièno star, gotovo èetiri stotine zemaljskih godina prema sopstvenom raèunu, ali imao je prilièno dobro pamæenje. Pažljivo se kretao kroz tu oblast, jer je izazivala sumnju u sebe, u ono što je nekad davno bio, u ono što je progutao ambis stoleæa...

Brzo je prekinuo takvo razmišljanje i nastavio da govori. "To je jedini sluèaj za koji sam ovde èuo, ali u istoriji pevea ima ih još nekoiko."

"Iz one drhtave taèke u Sokaku?" Bendžamin odmahnu glavom. "Ali crvi, oni su kao lopte, kugle, a nisu rupe u zidu."

"Taèno", reèe Nika. "Ali crvi se najbolje otvaraju u zbijenom peveu. Tu ima mnogo više slobodne energije na raspolaganju, ili bar tako kaže teorija."

Bendžamin je prekinuo posao i položio ruke na krvlju poprskani sto. "Znaèi, ova žena je prošla kroz crva? Mislilo sam da su unutra pritisci ogromni."

"I jesu. Telo koje je Ortega našao bilo je rastegnuto i samleveno. Poticalo je daleko iz vremena uzvodno", reèe Najdžel.

"Skroz mrtvo?"

"Ostao je par sećanja, ali niko nije mogao da od njih sastavi Liènost." Najdžel pomisli na daleki prostor i vreme odakle je ova mrtva žena verovatno došla. Jednosmerni prolaz do nepoznate prošlosti ili budućnosti, putovanje izazvano smrtonosnim silama.

Ali ona je ipak došla. Ili je poslata? "Donela je nešto", poèe da nagađa.

Bendžamin se namrštitio. "Šta je donela?" Poèeo je da dugim, košeatim prstima pretražuje krpe koje su skinuli sa tela. "Ovde je samo tkanina."

Ito je brisao smrdljivu mrlju tramo gde su se ženini sfinkteri opustili u poslednjoj grèevitoj agoniji. "Misliš da æ Drevni hteti da je vide?"

"Nadam se da neæe", reèe Nika. "Trajaæe èitavu veènost dok pošalju nekoga ovamo."

"Nadam se da neæe istruliti onako brzo kao telo koje je našao Ortega", gunđao je Najdžel.

"Ne budi nadrždan", ljutnu se Nika.

"Poštovanje prema mrtvima ne znaèi da moraš da rizikuješ." Najdžel se pomalo postideo svoje primedbe, ali bio je spreman da je brani.

"Pun postupak?" upita Angelina. Bila je mišićava i snažna od rada u vošnjaku i ljupko se nasmešila uprkos okolnostima.

"Doneæu èitaæe", spremno reèe Bendžamin. Kao najmlaði, upravo je bio na pragu zrelosti, skakao je da prihvati svaki posao, samo da pokaže kako ne zaostaje mnogo za srednjom sestrom. I Ito je ranije bio takav, ali otkako je izašao iz puberteta Najdželu se èinilo da sada ne zna šta æ sa sobom.

Svi sem Benaždamina znali su za èoveka koga je Ortega našao, i znali su šta je bilo posle - gljivice su rasle po njemu, iz oèiju je izbijala para - i to im je izazvalo mnogo košmara u detinjstvu. Èak i sada, mada su bili gotovo odrasli, nisu voleli da se seæaju Najdželovih upozorenja i slika: plikova koji su izbijali po koži kao male staklene kupole, okruženi jarko crvenom bojom. Pucali bi uz vlažan zvuk i izbacivali sunđeraste kapi koje su se svuda lepila i trebalo ih je strugati nožem. I to brzo - tražile su hranu i zarivale se u telo.

Brzo su izvršili oèitavanja. Nika je proverila da li su skeneri dobro prièvršæeni za ženinu lobanju. Èim su završili, Bendžamin je upitao lažno mirnijim glasom. "Onda bolje da je što pre zakopamo?"

"Ne", reèe Angelina. Nije lièilo na nju da se protivi braæi, ali ona je našla tu ženu i po naèinu na koji je isturila bradu Najdžel je video da se oseæa odgovornom za nju, kao da je vlasnik. "Šta ako ga Drevni budu želeti?"

Najdžel klimnu, oèito iznenadivši Angelinu. "Kad se govori sa vlastima, najbolje je da sve bude jednostavno. Prošli put su naterali Ortegu i mene da ga iskopamo."

"Stvarno?" zapanji se Angelina.

"Drevni veruju u lokalnu odgovornost. Ili bar tako izgleda - njihovi ljudski zastupnici tako postupaju. Ja sam bio sused, dakle kopao sam - i taèka." Najdžel sleže ramenima. "Moralni smo da obuèemo kožodela. Bilo je strašno vruæina. Bili smo gola voda."

Sve troje dece Volmslijevih zgledalo se sa nelagodnošæu. Otac im nije ranije pominjao taj detalj. Po Bendžaminovom licu se videlo da kao najmlađe dete žarko želi da uèestvuje u odluci. "Ti nauèenici æ hteti podroban izveštaj, hteæe da vrše eksperimente, da uzimaju uzorke. Znae kakvi su."

Nikino zabrinuto mrštenje postade još jaèe. "Nemam poverenja u naše skladište. Trulež bi mogla da se probije i..."

"Hajde da je vratimo u peve", reèe Angelina.

Ideja je bila jednostavna, ali zapanjujuæa. Ako ga sahrane u zemlju, telo bi moglo da se izvadi. Iz pevea nikako.

Svi su bili potreseni novom erupcijom pevea, posle mnogo godina mirovanja. Uznemiravala ih je i sama pomisao da stupe nogom na nekamen, na vremenjak. Ipak, Najdžel je video da niko od njih neæe to glasno reæi. Taj deo pevea bio je lokalna legenda i deca su se i plašila njegovog nagoveštaja misterije i avanture i istovremeno su èeznula za tim. I zato su pristali.

Prvo su obradili oèitavanja. Obièaji su zahtevali samo toliko: snimak

nervne mreže, sećanja iz cerebralnog korteksa, popis od kojeg se mogao saèiniti makar grub obris onoga što je žena bila. Tela iz budućnosti pristižu samo na nekoliko mesta i Najdžel je odabrao da živi kraj jednog takvog.

Ženino telo već je počelo da se raspada dok su ga nosili kroz vrtoglave devijacije, tutnjavu i ozonski miris okoline crva. Ito i Angelina nosili su telo neobičnim pokretima, kao mačke, spremni da odskoče u svakom trenutku. Kroz zajednička èula su im strujale brze frekvencije, neka vrsta alarma koji ih je povezivao. Ova erupcija bila je samo početak i izgledalo je da æe biti velika. U vazduhu se osećao kiseli zadah. Vreli povetarac im se zavlàèio u nozdrve, a tlo pod nogama je podrhtavalo od išèekivanja i zlobe. Doneli su telo do mesta gde su ga našli, ili su barem pokušali, jer se već otvorio gravitacioni ponor. Iznad zapenušanog pevea lebdeo je prašnjavi oblak boje safira. Sam vazduh ih je gurkao i vukao.

Široko su zaobišli lebdeći prah. Uobličavao se u izdužene cilindre, pa u kapi oblika suze, pa u prepletene šare - što je znaèilo da je to još jedan izraz daleke budućnosti. Oštro krak - i peve se uvi i nakrenu kao splav na pobesneloj reci.

Ito pade i telo se prevrte, mlatarajući rukama, a nogu ukoèenih i krutih kao štapovi. Okretalo se u vazduhu i letelo pravo prema pukotini u prostoru. Safirna magla se otvori i zatvori kao riblja usta, ovalna i besmislena. Najdžel zagrlj decu dok su gledali. Telo kao da se rastopilo, a potom ponovo postade èvrsto pred stapanje sa materijom koja je pre samo par sati bila običan, èvrst vremenjak. Potom nestade. Upijeno, možda preneseno nekuda.

"Pitam se kuda je otišla", zamišljeno se mrštio Bendžamin.

"Klizi kroz peve - kako su ono Drevni govorili, Tranzit?" pitala je Anglelina sa nelagodnošću, brišući rukavice o kolena kao da bi da se oèisti od leša, njegovog dodira i zadaha. Ali na njenom košèatom licu ostao je izraz radoznalosti i išèekivanja.

"Prošli put joj izgleda ništa nije naudilo", reèe Bendžamin.

"Ali pre toga nešto jeste", reèe Ito. "Ubilo ju je."

Najdžel šmrknu i pokaza prstom ka kući. "Ovo mesto æe omekšavati i širiti se. Tako je bilo prošli put. Hajdemo."

2. LINIJA ANIHILACIJE

Kroz jedan relativni sat - mada ovde sati ne znaèe mnogo a èasovnici su uglavnom ustupak ljudskom naèinu razmišljanja - porodica se okupila oko dugog, lakiranog stola u trpezariji, kraj velikog kamina u kome je tinjao i pucketao ugalj. U peveu nije bilo fosilnih goriva, jer nije bio dovoljno star, ali sabijeni kamen uz dodatak zapaljivih materija davao je isti crvenkasti sjaj.

Oèitavanja mrtve žene pojavila su se kao slike duboko unutar površine stola, sazvežđa sećanja prikazana kao detalji i trenuci: ruševine života. Zakon je zahtevao da provere postoji li išta što zahteva hitno obaveštavanje Drevnih. Niko nikada nije razgovarao direktno sa njima, naravno. Oni su bili senoviti, tuđinski umovi koji su stvorili peve. Retko su se uplitali u poslove običnih ljudi koji su se ovde držali nesigurnih detalja.

Kada su završili prebiranje kroz rasuta sećanja, kad su zadovoljili radoznalost, samo Najdžel i Nika su se mrštili; deca su zevala, dosađujuć se. Više nego ikada osetio je stoleæa koja su razdvajala njega i Niku od njihove dece.

"Izgleda da ta budućnost i nije toliko divna", reèe Bendžamin, zamišljeno cvrckajuć zube.

"Da li da pošaljemo sve ovo?" upita Angelina. Iskrivila je usne uz blago pevuckavi glas, što je uvek diralo njenog oca pravo u srce jer još nije znala koliko je lepa. Ovde su živeli relativno izolovano, duboko u retko naseljenom Sokaku, baš kako su on i Nika planirali. Uskoro æe njihova deca saznati za postojanje tokova kulture i tehnologije na drugim mestima u peveu.

"Ne odmah", reèe Nika, pogledavši Najdžela.

Ito je shvatio. "Ovde ima neèega."

Nika klimnu. "Pogledajte ovo." Dotakla je prstima dugmiæe na doručju i sto sinu, prikazujuć sliku: nad crnim horizontom dizale su se mrlje

ružičastog svetla. Ovo svitanje prekide horizontalna linija, pokazujući trake spektralnog svetla. "Vidite? Slike vrlo snažne energije. Sa jednim vrhom."

Ita to nije zadivilo. "Astro podaci. Pa?"

"Taj vrh predstavlja energiju od nula zarez pet miliona elektron volti", reče Najdžel.

Ito sleže ramenima. "Da, pa?"

Najdžel je znao šta znači ovo usputno izazivanje - njegov sin je bio pun energije koja se oslobađala u trenucima prividne ravnodušnosti. "Sine, to je mnogo energije za jedan jedini foton."

"Pa?"

"Osim toga, to je upravo količina koja se izdvoji kada elektron sretne svoju antičesticu, pozitron."

"Aha." Ito se namršti, ne želeći da tako lako odustane od ravnodušnog ponašanja. "Tata, tebe uvek zainteresuje tako koješta."

"Zar misliš da je to koješta?" planu Angelina. "Pa to je antimaterija, glupane - umire!"

"Otkud znaš?" oprezno upita Ito.

"Elektron i pozitron se spoje, bang!" Ona pljesnu dlanovima. "Ne ostaje ništa sem svetla. Ovog svetla. Linija anihilacije. A pogledaj je - ispunjava nebo!"

Najdžel se smešio, ponosan na nju. Na njegovo očajanje, obojica sinova ispali su dobri momci, ali samo ponekad su se pomalo interesovali za tehničke stvari.

Pre gotovoo trideset hiljada godina - preciznog vremena, merenog mirujućim koordinatama svemira, a ne nesigurnom vremenskom skalom pevea - Najdžel je bio tipièni zaluđenik za nauku, sav posvećen učenju. Tek kasnije je poèeo da obraća pažnju na mnogo veći i raznovrsniji svet politike, književnosti, žena.

Sistem tipièan za drevno Dvadeseto. Njegovi sinovi su izgleda krenuli obrnutim redom. Ili su bar tako govorile žalbe suseda - udaljenih po pola dana hoda, ali sa lepim æerkama.

Zagedao se u slike. Mrtva žena bila je napolju, na planeti, i gledala je - daleke galaksije? Zvezde u nastajanju? Krpasti oblaci mogli su da predstavljaju bilo šta. Govorili su o pokrenutoj ogromnoj energiji. Èitavo nebo puno fotona koji æe spržiti biološke oblike života. Gde? Kada?

"Drevni æe hteti ovo - uskoro", reče Nika.

"Aha." Najdžel je pogleda ispod oka. "Hajde da kažemo relativno brzo."

"Ali, trebalo bi da..." poèe Bendžamin.

"Tako je", reče Najdžel, podigavši obrve. "I mi uvek radimo ono što bi trebalo."

Nika ga je gledala sa izrazom umornog mirenja. "Hteo si da živiš na mirnom mestu. Sada je malo prekasno da se žališ da ti je dosadno."

"Nije mi dosadno", odvrati Najdžel. "Samo sam radoznao."

"Hteo si da živiš blizu onog tamo crva, tata", reče mu kæi. "Zašto? To je opasno."

Najdžel zamahnu rukom, obuhvatajući ustalasane bregove i duge kanjone ravnog dna. "Prijatno, lepo mesto za podizanje dece. Taj crv je retko aktivan. Ovde smo prilièno bezbedni, ušuškani unutar Sokaka. Maškama je teško da nas nađu. Ali to ne znači da treba da prestanemo sa učenjem. Voleo bih da vidim ako nešto stigne za ženom. Ako Drevni pošalju delegaciju, možete biti sigurni da neæemo naučiti ništa. Kroz crve pevea stižu èudne stvari i..."

"Vaš otac voli da kontroliše igru."

"Meni više zvuči kao malo neslaganje sa klizanjem šljunka", reče Bendžamin.

Svi se nasmejaše. Najdžel se tek oporavio od detinjastog pokušaja klizanja niz kamenito korito potoka. Na plastiènoj ploèi je skretao sa jedne na drugu stranu, nesposoban da zaustavi klizanje šljunka. Kada su ga izvukli iz jezerca na kraju klizišta, on se bunio, iako je ozbiljno hramao, da su deca sasvim lepo uspela u tome.

"Suviše si star da bi toliko rizikovao", rekla mu je tada Angelina.

"Ako ne rizikuješ, ionako si već mrtav samo što to ne znaš", kiselio je rekao Najdžel, trljajući istegnuti mišić i oteklo koleno.

No, crvi su bili znatno opasniji. To je bila neizbežna osobina promenljive stabilnosti pevea. Prostor-vreme, duboko u sebi, liči na biološki sistem. Sve što obezbeđuje nišu na kraju stekne parazite.

Tamo gde se peve istanji rađaju se crvi - izvučeni iz dela pene koja leži ispod svega. Crvi žive od talasa gravitacije koja obuhvata peve, kao paraziti na samom prostoru-vremenu.

Crvi mogu da povežu jedan deo pevea sa drugim, uzimajući deo toka energije između njih. Da bi se otvorili, potrebni su im ogroman napon i spoljašnji pritisak. Pritisak za održavanje crva veličine čoveka jednak je onome unutar masivne neutronske zvezde. No, samo malo dalje od njega efekat je potpuno neprimetan. Crv ostaje otvoren usled polja, magnetnog i subatomske, koje opstaje zahvaljujući ustaljenoj energiji samog pevea.

Što je još gore, crvi mogu čak i da se razmnožavaju. Prizivaju druge zmijolike lešinare, koji trepere i uvijaju se između slojeva i Sokaka hijeroglifske geometrije pevea. I zato mogu da rode, i mogu da ubiju. Izlomljena žena verovatno je umrla unutar crva, usisana i zgromljena u njemu.

Najdžel je napomenuo da su crvi neizbežan rizik života na takvom mestu, i Angelina je iskrivila lice. "Oh, to samo znači da bi hteo opet da se spuštaš niz klizište."

"Mislim da zapravo ne bih", reče Najdžel, odgovarajući na šalu grimasom. "Ali pitam se... da li je ova žena znala u šta se upušta?"

Nika podiže jednu obrvu. "A znamo li mi?"

3. PREMOŠĆIVAĆE

Bili su zauzeti gajenjem povrća i dugim voćnjacima, uglavnom od drveća sa stare Zemlje, i nisu imali mnogo vremena da nadgledaju mesto gde se pojavila žena. Tamo se uglavnom dimilo, sa toliko kiselim zadahom da je čovek morao da krivi lice već izdaleka.

Deca retko misle na svoje roditelje kao na nešto više osim kamena temeljca njihovog sveta, na one koji većito daju, kao da su postulati koji su van geometrijskog dokaza. Sa Najdželom i Nikom bilo je isto tako.

Mereno vremenom ravnog prostora, bili su stariji nego što su voleli da pominju pred decom. Prema svojim lokalnim koordinatama imali su svega par vekova, zahvaljujući hladnom snu i relativističkim posledicama boravka na svemirskom brodu. Medicinska nauka i sreća pružali su im osećanje da su još prilično krepki, ali iskustvo je bacalo posebnu svetlost na izraze između njih. Deca su to primećivala, ali bi samo slegnula ramenima pred još jednom tajnom odraslih.

Jednog dana - što je izraz postignut dogovorom, jer u peveu postoje narastanja i jenjavanja svetlosti, a nema sunca ni zvezda, nikad - ljubimče se oslobodilo i prišlo suviše blizu. Bio je to rakun, po imenu Skuter, koga su držali napolju, na dugoj žici sa jednim krajem pričvršćenim za konopac između dva drveta kako bi rakun mogao da trči tamo-amo. Smotuljak energije sa razbojničkom maskom cepao je rublje i krao hranu kad god bi imao prilike i Nika bi ga, besna, cimnula za ogrlicu i tako držala u vazduhu. Rakun bi se koprcao u vazduhu sve dok ne bi shvatio da to ne treba više da radi. Barem za neko vreme.

Nika bi mu obećala da će ga skuvati za sledeći ručak sa sve pire krompirom i rakun bi se ućutao. Znali su da može da ih razume. Skuter je i prišao, ponekad. Ali ne baš dobro. Niko se nije setio da ga upozori na ono mesto i kad je opet našao načina da se oslobodi - Bendžamin se kleo da stvorenje postaje sve bistrije - pošao je za Angelinom. Prišao je suviše blizu ključaloj kugli, uhvatio se i izgubio pola pedlja repa.

"Ljut na mene", požalio se pištavim glasom. "Povredi me."

Nika je primetila da je rep čisto odsečen. Crv ga je prosto odgrizao. Rakun je gunđao ali je mirno podnosio previjanje.

"Pobegao si", grdila ga je.

"Moram da ućim."

"Izgleda da je crv uzeo uzorak da uèi o tebi."

Dok su se za veèerom smejali celom događaju, javila se Angelina, koja je pazila na komunikacije. "Dobili smo signal. Zapravo naređenje. Kažu da su Drevni zainteresovani."

Nika je prestala da grabi jelo iz èinije. "To znaèi da æe se pojaviti Premošæivaè, sav utegnut i uglancan."

"Stvarno?" Angelina otvori usta u ukoèenom oduševljenju.

"Oni su samo ljudi, kao i mi", reèe Ito sarkastièno, ali malo preterano, kako bi pokazao da je stariji i iskusniji, mada ni on nikada nije video Premošæivaèa.

"Razgovaraæu sa nekim starim prijateljima u Èvoru. Možda mogu da nas izbavim od njihove ljubazne pažnje." Najdžel je jeo sporo, sav zamišljen, a razgovor je brujao oko stola.

Nije mu se dopadalo uplitanje viših vlasti, tajanstvenih Drevnih. Oh, bili su oni upeèatljivi. Ali u prirodi èoveka je da se nièemu ne divi predugo. Posle mnogo godina poznanstva sa njima, Najdžel je smatrao da su Drevni nalik na radoznale planine, svakako velièanstveni ali uvek željni da mu gledaju preko ramena dok pokušava da išta obavi.

Kasnije je preko dalekog koma razgovarao sa par prijatelja u Èvoru. Bili su Zemljani, ali prijatni. Ništa nije postigao. Crvi su suviše važni da bi bili prepušteni iskljuèivo ljudima. Njegov ugled žive legende nije bio od pomoæi.

Letelica Premošæivaèa stigla je u sledeæe narastanje svetla. Uvijala se svuda po vazduhu kao dugaèak matematièki dokaz koji oko može da prati samo donekle, a onda se izgubi u opštoj složenosti. Vazduh kao teènost, brod kao jegulja. Kao kad bi Mocart mogao da u èini svoje note vidljivim, èipkastim ukrasima na nebu dok ih slušaš. U zakrivljenom prostoru pevea putovanje nikada nije pravolinijsko. Više lièi na klizanje niz nevidljive kosine svetlucavog vazduha.

Porodica Volmsli je èkiljila uvis, gledajuæi zbunjujuæe spuštanje. Petlje su se nizale kao kad odmotavaš rolnu. Za njima se širio èipkasti trag pare, stvarajuæi beskonaèno zakrivljenu konaènost, parajuæi nebo kao pramac i ostavljajuæi vreme i muziku sa obe strane kao unutar brazde. Od toga ih je sve zbolela glava.

Premošæivaè sa porukom od Drevnih bila je žena, nimalo upadljiva. Lice joj je bilo zategnuto i blistavo, toliko crveno da je Najdžela podsetila na kuvanu šunku. Kragna joj se pod grlom sama otkopèala, pa joj je podvaljak otekao kao prejedena zmiya. Krupna doruèja su joj virila iz rukava, a u oèima je imala fiksirani staklasti pogled kao da zuri u upaljenu šibicu.

Nisu svi Zemljani upeèatljivi. Njadžel se dokono upita da li su takvi oni beznaèajniji Zemljani. Nije promenila izraz lica ni dok je razgledala ustalasano mesto. "Novi Vrt pevea."

"Vrt?" upita Nika, držeæi ruke u džepovima kao da nesvesno imitira držanje Zemljanke.

"Skræeno za 'Vrtlog'. Za sve ovo vreme videla sam samo dva nova. Ovi podaci što ste poslali", mahnula je diskom, "veoma su važni. Veoma. Trebalo je da budete pažljiviji prema telu."

"Imali smo mnogo posla u voænjaku", odmereno reèe Najdžel.

"To nije izgovor", odvrati ona. "Podaci su nesumnjivo iz daleke budućnosti. Odnose se na sudbinu èitavog pevea."

"Kako?" upita Bendžamin. Najdžel je po njegovom licu video da je zadivljen, ako ne baš samom ženom onda njenom letelicom. Pa, vremenom æe se nauèiti.

"Znamo da su mašine od davnina prouèavale antimateriju. Na drugim mestima po galaksiji grade velike laboratorije u orbitama oko pulsara - samo da bi uhvatile veliki broj pozitrona. Ova poruka, poslata umom na samrti", opet je mahnula diskom kao da je to oružje kojim je izvršen neki zloèin, "dokazuje da imaju planove za èitavu galaksiju. Pokazuju ogromno rojenje pozitrona. Koji su neprijatelj života - barem našeg."

"Aha", reèe Ito, podigavši jednu obrvu.

"Sumnjaš u to?" Žena je izgledala uvređena. "Govorim u ime Drevnih."

"Oni govore preko tebe", odvrati Ito. "Ti si samo lutka."

Najdžel položi najstarijem sinu ruku na rame da ga umiri. Ito nije bio pomirljiv kao Bendžamin. "Pitanje je samo", reče Najdžel, "zašto su nazad poslali telo?"

"Recimo da Drevni imaju nekoliko teorija." Žena se pribrala i sad ih je gledala s visoka. "Vrlo složenih. Teško ih je valjano objasniti..."

"Primitivcima kao što smo mi?" upita Nika uz mudar osmeh.

Žena frknu. "Ja ne koristim takav prizeman govor. Mada svakako postoje razlike između nas. Ja sam bila u direktnom dodiru sa Drevnima. Na mentalnom nivou."

"Sigurna sam da je to divno", reče Nika.

U njenom glasu nije bilo ni prizvuka zlobe, ali Najdželu je bilo teško da se ne nasmeje oštrici skrivenoj u tim rečima. On i Nika bili su mnogo stariji od ove žene, ali ako ikada postane tako ukočen i mrtav kao ona, odmah će sebi razneti glavu. Toliko o Premošćivanju sa Drevnima. Odlučio je da ni ne pokuša kad su mu ponudili, kada su Zemljani smislili prefinjen metod. Sada se setio i zašto.

"Očekujem od vas da se starate o odbrani koju ću ovde postaviti", reče žena, i dalje odmeravajući Niku kao da traži nagoveštaj zlovolje. Premošćivači su čuveni po uvredljivosti.

"Odbranu?" začudi se Ito.

"Protiv mašina. Možda će pokušati da odseku ovaj Vrt."

Ito se sumnjičavo namršti. "Odavno nisam video nijednu mašku ovde."

"Napadale su ostale Vrte da ih zapečate."

Najdžel klimnu dok je u njemu rastao stari bes.

Premošćivač im pruži kontrolnu ploču. "Postoje još neki prizori u podacima koje ste izvukli iz mrtve žene."

Na površini su svetlucale slike. Prizor crnih rupa - oštih tačaka na pozadini od sedefastog svetla. Peve je nastao njihovim sudarom. Ploča je bila usavršen model. U Najdželovim očima oglašavale su se brze, prolazne slike.

4. AGONIJE GRAVITACIJE

Zarobljene u ludački uskovitlanom zagrljaju, dve crne rupe se kreću spiralno ka unutra, ka konačnom spoju. Kako se primiču, sve brže se okreću jedna oko druge. Svaka povlači onu drugu, istežući omotač svake rupe u izmučeni, jajasti oblik.

U poslednjim trenucima manja crna rupa isteže i savija svoj prostor-vreme, zračeći krik gravitacione agonije: talase. Oni se uvijaju i zapljuskuju oko manje rupe, a onda se odražavaju i prelamaju oko veće. Stvaraju se vrtlozi. Stalni talasi pulsiraju između njih. Postaju sve dublji kako se primiče trenutak smrti manje rupe. Energija se peni oko nje, u obliku sve dubljih gravitacionih talasa koji se vrtlože i poigravaju u sve manjoj pukotini.

Uz konačni vrisak napona i uvijanja, manja rupa se zariva u veću. Ali energija talasa nije izgubljena. Ostaje gust paket talasa koji zapljuskuju obalu fatalnosti.

Taj paket će se rasuti, krvareći u svemir... ako se ne uplete još materije. Baš u tom trenutku stiže precizno usmeren tok guste mase, krivudajući svojom putanjom. U punom obliku Jednake Opšteg Polja - kako ih je odavno vizionarski predvideo Ajnštajn, i naravno mnogi drugi najviši umovi širom galaksije, jer Priroda otvara svoje tajne mnogim načinima razmišljanja - prostor-vreme može da se zakrivi. Gravitacioni talas je oscilacija u zakrivljenosti prostora-vremena, kao talasi na moru. Ali jednake nisu linearne. To znači da i talasanje izaziva dalju zakrivljenost. I sama gravitacija ima masu.

Nadolazeći plavo-beli tok sabijene mase se uvija, privučen paketom talasa. Plimne sile vuku sada neugasivu materiju u prelepu spiralu. Iz daljine, srebrnasti sjaj sledi put nalik na komore nautilusa, stvorenja rođenog u drevnim okeanima Zemlje, evolucijom uobličenom u klasičnu

geometriju.

Sada poèinje pravo nasilje. Bezvuèno, brzo i sigurno.

Masa odbija gravitacione talase, primoravajuæi ih da dostignu još veæe amplitude. To privlaæi masu sve dublje unutra. Spirala se sužava. Talasi se nastavljaju jedni na druge. Istezanje i uvijanje prostora-vremena postaje sve dublje. U jednoj jedinoj mikrosekundi nastaje nova vrsta stvaranja: stalno, samodovoljno zakrivljenje prostora-vremena. Za jednu sekundu ono se širi, kao celovita struktura. Višak energije kaplje kroz talase, zraæeæi napolje, ka nedosežnoj veènosti.

Ljudi koji æe kasnije zaæi u taj svet nazvaæe ga Klin. Ime nije elegantno, ali je delimièno i taèno. Stvorili su ga talasi zabijeni kao klin između dve crne rupe. Sada orbitira oko jedne kuglaste rupe, grobnice ogromne kolièine izgubljene materije.

Ali krajnja kap mase, dodata u kljuènom trenutku - to nije izgubljeno. Nalazi se unutar Klina. To je bio prvi doprinos obiène materije egzotiènim, prozirnim zidovima Klina.

Prva vlažna zemlja, u keramièkoj saksiji.

5. TRI MILIJARDE GODINA

"Upeèatljivo", oprezno reèe Najdžel. Njegova porodica je mrmljala, iznenaðena snagom prizora koji im je pušten u èula.

"Još nikad nisam videla kako je to uraðeno", reèe Nika. "Ali to je bilo davno, pre mnogo hiljada godina..."

"Postoji datum", reèe žena. "Kaže da je ova slika stara tri milijarde godina."

"Ali, ja znam..."

"Naravno." Žena izvi gornju usnu u dostojanstvenom podsmehu. "Tri milijarde godina prošlosti te žene. Što nam daje prvi uvid u poreklo svih tela. Dolaze iz zaista daleke budućnosti. Iznenaðena sam što æe ljudi i tada postojati."

"Pobogu, milijarde", reèe Ito. "Šta može biti važno posle toliko vremena?"

"Maške misle da ima neèega", ozbiljno reèe Nika.

"Svakako", reèe Premošæivaè. "Poslale su Sivu Mašku da zapeèati druge Vrte."

Porodica je treptala i nemo se zgledala. Siva Maška bila je oblik koji èak ni Drevni nisu mogli da nadvladaju. Imala je izuzetne moæi i mogla je naizgled slobodno da prodire kroz peve. Mehanièke civilizacije koje dominiraju okolinom pevea - ogranièenog tesnom orbitom oko crne rupe u Galaktièkom centru - nisu se èesto usuđivale da uðu. Ali Siva Maška je mogla. I èinila je to, na naèin koji niko nikada nije uspeo da predvidi.

"Zašto bi mašine toliko marile za naše poreklo", reèe tiho žena, "osim ako žele da saznaju kako da ga spreèe?"

6. DUBOKO POVRŠINSKI

Najdželu se to nije dopadalo, ali porodica Volmsli je morala da posluša Premošæivaèe. I drugi brodovi lepršali su niz zakrivljeni vazduh i ostavljali odbrambenu opremu - složene sklopove keramo-metalnih cevi, spojenih ugljo-mrežnih cilindara, energetskih modula nalik na velike smeđe cigle.

Najdžel se zagleda u svetlucavu, belu èeliènu površinu kontrolne ploèe, a potom skrete pogled. Èovek stigne u godine kada ogledala više nisu zanimljiva. Osim toga, odavno je odustao od nade da æe moæi da drži korak sa neumornim napretkom tehnologije, i njemu ovo nije ni lièilo na oružje. Niti mu je osoblje, koje je brzo postavljalo odbrambenu mrežu, kruto mu klimnuvši, lièilo na vojnike. Bilo mu je milo kad ih je konaèno video da se vraæaju niz Sokak.

Porodica je skeptièno odmeravala odbranu. To bi trebalo da drži crva otvorenog poništavajuæi sve što bi Siva Maška mogla da preduzme. "Misliš da æe raditi, mama?" upita Bendžamin.

Nika odmahnu glavom. "Ljudi su to veæ pokušavali. Ali zapravo lièi na

biè - lako je mlatarati njime dok te vrh ne zakaèi."

"Treba li da se... preselimo?"

Nika se zapanjila. "Voæe nam je skoro dozrelo!"

To je izgleda sredilo stvari. Premošæivaè je usput pomenula da Siva Maška ponekad napada crvlje rupe tek dugo po erupciji. Niko nije znao zašto. Ipak, to je izbrisalo svako oseæanje hitnje.

Kao i sama priroda pevea. Kao samozakrivljeni prostor-vreme, nalazio se u obiènoj vasseljeni galaksije, ali je imao i druge veze - sa drugim vasseljenama, drugim vremenima. Drevni su koristili peve, stvorili su ga i zatvorili, ali ništa nije moglo da ga istinski kontroliše, baš kao što ni èovek koji drži lava u kavezu ne mora da ga nauèi da izvodi trikove.

Imali su tiho veèe, uozbiljeni prisustvom automatskog oružja spremnog da reaguje odmah iza brda kraj trošne kuæe. Rat je toliko isprednjaèio ispred ljudskih refleksa da su bitke trajale svega po nekoliko milisekundi. To je, zaèudo, donosilo olakšanje, jer je znaèilo da nema nikakvog upozorenja ni akcije. Zato je porodica nastavila život kao i obièno, jedino što su vrlo malo razgovarali.

Dok se to veèe spremao za krevet, Najdžel je prešao vrhovima prstiju duž linije gde je na èelu poèinjala seda, sve reða kosa. Mogao je lako da promeni sedu kosu za plavu ili neku moderniju boju - purpurnu, recimo, ili dreèavo žutu - ali ova mu se baš dopadala.

Pažljivo je prešao levom rukom naniže i sa strane, otvarajuæi sopstveno lice duž jedva vidljivog ožiljka što se protezao duž brade, oko vrata, pa niz leða. Elektrostatieke veze su se otvarale uz zvuk nalik na kokanje kukuruza u susednoj sobi. Zgulio je kožu u pravoj liniji duž kième i preko levog ramena i nadlaktice, a zatim je sasuljao niz ruku uz vlažan, cmoktav zvuk. Koža je sad visila sve do butina, otkrivajuæi vlažno crvenilo.

Okrenuo se uz mnogo ljupkosti i zauzeo baletsku pozu. "Pravi ja. Kako ti se sviða?"

Nika, zavaljena u prostranoj postelji, morala je da se nasmeje. "Zar ne možeš da radiš medicinski neki drugi put? Taman me je uhvatilo raspoloženje."

"Podesiaæu sekreciju. Dodaaæu malo hormona. Dobiæeš još bolju vožnju za svoje pare."

"Nisam planirala da išta platim, a nisam se zagrejala baš za vožnju."

On zastenja i poèe da podešava digitalne kontrole otkrivene guljenjem kože. "Bukvalisto! Bože, saèuvaj erotiku od njih."

"Oèekuješ svilastu strast pošto si mi pokazao to?"

"Pošteno. Ali veruj da æu umeti da prizovem tvoju strast, madam. To mi je specijalnost."

Ona se nasmeši. "Pa, požuri onda."

Toplo joj se osmehnuo dok je radio na sebi: podešavao je, dopunjavao male posudice, pregledao izlaze. Ona je još bila žilava i mišiæava, sa kožom glatkom svuda sem na laktovima i kolenima. Dok je gledao sebe, Najdžel je primetio da ta mesta i nadlanice nisu zahvaæeni delovanjem specijalnih medicinskih koktela koje obezbeðuje medicinska nauka. Sitan nedostatak. Bez ovih unutrašnjih sistema, koje je morao da podešava na ovaj prilièno uznemirujuèi naèin, on i Nika bili bi mrtvi veæ vekovima.

"Kako je?" iznenada upita ona - konaèno se oglasio neki nemi unutrašnji pritisak.

"Hm. Nema mnogo promene." Okrenuo se dublje u senku, kako ona ne bi mogla da proèita brojeve. Na malenom digitalnom ekranu preko koga je kontaktirao sa svojim ugraðenim sistemima žmirkalo je malo crveno svetlo. Uæutkao ga je podešavanjem, prsti su mu brzo radili zahvaljujuæi dugoj vežbi.

"Koliko promene?"

U ovakvim trenucima Najdžel se uvek jedio što je, od èitavog ženskog sveta, izabrao baš stvorenje sklono insistiranju na detaljima kao da je buldog. "Malo. Sasvim malo."

"Na koju stranu?"

"Hmmm." Slegnuo je ramenima i poèeo da se pakuje.

Odustala je od napada. On se usmerio na zemljanski tehno, projektovan da

bude što pogodniji. Kao kod radnika u fabrici slatkiša, glavni štos je bio da se ne uzima previše za sebe. On i Nika usvojili su zaista korisno i izbegli sve ostalo. Nuđena su im mnoga druga tehno-èuda, ali oni su uzeli samo najosnovnije.

Morao je da sasvim izvuèe desnu ruku kako bi sredio grupicu zapušenih vena. Svukao je epidermis kao da skida tesnu rukavicu, oslobađajuæi svaki prst posebno. Vene je trebalo premazati nekom smrdljivom masom. Kad je smrad nestao, ponovo je navukao kožu, oseæajuæi kako se sama zatvara uz tiho predenje.

"Niže je, zar ne?"

Znao je da neæe vredeti da se pravi kako je ne primeæuje; to nikada nije uspevalo. "Taèno sto sedamdeset dva zarez osam."

"Za jedan niže."

Okrenuo se ka njoj, i primetio je da joj je lice odjednom starije, puno tuge. "Nije bitno, mila."

"Ako ponovo odemo kod onih specijalista..."

"Samo æe klimati i èaèkati me i ništa neæe postiaæi. Seæaš se?"

"To æe te ubiti", reèe ona sa naletom energije.

"Nešto æe morati."

"Ne budi tako prokleta prièljiv!"

"Takav sam. Duboko unutra, vrlo sam površan."

"Ali ti, ti..." a onda je uradila apsolutno najgoru stvar, briznula je u plaè. Jedina mera kojoj se nije mogao suprotstaviti mraènim osmehom i olakim prezirom prema upornim èinjenicama života.

I zato se završilo kao i mnogo puta ranije. Zagrlio ju je. Jednostavno saoseæanje i toplota tela bili su bolji od reèi. Tešili su jedno drugo sa veštinom rođenom u davnim vremenima i prevaziđenim nevoljama. Dugo je potrajalo dok nisu zaspali.

7. NEKOLIKO MIKROSEKUNDI

Volmslijevi su retko obilazili crva jer je bilo mnogo posla u dugim voænjacima, usred slatkog mirisa nadolazeæeg zrenja.

U peveu je postojala neka vrsta godišnjih doba i voæe se moralo brati kada nesigurno zagrevanje vremenjaka dostigne vrhunac. Bili su u voænjaku kada je vazduhom jurnuo snažan žuto-beli blesak i iz visine se zario na mesto gde se bila pojavila žena. Oružje Drevnih je odgovorilo. Snažno zraèenje ubadalo je ivice Najdželovih èula. Retko je koristio svoj zemljanski tehno, ali sada ga je potpuno raširio. Okrenuo je glavu -

- brzo oseæanje neèeg masivnog i sivog, visoko u vazduhu ali svakog èasa sve bližeg -

- tišina narasta nad porodicom kao mehur.

Baš su tovarili voæe na nosaè. Zrak je stigao pre nego što su stigli da se sklone ili pobjegnu.

Obujmio ih je blistavi sjaj. Vazduh kao da se zgusnuo - strašno umrtvljenje. Sjaj ih je obavio kao neonska kiša, osvetljen zelenim, širokim munjama -

- spiralnim nitima -

- prostranstvima blistavim od avetinjske vatre -

A kada je prošlo, prostor dalje oko njih bio je ogoljen, neprijateljski, i pušio se od sumporne pare.

Mašine deluju u deliaæu sekunde koji ljudi ne mogu ni da opaze. Ogromna energija rascepljuje vreme. Bitka između Sive Maške i oružja Premošæivaèa bila je okonèana - odlučena, prenesena, antiseptièno svarena u dalekim umovima, njene posledice premerene i procenjene.

Napad mašina izoblièio je peve. Sluèajni posmatraèi u širenju ralja gladnog pevea, Volmslijevi su povučeni kroz ulaz crvlje rupe, skretanje u prostoru-vremenu izvršeno između dva otkucaja ljudskog srca.

8. TRGOVAC STARINAMA

Trebali su im dani da shvate, prvo šta im se desilo, a drugo, šta da

uèine u vezi sa tim.

Prvi odgovor se nalazio u brznoj dijagnostici odbrane Premošæivaèa. Nika ga je iskopala. Napad maške ih je odgurao na drugo mesto u peveu. Ne samo na drugi kraj crvlje rupe, koja je vrovatno povezana sa dalekom buduænošæu. Snaga toka gravitacionog zraèenja u boju prebacila je rupu na neko drugo mesto u peveu.

Pritom su izgubili veæi deo voænjaka, mnogo opreme i malog rakuna. Odseèeno parèe njihove nekadašnje farme nelagodno je èuèalo na novom mestu.

Drugo mesto, drugo vreme. Drugi prostor-vreme.

Drugi odgovor je bilo teæe prihvatiti: ništa.

"Zar ne možemo, pa, da obrnemo ovu gravitacionu stvar?" Ito ljutito lupnu po jednom modularnom cilindru. Izgledao je neošteæen.

Nika umorno odmahnu glavom. Ona je zadržala više tehnièkih sposobnosti nego Najdžel. Mogla je da èita prepletene matrice veštaèke inteligencije koja je održavala aparaturu Premošæivaèa. "To je odbrambena mreæa, a ne prevozno sredstvo."

Ito nikada nije imao strpljenja sa jogunastom opremom. Odrao je èlanak na prstu pokušavajuæi da skine peèat sa jednog glatkog, tajanstvenog cilindra. "Kako su mogli da nas ostave ovako zaglavljene?" Besno je iskrivio usne, a otac ga je posmatrao gotovo se zabavljajuæi. Najdžel nikada nije oèekivao da ga nekakve organizacije izbavljaju iz nevolja i bio je prilièno siguran da je prestar da poène s tim.

"Morate shvatiti da pepe nije samo zgodna masa na kojoj se može živeti, izvor lokalne gravitacije", reèe Najdžel. "Kao što je na primer planeta."

Beli pogledi. Nijedno od troje dece nikada nije živelo na planeti.

Uprkos obimnom obrazovanju, nisu mogli da predstave sebi najosnovniji aspekt takvog života - prazno plavo nebo u visini, noæu prekriveno zvezdama koje se okreæu po crnom prostranstvu u dostojanstvenim krugovima; nekontrolisanu klimu koja se kovitla na promenljivim vetrovima, voðena složenim vektorskim silama; uvek zakrivljene horizonte, zbog kojih se od brodova uvek prvo vide jarboli; okeane po kojima ti brodovi plove, dakle velièanstveno obilje vode; potpuno drugaèije oseæanje života na dnu gravitacionog bunara, dok nad glavom zija ogroman ambis, vidljiv kad god podigneš pogled.

"Gumast je", reèe Najdžel. "I nepredvidljiv."

Èinjenica da žive u delu pevea poznatom po èvrstini nije umanjivala tu istinu, ali Najdžel je uvideo da su, podižuæi decu daleko od sunðerastih zona, on i Nika možda i pogrešili.

"Ali Premošæivaè je rekla..." poèe Angelina.

"Niko zaista ne kontroliše pepe", reèe Nika. "Èak ni Drevni. On evoluirao, a mi živimo u njemu."

Angelina mahnu rukom naviše, gde je u daljini lebdela retka šuma, zakrivljena iza paperjastih oblaka. Izgledalo je kao da se nalaze u velièanstvenom, polako rotirajuæem cilindru, zakaèeni za spoljašnji zid centrifugalnom silom.

Ali stvar nije bila u obrtanju. Pepe se držao na okupu pomoæu uvijanja prostora-vremena - zakrivljujuæi se u nezamislivo tankim slojevima, nagomilavajuæi vreme i prostor kao listove u debeloj knjizi, a dogaðaji i materija èitavih života i razdoblja bili su zatvoreni u zidovima naizgled èvrstim kao granit.

Ajnštajn je uvideo da masa zakrivljuje prostor-vreme. Pepe je obrnuo tu jednaèinu, pa je zakrivljeni pepe izgledao kao masa, èvrsta kao planeta. Graðevinski materijal. Pepe je bio daleko življi od obiène materije, jer je na izvestan naèin zaista bio živ, sabijena masa postojanja koja može da se razvija. Èak je imao i parazite, crve.

"Kako da se vratimo kuæi?" žalostivo upita Angelina.

"Nikako", mirno reèe Nika. "Nemamo potrebnu opremu."

"Znaèi, ne možemo da upotrebimo ovo?" Ito pljesnu po nepomiènom cilindru. Bio je vredan i voleo je majku, ali kad bi se našao pred tvrdoglavom mašinerijom, u oèima bi mu seovao plamen.

"To je za odbranu i taèka", blago reèe Nika. "Da bi makar pokušali povratak, morali bismo da otvorimo crva na kontrolisani naèin."

"Koliko je to teško?" upita Najdžel.

Ona odmahnu glavom. "Èak i struènjaci se klone toga, ako su pametni. Opasno je."

"Šta je potrebno?" upita Bendžamin. Imao je majèinu isturenu bradu i njeno tiho uverenje da, uz dovoljno vremena za pokušaje, èuda lako mogu da se postignu.

"Neki integrativni gravitacioni senzori, generator polja koji može da stvori akustiku od deset kiloherca na jednom teravatu... i Generator Uzroènosti." Nika nesigurno sede na kamen. U blistavoj mikrosekundi prolaza kroz Vrtlog ušinula je leða.

Bendžamin opusti usne. Ovog trenutka èuda ne dolaze u obzir.

"Generator Uzroènosti?" sumnjièavo upita Najdžel. "Mislio sam da uzroènost može da se uzme zdravo za gotovo."

Nika odmahnu glavom, a sjaj njene upletene duge, crne kose odražavao je svetlost. "On drži uzroènost pod kontrolom."

Najdžel je odavno prepustio složenu fiziku pevea drugima kako bi se posvetio voænjacku, i smatrao je da mu godine daju to pravo. Nika je i dalje uživala u tehnièkim detaljima, i potrajalo je dok je uspela da im razjasni ovu haotiènu logiku. Gadna stvar.

Vrt predstavlja "haotièni privlakaè" koji povezuje delove pevea, sasvim sluèajnim rasporedom. Ali veze imaju cikličnu logiku, pa æe se svaka konkretna veza ponovo pojaviti... posle nekog vremena. Uglavnom dugog vremena. Da bi ga naveli da se to ponovo desi, bila je potrebna pažljiva matematièka kontrola ivice Vrta. Postupak je izgledao kao kad mešaš po loncu, koristeæi izlive gravitacionog zraèenja.

Još im je objašnjavala kada je preko oblaènog neba skliznuo svetlo ružieasti brod i sišao ka njima. Za njim je usledio udar vrelog vazduha, koji ih je sve naterao da se sagnu. Spustio se malo dalje, na èudno nagnutim nogama od purpurnog metala, sa pljosnatim stopalima.

Ka njima je žurno pošla žena, kao da se trka s nekim. Imala je potpuno crne, porozne keramièke oèi koje su joj obmotavale glavu kao kombinacija šešira i naoèara, ali teme sa plavom kosom ostalo je otkriveno.

"Ja određujem cenu", objavila je glasom kao na aukciji, sa neobiènim naglaskom.

"Za šta?" upita Ito. On joj je bio najbliži, i ona je pretpostavila da je on predstavnik grupe.

"Ne oteži."

"Mi ne..."

"Slušaj, ja sam prva došla, znaèi ja određujem cenu."

Ito je poèeo da se nervira. "Cenu za šta?"

"Ne znaš? Bili ste u naponskom mehuru. Danima sam èekala da se otvori."

Ito se namršti. "Ovaj... vremenski mehur?"

"Bravo." Redom ih je odmerila. "Sad ste stabilni. Pogledala sam odozgo to vaše. Odseklo je dobro parèe prave stene. Mislim da se dobro smestilo."

"Gde smo sad?"

"Sokak Savazaki. Vaša oprema - rano doba, da? Ja umem sa starinama."

"Znaèi, stigli smo u Sokak sa ljudima?" Ito je bio uporan.

Najdžel je gledao sinovljev izraz lica dok mu je svitalo da su se isto tako mogli pojaviti u nekom paklenom Sokaku sa metanskim gasom, ili ledenom hladnoæom. Najdžel i Nika su to znali, ali, kako reèe Nika dok su bili sami, šta su mogli da uèine? Maške su poslale njihov komadiæ pevea da odluta u drugi peve, i on je dospeo tamo gde su ga odneli zakoni nelinearne dinamike.

"Naravno, zar niste tako planirali?" Žena uznemireno pogleda svoj rukav. "Hmm. Izgleda da mogu da ponudim ukupnu cenu za sve zajedno."

Gledala ih je sa potpuno lažnim širokim osmehom, pokazujuæi blistavo žute zube. "Na neviðeno. Neæu ni da obiðem. Nemam obièaj da njuškam okolo dok me ljudi još gledaju. Ne treba mi novac. Samo uzimam ono što mi sreæa donese."

Ito zinu. "Šta? Kupuješ sve?"

"Komplet. Uzmi ili ostavi."

Nika isturi vilicu pokretom koji je Najdžel dobro poznao. "Nismo zainteresovani."

Žena se namršti. "Slušajte, znam kako je to. Mora da ste dali sve što imate kako bi ovoliko parèe skliznulo kuda treba. Nadoknadiæu vam to, verujte." Teatralno je prevrnula oèima. "Iako æe mi to verovatno upropastiti budæet."

Nika nije uzvratila osmehom. "Ne dolazi u obzir."

"A? Jeste li vi trans-uvoznici?"

"Ne", reèe Nika. "Mi smo izbeglice."

"E pa, onda, trebaæe vam lova, zar ne? Mislim da mogu da ponudim..."

"Nije na prodaju", javi se i Najdžel.

Ona poèe da ih odmerava onim keramièkim oèima. Odeljci u njima su žmirkali dok je okretala glavu, koristeæi dijagnostiku. Nosila je šal, jedva primetan iznad svetle jakne krojene tako da otkrije jedno upadljivo oruæje, naizgled drevan pištolj na sopstvenom drææu, i da sakrije nekoliko drugih koja su se samo nasluæivala kao blaga izboèenja na njenom vitkom telu.

"Pa zar vi ne znate zakone Savazakija?" Opet prevrtanje oèima. "Boæe, saèuvaj me od amatera."

"Maške su nas oduvale ovamo", reèe Najdžel. "Rado bismo prihvatili pomoæ da se vratimo kuæi."

Ona sinu. "E pa..."

"Zajedno sa našom celokupnom imovinom."

Njen prijateljski izraz smesta išeeze. Promena je bila toliko nagla da se Najdželu uèinilo da vidi potpuno novo lice. Teške obrve boje bronz, razdvojene dubokom borom od mrštenja. Duboko usaðene, blistavo æute oèi ispod njih - vidljive pošto su veštaæke oèi iznenada postale prozirne. Ruke su joj bile pune ispupèenja i pruga, tako da su lièile na prevelike rukavice - a to su i bile, shvati Najdžel sa zakašnjenjem - a na njih su se nastavljali debeli, oèito vrlo snaæni prsti. Upitao se zašto joj je to potrebno.

"Šaljivdæije, a?" preteæi zasikta ona.

Rukavica se rasklopila u tanke servo-prste koji su se nastavljali na one debele. Oštri i poslovni. "Onda kreæite sa mnom."

Ito istupi, mršteæi se. Ovo je upravo ona vrsta problema koji izaziva mladiæe, pomisli Najdžel, a po poloæaju Itove vilice videlo se da predstoje nevolje. Najdžel se našao na pola koraka od njega kad je Ito zaustio: "Mislim da mi se ne sviða naèin na koji..."

...i Ito se naðe na tlu. Najdžel uopšte nije video njen pokret. Udarila ga je i vratila se taèno u isti poloæaj, za tren oka.

9. NAKRENUTI GRAD

Grad je bio na ivici. Ne u smislu opasnosti, pomisli Najdžel dok su lebdeli nad njim, oko strmih graðevina, nego bukvalno.

Tornjevi na padini podizali su se ukoso u tankom vazduhu kao da je grad izgraðen u èiniji, a potom istresen napolje - i zato se zakrivljena osnova gotovo prevrnula, pa je ostao srp nalik na meseèev, spreman da se svakog èasa sruši.

Imao je najmanje stotinu kilometara u preèniku. Poèivao je na stenovitoj ravnici kao ogromni ukras unutar kuglastog ispupèenja u Sokaku Savazaki. U dalekoj magli videla se prstenasta geometrija iz koje su pristigli. Zbog trikova promenljive perspektive i oštrog, suvog vazduha ovde je sve izgledalo minijaturno.

Letelica se nagnula i iluzija je nestala. Grad se pretvorio u šumu vitkih tornjeva, dragulja što se pomaljaju iz zakrivljene osnove. Narastali su do debelih, izuvijanih zgrada prošaranih siæušnim svetlostima: prozori.

Gravitacija u gradu bila je usmerena na "lokalno dole", prirodno kao i uvek. Tek pošto se preðe prilièno rastojanje kroz neobièno prepletene ulice, èoveku postane jasno da se pravac neprekidno premešta, prilagoðavajuæi se zakrivljenosti èinije. Najdželu je to bilo èudesno.

"Kako li to postiæu?" pitao se naglas. "Gravitacija kao ruka oko bebine

guze."

Nika se namrštila, ali nije lièilo na nju da prizna da je zbunjena. "Pronašli su naèin da navedu peve da stvori gravitacione sile i da ih povija sa udaljenošæu... valjda."

Žena koja ih je pratila, reèe da joj je ime Tonogan, oglasi se sarkastiènim tonom. "Nakrivili smo naš grad iz verskih razloga. Ne biste razumeli."

Najdžel nije znao šali li se ona, ali to objašnjenje mu se èinilo preterano ekstravagantno. Video je da vazduh duž ivice grada svetluca od sabijene sile. Ako je efekat stvaran, a ne neka glupa optièka iluzija, zahtevao je da se gravitacioni talasi šire iz vidljive ravnice u dubini ka peveu što obuhvata grad. Ali toliki gravitacioni talasi su neverovatni. Ili je bar Najdžel dosad tako mislio.

Setio se slika dveju crnih rupa kako se stapaju, spajaju i rađaju nešto potpuno drugaèije od njih. Možda i ovde treba razmišljati u biološkim metaforama, a ne u izrazima drevne fizike koju je uèio na Kembridžu, nekad davno.

Prošli su kroz masu sveta èija su velièina, masa, odeæa (ukoliko je uopšte bilo) i izrazi lica stvarali zbrku kakvu Najdžel nikada ranije nije video. Neki su bili antièki, reagovali su na sve. Drugi su izgledali prefinjeno ravnodušni prema gužvi èudnovatih ljudi koji su se slivali, razdvajali, lebdeli, koraèali i marširali naizgled ne primeæujuæi jedni druge, pa èak ni obiène fizièke zakone. Neki su izgledali lakši od ostalih, visoko su odskakali. Drugi su se klizali na nevidljivim platformama. (Najdžel je pokušao da jednom od njih podmetne nogu, ali tip je proklizao pored njega ni ne pogledavši ga, a Najdželovo stopalo, kojim nije osetio nikakav dodir, još je pola sata bilo ledeno hladno.) Neki su leteli raširenih ruku. Drugi kao da uopšte nisu hodali, nego su se brzo kretali na nevidljivim vozilima.

Èovek u prolazu upalio je cigaretu sa nekom slatkastom materijom prosto je tapnuvši o sopstveni pojas. Najdžel se pitao šta bi se desilo kad bi ispustio èitavu paklicu na zemlju, pravim krajem naniže.

Bilo je ljudi u odeæi od šmrigl-papira, koja je držala ostale na pristojnoj udaljenosti; zgodan gradski štos koji Najdžel još nije video. Uprkos buci i gužvi, igrala se stara igra: lokalni stanovnici èinili sve što mogu da ugoste posetioce i oslobode ih što veæe kolièine novca.

Neki deèko zalepio je Angelini na rame dugme koje je poèelo da govori. "Treba ti pomoæ dok si dole? Hoæeš da malo poletiš? Samo napred i zovi..." Angelina brzo otkide prièljivi oglas i baci ga; ovaj se sluèajno zalepio za zid i ponovo poèeo prièu.

Tonogan naglo skrete kroz širok otvor u piramidalnoj zgradi. Porodica, zadihana, požuri za njom. Tonogan se uopšte nije osvrtala, oèito sigurna da æe je pratiti. Unutra ih je pokretni pod proneo kroz izukrštane reke muškaraca i žena sa svetlucavim tetovažama na vratu i ušima, koji su dolazili i odlazili vrtoglavom brzinom, tako da su im pokreti nogu lièili na makaze. Kraj jednih ogromnih, ukrašenih i uglancanih vrata stajala su dva mišiæava muškarca u sivom odelu izjedna koje im je naglašavalo grudi i ramena. Najdžel primeti da stoje vrlo kruto i izgledaju vrlo neustrašivo.

Oèito su štitili debelu ženu u dreèavo ljubièastoj džak-haljini. Imala je kožu odgovarajuæe boje, gotovo savršeno iste. Zevnula je i ravnodušno ih pogledala dok su ulazili kroz vrata na okretanje.

"Dobro narastanje." Glas joj je bio pun uvežbanih preлива, kao da zaista smatra da je ovo dobar poèetak narastanja svetlosti u peveu i kao da se nada da æe i oni tako misliti.

Potom se ponovo zagledala u svitak koji je držala u jednoj ruci. Razmotao se sam od sebe i ona kao da mu se divila dok je Tonogan podnosila brz izveštaj. Stajali su u sali koja se otvarala na unutrašnje dvorište. Dok je Tonogan govorila, kroz dvorište prokaska nešto nalik na šestonogog psa. Izgledalo je da pre lebdi nego što hoda između bilja - velikog, pegavog, žuto-zelenog rastinja, pravih vodoskoka lisnatog obilja.

Krupna žena prekide Tonoganovu. "Vidim skanove. Porodica, hm. Prilièno

velika oblast za prenos, a?"

Pogledala je u Niku, koja preuze da odgovori. "Ne možemo da se bez pomoći vratimo u svoj Sokak, u svoje koordinate pevea."

Najdžel oseti tihi ponos: Nika je uvek umela da bude direktna. On je više bio sklon razmatranju pojedinosti. Ovde ga je fascinirao jezik: bio je krajnje pojednostavljen, što je verovatno neophodno na mestu gde se stižu putnici iz drugih razdoblja i oblasti.

"Nemoguće."

"Tehnički..." strpljivo poče Nika.

"Ne, ne! Skupo je."

Nika se namršti, oduvek je ratovala sa finansijama. Najdžel joj priteče u pomoć. "Možda bismo mogli da prodamo deo naše imovine."

Ljubičasta žena delovala je uznemireno - ponovo se zagledala u svitak. Niko ih nije ponudio da sednu, a nije ni bilo mesta za sedenje u ovoj dugoj sali glatkog poda. Debela žena zauzimala je čitav prostrani divan, a bilo je i viškova sa strane.

Na kraju je zevnula, možda i iskreno. "Nemate ni blizu dovoljno. Zanimljive istorijske sitnice, ali..."

"Istorijske?!" Ito je bio uvređen.

"Pa, dolazite iz" - niz cifara i reči, Najdželu nerazumljivih - "a to je baš uzvodno."

"Uzvodno?" Ito je očito bio sve nervozniji.

"Vrlo rano u vremenu, kako mi ovde kažemo. Govorim analogno vašem lokalnom jeziku, zar ne? Morala sam da ugradim čip za to, eto koliko sam se trudila." Mahnula je rukom sa prstima nalik na kobasice, valjda da ga učutka, i ponovo se zagledala u svitak. Ostatak sveta je očito morao da se ukoči u mestu dok se ona ne zainteresuje za nastavak.

Onaj čudni, zmijoliki pas našao je jato pegavih ptica, koje su izašle ispod jednog bujnog grma. Počeo je da im se prikrada. Što se više približavao, išao je sve sporije, sve dok ptice nisu ipak prhnule u nebo, a pas je skočio na mesto gde su dotle bile. Trupkao je okolo i mahao jeguljastim repom.

Najdžela je prizor zabavio i umirio. Geni su geni, i prijao mu je ovaj odjek Zemlje. Setio se kako su psi na povocu gonili golubove po Trafalgar skveru, i ta slika mu je na trenutak donela vrtoglavo osećanje ogromne perspektive u njegovom životu, toliko dugom i zamornom.

"Hmmm. Zna li išta o rupama?" upita ljubičasta žena, držeći prst na obrazu i gledajući u svitak kao da je pred ogledalom.

"Znam da su Vrtlozi u peveu nastali prirodnim putem", oprezno poče Nika. "Bez obzira na veličinu, imaju stalan protok materije. No, opseg informacija - materije, podataka, bilo čega - koje mogu da prođu kroz rupu zavisi od njenog prečnika. Siva Maška nas je pogodila nečim..."

"Polarizator Uzročnosti", reče ljubičasta žena, obližujući usne kao da uživa. "Kad bih samo mogla da se dočepam jednog!"

"...i oduvala nas ovamo. I sada."

"Naše 'sada' je prilično nizvodno od vas", reče žena. "Bili ste na nekoliko godina-kilometara od nas."

Najdžel žmirnu. "Tako mnogo?"

Žena sleže ramenima. "Umeren prenos."

"Možete li to da pretvorite u rastojanje i vreme?"

Ona se nasmeja, otkrivajući zube u širokom osmehu, ali bez radosti. "Pa koliko ste vi stari? Kakva ideja - podeliti peve." Šupalj kikut.

Najdžel se osećao trapavo. "U redu. Znamo da se prostor-vreme u principu ne može razdvajati, barem ne ovde."

"Satovi i koraci ih prilično dobro razdvajaju, ali peve zna ono što mi ne možemo da vidimo." U njenom glasu bilo je čak i ljubaznosti kad je ponovila pitanje. "Vi ste stari, zar ne?"

"Sa Zemlje", mirno reče Nika.

Oči ljubičaste žene planuše od iznenađenja, a potom od besa. "Pokušavam da budem ljubazna sa vama, da se pošteno nagodimo. A vi mislite da možete da se igrate!"

Sad je bio red na Niku da se nasmeje. "Govorim istinu. Šta biste hteli, pasoše?"

Ženin èip nije poznavao tu reè - i zaista, pasoši ne bi imali nikakvog smisla u višestruko povezanom peveu bez pravih granica - i sad je samo odmahнула rukom, nezadovoljno iskrivivši usta.

"Vi ne biste uopšte smeli da budete trgovci!"

"I nismo", planu Ito, "zar još niste shvatili?"

Ženin pogled ponovo planu. "Sad vi da shvatite nešto. Prihvatite cenu koju vam nudim za vaše imanje - zgrade, detalje, komade maški i sve ostalo - ili æete biti kažnjeni."

"Kažnjeni? Za šta?" upita Najdžel.

"Za zauzimanje prostora, vazduha, vremena - šta god poželim!"

S naporom je ustala, teturajuæi se na ogormnim stopalima - ljubieasti zid nenaviknut na sudare. Najdžel nije ustuknuo. On pruži debeli dlan i gurnu ga. Bila je masivna i neobièno jaka. On se zatetura unazad i naèini grešku. Bez ikakvog razmišljanja, brzo ju je udario u stomak.

Gotovo istog sekunda neko ga udari s leða. Proæeo ga je oštar trzaj elektriène sile. Potom se našao na podu, i kao da između te dve stvari nije bilo prelaza. Ruke i noge su mu bile nepomiène. Zvuci šuplji i daleki. Gledao je u oblake po èiniji. U gradu nakrivljenom na ivici, nejasno se seæao.

Ljubieasti zid se vratio na svoj kauè. Izmaglica mu je šištala u unutrašnjem uhu, razilazeæi se. Ustao je i osvrnuo se i sve je bilo kao pre.

Tonogan ga je ošamutila svojim štapom koji je olako držala u jednoj ruci. Duboko je uzdahnuo i ustao, oseæajuæi da mu klecaju kolena. Odakle da poène?

"A ko ste", odjednom je postao oprezan, oèito suviše kasno, jer još je pokušavao da shvati ovu neshvatljivu gospu, "ko ste, do đavola, vi?"

"Predsednica", reèe Tonogan. Sve vreme je stajala u stavu mirno, kao i ona dvojica pored vratima.

"Predsednica èega?" upita Nika.

"Svega. Baš svega."

"Oh."

Predsednica smota svoj svitak-raèunar i mraèno ih odmeri. "Drago mi je što smo se upoznali."

10. EINE KLEINE NACHTMUSIK

Ito je radio svoj posao, povezujuæi neke cevi sa mnogo prikljuèaka, ali sve vreme je zurio u daljinu, ne progovarajuæi ni reè.

Najdžel više nije mogao da èeka. "U redu, šta ne valja."

"Moraš da pitaš?"

"Nisam vešt sa finesama."

"Finesama? Tvoju pažnju èovek može da privuèe samo batinama."

Veæ nedeljama su radili grube poslove, teglili i èistili. Tonogan je rekla da je to odsluæenje kazne za napad na Predsednicu. Bilo je jasno da u ovom Sokaku ljubieasta žena vlada svime odreda, i to èvrstom rukom, iz razloga koji su Najdželu ostali prilièno nejasni. A morao je da prizna da ona ima dobru zaleðinu u zakonima koji ovde vladaju.

Najdžel uzdahnu i spoji dve cevi uz pomoæ peèeatnjaka. Bez obzira na to koliko tehnologija napredovala, uvek je ostajalo dovoljno grubih poslova neophodnih da tvrdoglavu materiju dræe na mestu. Nikakve legije robota ni poboljšanih životinja nikada nisu uspeali da zamene starog dobrog domara.

Vreme je da se ponovo pokuša sa izvinjenjem. "Sine, izvini što sam nas uvalio u ovo..."

"Slušaj, èuo sam glasine", pribrano reèe Ito.

Najdžel odmahnu glavom, smrtno umoran. Bio je ogorèen i poraæen. "Nisam raspoloæen za glasine."

Između Najdžela i Ita stvari veæ neko vreme nisu stajale kako treba. Njegovo neverovatno pogrešno ponašanje prema Predsednici nije popravilo tinjajuæu napetost - verovatno neizbeænu - između njega i njegovog najstarijeg sina, koji je upravo ulazio u zrelost.

Ito se bunio zbog discipline koju je zahtevala nema, neumoljiva policija Predsednice. Grubost. Naglo buđenje u zoru. Dugi dani prljavog posla. Odgovarajuæi obroci koji se moraju pojesti na brzinu. Malo privatnosti u musavom, tesnom stanu koji su dobili, uglavljenom u ofucanu zgradurinu. Ni dana bez napornog rada. Nikakve šanse da se izbave polcijskog èasa, zakljuèani i sa ugašenim svetlima. Bez pristupa bilo kakvim medijima, bez dodira sa obiènim svetom osim što su skupljali njihovo smeæe.

Angelina i Bendžamin su se dobro držali. Najdžel i Nika su mogli da podnesu kaznu, ali njihov najstariji sin je poèeo da se breca na policijsku "pratnju". Odbio je da èisti prljavštinu od izlivenne kanalizacije, psovao je na njihova naređenja. Zato su ga smireni policajci vrlo uètivo lemali, gurali ga neuro-stimovima, "koèili ga", što je znaèilo da mu mišiæi ostanu zgrèeni u vibrirajuæim trakama krute napetosti - i pri tom se pomalo zabavljali. Itovo raspoloženje se od toga nije popravljalo.

Nije baš bila utopija budućnosti, nikako.

Ali budućnost je svakako bila. Grad koji su videli iz boènih ulièica po kojima su radili bio je èudan i divan. Koliko su mogli da razaberu, bio je raslojen, sa gornjim slojem koji je uživao u tehno-èudima, ogromnom većinom koja je vodila obièan život, i sa nižom kastom koja je obavljala teške poslove. Ne baš sveža ideja.

Bilo je tehnologije za koju su Nika i Najdžel bili sigurni da nije postojala nigde u peveu u njihovo doba. Siva Maška ih je gurnula u budućnost vrlo udaljenu od njihovih potreba.

Ito je bio uporan. "Te prièe, kažu da bi Predsednica možda htela da nas ponovo sasluša."

Najdžel se zagleda u sinovljevo lice, pokušavajuæi da jasno misli uprkos sve jaèem bolu u krstima zbog saginjanja, i uprkos nemom prekrivaèu iznurenosti koji se širio nad njim. Imali su da rade još èitav sat. "To nije glasina. Ko ti je rekao?"

Ito je delovao nervozno dok je zabacivao masnu, zamršenu kosu. "Tonogan. Hoæe da te vidi."

"Pregovarao si sa njom?"

"Ne baš."

"Šta ti to znaèi?"

"Pa, možda malo."

"Porodica mora da govori jednim glasom, i ti to vrlo dobro znaš."

Ito se ugrize za usnu. "Pa, ti nisi ništa radio."

"Odluèio sam da èekam."

"Njoj je lakše da èeka nego nama."

"Hoæe naše imanje. Verovatno вреди mnogo više nego što ti ili ja mislimo."

Ito planu. "Kako da znamo šta da mislimo? Po ceo dan èuèimo po podrumima i æorsokacima, radimo kao stoka, a ne dobijamo ništa pod milim..."

Najdžel sede na kantu za đubre i šutnu smeðu boèicu, još zapušenu ali praznu. Nikada nije razmišljao o dalekoj budućnosti kao o mestu obiènog đubreta i prljavštine koju bi lako prepoznao i srednjovekovni seljak.

"Dobro", priznade, "ne ide nam kako treba. Ta Predsednica - kakvo drsko ime za tiranina! - izgleda da je ipak vezana onim što ovde zovu zakonom. Ne može da nam prosto otme ono što želi. Postoje postupci."

"Ne vidim da imamo ikakva prava."

"Ovo mesto izgleda funkcioniše pomoæu zastrašivanja, a ne pomoæu prava."

Ito se suvo nasmeja. "Sa dodatkom uètive grubosti, rekao bih."

Najdžel klimnu. Porodica je postajala utuèena, a Predsednica æe moæi da pronalazi pravne naèine da ih beskonaèno dugo drži ovako.

"Tata, ovde si se baš uvalio. Prošle nedelje si baš gadno tresnuo i vidim da još šepaš..."

"Jedva da oseæam."

Spori, stalni bol u levoj nozi nikako ga nije napuštao. Nekako nije zamišljao da æe u dalekoj budućnosti i dalje postojati bol. Suviše sam se nagledao ružièastog Volta Diznija, kiselo pomisli on. Da li bi iko u ovom

udubljenom svetu prepoznao to drevno ime? Naravno da ne bi.

"I zato sam uzeo na sebe da malo poprièam sa Tonoganovom..."

"A da nisi nikom rekao. Prekršio si porodièno..."

"Ti nisi radio ništa pod milim bogom da nas..."

"Dosta."

Tonogan im se neprimeæena primakla. Bila je obuèena u tesno sivo-crno odelo, i lupkala se po butini neèim nalik na tanak štap za jahanje. Najdžel dade znak Itu da bude oprezan.

"Eujem od tvog sina da ste možda raspoloženi za nove pregovore", reèe Tonogan.

"Stigla si baš na vreme", reèe Najdžel, uspravljajuæi se na kanti.

"Upravo sam hteo da odem na rekreaciju."

"Jako smešno. Pazi, ja znam tvoje medicinske pokazatelje."

"Na ovom mestu baš nema mnogo privatnosti", vedro reèe Najdžel svom sinu.

"Ukljuèujuæi i faktore iznurenosti", dodade Tonogan kao da ga nije èula.

"Tako je. Stvarno treba da ti zahvalimo što si nam omogućila malo razmrdavanja. Nabijamo strašnu kondiciju."

"Bilo bi smešno da nisi u tako jednoj situaciji."

"Za tebe, na žalost, ne mogu to da kašem."

Tonogan besno sede na drugu kantu i najavi da æe pokušati da objasni "neke stvari". Najdžel znaèajno pogleda Ita: budi oprezan.

Dok je prièala, Najdžel je postao siguran da je to nekakva nameštaljka. Èak ne ni naroèito prefinjena. Pohlepa zamraèuje èak i oštar um.

Odugovlaèio je, zabavljajuæi se njenim nestrpljenjem. Znao je da æe uskoro otvoriti karte, ali nije ni pomišljao da æe im za to poslužiti Ito. No, Nika je ipak taèno pogodila kako æe se Tonogan ponašati, i to još pre nedelju dana. Uprkos njegovom izmoždenom licu, prvo æe pokušati sa flertom, možda æe mu ponuditi piæe. I stvarno je stiglo, iz termosa, oštro i teško. Potom æe ga upozoriti, vrlo revnosno, sa mnogo brige u glasu.

"Ne znam da li mogu da vas štitim od Predsednice."

"A ko može?"

"Niko je nikad nije tako uvredio. Pogotovo je niko nije udario i ostao živ."

"Sigurno su je lemali, rođena majka ako niko drugi. Možda si to bila i ti, a?" Lako izvijanje obrve u stilu Dvadesetog; da vidimo može li èip da prevodi preko ambisa između kultura.

"Budi ozbiljan!" Lepo mrštenje, ali ne preterano ubedljivo. "Mogla je da te ubije na mestu."

"Trebalo je da pokuša."

"Ona je vrlo opasna žena. Ali mogla bih da ti pomognem. Veæ sam joj rekla da nisi onako mislio."

"Ali jesam."

"Nisi znao šta radiš!"

"Reci joj da oèekujem izvinjenje."

"Ti si stranac, ali to nije opravdanje." Oèi su joj poigravale u napadu izražajnosti. Preteruje, pomisli Najdžel. Stvarno težak sluèaj. On zevnu.

"Slušaj, prièala sam sa njom, smirila sam je. Rekla je da æe prihvatiti neke vaše stvari u zamenu za tvoj život."

"Stvari?"

Lagano sleganje ramenima. "Neke od vaših starudija mogle bi da posluže, bar donekle."

"Hm. Je li to konaèna ponuda?"

"Apsolutno. Imaš jedan standardni dan da pristaneš. U suprotnom, nema više milosti."

"Razumem. Reci joj da ja imam istu ponudu."

"Šta?" Neverica - ovog puta iskrena.

"Dajte mi neke sitnice pa je neæu ubiti."

"Ti si lud."

"Tako æemo se izjednaèiti. Ja neæu ubiti nju, ona neæe ubiti mene."

Paziæemo da i sitnica bude jednako mnogo."

"Ovde uvreda nešto znaèi. Ne znam šta vam bi da izmislite tu besmislenu priðu o Zemlji, ali ma otkuda da ste, ne možeš tako da govoriš. I da udariš Predsednicu!"

Tonogan je sad veæ zapenila, i gotovo kao da je verovala u svoju priðu. Priðala je neverovatne stvari. Najdžel nikada nije mnogo obraæao pažnju na èinjenicu da ljudi veruju u najveæe gluposti, samo zato što veruju i drugi. Kao što je, na primer, apsolutna vlast jedne debele žene u vreæastoj haljini.

"Tata, prestani da se zavitlavaš", javi se Ito. "Ta Predsednica je ovde prava vlast, bez obzira na to kako izgleda."

Najdžel ga pogleda. "Sumnjam u njeno psihièko zdravlje zbog onoga što govori", blago reèe on. "Ma kakav politièki sistem imali ovde, ona je preterala."

Tonogan je grizla donju usnu onim savršenim, žutim zubima i Najdžel vide da je pogodio: èak i Predsednièini podreðeni smatrali su da je zastranila. No, to je brzo prošlo i Tonogan se vratila u ulogu. "Mislim da ne bih smela da ti kaŹem, ali... muèiæe te pre smrti, da li si znao?"

"Hm." Najdžel se naglo uozbilji. Znaèi, stvari su još gore nego što je mislio. Odmahnuo je glavom. MoŹda je Itova opreznost bila na mestu. No, sad je ionako prekasno.

"I sve tvoje prijatelje", dodade Tonogan.

"Misliš, porodicu. Idi i reci joj."

"Tvoju decu! Ona æe..."

"Idi." Upro je prst i ona ode.

11. FREKVENCA SFINKTERA

Mogli su, naravno, da doðu sa najrazlièitijim visokim tehnom. Nepojmljivim. Zato se odlueio za niski tehno.

Po hodnicima je uvek bilo baèenih malih keramièkih posudica - ljudi se nikad ne menjaju - i on je nakupio punu vreæu i odneo je u porodiènu jazbinu. Kad se unutra ubaci kašićica, pretvarale su se u toliko primitivan i jednostavan alarm da su moŹda mogle i da uspeju.

"Mogla bih da bolje zapeèatim vrata i prozore", sumnjièavo se ponudi Nika.

"Brave su korisne samo protiv aljkavaca."

"Šta ako pokušaju nešto dok smo na poslu?"

"Suviše smo rasuti, u raznim ekipama."

"Misliš da æe napasti èitavu porodicu? Ovde?"

Najdžel se zamisli. "Ne, osim ako nisam potcenio tu èudovišnu ženu. Izvešæe nešto da mene ponize, a ostale uplaše."

Nika opusti ramena. Njihov maleni "trpezarijski" sto bio je olupan i istrošen, a njene ruke su se na njemu grèile od napetosti koja se na licu nije videla. Setio se kako ga je to oseæanje èvrstog vladanja unutrašnjim silama i privuklo njoj, nekada davno. "Tuæi æe te? Pred nama?"

Najdžel je upravo tako mislio. Neke metode se jednostavno nièim ne mogu poboljšati. Ovo je bila èudna kultura, taèno, ali poèeo je da stièe pojam o njoj. Ipak, rešio je da je umiri. "To je suviše upadljivo."

"Neki tehno trik?"

"Jedan tip što radi sa mnom reèe mi da su oni beli štapovi što ih policajci nose zapravo zvuèni projektori. Disk na kraju usmerava talas u frekvenciji mišića."

Nika se strese. Oduvek je mrzela opise nasilja, mada, kad bi nuŹda zahtevala, mogla je sasvim lako da ga vrši. "Zvuèi grozno."

"Obièno ga podese na frekvencu sfinktera."

Ona iskrivi lice i Najdžel se nasmeja.

Sada su stalno bili umorni. Ne toliko fizièki - i ranije su radili u ogromnim voænjacima po ceo dan i igrali do kasno u noæ - nego od nesigurnosti i izdvojenosti. Spavaæe sobe su im bile pretrpane i plesnive od vlaŹne vreline. Jedini pristojan prostor bio je u dnevnoj sobi, u koju se ulazilo pravo iz smrdljivog hodnika. Grozno mesto.

Verovatno mala poseta pošto svi zaspe. Eine kleine nachtmuzik, kako reče Mozart, mrtav već preko trideset hiljada godina. Mala noćna muzika.

Najdžel nije mogao da smisli kuda bi još ušli sem kroz tanka vrata i dva prozora svetlarnika. Bili su na desetom spratu, a zid je bio od glatkog metala, pa je bilo malo verovatno da bi došli tuda. Koliko je on video, razbojnici su lenštine.

Štos sa kašikama će biti samo kratko upozorenje. Kakvu ozbiljnu odbranu mogu da imaju? Od oružja je najubojitiji bio kuhinjski nož.

Uprkos protestima porodice, počeo je da spava na tankom madracu pored ulaznih vrata. Vrata su se otvarala ka unutra, ali neravna podna obloga ih je zaustavljala pre nego što bi stigla da ga dodirnu.

Nije mu smetalo što tako spava, iako mu je nedostajao Nikin meki zagrljaj. Dušek je bio dovoljno debeo za njegove kvrgave zglobove, a većito brujanje svađa i kuhinjske lupnjave iz svetlarnika ovde se najslabije čulo. Spavao je tako nedelju dana. San mu je brže dolazio i bio je dublji jer je bio sve umorniji od posla i imao je sve manje nade. Jedne noći se probudio i ležao u mraku, pitajući se kuda sve to vodi, kad začu lupkanje kašike i konzerve. Mora da ga je tiho struganje vrata pri otvaranju trglo iz nemirnog sna.

Brzo je ustao. Oni će imati infracrvenu opremu, ali on je imao zaklon iza vrata. Mada, opet, on nije imao nikakvo oružje i nije znao ni gde su oni. Priljubio se uz vrata. Ni zvuka. Verovatno su se nadali da se niko neće probuditi, pa da na miru izvedu svoj plan.

Oni? Nešto mu je govorilo da je prisutna samo još jedna osoba. Tihi dah zdesna. To se uklapalo u ponižavajući scenario sa batinanjem, još gori jer je predviđao samo jednog razbojnika. Verovatno će upotrebiti ošamućivač da onesposobi ostatak porodice.

Gde je sad? Posle alarma se za trenutak ništa nije micalo. Srce mu je bubnjalo ka budućnosti ubrzanim tempom, a disao je - plitko, samo plitko - umereno, šest udisaja u minuti. Napinjao se da vidi u praznoj tami.

Zapamti da si star i da ti pomalo nedostaje izdržljivost. Najbolje je raditi brzo.

Eno - iznenadna senka, brz pokret. Najdžel mu se baci na leđa, udari ga i gurnu napred.

Nema smisla prizivati povrede. Ruke na leđa, brzo. Ne daj mu da koristi ruke. Težak udar kad je nešto palo na pod. Možda ošamućivač.

Glavu dole, poguraj ga u pravcu kuda je i išao. Još jedan korak. Gurni ga malo. Još jednom. Čovek je nogama tražio oslonac, želeći da se zaustavi. Korekcija putanje - malo levo. Ka pravougaoniku svetlosti. Najdžel je znao da može biti odbačen u stranu nekim štosom iz borilačkih veština, ali održavao je brzinu...

Ka prozoru, čiji odsjaj je pokazivao da je čovek krupan i da pokušava da dohvati nešto za pojasom. Verovatno pištolj.

Pa dobro - ne zastajuć, Najdžel ga pogura uvis. Čovek je pokušavao da se okrene, ali ubrzanje je bilo neumoljivo. Telo se podiže sa poda i nalete na prozorsku dasku.

Bio je težak i čvrst, ali masa je prevagnula na dasci. Najdžel ga ispusti i dobi pesnicu pravo po ustima. Zatetura se unazad. Ukus krvi. Druga pesnica. Čovek je još bio na ivici prozora. Kratko ah kad je nesigurna senka shvatila da je prozor namerno ostavljen otvoren.

Najdžel grunu napred. Čovek je bio brz i uspeo je da ga udari u grlo. Za Najdžela je radila samo kinetika. Nije dozvolio da ga udarac zaustavi i tresnuo je o čoveka. Zgrabio je prozorsku dasku da se zaustavi.

Onaj drugi nije stigao. Prevrnuo se: pravo napolje.

Prosto ko pasulj. Nikad ne zaboravljaš fraze iz mladosti. Telo kao da se smanjivalo u tami, nestajuć dok je padalo. Začuo se piskav vrisak, kao odjek drobljenja metala.

Vlažan udar. Potom ništa. U užarenom sjaju grada koji se zakrivljavao ka horizontu video je senke kako se žurno udaljavaju.

Pomoćna ekipa? Pa, izgleda da su izgubili zanimanje.

Čuo je buku iza sebe kad je Ito zalupio vrata. Ako neko ponovo pokuša,

zateæi æe porodicu naoruæanu raznim grubim predmetima.

Uzdahnuo je. Zadovoljavajuæe. Pogled odavde mora da je divan kad ima dovoljno svetlosti. Nikada nije bio van posla dok vremenjak blista od svetla, zapljuskujuæi grad talasima svetla i toplote. No, pod normalnim svetlom nikako ne bi mogao da izvede svoj staraæki trik. Postoje nadoknade. Oseæao je na obrazima vlaænu vrelinu crvenkastog vremenjaka i nije nimalo æalio. Moæda je to zrelost. Èudno koliko spolja to moæe da lièi na neosetljivost. Èovek se upita kako drugi uspevaju.

Razmiæljao je o tome dok je osluækivao zvuke iz mraènog prizmelja. Nema zakljuèaka.

Retko ih ima. Moæda je i to zrelost.

12. NEVOLJNO POæTOVANJE

Na putu za audijenciju kod Predsednice mogli su da uhvate po koji pogled na grad. Hram u kome se èuvala jedna vlas kose nekog proroka kome je zaboravljeno æak i ime. Meso peèeno na otvorenom, sa marinadom od praæine i muva. Crkva naèinjena iskljuèivo od tkanine. Jedan od usputnih efekata verskih sedišta, kako reèe Nika, jeste taj æto su neka toliko besmislena da samo zbog asocijacije veæina ostalih nailazi na neslaganje. Tonogan, koja ih je pratila, izgledala je uvreæeno æto posmatraju te zgrade samo kao primere ekscentriène arhitekture. Najdæzel se setio da je i njegova majka slièno reagovala na njegove stavove o Engleskoj Crkvi.

Predsednici je bilo joæ manje mило. "Mogla sam da razgledam telo naæeno u onom vaæem svetlarniku, da znate."

"Pa, voleo bih da jeste", odgovori Najdæzel. "Grozno je vriætao. Probudio je komæiluk. Jeste li ga poznavali?"

"Teæko da bih..."

"Moj sin je naæao delove opreme koji su oèito njemu pripadali." Najdæzel podiæe masivni instrument sastavljen od gomile tajanstvenih crnih kutijica.

"Ne vidim..."

"Èovek se nehotice zapita èemu to sluæi, zar ne?"

Po osobenim obièajima ovog mesta, to æto su ubili agenta Predsednice donelo im je malo nevoljnog poætovanja, æak i pomalo zaæтите. Ljudi koji su uopæte pominjali taj dogaðaj posmatrali su ga kao veæ æahovski potez a ne kao èin nasilja, kao neæto æto zasluæuje pre aplauz nego osvetu. Sreæom, vladalo je i pravilo da grubijani poslati da poniæavaju ljude ne smeju biti fizièki ojaèani, kao Tonogan - zaostatak pojmova o fer pleju iz Dvadesetog.

Svako razdoblje ima svoje neobiènosti, ali Nika je ukazala da u urbanim populacijama uvek postoji sklonost ka divljenju marginalnim kriminalnim delima. Ta teorija je dala Najdæzlu dovoljno hrabrosti da izazove Tonoganovu kad je doæla da ih pozove. Ono æto su uèinili bilo je gadno, ali je zasluæivalo i divljenje.

Debela ljubieæasta æena smestila se na svoj divan i sve ih prezrivo odmerila. "Daæu vam razumnu ponudu za vaæu imovinu."

"Nama treba samo onoliko koliko æe nas odvesti odavde", reèe Nika. "Hoæemo da zadræimo zgrade."

"Zaæto? Nemate dovoljno sredstava da se vratite u svoj Sokak."

"Hoæemo kuæi i taèka", mirno reèe Ito. Porodica je odluèila tako i Najdæzlu je bio mило æto Ito pokazuje da meðu njima nema razilaæenja, kao æto je Tonogan pokuæala da izvede.

"Ako ne moæemo da kupimo kratak put, æta je sa dugim?" znaèajno upita Nika.

Lice Predsednice, obièno æivahno iako je najviæe lièilo na krofnu sa dve groæðice umetnute umesto oèeliju, postade belo. "Kako ste...?"

"Starci nisu baæ beskorisni", vedro reèe Nika. "Malo sam njuækala."

"Mesoæderska radoznalost", dodade Najdæzel. "Iskopala je èinjenicu da je gustina energije u crvljoj rupi viæa ukoliko je jako zakrivljena."

Nika klimnu. "A cena tranzita raste sa gustinom energije."

"Hm." Debela æena nabra usne. "Nisam ni pomislila da æete to saznati."

"Ponudite nam uslove. æelimo..." Nika odrecitova dugaèak spisak, sa

Generatorom uzroènosti na vrhu - polarizovanim, naravno.

"Shvatate li da æete morati da izvedete nekoliko skokova, sve dalje i dalje u èvorove pevea? A potom nekoliko nazad?" Predsednica kao da se iskreno zainteresovala, a ne samo odugovlaèila tražeæi neku prednost.

"Trebæe nam i vakuumaska odela, naravno", potvrdi Nika.

Kruto klimanje. "Zaista æelite da rizikujete?"

"Moramo", reèe Angleina. "Hoæemo da idemo kuæi."

Najdžel klimnu, ne usuđujuæi se da progovori. Ovo je bio kljuèni trenutak, oseæao je to. Kuæi. Nazad na svet koji moæe da razume, daleko od velièanstvene pozornice. Barem na neko vreme. Nešto mu je govorilo da æe uskoro biti silom ukljuèen u operacije Zemljana, mašina i Drevnih. Ali ne sada. Ne dok još ima porodicu i blagotvorno konaène horizonte.

Predsednica ih je odmeravala. "Hrabriji ste nego što izgledate, vi Volmslijevi."

Pristala je na finansijske detalje brzinom i laænom olakošæu kojima je maskirala neprijatan poraz. Volmslijevi svakako nisu naèinili neku ozbiljniju rupu u njenom birokratskom svetu. To ne bi preživeli. Najdžel pomisli da je nekada korisnije biti gnjavator - samo ako uspeš da te pri tom ne spljeskaju kao dosadnu bubu.

Kad je posao sklopljen, Predsednica postade srdaèna. Vrlo vešto, oèito prema pravilima obreda za uspešne pregovore, premestila se u viseæu mreæu - što je ovde izgleda bio znak opuštenosti. "Niko nikada još nije tako odlueio", reèe.

"Zašto?" upita Najdžel. "Mi nismo posebno genijalni. Ovo je oèito."

"Oèito je, to da. Ali je neisprobano. Opasno."

Nika je bila na oprezu. "Odlazak dublje u èvorove je opasan?"

"Mi iz ovog grada i Sokaka znamo više od vas", frknu žena. "Videli smo tela."

13. SAMO VARVARI

Naravno da su pitali kakva tela. Zvaniènici su krivili lica, ali uèinili su kako je rekla Predsednica i veæ sutra su ih sproveli u hladnu, jarko osvetljenu odaju.

Porodica se sa strepnjom zgledala kad su shvatili da se ovde èuvaju leševi iz pevea, upakovani kao knjige u biblioteci. Porodica je mnogo puta raspravljala i požalila što su onako postupili prema lešu žene, koji je predskazao ovo izgnanstvo. Ovde je retko pojavljivanje tela iz pevea bivalo pozdravljeno sa išeèkivanjem i nekom vrstom groze, jer su leševi po pravilu poticali iz budućnosti.

Najdželovo oduševljenje pregovorima brzo je išeilelo dok je gledao blede, unakaæeno telo stredoveènog muškarca, nekako okaèeno u vazduhu. Po glavi je bila raspoređena masa siæušnih magnetnih èitaèa. Mogli su da ga "oèitaju" prilièno dobro, kako reèe tehnièar. "Izotopska analiza pokazuje da potièe od jedan zarez tri miliona godina uzvremeno."

"Od èega je umro?" upita Nika, uvek tehno tip.

"Opekotine od zraèenja."

"Ima li seæanja?"

Mladiæ žmirnu kao sova. "Malo. Nedostaje kratkoroèno pamæenje, naravno."

Seæanja, nego šta. Iskidane slike. Isto maglovito nebo, mapirano na liniji od 0,511 miliona elektronvolti. Samo mnogo razvijenije, sa složenim strukturama izuvijanim preko crvenkasto prošaranog neba.

Još: prazan predeo sa kockastim graðevinama. Meðu njima su puzale neke stvari na tri toèka, i izgledalo je da nisu vozila nego živa biæa.

"Ili maške", kiselo reèe Najdžel.

"Ko je to bio?" plašljivo upita Nika.

"To ne moæemo da otkrijemo. Nema otiske liènosti kakve mi znamo. Sve što mogu da otpakujem su slike. Šta te slike znaèe, ne moæemo da kaæemo."

"Zašto?"

"Imao je drugaèiju moždanu organizaciju. Unutrašnji organi su takođe izmenjeni. On je druga vrsta."

Angelina se zapanjila. "Izgleda kao mi!"

Bledi mladiæ sleže ramenima. "Petljajte sa unutrašnjošæu koliko god želite, ali zadržite spoljašnji izgled. Inaæe ljudi postanu nervozni."

"Zato ne možete da izvuèete mnogo iz njihovih umova?" navaljivala je Angelina.

"Zato, i zbog kulturnih razlika. Ovaj tip nije gledao svet isto kao mi. To se vidi po naèinu na koji je æuvao seæanja."

Najdžela je to bacalo u depresiju. Još tela, ali i dalje niko, æak ni bledi pedanti, nije razumeo zašto.

Kada su otišli da potpišu ugovor, pojavila se Predsednica lièno.

"Zalazite u teritoriju kojom dominiraju maške, da znate", ozbiljno im reèe.

Najdžel je pretpostavio da je poèela da se predomišlja o ceni. Ili joj se možda opet probudio ego. Ništa neobièno, pomislio je. "Sigurni ste?"

"Ne stižu nam mrtve maške. Samo ljudi."

"Sigurni ste?" znaèajno upita Nika.

"Jako pazimo. Drevni se staraju o tome." Ljutito je frknula.

"Zašto?" navaljivao je Najdžel.

"Stara pitanja. Imali ste ih i u vaše vreme, a?" Upitan pogled, a potom kao da je poèela napamet da recituje. "Prvo, hoæe da znaju šta maške smeraju u dalekoj budućnosti. Mnogo maški odlazi u budućnost koristeæi Vrte."

"Da nose podatke napred?" upita Nika.

"Moguæe. Drevni žele da saznaju zašto."

"I da ih spreèe?" upita Najdžel.

"Pretpostavljam. Ili barem da ih razumeju."

Nika klimnu. "Kao i mi."

Predsednica oèito nije videla nikakvu dobit u takvom ponašanju. "Zašto? Peve pravi dovoljno problema i ako samo sedite mirno."

"Mesožderska radoznalost", reèe Najdžel.

Ona frknu. "Detinjasto. Kad bi videli šta sve radim samo da održimo nagnutost..."

"Da?" upita Angelina. Najdželu je bilo milo što je i ona progovorila, jer ovo mesto ju je prepalo. "Zašto ste nakrivili svoj grad?"

Predsednica je prezrivo odmeri. "Pa zato što je to lepo. Samo varvarima bi palo na pamet da uopšte pitaju."

14. SIVA MAŠKA

Prevrtljiva Predsednica pozvala ih je da spavaju na njenom liènom imanju dok se budu dogovarali oko pojedinosti vezanih za predstojeæe putovanje peveom. Pokazalo se da je to imanje ista ona kiæena, gotovo satirièno barokna vila u kojoj su je prvi put videli. Ušli su na zadnja vrata, iz prepunih ulica; sa glavnog ulaza otvarao se nahereni pogled na udubljeni grad, sa najgornje ivice.

Krupne ptice, neke sa blistavim zubima pa æak i usnama, lebdele su na vetrovima tik iznad Predsednièinog balkona. Jedna je prohujala kraj njih i odmerila ih pogledom kao da planira ruèak. Bila je upola manja od èoveka. Ovde je gravitacija jenjavala, dajuæi svemu vazdušastu lakoæu koja je Najdželu lièila na oseæanje kad se napiješ, ali bez ikakvih posledica. Ipak, zubata ptica im se nasmešila sa neprijatnom samouverenošæu. Brzo su se vratili unutra.

Sledeæe jenjavanje potrajalo je prilièno dugo. Grad je nekako mogao da utièe na promene blistavog sjaja vremenjaka, uoblièujuæi ga u relativno pravilnu shemu: oko jedne treæine vremena bio je mrak, što je dovoljno za san ako nisi suviše umoran.

Ovde se izgleda niko nije umarao. Buèni i haotièno živopisni, stalno su nekuda hitali. Nika se glasno upitala da li se to samo oni, Matori Prdeži, èude besciljnoj energiji mladih. Najdžel je na to odmahnuo glavom. Toliko dugo je obuzdavao takvo mišljenje da je gotovo prešao u narednu fazu, u kojoj je prestao da se grabi za život i pustio da ovaj stiže do njega. Bila su mu potrebna èitava stoleæa da shvati kako su radost i bol jednako snažni i kako ih jednako malo treba prouèavati. Prosto su tu, kao cveæe. Bolje je upiti

njihov miris nego misliti o metaforama koje predstavljaju.

Ponovo su stajali na balkonu sa Predsednicom, dokono prièajuæi pre odlaska u krevet, kad je preko dalekog porcelanskog neba preletelo nešto veliko, brzo i mraèno. Predsednica izbeèi oèi. "Siva Maška!" dreknu i baci se na mermerni pod.

Potom se zaèuše krici panike iz èitavog grada pod njima. Najdžel se sa apstraktnim zanimanjem zagleda u polumraèno, lebdeæe prisustvo, držeæi se za blistavu mesinganu ogradu.

"Lezi!" doviknu mu Nika, kleèeæi, skrivena od pogleda.

Siva Maška jurnu ka njima, ubrzavajuæi sa velike visine. Hor oèajnièkih uzvika dopirao je iz mnoštva ulica i zastakljenih zgrada u dubini. Najdžel se staloženo okrete i uðe unutra.

"Verovatno ne traži nas", reèe Niki dok su stajali u prostrnjoj balkonskoj dvorani. Ljudi su jurcali oko njih, uspanièeni, promuklo se dozivajuæi.

"Ne možemo da budemo sigurni", nervozno reèe ona.

"Ma hajde. Nismo mi toliko važni da..."

Udaljeni zid se raspade od udara. Užasan tresak, potom jeziva tišina.

Našli su se pod teškim nameštajem. Kasnije, dok ih je neki medicinar krpio, saznali su da se parèe Sive Maške odvojilo i pošlo da krstari nad gradom. Sa tla su ga zasipali vatrom. Odbijalo ju je sa prezrivom lakomom. Slalo je ispitivaèke talase elektromagnetne energije ka svakom moguæem aparatu, brzo premrežavajuæi grad i sužavajuæi podruèje traganja. Uspelo je da stigne do ovog kvarta, ali ništa preciznije. Oèito nije znalo za èim traga. Zato je poèelo da zasipa èitavo podruèje zracima, ubivši nekoliko stotina ljudi i urušivši niže zidove Predsednicine vile.

Najdžel klimnu. "Imala si pravo", reèe Niki. "Ali zašto?"

Predsednica je dobila par modrica koje nisu objašnjavale njenu nervoznu strepnju; stezala je i opuštala pesnice, a lice joj je bilo modrikasto belo. "Nikad nas još nije napala. Ona pripada najvišoj klasi maški, uvek je ispred naše tehnologije."

"Vidim da se stvari nisu mnogo izmenile", reèe Nika. "Tako je bilo i u naše doba."

"Mogle bi da nas sve pobiju." Predsednica ih je oprezno odmeravala. "A traže vas."

"To je samo pretpostavka", zevnu Najdžel.

Nika uhvati njegov pogled. "I dalje nisam zadovoljna zalihama koje nam dajete."

"Šta?" namršti se Predsednica. "Sklopili smo pogodbu", reèe automatski.

"Neæemo otiæi bez..." i Nika odrecitova proširenje spiska.

Debela žena otvori usta, pa ih polako zatvori. "Morate da odete."

"Uopšte ne", reèe Najdžel.

Ona ga prostreli pogledom. Mogao je da vidi njenu logiku. Ako se Siva Maška zanima za ove Volmslijeve, najbolje je da ih se oslobodi - što pre, to bolje. "U redu, zalihe - ali odlazite u zoru."

Nika klimnu. Sve što privlaèi Sivu Mašku, loše deluje na poslove.

"Ipak", zamišljeno reèe Najdžel, kasnije, "zašto smo mi važni?"

"Možda zbog toga kuda smo se uputili?" upita Nika.

Te noæi su on i Nika ležali na nekoj vrsti podatnog vodenog madraca i gledali kako zmijoliki pas ulazi u njihovu sobu i ispituje ih. Oèito je bio prilièno inteligentan, i predstavljao je šefa obezbeðenja. Na pitanja je odgovarao klimanjem glave i kratkim, mljackavim dah i neh.

Najdžel je posle nekog vremena prestao da se zanima za njega i shvatio je, zagledan u zatvorenu noæ ovog Sokaka, da se navikao na prostu, neupadljivu fatalnost. No, ona nije nosila sa sobom uobièajenu maglu ranijih razdoblja. Možda je to neka nova mudrost, ili iznurenost, ali svakako nije hteo da traæi život na besmislice. Mnogo onoga u šta je nekada verovao i što je oseæao sada mu se èinilo kao glupost ili barem beskorisno. S druge strane, neki trenuci blistali su kao dragulji.

Stresao je sa sebe mraèno raspoloženje uronivši u Niku; njihova ljubav bila je tako daleko od razraðenih tehnièkih napora da je donosila ono što mu

se èinilo najneverovatnijim od svega, trenutke prijatnog iznenađenja. Spavao je dubokim snom. U maglovito jutro su se polako zajedno probudili.

"Onaj pas je bio u sobi dok smo to radili."

"Ne smeta. Možda su sada toliko evoluirali da u ključnom trenutku uètivo skrenu pogled."

"Trenutku? Misliš da je to trajalo samo trenutak?"

"Pa, recimo da je bilo vanvremenski."

"Tako je bolje. Kao da se seæam kako je pas lajao u prilièno važnom trenutku."

"Oh? Mislio sam da si to bila ti."

15. TRANZIT

Polarizator Uzroènosti bio je mamutski, sa masom antena koje su neprekidno zevale kao ogromna usta koja se dosađuju. Zijale su sa svih šest stranica ogromne, polirane keramièke kocke. Niki su lièile na zvuènike nekog divovskog stereo uređaja, kako reèe. To su bili oscilatori od deset kiloherca, koji isporuèuju jedan teravat u gravitacionim talasima u kratkom opsegu.

Ipak, Najdželu se poređenje sa zvuènicima dopadalo - zato što se i on tako oseæao. Porodica se nalazila u metalnoj kapsuli postavljenoj kraj kuæe, u odavno poznatoj okolini koja je otrgnuta od njihovog Sokaka. Prijalo mu je što je tu, ali od trenutka kad su ušli u kapsulu poèeo je da se nelagodno meškolji. Odbrojavanje nije nimalo pomagalo.

"Najvažnije kod stvaranja izdanka crvlje rupe u Sokaku je èinjenica što to zapravo ne možeš da uradiš sam", reèe mu Nika. "Potrebna je astronomski prevelika energija, ili preciznije reèeno, gustina energije. Najviše što možemo jeste da ustalasamo površinu pevea, da nađemo slabo mesto - taèku na kojoj su Kazimirove sile trajne."

"Ko je bio taj Kazimir?" upita Angelina.

"Koga briga? On je shvatio da u pravom vakuumu postoji sila, koju možeš da upregneš."

"I mi æemo sad tako?" Angelina je delovala sumnjièavo.

"Naravno." Nika je imala onaj svoj Vidiš? Sasvim oèigledno! izraz lica.

"A to što moramo da putujemo u velikoj petlji da bi stigli kuæi, to znaèi da moramo da idemo u budućnost?" Najdželu su se nauène ideje dopadale, ali nije voleo kad mora da razmišlja u obliku perece.

"Budućnosti ima mnogo više nego prošlosti. Vaseljena je stara svega petnaest milijardi godina. Budućnost je gotovo beskonaèna."

Nika je izgleda smatrala da je iscrpla temu. Najdžel nije. "Približno beskonaèna. Zanimljiva postavka. Znaèi, mnogo su veæe šanse da æemo u bilo kojoj fazi putovanja stiæi u budućnost?" Ona ga nagradi svojim smireno veselim Vidiš? Sasvim oèigledno! osmehom.

Ito se pred sam Tranzit namršti. "Koliko je to opasno?" upita.

Nika sleže ramenima. Traume i smrt joj nisu bili nepoznati i nije mnogo razmišljala o tome. "Ne mnogo, osim ako naiðemo na mucanje."

"A šta to zna..." Ito je samo toliko stigao da izgovori pre nego što je meljuæi zid zvuka stigao do njihove kapsule.

Bol razvlaèi vreme.

Vibracije su potvrdile njegove strahove. Izgledalo je kao da traju u sluzavoj, tutnjavoj veènosti, iako je Nika kasnije nemarno rekla da je potrajalo samo èetrdeset èetiri sekunde. Èiste agonije.

16. VREME JE HORIZONT

Dobro prodrmani, otvorili su vrata kapsule. Našli su se pred svojom kuæom i pomoænim zgradama, sa istim komadom voænjaka kao i pre - i sve to je poèivalo na klizæoj masi svetlucavog vremenjaka. Sa svih strana dizali su se zidovi kanjona, zaogrnuti limun-žutim isparenjima.

Svi su izašli i udisali hladan, redak vazduh, ali ipak su zadržali zaštitna odela. Nika je raèunala na osnovu instrumenata u kapsuli i zaključila da su se provukli kroz trenutno pulsirajuæu rupu, prešavši nekoliko miliona kilometar-godina pevea.

"Možemo biti milionima klikova daleko, a u istom trenutku iz kojeg smo otišli", mirno im je rekla, "ili u istom Sokaku, milionima godina u budućnosti." Crvlje rupe između razdoblja nisu kao liftovi što povezuju spratove unutar zgrade, ali Najdžel ih je uporno baš tako zamišljao.

Tlo zadržta. Ploča sa njihovim imanjem neprijatno se pomeri na vremenjaku.

"A nema načina da se odredi šta je zapravo?" upita Bendžamin sa iščekivanjem.

"U Generator Uzročenosti ugrađen je kaos", odgovori Nika, držeći se za kapsulu da ne padne. "Ne možemo proceniti bolje od ovoga."

Najdžel je gledao daleko nebo, gde su se zidovi nalik na lavu talasali i dimili. "Koliko ostajemo ovde?"

"I to je haotično", reče Nika. "Ali kratko. Izgleda da će biti sat ili dva. Imamo nekakvo upozorenje kada nailazi sledeći Tranzit."

Angelina se nasmeja, prepavši ostale. "Dokle smo slobodni da uživamo u predelu?" Uprkos narastajućoj nelagodnosti, porodica joj se pridruži u smehu.

Kao u odgovor, obližnje litice ispustiše sumporastu svetlost, tiho stenjući kao da se žale. Zgulio se jedan sloj - krak! - i oštar prasak u vazduhu sve ih poruši. Ovde je pepeo bio kao koža, gulio je spoljašnje slojeve da bi mogao da raste dalje. Sabijeni događaji su se uvijali, treperili i umirali.

Najdžel je iz studentskih dana znao da masa zakrivljuje prostor-vreme, ali i dalje ga je čudilo obrnuto: sabijeni pepeo ponaša se kao materija. Izraženi kao masa, događaji su bili sabijeni u ploču. Njihovi završeci izazivali su eksplozije energije: bukvalno kraj istorije, jer u tim detonacijama podaci su se rasipali u fosforescentnu energiju, njen pravi ekvivalent. Pepeo je potvrđivao konačan trijumvirat fizike, čiju je jednu stranu Ajnštajn ispravno shvatio: masa jednako energija jednako informacija.

Ušli su u kući, koju su Predsedničini fizikalci napunili do krova, i pokušali su da se ponašaju kao da je ovo neka vrsta povratka kući. Bili su gladni pa su pojeli nešto nalik na goveđe šnicle kako bi proslavili, ali zbog narednog Tranzita svi razgovori bili su isprekidani. Najdžel je izašao napolje, pod izgovorom da popuši jednu od svojih cigara, pažljivo čuvanih u kuhinjskom zamrzivaču; Nika se strašno mrštila kad bi ih palio unutra. Nije voleo što je prepustio porodicu Generatoru Uzročenosti ili "prefinjenom haosu" ili bilo kojem drugom paru komplikovanih reči koje na kraju znače da je svet potpuno ravnodušan prema ljudskom životu i vrednostima. Ali nije imao drugog izbora.

"Tu se ništa ne može. I ti znaš to", reče Nika. Izašla je za njim, nećujno jer joj je korake prigušila lomljava vremenjaka visoko u maglovitoj visini ovog kuglastog sokaka.

"Trebalo je da ostavimo ono telo da istrune", bespomoćno reče Najdžel.

"To ne bi bili mi."

"Je li tako gadno? Promeni korake u igri, nauči novu pesmu."

"Radimo ono što smo oduvek želeli. Gledamo nadugačko, kako si ti nekad govorio."

"Tačno." On uzdahnu. "Oduvek sam želeo da pogledam iza dalekog horizonta. Ovo..."

"I vreme je horizont."

17. TRANZIT; ÈEKANJE

Stohastično.

Reč mu se nije dopadala, bila je suviše pedantna, a označavala je samo kaos, nered, neumornu slučajnost života u peveu. Njihova gravitaciono izmenjena energija gurala je njihov klin lokalnog pevea kroz crva trzavim, stohastičnim pokretima.

Tranzit; èekanje. Tranzit; èekanje.

Nikada nisu precizno znali koliko dugo će potrajati pauza putovanja kroz crva-Vrtlog. Mogli su da razgledaju okolinu, ali plašili su se da se udalje. Jeli su zalihe i postajali sve nemirniji.

Nije postojala nikakva mapa pevea. Njegova izuvijana geometrija ključala je od nemirne energije, kao u gumastom, klizavom orkanu. Sokaci su često bili dugi, zmijoliki, bez upozorenja su narastali u kugle i slepe mehurove, istežući se da otvore novu, talasavu topografiju vremenjaka.

Ponekad su trenuci prekida bili u istom Sokaku, pa su mogli da gledaju njegovu ubrzanu evoluciju. Vremenjak je evoluirao sopstvenom kinetikom, gornji sloj se tumbao i prelivao u velikim aluvijalnim listovima. Izmučeno snažnim kišama koje su pratile promene, tlo se pretapalo u nove bregove i doline ispod neravnih vrhova svežeg vremenjaka. Život je bio uporan, prilagođavao se. U blistavim kanjonima drveće je šikljalo iz nekadašnjih propasti, a većina bilja mogla je da preživi privremeno zatrpavanje da bi se ponovo pojavilo kada svetlost iz kamena ponovo naraste.

Nika se smračila kad su Ito i Bendžamin poželeli da istražuju okolne Sokake koje su presećali. "Ne."

"Zašto?"

"Pitajte majku. Reći će vam da je to 'stohastično'."

"Pa?"

"Još nismo toliko očajni."

Ali hrane je ponestajalo i Najdžel je video da Ito postaje nepodnošljivo nemiran. Posle porodične svađe u punom sastavu za velikim, uglancanim trpezarijskim stolom, odlučili su da puste Ita i Bendžamina u sakupljački pohod. Nika, Angelina i Najdžel su ih puni strepnje očekivali da se vrate, dok je tajmer na kapsuli otkucavao vreme do sledećeg Tranzita.

Kad je ostao samo još jedan sat, i kad je Nika počela da mrmlja kako nepouzdanost takvih proračuna iznosi više od dva sata, prešli su preko neravnog vremenjaka kasom, praveći hranu na leđima. Bendžamin je rekao da nisu videli ništa naročito, ali Ito je uživao u pohodu, kao što se moglo i očekivati.

Nastavili su put. Tranzit, pa pauza. Posmatrali su dugi, spori ep organskih oblika života i maški u zemljama oko sebe. Obično bi bili izolovani na komadu vremenjaka. Ponekad su u daljini besnele bitke i oni bi strepeći posmatrali nepoznate borbe, nadajući se da ih niko neće primetiti.

Obično ih i nisu primećivali, ali maške su nekoliko puta letele nad njima i Ito i Bendžamin su ih dvaput sa zadovoljstvom oborili, koristeći oružje koje im je prodala Predsednica. Verovatno su imali sreće, jer u tom razdoblju je prednost iznenađenja bila na njihovoj strani, ali Najdžel ih je natrerao da prestanu jer sreća ne traje većito.

Na sledećem zastanku upali su u mogo ozbiljniju nevolju. Žena u prolazu im je rekla da su maške raširile novu zarazu, nošenu vetrom i vrlo opasnu. U njenom gradu umrlo je devet od deset ljudi. Volmslijevi su joj dali hranu i otišla je dalje, a te noći su se i oni razboleli. Groznica, strašna dizenterija, sinusi prepuni žutih, sunđerastih polipa. Ito je hodao u snu, video je kapiju svog ličnog pakla i otimao se da prođe kroz nju, ka nekoj naslućenoj nagradi. Najdžel i Angelina su ga šepali i držali su ga satima dok priviđenje nije prošlo kroz napad znojavog buncanja koje je teklo sa Itovih usana kao reka halucinacije, toliko divlje da je Nika - uvek delimično izdvojena, čak i sa rođenom decom - zapisala jedan deo.

Halucinacije su potom uhvatile Najdžela i oslobodile u njemu mnoga strašna sećanja koja uvek ostaju u osobi koja odluči da dugo živi.

- Pretrpani svemirski brod manevriše blizu Zemljinog belog, krhkog meseca.

- Mračno lebdenje kroz ledene vode meseca, ka unutrašnjem okeanu ispunjenom kilometrima drevnog leda.

- Vetrovi mu duvaju kiselu prašinu u lice, dok tuđinci nalik na ogromne radio antene teturaju ka njemu na užasnoj vrućini.

- Bolni, dugi let ka peveu, u potrazi za utočištem od galaksije naizgled pretrpane maškama.

Pričao je o tome, bljujući vrele mlazeve rasutih reči, i nije mogao da prepozna ni sopstveno boso stopalo na drugom kraju kreveta, niti krv koju je pljuvao, pa čak ni stalno mrštenje na Nikinom čelu pod nejasnom svetlošću.

Kasnije je shvatio da ih je spasla jedino udaljenost u koordinatama pevea. Virus što su ga raširile maške bio je toliko podešen na ljude u ovom mestu-dobu da ih je promašio za dlaku. Zato su samo ježali i znojili se i povraćali, jer bolesti je trebalo punih nedelju dana da se izivi na njima. Trpeli su je tokom tri pauze i ponovo im je ponestalo hrane baš u vreme kad su svi mogli da koračaju bez klecanja kolena.

18. MARŠIRANJE

Tragovi napada maški ležali su na sve strane. Sprženi gradovi, ogoljeni predeli, stanovništvo uništeno ratom.

Jednom, dok su tragali za podacima i hranom, maška je uhvatila Najdžela i Angelinu na otvorenom. Bila je puž i gadno je opekla Angelinu pre nego što su stigli da joj unište nadum. Kada je video koliko se Angelina muči, uspavao ju je sedativom i dok je čekao da ovaj deluje otrgao je maški radnu ruku i njome treskao po kućištu, potpuno se prepustivši divljoj energiji besa. Potom je vukao Angelinu na leđima kući, i jedva je stigao do farme pre nego što se onesvestio. Danima je mračno pratio njen oporavak, zagledan u oči zastakljene od groznice.

Gledano kroz prizmu pevea, razmišljao je Najdžel dok je negovao kući, život je kao dugi marš, beskrajna kolona izgubljenih duša koje se kreću napred kroz sveobuhvatnu tamu. Zarobljeni su u svojim razdobljima, niko ne zna kuda ide. Ipak, u svakoj zajednici koju bi sreli, bio je mnogo priče i budala koje su se pretvarale da razumeju više nego što kažu. Bilo je i vedrog smeha, i neko je uvek dodavao drugima bocu.

Ali svako malo poneko bi se sapleo, ne bi se dočekao kako treba, pao bi i nestao, ostavljen. Mrtav.

Klizajući napred kroz vreme, ponekad i nazad, provirujući na mesta kojima je vladao kaos zauzdanog crva, Najdžel je video dug smrtni marš u odlomcima, što ga je činilo još rečitijim.

Čitave zajednice su se na kraju pridruživale pojedinačnim mrtvacima. Za njih se marš tada završavao. Neki bi možda izdržali malo duže, ležali bi na tvrdom tlu, već obavijeni maglom - imali su vremena da gledaju paradu kako se udaljava, odnoseći sa sobom svetlost, muziku i promukle šale.

Za nas su otpadnici negde pozadi, pomislio je, zaglavljani u mračnom predelu koji već zaboravljamo.

Mogao je da se seti onih koji su ostali negde pozadi, pre mnogo godina. Napuštali su ljudski marš uz tihi uzdah ili uz stenjanje od bola ili samo uz titraj grozničavih kapaka. Nisu više znali najnovije viceve, niti ukus nove boce vina, niti najsvežije glasine. Marš ga je rastuživao. Sećao se odavno izgubljenih prijatelja, poželeo bi da im kaže šta ima novo, da podeli sa njima smeh ili laž.

Dok je čitavao ponovo promenjene pokazatelje, sada krišom, da ga Nika ne vidi, razmišljao je. Tako je - a poenta je, ti melanholični matori vole, u tome što znaš da je tvoj položaj iznad plime vremena samo privremen. To trajanje je tvoja jedina prednost nad njima, i veštačko je. Jednog dana ćeš iskrenuti članak i pašeš i magla će progutati i tebe. Možda bi bilo bolje kad ne bi doživeo onaj zbunjujući, iznenadan trenutak pogleda na glave što se udaljavaju, na lica već okrenuta od tebe. Možda bi bilo najbolje kad ne bi čuo onaj poslednji talas šupljeg smeha zbog šale koju nikada nećeš saznati, zlatno svetlo lampe koje već sija samo njima, a ne i tebi.

I to će se desiti svima koje poznaješ i koje ćeš ikada poznavati.

Na to se, nekako, nikad nije navikao.

19. PRIPOVEDANJE

Mogli su da hitaju kroz prostor-vreme, ali biologija je išla sa njima. Svi su dobili novi napad one zaraze od maški, mnogo blaži ali ipak prilično gadan.

Ito se prvi oporavio. Kada je prosto objavio da će poći u potragu za zalihama, u pauzi do koje su tek stigli, niko nije mogao da kaže ništa sem da pruži nešto malo krhkog otpora. Naredni Tranzit će nastupiti tek za nekoliko

dana, govorili su pokazivaèi verovatnoæe.

"Verovatno! Samo verovatno!" bespomoæno se bunila njegova majka.

"Nema 'verovatno' kad æemo pomreti od gladi", mraèno reèe Ito. I tako je otišao.

Vreme je prolazilo u groznici i brizi. Ali svima je bilo bolje kad se Ito vratio, natovaren i sa gadnom ranom na nozi.

Najdželu je prizor najstarijeg sina kako ulazi kroz prednja vrata bio kao kad sunce izlazi posle noæi koja ih je sve pritiskala kao mora. Dok je pomagao Itu da skloni voæe i povræe, osetio je u sinu promenu. Za veèerom se promena pokazala u punom svetlu. Ito je govorio otvorenije, jasnije, na licu više nije nosio onu napetost koje se Najdžel seæao iz poslednjih godina.

Kao i mnoge muškarce i žene koje na delanje primorava nemir tela i duha, Ita avantura nije zanimala. Ali dovoljno se razumeo u pripovedanje da oseti šta ljudi oèekuju i zato je umeo da pamti i detaljno prenosi dogaðaje koji su njemu izgledali obièni, jer su usledili iz nužde:

- maška nalik na zmiju, koja mu se zakaèila za nogu i nije mogao da je otkaèi (što je otkrio dok je urlao od osujeæenosti i besa) sve dok na kraju nije poèeo da joj peva;

- gradovi nakrivo nasaðeni i puni neprevaziðene lepote i užasne ružnoæe;

- tuðince u izobilju, koji su prema njemu bili potpuno ravnodušni, dok im se on divio;

- odrubljivanje glave ženi zbog neizrecivog èina koji je izvela sa maškom, što je bilo istovremeno i užasno i tajanstveno, jer niko nije mogao da kaŹe zašto je to maška uèinila, dok su ženini razlozi izgleda leŹali u poznatom rasponu ljudskih izopaæenosti;

- religiju maški koje oboŹavaju iskljuèivo životinje, pripisujuæi im prirodnu mudrost;

- stakleni zamak kroz koji prolaznik moŹe da vidi stanovnike kako vode svoj život pod stalnim pogledima okoline, ne prikrivajuæi èak ni najprivatnije trenutke;

- vodopad koji se podiŹe uvis i stvara na vrhu led, gradeæi blistavu plavo-belu planinu.

Dok su se spremali za krevet, Najdžel je shvatio da je njegov sin izvršio sopstveni prelazak, onaj o kome malo ko govori, a prepoznaje ga kao takvog tek godinama kasnije.

20. POKOLENJA

Putovali su dalje, provlaèeæi se kroz slojeve pevea, vuèeni tokom energije u crvu. Nika je sklepalu optièki senzor na spoljašnjem zidu kapsule pa su mogli da gledaju, užasno usporen, trenutak Prelaza. Oko farme se stvarao prozirni sloj, izoblièujuæi obrise.

Mada je na njihovoj jednostavnoj slici crvlja rupa bila nalik na cev izmeðu spratova neke zgrade, pri èemu su podovi predstavljali odvojena prostor-vremena - blistava igla koja probija abonosnu tkaninu pevea - crv je zapravo bio trodimenzionalan u njihovom okviru.

U deliæu sekunde koliko je trajao prolaz, crv je postajao titravi, kuglasti sjaj. Narastao je, gutao ih, a zatim se udaljavao i svodio na taèku - koja bi nestala u oblaku zlatnog sjaja i vrtloga od kojih se Źeludac grèio. Najdželu se èinilo kao da se pentra uz sopstvenu smrznutu kiæmu.

Gledali su peve van svog malog prostora, ponekad samo par minuta pre nego što bi se ponovo promenio. Prizori i zemlje svetlucali su iza njihovog malog zaklona. Prisustvovali su razdobljima bez ikakvog traga prisustva ljudi, razdobljima sa pretrpanim gradovima na nesigurnom vremenjaku, razdobljima bez atmosfere - tada bi njihova zaštitna odelu zašuštala èim bi stigli - i razdobljima sa divljim, otrovnim gasovima umesto vazduha. Neke pauze bile bi dovoljno duge da se izaðe.

Tokom svega toga Najdžel i Nika postigli su novu ravnoteŹu, slatko i tuŹno saznanje istkano iz prizora vremena kojim su putovali. Postojalo je bezbroj dogaðaja - neki mali i reèiti, neki ogromni i opasni i na kraju beznaèajni, a svi su ukazivali na bol i radost samog èoveèanstva.

Sretali su, pogledom u prolazu, združena plemena, bogata duhom i intelektom. Vojnike, koji su sa uživanjem pili i sa apetitom jeli, iako su znali da ih sutra èeka bitka koja æe im verovatno desetkovati redove. Nauèenike, pogrbljene nad svojom posveæenošæu i izmuèene siromaštvom, ali i dalje pune ljubavi prema zadatku kome su posvetili svoj život. Decu, kako se igraju meðu pocrnelim ruševinama sopstvenog doma. Roditelje, kako se raduju svojoj deci èak i dok se propast nadnosi nad njih. U gradovima, sve èudnijim što su dalje išli, ljudi su pevali spore, tužne pesme po ulicama èak i dok su se maške okupljale visoko u Sokaku nad njima, i masa se okupljala da vidi maðionièare sa trikovima i drevnim šalama, i doèekivali su ih promuklim smehom. Meðu malobrojnim ošamuæenim preživelim iz drugih napada, u drugim izuvijanim predelima, Volmslijevi su sretali stoike koji su ponovo nalazili novu ljubav, nove prijatelje, i poèinjali iz poèetka. Pokolenja su se topila i pristizala su nova, tek poneko se držao tako dugo kao Najdžel i Nika, i preko svega toga je nekako prosijavalo krhko, odvažno, ljudsko svetlo kroz okolne senke.

Stara besmislica, prema kojoj se vrsta degeneriše tokom postojanja, ovde je definitivno pobijena. Èoveèanstvo je vrilo od aktivnosti. Kulture su se podizale i padale, tvrdoglavo ravnodušne prema ranijim propastima.

Kad je suoèen sa neizbežnim krajem, i neizbežnim pitanjima, razmišljao je Najdžel, niko nije izuzetak; seti se Isusovog krika oèajanja dok se prilièno neodluèeno primicao veènosti. Nije znao šta da misli o tako upornom postojanju ljudi. Nika je bila manje zbunjena, i blistala je od ponosa na sopstvenu vrstu.

21. PREVOJNA TAÈKA

Stigli su do najdaljeg kraja svoje krivudave putanje kroz peve.

"Zaglavili smo se u mucanje", objavi Nika kad je podigla glavu sa podataka.

"Šta je to?" Najdžel je morao da izađe iz poznatih okvira farme. Predeli oko njih bili su neobièno zasenjeni.

"Lebdimo. Crv Vrtloga ovde zaokreæe", nasmešila se šali, veoma potrebnoj porodici koja je poèinjala da shvata, "i poèinje da krivuda kroz peve u suprotnom pravcu. Odavde poèinjemo da se vraæamo."

"Idemo kuæi!" sreæno povika Angelina, pljesnuvši rukama.

"Ali?" Najdžel je znao da ima još nešto.

Nika klimnu kao krivac. "Ali... zaglavljeni smo ovde, na prevojnoj taèci. Stalno æemo ponovo i ponovo prolaziti kroz isto vremensko razdoblje."

"Mucanje u prostoru-vremenu." Najdžel poèe da preživakava tu ideju.

Pošli su do ivice svog imanjanja. U onome što je izgledalo kao èvrsta masa u pozadini Najdžel je video blede pruge i svetlo plave senke, kao da negde daleko zalazi sunce. Blistave trake su poigravale kao da se prelamaju pod talasavom površinom jezera, kao da se živahnost leta probija u peæinu duboko pod vodom. Dok je gledao, èitav prizor se ponovio. I ponovio.

To ga je uznemirilo i umalo da izgubi tlo pod nogama, kao što èoveku koji prilazi ivici strme litice kolena klecaju iako je još na èvrstom tlu. Samo tanka opna ga je èuvala od ambisa.

"Prolazimo stalno kroz isti trenutak", šapnu Ito. "Ponovo i ponovo."

"Prokletstvo!" Bendžamin nije bio zadivljen. On je samo hteo da stigne kuæi.

Potom se prizor promeni. Podigla su se brda, puna sveže stene. U isprekidanim blesecima slika gledali su kako padine stare, kako ih presecaju pukotine. Vrhovi su se svodili na uzvišice, bregovi su se spuštali - a dizali su se èudni tornjevi, leđeno plavi. Avetinjski zeleni gleèeri klizili su niz doline. Najdžel je shvatio da to uopšte nisu gleèeri veæ neka užasno hladna superteènost, konaèna smrt najdalje budućnosti. Gledali su odlomke vremena u koje su još mogli da se spakuju podaci, ubaèeni klinovi trenutaka pokupljeni tokom neizmerno dugog vremena. Mogli su da pojme pomiènu ogromnost koja uništava planine i curi u ništavilo, jer su prisustvovali fizici i dinamici izvan okvira ljudskog vremena.

Potom su se, odjednom, ponovo vratili u isti beskrajno ponavljani

trenutak kao i ranije. Nekako su preskočili daleko napred, pa ponovo nazad. Neko vreme su gledali ponavljanje, ali nije se desilo ništa novo.

"Mama... kako ćemo izaći iz mucanja?" tiho upita Angelina.

"Ništa ne treba da radimo." Nika je zurila u vremenjak, koji se neprekidno talasao, nalik na klupko blistavih zmija. "Ećemo."

"Koliko dugo?" Bendžamin je gledao u daljinu, gadljivo izvijenih usana.

Najdžel se gunđavo upita da li to pitanje išta znači ako vreme napolju teče ukrug. A i prostor - video je iste delove kako se podižu i spuštaju, podižu i spuštaju. No, njihov mali komad pevea imao je svoju vremensku osu. Ili je bar tako verovao. Kako da zna? Počela je da ga boli glava.

"Bojim se da je to stohastična promenljiva na koju se ne može uticati", reče Nika.

"Ovde je sve haotično!" prasnu Najdžel.

Nika se osmehnu. "Osim tebe. Ti si savršeno predvidljiv."

Svi se nasmejaše, ali posle nekoliko dana nervoznog čekanja više im se nije činilo smešno.

Potom se događaji napolju promeniše.

Vazduh je postao hladan, toliko brzo da to nikako nije moglo biti na planeti. Bez ikakvog vidljivog razloga, tlo počeo da se menja oko njihovog zatvorenog komada imanja.

"Je li mucanje gotovo?" uzbuđeno povika Angelina.

"Ne znam." Nika se mrštila, i od toga su joj bore oko očiju postajale dublje. "Izgleda da vreme napolju ubrzava."

"Fiksirani smo na jednom mestu, a putujemo kroz vreme?" upita Ito.

"Tako izgleda", reče Nika. Najdželu se činilo da je fizika ovde uglavnom stvar ličnog mišljenja.

Klizavi, talasavi vremenjak izgledao je kao i pre kada je svetlo jenjalo, a kad je naraslo, ugledali su doline, tlo, biljke. Tlo je bilo raskršeno i obrađeno nepoznatim silama, a i u klimi je bilo poznatih primesa: iznenadni pljuskovi, miris žalfije i mesa u nekoj dalekoj pušnici.

Iznenadna oluja rastoči se u potoke, pa u spore reke oivičene širokim krošnjama. Tlo kraj njih ponekad bi suknulo ka oblačnom nebu. Neravni grebeni su im narastali pred očima, probijajući paperjaste oblake.

Opresno su izašli napolje, u novu zemlju. Među stenjem su se rojila neobična stvorenja, poigravajući na mrežastim nogama kao da im je tlo nepodnošljivo vrelo. Porodica se uputila dugom padinom i videla u podnožju strmih bregova nešto nalik na brvnare, sa narandžastim odsjajem u prozorima i dimom iz kamenih dimnjaka toliko povijenim od vetra da je polegao po krovovima i širio se dolinom kao zastave. Kroz prosek između bregova stigli su do tamne udoline i grada rasutog kao masa varnica iz nevidljive vatre, sa tačkicama koje su se palile kako je svetlo pevea jenjavalo. Ali bez ljudi. Najdžel shvati da se grad kreće, čitava struktura je nekako puzala ka njima. Grad-biće, živ.

Pitao se šta li je unutra. Postoji li išta što može iznenaditi oguglalu starinu kao što je on? Mesto koje bi moglo da ga zapanji, a da i dalje mirno spava?

Mada naravno, pomisli on, klimajuć glavom kao krivac, i dalje bi se budio svakog jutra sa starim, poznatim demonima straha koji mu sede na grudima, piljeći mu u lice, cereći se bezubo i trijumfalno.

Iznenada vremenjak suknu kroz sloj zemlje. Rascepi se i planu, kidajuć tlo nejednakim zubima. Potrčali su ka svom imanju, stigavši u poslednji čas.

Siva Maška se pojavila ubrzo potom.

22. DALEKE BUDUĆNOSTI

Ležeći, bolan, u pukotini vremenjaka, mnogo kasnije, Najdžel se setio davnog vremena kada je bio mogao kontakt između čovečanstva i neverovatne menažerije maški. Uvezao je slomljenu levu ruku i čekao da ga zahvati san. Usmerio se na prošlost jer mu razmišljanje gde bi porodica mogla da bude ne bi nimalo koristilo. Samo zato.

Onomad su neke maške ubedile članove Najdželove rođene posade da je

postojanje u vidu mehaničkog stvorenja i bolje i dugotrajnije od krhkog oblika "organskih" stvorenja. Zato su neki niži pripadnici klase Sive Maške bili spremni da "uključè" - kako rekoše - neke njegove prijatelje. "Uzdizanje", rekoše.

Postupak je bio bezbolan. Pretvoreni u maške, njegovi prijatelji postali su spretne kutije posađene na skeletni okvir. Retko su se kretali po okolini i kad bi Najdžel pokušao da prièa sa njima o tome kako žive izgledali su nekako odsutni - kao da vode telefonski razgovor dok gledaju nešto zanimljivo na televiziji, pomislio je. Ono što su rekli bilo je šuplje i prazno, a ipak nekako jezivo.

Èekao je nekoliko godina dok se nije ponovo našao u istom Sokaku gde se to desilo. Smestio se iza nekog stenja, na pristojnoj udaljenosti od mesta gde je znao da povremeno dolaze niži oblici Sive Maške. Oni koji su uzdigli njegove prijatelje.

Oni su imali dobre senzore, i nije mogao da prièe bliže. Jedan od nižih oblika pojavio se i Najdžel je bio siguran ko je to zbog elektromagnetnog zraèenja, po spektralnom brujanju i lupnjavi. Poèeo je da mu puca u nosaèe. Oružjem èiju fiziku nije sasvim razumeo, uspeo je da probuši tri rupe. Maška je uæutala, a elektromagnetno zujanje se postepeno prekidalo. Nešto malo se ispenralo napolje i pokušalo da umakne, ali Najdžel ga je, sa velikim zadovoljstvom, pogodio osam puta. Kasnije je saznao da su se niži oblici vratili u Sivu Mašku, pa je morao da se zadovolji ovim jednim.

O tome je sanjao, a ruka ga je bolela i srce mu je plamtelo u grudima.

Bio je potpuni mrak i pljuštala je kiša. Bilje se povijalo pod jakim vetrom. Preko neba blesnu munja. Video je zelene i žute pruge kako se izvijaju visoko gore, gde se peve preklapao sam sa sobom u vedro izuvijanoj geometriji.

Ni traga od Sive Maške.

Ne, Sivih Maški, ispravio se. To je bila prilièno velika greška.

Dve Sive Maške su se pojavile u Sokaku. Pepeljaste, krupne, i obe su krenule ka zgradama. Setio se zamrznute slike: Bendžamin i Nika i on kako se teturaju ka delovima aparata za Tranzit. Ito i Angelina, okrenuti da beže.

Vreme je ovde bilo beznadežno prepleteno, zaključèio je to još odavno, ali ostalo je isto staro pitanje. Da li je mogao da uradi išta drugo?

23. IVICA ISTREBLJENJA

Za nekoliko sekundi pre nego što su siva oblièja stigla, vikao je: "Transduceri!" - misleæi na velike piramidalne klinove koji prenose uskladištenu elektirènu energiju u gravitacione struje.

"Koju?" vikala je Nika kroz urlajuæi, narastajuæi vetar što su ga podigle Sive Maške.

Preletao je pogledom sa jedne Sive Maške na drugu. Nika je lupnula doruèjem po kontrolnoj ploèi i otvorila priključak.

Koju? Obe? Dva pepeljasta oblièja bez primetnog pogona za let. Lebdeæi na nevidljivj osi, na nebu koje su ustalasali svojim prolaskom.

Nisu delovale zajedno. Svaka je reagovala na nagle okrete one druge.

Jedna je bila bliža, veæa, brzo se primicala, i u oèajanju je odabrao nju. "Onu!"

Nika je nanišaniila i opalila iz transducera, jednim brzim pokretom priključene šake. Tlo se prope pod njima od oslobođene akustičke sile i svi popadaše. Prednja Siva Maška se strese, ali napredovala je i dalje.

Ito i Angelina nisu stigli do kuæe. Prednja Siva Maška ispusti zrak koji kao da se umotavao sam oko sebe, nalik na svetlucavi plavo-beli plašt oko njih. Zgrèili su se i pali.

Ivica munje istog èasa umrtvi Najdželovu ugrađenu elektroniku. Nekako je uspeo da dopola ustane kad ga ponovo obori nesigurni trzaj umiruæih sistema.

Brujeæi, gotovo preoptereæena, odbrana mu je balansirala na ivici nestanka.

Pogledao je uvis, oèekujuæi da æe mu to biti poslednji pogled. Tupo je posmatrao prizor dve Sive Maške kako se meðusobno bore preko safirno plavog neba. Grèevi su potiskivali pregrejani vazduh. Udarni talas tresnu u njega i

on oseti da mu telo poskakuje od njegove sile.

Pokušao je da zadrži svest, ali ledena tama se sklopi oko njega...

24. ALEKSANDRIJA

...da se probudi ovde, na padini vremenjaka.

Slomljena ruka, strašni bolovi u nogama.

Ne, verovatno ne bi ništa drugačije učinio. Avaj.

Uvek je utešno kad misliš tako, ali kad je reč o maškama tako i jeste.

One deluju mnogo brže od stvorenja sastavljenih od mišića i nerava. Ali to razmišljanje mu nije mnogo koristilo, jer je i dalje zvučalo kao izgovor.

Zastenjao je i otvorio oči, jedva odlepivši kapke. Munje su sevale nad njim, tražeći mesto gde će se odmoriti od svog pohoda. Znao je da je to samo horda elektrona koji traže načina da se oslobode električnog potencijala, ali to nije umirilo jezivo osećanje da gleda čudne duhove koji traže i probaju i šibaju vazduhom, ispunjeni čežnjom. Gledao je svetlucave prste boje limuna kako poigravaju po dalekom krovu pevea kad mu je ponovo prišla.

Promenio si se.

"Ti nisi."

Moja vrsta se ne menja.

Trepnuo je, ali nije bilo razlike. Aleksandrija, njegova prva žena, stajala je malo sa strane, zagledana u iste munje kao i on. Pod žučkastim bleescima video je njeno klasično visoko čelo i nežne jagodice. Bile su takve sve do nekoliko nedelja pre nego što ju je bolest izmoždila, otimajući joj telo, poslavši je na groblje na padinama Pasadene, u Kaliforniji.

"Aleksandija, ja..."

Volim kako izgovaraš moje ime.

"Uvek mi se dopadalo kako zvuči."

Šta si ono govorio o njemu?

"Da je savršeno. Da liči na tebe. Aleksandrija, Egipat, gde je izgorela biblioteka. Izgubljeno znanje. Neznano."

Oh, da. Većina ljudi ga je izgovarala pogrešno. Mislili su da treba da bude kao ono obično ime, bez IJ.

"Tamo gde se klasična civilizacija nasukala na greben i potonula, gubeći većinu tereta."

Pogrešna istorija, ljubavi. Grci su nestali davno pre nego što je ta biblioteka izgorela.

"Ali ne i civilizacija. Ona ostaje dok god je se sećaju."

A naša?

Najdžel sleže ramenima. "Dok god smo tu, valjda."

Dok god si ti tu. Ja se ne računam. Ja sam duh.

"Za mene nisi. Ti si žena koju sam voleo."

Malo se okrenula ka njemu, dovoljno da vidi talasavu krivu njenog vešnog osmeha. Uvek je tako bilo. Nikad nije mogao da joj vidi lice, nikada ga nije sasvim spoznao. Niti ga se oslobodio, shvatio je sada. Mogla je da ga poseti preko zjapćih stoleća.

Prošlo vreme?

"Izvini. Volim."

Izgubljeno znanje.

"Ne baš."

Usne joj se izviše u bezvučnom smehu. Tako si siguran?

"Sećam se svakog udubljenja i oduševljenja."

Posle toliko godina?

"Seti se relativnosti. Na Zemlji je bilo, oh, možda dvadeset osam hiljada godina. Ali ovde..." potapšao se po temenu, "dešavalo se malo šta. Zapravo je bilo dosadno. Vremenska dilatacija, tako kažu fizičari."

Nikad nisam razumela te stvari.

"Ne verujem da ih iko zaista razume. To je prosta činjenica vaskrseljene."

A ti?

Najdžel nije mogao da pronikne u njen izraz lica. "Ja?"

Jesi li i ti činjenica vaskrseljene?

"Hmmm. Da, nevažna."

Onda si bio veoma važan, a i sad si.

"Ja sam bubašvaba na pozornici u Stratfordu. Prilično ozbiljan slušaj pogrešne podele uloga."

Koje?

"Ejje", odsutno je rekao.

Ah! Uvek jezički èistunac. Dobro, onda èije?

"Vajda režiserove."

Ko je...?

"To sam se već pitao. Ima li ovde neèega što deluje. Nekako."

Bog?

"Prekratko ime za tako veliku ideju. Uostalom, mislio sam da bi ga dosad već lièno pitala, a?"

Zato što sam u raju?

"Pa zar nisi? Ili bar na nekom sliènom mestu?"

Ona se nasmeja. Ja sam u tvojoj glavi. To baš i nije neki raj.

Ipak, kad se još malo okrenula i nasmešila mu se, Najdžel ju je video kristalno jasno. Bilo je suviše dobro za halucinaciju. Suviše èvrsto, oštro, stvarno. Mora da mu je gore nego što je mislio.

"Aleksandrija...?"

Da?

"Hteo bih... da..."

Još nije vreme.

"Znaèi, ja sam kao dete, da mi naređuju da idem u krevet?" obrecnuo se.

Ovo nije krevet. Na primer, nije ni blizu toliko zabavno.

"Ja... umoran sam."

Ali ne fizièki.

"Možda sam suviše video."

Još nije tvoje vreme.

"Nije bilo ni tvoje", oštro reèe on.

I dalje ti se podigne noæu, samo kad pomisliš na mene, je li?

"Hm. Ne mogu da poreknem, zar ne? Izgleda da živiš u mojoj glavi."

Taèno tako, ljubavi! I dok god je tako - pa, možda i nije bio moj trenutak, tamo nekad. Možda sam još tu.

"Kopija nije isto što i original."

Dame cene komplimente koje dobiju. Pogotovo otkako znam da imaš Niku.

"Nadam se da ovo ne znaèi da sam joj neveran."

Nikako. Mi smo sve ljubavi koje smo imali - eto ti mog pokušaja samodefinisanja.

"Dopada mi se. Definicija oslobođena izanđalog kuæišta, tela."

Nemoj zanemariti telo. Ni tela.

Zastao je, prelazeæi oteklim jezikom preko gorkih zuba. "Tela..."

Tela su te i uvukla u ovo.

"Nemoj me podseæati."

Misli na njih kao na karte u igri.

"Baš zabavno. Igri sa Sivim Maškama, svakako. Izvolite na ples, molim, pa umrite."

Ko bi èitao skroz mrtvo telo, ljubavi? Razmisli.

"Poèinjem da mrzim zagonetke." U glavi mu se vrtelo, svet se okretao oko njega kao u sporom valceru.

I ja sam deo zagonetke. Svi mi. Vidimo se, ljubavi.

"Ne još!"

Æao.

Doèekao je dugo, mraèno jenjavanje. Njegovi ugrađeni indeksi su se donekle povratili. Bili su nesigurni, a indeks koji je najpažljivije pratio opao je za još tri. Uzdahnuo je, za trenutak zadovoljan što Nika nije tu da se zabrine, a onda ga je zapljusnula težina svega zajedno. Ležao je u groznici, pun gorkog kajanja, obuzet mislima koje su zalazile toliko duboko da tu gušteri nisu imali oèi.

Nešto ga je oduvalo daleko niz Sokak u kome su bili. To je otkrio popevši se na nestabilan vrh od klimavog vremenjaka i pogledavši preko sloja oblaka boje masline. Prepoznao je oblast gde je bila farma i odlučio da ode tamo. To je potrajalo duže nego što je mislio, zbog slomljene ruke, i na kraju je već žurio. Farma je isprva izgledala napuštena. Ušao je u kuću i seo za trpezarijski sto, a soba kao da je bila puna duhova stvarnih koliko i Aleksandrija i tada mu se pred očima pojavilo ono.

Sedeo je potpuno nepomično. Imalo je dve ruke i dve noge i tu se sličnost završavala.

Čovek? Ne, to je odmah znao.

Jezivo, nemo, zračilo je drugačije, kao ledeni talas.

Primetio je da mu ugrađena elektronika ponovo radi. To je bilo od pomoći zbog slomljene ruke. Ona stvar se malo pomerila. Njegova elektronika reagovala je uznemirenim odgovorom, šaljući ošamujući vatromet preko mrežnjaka, a onda je primio sve, u jednom dugom prasku.

25. SMRTNE GALAKSIJE

Stajao je pod mutnim crnim nebom, uokvirenim neravnim horizontom.

Iznenada je znao, onako kako nikada nije. U svojim umornim kostima osećao je pogled na svet - kinestetički, opažaje kao ubrzanje i geometriju, a ne reči. Nespretno je pokušavao da smesti osećanja u reči koje bi mogao da ubaci u um.

Nebo. Crno, potom razliveno u pruge paperjaste svetlosti.

Koliko je drugačije, pomislio je, od fizike koju je učio kao dečak. Prema njutnovskim pogledima Bolcmana i Klauzijusa, svemir se većito širi, ali mu uvek preči kolaps. Ništa se ne suprotstavlja gravitacionom privlačenju.

Ako ima dovoljno vremena, materija traži sebi slično, zbijajući se u sve veće i veće zvezde. Ali zvezde umiru, gasi se prema zakonima termodinamike, koji uvek zahtevaju maksimalni nered. Tu vlada Drugi zakon termodinamike.

Prekrstio je ruke, pokušavajući da se snađe u zujećim slikama. Tako. Znači.

Taj stari, čvrsti svemir je osuđen. Vremenom će se čak i pakao zamrznuti. Zvezde će sagoreti do tamnog ugljevlja. Planete, sa atmosferom zamrznutom u nepomična jezera kiseonika, kliziće besmislenim orbitama, bez rumenog zvezdanog sjaja da ih zagreva. Zajednički sat će otkucati poslednji trenutak vremena.

Tek pošto je napustio Zemlju imao je vremena da proučava stvari koje je zanemario tokom školovanja, i tek onda je video šta je dvadeseti vek - često omalovažavani Dvadeseti - učinio tom mračnom, ranijem viđenju.

Vaseljena nije statična mreža zvezda. Ona raste. Veliki Prask je bolje nazvati Ogromno Pojavljivanje, jer prostor-vreme se pojavilo čitavo i celo, odjednom. Sa prostorom-vremenom došlo je i njegovo obmotavanje materijom, i postali su spojeni za većita vremena.

Tokom prvih stotinu milijardi godina vaseljena će ključati od svetlosti. Gasovi i prašina još se stapaju u nova sunca. Tokom tog vremena trajaće i zvezde. Kraj sve crvenijih sunaca, planetni život će se zagrevati sve slabijim vatrama zvezdane smrti.

Kada telo sretne telo, dok kroz nebo ide... morao je da se nasmeši. Zvezde se neizbežno sudaraju, sreću, stapaju. Sva mudrost i uređenost planeta i sunaca na kraju se zbija u spoj mnogih zvezda, hitajući u ponor gravitacije da bi se pretvorile u crne rupe. Jer konačna sudbina gotovo sve materije je tamni vrtlog kolapsa.

Sada je osećao, kao olovnu čorbu u utrobi, značenje onoga što je video nad sobom: gizdavi kovitlac izlučene svetlosti.

Galaksije su smrtne kao i zvezde. U sluzavom klizanju vremena, spirale koje su nekada blistale od svežeg sjaja ostaju mrtve. Crne rupe progutaju čitave spiralne krakove. Rupe će sažvakati čitave galaksije.

Život zasnovan na čvrstoj materiji nije imao izbora. Da bi dobio energiju, morao je da stapa crne rupe. Samo takve fuzije mogu da stvore svežu energiju u uspavanoj vaseljeni.

Dolazile su visoke civilizacije, posađene na kućište same materije, na sve brojnije crne rupe. Samo pokretanjem tolike mase, izvlačeći energiju preko magnetnih sila i iz sporog vrtloga rasutih orbita, život može da vlada sve slabijim izvorima većno rastućeg svemira.

Oh, to je tako tako čvrsto da se telo topi... Zapanjio se što mu se fraze koje je naučio kao dokoni čak u prašnjavoj prošlosti tako lako pojavljuju u sećanju. Stare i istinite.

U ovom prizoru narastajućeg svemira, istrošene životne sile, bilo je ogromne melanholije.

Jer sama materija bila je osuđena. Njena osnovna jedinica, proton, nestala je. To je trajalo nezamislivo dugo, ali bilo je neizbežno, kao dželatov mač kad se spušta, sporo i ljupko.

Ali nešto je opstalo. Ne umire sva materija isto kao protoni. Pošto su odigrane velike opere mase i energije, pozornica svemira se rašeišava i otkriva... ono najmanje.

Najsitnije čestice - elektron i njegova antičestica, pozitron - žive dalje. Nikakav proces raspadanja ne može da dosegne njihove razmere i da ih razdvoji. Elektron poigrava u jatima sa svojim antiblizancem; najlakša od svih mogućih plazmi.

Do trenutka kad oni ostanu jedini glumci, pozornica neizmerno narasta. Svaka čestica nalazi svog najbližeg suseda tek na razdaljini od čitave svetlosne godine. Komunikacija traje godinama... ali u sporim otkucajima svemirskog srca, to ne znači ništa.

Može li to da se desi? Možda je, pomislio je, najbolji mogući svemir baš onaj sa stalnim izazovima. Onaj u kome je opstanak moguć, ali ne i lak.

Uz električni šok shvatio je puno značenje toga:

Ako život rođen iz grube materije može da nađe načina da se ugradi u elektronsko-pozitronsku plazmu, može i da traje zauvek.

26. DALEKA

Ona stvar još je stajala kraj drugog kraja trpezarijskog stola. Po njoj je poigravala hladna boja slonovaće. Najdžel ju je gledao i osećao smešu radosti i tuga koje nije mogao da imenuje. Plitko je disao, a dah mu je šištao u grlu kao da je pretrčao veliku razdaljinu.

Ona stvar ličila je na sliku žene u izobličenom vašarskom ogledalu. Negde ispupčena, negde istanjena, govorila je o dubokim promenama koje su pegavu kožu ostavile istom.

U krupnim, neprozirno ljubičastim očima blistala je inteligencija. Stvorenje se kretalo sa ljupkom lakoćom, a nespretni ustupak zakrivljenosti ljudske kičme bio je zamenjen složenom dvostrukom osovinom u nivou krsta. Širi kukovi mogli su da nose veću masu. Četiri ruke završavale su se šakama, a na svakoj su prsti bili drugačiji.

U ovo su se ljudi pretvorili tokom milijardi godina posle njegovog vremena. Shvatio je da to nije samo obično prilagođavanje peveu. Ovako se čovečanstvo razvilo da susretne svoju sudbinu na svim mestima, među stotinama milijardi zvezda preko čitavog diska galaksije.

Lekcija iz genetike, izdaleka.

Ustao je ne znajući zašto, i izašao je. Sada je horizont bio tu - isti onaj koji je video u umu.

Ovaj Sokak se nekako otvorio, širio se kao cvet iz pupoljka. Na naređenje onog stvora iz trpezarije.

A u visini je pevala tehnikolor galerija koju je viđao u sećanjima mrtvih tela. Elektronsko-pozitronska plazma, ogromna i prefinjena, lebdela je tamo gde su nekad bile zvezde. Gledao je sam kraj vaseljene, Tačku Omega, kako lebdi na nebu gde po logici ne bi mogla da bude. Ali bila je.

Stajao je pokušavajući da shvati kako to da vidi otvoreno nebo iz uvijenog pevea. Ova prosta ali ogromna promena značila je da je neko - ili nešto - savladao peve i da može da ga razmota kao božićni poklon da nađe divna iznenađenja.

Pošao je u razrovano i spaljeno dvorište.

Bez ikakvog znaka ili reèi, znao je da je Daleka otišla.

Preko neravnog terena stizala mu je porodica. Nika je hramala. Bandžamin i Angelina nosili su Itovo telo.

"Nema ga", prosto reèe Nika.

Jedan udar Sive Maške ubio mu je sina. U istom trenutku Angelina je pretrpela preopterećenje unutrašnje elektronike i sva koža na levoj strani tela bila joj je izbušena, kao debela purpurna modrica, ukočena i sve bleđa.

Na licu njegovog najstarijeg sina ostao je izraz iznenađenja i bola. Najdžel posegnu ka telu u nosiljci i nežno mu promrsi kosu, saže se i oseti poznati miris. Potom primora sebe da prekine.

"Ja... mi... moramo..." Nije mogao da vlada reèima.

"Èitaèi", reèe Nika, hramljuæi kraj njega ka kuæi.

Ona stvar koju je video sad je otišla. Sobe su delovale hladno.

Smestili su Ita u èitaèe i uradili sve što su mogli da izvuku iz njegovih moždanih æelija njegovu srž. Teènosti, šavove, digitalne vrednosti. Posao je bio dug i porodica je uglavnom æutala, potpuno se posvetivši tome i zanemarivši sve ostalo zbog duboke èežnje.

Na kraju su posedali na verandu i gledali paperjasti sjaj na nebu. Isprièao im je sve što je mogao a i Nika je progovorila po prvi put otkako su spustili Ita u rastvor za èuvanje. "Znaèi, tela..."

"Bila su poslata nama", mraèno klimnu Najdžel. "Ili nekome kao mi."

"Nekome ko æe doæi", reèe Angelina praznim glasom.

"A mi možda nismo prvi." Nika je tupo gledala sporo kruženje neba. "Siva Maška koja je ubila Ita ubila bi i druge."

"Ali nije nas sve ulovila", reèe Najdžel. "Druga Siva Maška ju je spreèila."

Dok god su radili, Bendžaminovo lice bilo je puno gneva, i sada je planuo, prvo kroz niz kletvi a zatim užasno cvileæi. Na kraju je poèeo da jeca. "Zašto? Tela poslata kao pozivnica - Sive Maške - Ito - zbog èega?"

Najdžel je znao da nema pravog odgovora na oèajanje koje je odjekivalo Bendžaminovim reèima i da je za svakog najbolje da prièa o površini. Zato je ozbiljno progovorio, prepletenih prstiju. "Tela privlaèe pažnju ljudi. Kao boce sa smotanim komadom papira unutra, baèene u okean. Na to mogu da obrate pažnju samo radoznali, samo oni koji razumeju ljudsku potrebu za komunikacijom preko ogromnog raspona vremena."

Nikine stegnute usne se pomeriše, ali ostatak lica ostao je okamenjen, sa oèima koje su zurile u prazninu. "Veæina maški nas nikada nije dovoljno poštovala da nauèe kako da direktno oèitavaju naš mozak. Za njih smo mi arhaièna zbrka. Zato one ne znaju kako da dešifruju tela, èak i kad bi htele."

"Osim Sive Maške", dodade Angelina.

"Sivih Maški", ispravi je Najdžel. "Jedna Siva Maška borila se protiv druge. Spasla nas je, valjda."

Æutke su sedeli dok je ledeni vetar duvao preko pustog predela. Najdžel je znao da svi mozgaju o èudnoj èinjenici da postoji više od jedne Sive Maške, i da ne deluju zajedno.

"Znaèi, postoji struja meðu maškama koja želi da mi preživimo?" upita Nika sa iznenadnom gorèinom.

Najdžel ustade i zađe iza njene stolice, pa poèe da joj masira vrat i ramena. Slomljena ruka ga, zaèudo, nije više bolela, iako je znao da æe kasnije svakako platiti zbog ovoga.

Trenutak se opirala, a onda mu se opustila pod prstima. Osetio je olakšanje u njoj. "Pretpostavljam da su to Sive Maške iz razlièitih vremena, razdoblja", reèe ona. "Siva iz našeg vremena htela je da spreèi ljude da saznaju za nebo."

Svetlucave trake nad njima plele su èvrste narandžaste èvorove, kipeæi od boje.

Angelina je progovorila zagledana u nebo, kao da se èudi. "To maške žele. Da se pretvore u tu plazmu."

Najdžel klimnu. "Da bi mogle da nadžive i samu èvrstu materiju."

"Naš sin je umro jer je video to?" upita Nika, mršteæi se.

"Na neki naèin", nežno reèe Najdžel, pritiskajuæi joj napete mišiæe. "Da nas spreèe da širimo informacije. I zato je neko" - pomislio je na èudnu, ali ipak ljudsku priliku koju je video - "slao tela. Da nas dovede ovamo."

"Mrzim što nas tako povlaèe okolo", reèe Angelina.

Najdžel klimnu, zamišljen. "Mi ovde nismo nadmoæna vrsta. Koriste nas, tako stvari stoje. Pitam se da li se naši ljubimci ponekad oseæaju onako kako se mi sad oseæamo."

Nika je bila neutešna. "I èemu sve to?"

Iznenada se setio Aleksandrijinih reèi. "Ko bi èitao skroz mrtvo telo, ljubavi?"

Ponudio je još jedno mišljenje, poslednje preostalo. "Da bi mi mogli da se vratimo. Razumeli smo ovo onako kako nisu mogle slike ili seæanja u telu. Neko æeli da odnesemo nazad ono što smo saznali."

"Ko?"

"Neko. Ili nešto."

27. ZRAÈENO

Druga, manja Siva Maška narasla je pred njima. Mraèno prisustvo.

Znali su da nema svrhe uæi unutra, pa su je gledali kako se primièe. Lebdela je na nebu, kao tamna mrlja meðu svetlucavim potoèiæima svetlosti.

Bez munja, bez udarnih talasa.

Njihova strepnja je jenjvaala kako su trenuci prolazili, a nije bilo napada. "Izgleda da nam je ova pomogla", reèe Nika.

Najdžel je imao jezivo oseæanje da ih maška posmatra isto kao i oni nju. Svi su primetili tiho brujanje, ne u ušima nego u telu, kao da dugi zvuèni talasi odzvanjaju u njima, duboki tonovi ispod nivoa èujnosti.

Skliznula je uvis i poèela da nestaje. Glatko je skrenula ka najveæoj svetlucavoj konstrukciji i u Najdželovom umu pojavi se jedna reè: Zraèeno.

Nekako je znao da je to ime, naèin na koji Siva Maška poima elektronsko-pozitronski æivot koji se rojio u ovoj noæi daleke buduænosti.

Iznenada Siva Maška nestade u sjaju. Blesak, kao da je naišla na antimateriju i anihilala se. Nekoliko sekundi kasnije prestade i brujanje.

Æutke su se zgledali. Je li umrla, pošto je zadatak obavljen? Ili se stopila sa svojim oblièjem i sudbinom?

Siva Maška im je pokazala nešto, ali nisu bili sigurni šta.

28. SIÆUŠNI FARMERI

Ubrzo je usledio naredni Tranzit. Mucanje je konaèno bilo okonèano.

Bili su ošamuæeni i umorni i prosto su prespavali Tranzite dok su se kretali dugim lukom crvlje rupe kroz prostor-vreme.

Nisu govorili o Itu. Rastvori za èuvanje neko vreme æe održati telo, ali osnovno pitanje je bilo koliko je Itove liènosti izgubljeno pre nego što su stigli da je snime, da saèuvaju strukturu njegovog umiruæeg mozga.

Najdžel je sedeo i gledao predele napolju dok su ostali spavali.

Roditelji se više od svega plaše da æe izgubiti decu, i sad kad je izgubio u najmanju ruku deo Ita - jer nikakav proces, znao je, ne može potpuno da povрати sina koga je voleo, onakvog kakav je bio - nije mogao da otera seæanja na trenutke sa Itom kao deèakom, povremenih nezgoda vremenom pretvorenih u zlatna seæanja. Na svetu ne postoji savršenstvo, ali jedna od funkcija seæanja je da pretvore prošlost u savršenstvo, makar u sitnicama. Dræao se toga i znao je da æe i ta faza proæi, ali ipak je uživao u njoj.

Prolazili su dani relativnog vremena. Svi su æurili da se vrate u svoje doba i neredovne pauze tokom Tranzita su ih sve nervirale. Postali su preki i svaðali su se oko sitnica. Najdžel se povukao u sebe i postao æutljiv.

Potom, tokom jedne duæe pauze, izašao je sa Angelinom u šetnju poljima iza njihovog otkinutog parèeta farme. Izgledala su kao kukuruz, a on je èeznuo za neèim umirujuæim dok je pešaèio talasavim njivama pod toplim æutim sjajem vremenjaka odozgo.

Njiva je zaista bila pod kukuruzom, ali po ivici su se rojile uredne, crne kolone u maršu. Èuènuo je u prašinu da bolje pogleda. Mravi. Toliki broj

je pobuđivao pažnju. No, nisu obrađali pažnju na njega i Angelinu.

Ovde je jedna kolona nosila zrnevlje. Drugi su nosili komade komušine, a oko jednog klipa se okupila èitava ekipa. Pratio ih je neko vreme i video da se kolone razdvajaju. Oni sa zrnevljem ulazili su u keramièku kulu, peli se rampom i ubacivali teret da, zvekeæuæi, pada u ukopani otvor. Potom su se vredno vraæali u njivu. Druga, gušæa kolona delila se u potoèiæe koji su ostavljali komadiæe otpada u nizu uredno poreðanih mravinjaka, kupola boje peska sa pravilno rasporeðenim ulazima.

"Èudesno", reèe on.

Angelina je shvatila i klimnula. "Tako... precizno."

On se divio. Ovo su nekad bili mravi lišæari, zadovoljavali su se da skupljaju bilje za svoje pleme. To su i dalje radili, skupljali su nepotrebne prazne klipove, kukuruzovinu i komušinu, pravili od nje podlogu za gajenje gljiva duboko u svojim staništima. Ali tokom dugog putovanja pod brigom ljudi, bili su genetskim inženjeringom prilagoðeni da pre toga obave æetvu.

Verno su plaæali svojim ljudskim gospodarima danak u bogatom zrnevlju, odnesenom pravo u skladište, svakako na osnovu hemijskih vodiæa. Pomislio je na zveketave robote. Insekti su bili mnogo prefinjeniji, roboti stvoreni evolucijom. Zašto ne bi prihvatili njihov genetski, uroðeni program, i preuzeli mehaniku veèite Prirode?

Polako, lutajuæi okolnim njivama, ustanovio je da je ovde èitava biosfera pevea jednako vešto uoblièena. Kao i na staroj Zemlji, peve je bio mašina koja preuzima æivot i podešava ga prema potrebama... koga? Èega? Inteligencije?

Iza ovog pevea svakako su poèivale vešte ruke, nešto ogromno i nepojmljivo. Ali i Zemlja je tokom èitave ljudske evolucije bila jednako tajanstvena narastajuæim, još maglovitim umovima koji su æiveli u njenim divno podešenim dolinama, gustim šumama, slanim morima. Peve je bio korak dalje u tom lancu. Mesto van moæi poimanja bistrih majmuna koji su zalutali u ovo prostranstvo, bogati èuðenjem a siromašnim lepim ponašanjem za stolom.

Ovo otkriæe o peveu budućnosti nekako ga je smirilo. I Angelina je to osetila, tu neobiènost koja je ipak nekako poznata, deo ljudskosti u meri van njihove moæi saznanja. Otac i kæi su postigli nemu saglasnost i na poslednjoj njivi su se uhvatili za ruke.

Požurili su nazad, na sledeæi Tranzit. Kasnije je ustanovio da obraæa više pažnje na prizore pred njima dok su klizili i lebdeli duæ izuvijane geometrije razgranatog crva.

Stalno je ponovo viðao iste teme. Jedrenjaci prosecaju zelene vode velikih, zakrivljenih jezera. Šarali su po udubljenim vodenim površinama æanjuæi vetrove što duvaju Sokacima, obièene pritiske što se prilagoðavaju termodinamièkim istinama. Loptaste kuæe zakaèene za neverovatne litice, nalik na osinja gnezda po euklidskoj lepoti. Balone sa vrelin vazduhom, izokrenute kapi nad æutim i zlatnim i rumenim prelivima usred paperjastog haosa oblaka. Tek kasnije je primetio da lebdeæim kapima balona uopšte ne upravljaju ljudi. Bili su æivi. Tamo gde bi trebalo da bude korpa, njihala se velika glava. Ogromne oèi pretraæivale su zemlju, traæeæi plen. Njegovo iznenaðenje se pretvorilo u zadovoljstvo. Jedna kap naglo je zaronila, zgrabila nešto sa tla i ponovo uzletela.

U svemu tome, oblik je toliko savršeno odgovarao funkciji da se javljao u mnogo razlièith zajednica, kulturnih svetova podeljenih neizmernim razlikama, ali ujedinjenih dubokom estetikom koja uoblièava alatke za predusretljive ruke.

Sve to je saznao tokom potraga za hranom, u pauzama koje su sada izgledale nepodnošljivo duge. U peveu je bilo raznih ljudi, nauèio je to dok se pogaðao sa njima. Moæda je tako i moralo biti, da bi uspelo. Bilo je bezbroj onih sa zamagljenim mozgom, pa punih svakidašnjih zabluda, tipova koji koriste emocionalne sisaljke da bi se uopšte zadržali u mestu. Ništa u prirodi nije govorilo da bi æivot trebalo da je lak.

"Svima vam je jasno", reče Nika preko prostranog trpezarijskog stola, "da se ne možemo zaista vratiti tamo gde smo bili?"

Sazvala je zvaničan porodični skup posle večere, bez askanja i dodatnih šoljica kafe da im zamagle um. Svi su sedeli uspravno, pristojno uozbiljeni.

Angelina zapanjeno zažmirka. "Ne?"

Niki se izgleda činilo da je to očit. "Glava crva ne može da ugrize sopstveni rep."

"Ah?" Najdžel nije shvatio.

"Ako se jedan kraj naše crvlje rupe suviše približi drugom, nastupiæ kvantno-mehaniæke posledice. Èestice æe se spržiti u kvantnoj peni, koja æe delovati kao pritisak. To drži krajeve razdvojene, kako se petlja ne bi zatvorila."

Bendžmin je bio zbunjen. "Èestice? Zašto?"

Nika ukljuèi dijagrame, koji su lebdeli tik ispod uglaæane površine stola. Nestvarne šæerleme, žuti konusi preseæeni purpurnim, kosim ravnima.

"Crv ne može da prbiliži glavu repu, ne može da priðe dalje od onoga što se zove Košijev horizont. Ako bi se to desilo..."

Iz plave glave crva pljusnu vrelo zraèenje. Iz repa takoðe. Oluja sudara zraèenja razdvoji glavu i rep.

Najdžel je nekada mogao da se razabere u ovim euklidskim lepotama, ali sada mu je bilo dovoljno da pusti Niku da ispriæa èinjenice - ili bolje teoriju, brzo se ispravio. Razlika je bila velika. "Ako bi se suviše približile", govorila je Nika, "mogao bi da se vratiš tamo odakle si poèeo i da spreèiš samog sebe u tome."

Bendžamin odmahnu glavom. "Zašto bih to želeo?"

Nika se nasmeja, oèiju okruženih bezbrojnim boricama. "Fizika ne mari da li ti želiš. Reè je o tome šta možeš. Pokušaj da stvoriš paradoks u uzroènosti i svemir æe te spreèiti - smesta."

"Ovaj... kako?" usudi se Najdžel.

Nika pokaza prepletenu mrežu linija svetova, kosih površina proseèenih kroz prostor dogaðaja. Najdžel klimnu kao da razume, i zapravo je i shvatio makar deo. Ali iznenadio se koliko predusretljiva jednostavnost, ugraðena u um primata koji uèe da bacaju kamenje i tuku se motkama po suvim ravnica Afrike, može da tako vešto odmerava savijanje i tkanje lavirinata pevea. Predrasude prerusene u fiziku... verovatno.

Nikina bleða logika bila je gotovo ubedljiva. Gotovo.

Svet im se sveo na najbitnije.

Peve oko njihovog imanja je svetlucaó. Dogaðaji, razdoblja, èitave uništene istorije zasvetlucale bi i zamrle.

Nazad, sve više nazad.

Crv je sada skretao, krivudao svojim zmijolikim putevima na ogromnom povratku. U ovome nije mogla da se proraèunava brzina, kako reèe Nika, jer se stepen napretka kroz vreme ne može meriti u odnosu na vreme. Ljudska perspektiva to ne može da prati, i Najdželovo prilièno klasièno obrazovanje javi mu u seæanje: Što ne možeš da izmeriš, ne možeš da znaš.

Ali svi su znali da su zalihe potrebne za èuvanje Itovog tela i moždanih æelija na izmaku. Držati ga ohlaðenog na kritiènoj temperaturi - ispod termalnih ošteæenja, a iznad minus 110 stepeni Celzijusa, gde poèinje stres - znaèilo je trošenje energije i teènosti za cirkulaciju.

"Neæe izdržati još mnogo", reèe Angelina sa podoènjacima.

"Prokletstvo!" Najdžel tresnu pesnicom po trpezarijskom stolu, gde su svetlucali prikazi Itovog stanja. "Moramo nešto da smislimo."

Angelina je bdela kraj Itovog rezervoara i bila je iznurena, ali ona je te sisteme najbolje poznavala, i od njenog sporog, tužnog odmahivanja glavom Najdželu se steže srce. "Ne vredi. Moramo da se vratimo u naše doba. Onda mogu da naðem rezervu."

"Ako stignemo u dužu pauzu", reèe Nika glasom punim nade, "možemo poæi u potragu..."

"Nema vremena, jer pauze su sve kraæe. A napolju je sve èudno." Angelina

umorno odmahnu rukom na tu ideju. "Ne bih verovala nièemu što naðemo."

"To prokleta svetlucanje ionako je sve brže i brže", reèe Bendžamin.

"Nadam se da to znaèi kako..." Nika je oklevala, nagoniska uzdržanost nauèenika, "u nekom smislu, ubrzavamo ka ustima crva."

"I ja se nadam", šapnu Angelina. "Nadam se, nadam se."

30. UDOBNA SUMNJA

Najdžel je odrastao u pristojno skeptièkom engleskom domu. Sumnjao je u uètivo-ledenu glazuru u koju se pretvorila Engleska crkva, u èvrstu nevericu u sve što je natprirodno ili nadljudsko, u zbijanje svega smrtnog u bledu i tanku društvenu etiku. Nikakav Bog ne mora da se pojavljuje našoj Crkvi, priznaje se jedino vera povezana sa predelima uma, Engleska crkva, aleluja. Udobna sumnja pohabane religioznosti, pomislio je.

Peve ga je nauèio da su prostor i vreme poslušni, presavijeni oblici jedno drugog. Sada su putovali vremenom jednako lako kao i prostorom - osobina koja je u drevnim tekstovima pripisivana iskljuèivo Bogu, i to svemoænom.

Ako ima boga, onda bi On ili Ona ili - po Najdželu najverovatnije - To moglo da, delujuæi strogo u skladu sa zakonima fizike (koje je najverovatnije To i stvorilo - ali tu postoji zanimljiva rasprava), posegne vremenom unazad. Moglo bi da deluje na prošlost, iako se, recimo, Najdželu èini da su se ti dogaðaji veæ odigrali. Mozgao je o tome sve dok nije poèeo da se moli, tiho i redovno. Bio je uveren da ga u mladosti ništa ne bi više zapanjilo.

Poznavao je i voleo ljude koji su umrli teškom smræu. Molio je Boga da se iskaže u prošlom vremenu - ne da bi promenio tok dogaðaja, nego da bi ušao u um samrtnika. Da ih oslobodi nepodnošljivih muka, oštrog bola, strašnog kajanja, ledenih strahova koji su ih obuzimali u poslednjoj agoniji.

Možda je to moguæe i možda æe veliko To uèiniti tako. A možda i neæe. Ali pošto je razmislio, znao je da je morao da pokuša. Aleksandrija, žena. Ièino, prijatelj. Sada imena, onomad ljudi. Agonije.

Potom, sasvim nelogièno, poèeo je da se moli za Ita. Za sada nije znao da li sudbina njegovog sina leži u prošlosti ili budućnosti. Kada bi zatvorio oèi, video bi Ita onakvog kakav je bio kad se vratio iz sakupljaèkog pohoda dok su ostali болоvali. Njegovo preplanulo lice bilo je tamno, kovrdžava kosa crna i naizgled masna. Umornim licem širio se naheren osmeh i Najdžel je bez razmišljanja zagrlio muškarca u kojeg se pretvorio njegov deèak.

Tako je video Ita. Ne kao telo što lebdi u rezervoaru ovde, u kuæi, samo slabu nadu.

Svetlucanje se ubrzalo.

Blistavi sjaj ih je zasipao iz neravnog vremenjaka u visini - a odmah potom, ni da uzdahneš, potpuna tama.

Najdžel i Nika stajali su na verandi, on je pušio cigaru samo da bi mislio na nešto drugo, kada je prizor napolju ponovo poskoèio. Zaiskrio. Nekako stao na mesto.

"Vratili smo se!" povika Nika.

"To je... isto je", reèe Najdžel. "Ali gledaj."

Poznati predeo bio je prošaran staklastim mrljama. Vrhovi vremenjaka probijali su se kroz zasade voæaka, bljujuæi vrelu, žutu teènost. Dogaðaji su se ljuštili sa isturenih vrhova, oslobaðajuæi udare i pucketanje.

Bendžamin i Angelina istrèaše napolje na travnjak, galameæi. Uskovitlana lopta tame, nalik na pulsirajuæu modricu, priðe iz daljine, klizeæi kroz vazduh. "To je naša kuæa, ali - promenila se", vikala je Angelina kroz nalet vrelog vetra.

Njihov rakun istrèa iz obližnjeg grmlja i pope se na verandu. "Dobro došli nazad", reèe vrlo razgovetno.

Najdžel podiže lopticu krzna i uvide da je teža nego što je oèekivao. Uzeo se rakunovih razbojnièkih oèiju i mrske liènosti. Skuter mu se bez oklevanja uspenra na rame, uvuèenih kandži. Kada se ponovo okrenuo ka crvenkastoj kugli, izgledala je bliža. Iza nje sada se video tamno prošaran oblik. Najdželu stade dah.

"Siva maška!" prodera se Bendžamin.
 "Èekali su ovde", precizno zapišta Skuter.
 "Oni?"
 "Došli su i drugi, borili su se. Jedan je ostao."
 Najdžel je bio zapanjen. Ovo prosto ljubimèe je nekako uspeo da sasvim progovori. "Koliko dugo nas nije bilo?"
 "Nekoliko trenutaka."
 "Nekoliko..."
 "Došlo je do sukoba sila, i veæi deo ovog Sokaka je uništen."
 Skuter crnom šapom pokaza ka zamagljenoj daljini. Vremenjak je pucketao, lišen ranijeg jedrog zelenila. Prljavosiva isparenja širila su se na sve strane kao kužna magla.
 "Zašto?" zaèuðeno upita Nika životinju.
 "Verujem da onaj gore èeka vas."
 Najdžel odmeri kuglu koja se sporo približavala. Èelièno siva površina, oseæanje pretnje. "Strpljenje psa èuvara. Hmmm, veoma dopadljivo. Ali njuška pogrešnu nogu."
 "Ono zna zašto ste bili poslati", reèe rakun.
 "Poslati?" upita Nika.
 "Mogli smo samo da uskladimo Sivu Mašku tako da zapoène proces, jer zavarali smo je u pogledu važnosti ove konkretne crvlje rupe", reèe Skuter.
 "Ti?" uzviknu Nika. Skuter je lizao svoje šape kao da traži komadiæe eventualno zaboravljene hrane, i taj poznati pokret je bio u ogromnoj suprotnosti sa njegovim iznenada teènim govorom.
 "Na žalost, nemamo naèina da je uništimo", mirno reèe rakun.
 Nikino lice potamne. "Šta, do đavola..."
 "Ipak, oprezna je. Usta crva orbitiraju oko ovog mesta. Takva dinamika je poslednji ostatak stresne napetosti koja se formirala pri vašem prolasku. Siva Maška se plaši usta crva. Paziæe kako nas ubija."
 "Vrlo utešno", reèe Nika.
 Podiže se vreli vetar. Modra kugla poigravala je visoko u vazduhu. Porodica ustuknu, gledajuæi Najdžela, ali on nije imao pojma šta da preduzme. Zažalio je što nije pažljivije slušao kada je Nika objašnjavala sve ovo. Otvorio je usta, ne znajuæi šta æe reæi.
 Na drugoj strani Sokaka planine se rascepiše. Kao da je neka nevidljiva sila otkopèala èitav planinski lanac, prosekavši pukotinu koja se širila - i odatle iskoèi još jedna modrocrna kugla, optoèena žutom energijom. Podiže se orkan, noseæi prašinu po dvorištu.
 "Druga usta crva", šapnu Nika. "Pokušava da se zatvori."
 Najdžel povika kroz orkan. "Ali rekla si da ne mogu - pominjala si nekakvo koškanje, kako..."
 "Košijev horizont. On spreèava njihovo povezivanje - ali crv je dovoljno elastièan da može da baci krajeve jedan ka drugom."
 "Zašto, pobogu..."
 "Energija! Niko nikada nije otišao tako daleko kao mi. Uskladišteni napon zapremine..."
 Nalet vetra odnese njene reèi. U modrom otvoru nad njima rasle su dve kugle, nasumièno se njišuæi preko prepuklog neba. Vetar je zavijao. Vremenjak se podizao u neravnim zubima, vuèen plimnim silama.
 Najdžel oseti da postaje lakši, kao da pada. Okolno drveæe je pružalo granje uvis, kao da preklinje tutnjavu užasa u visini. Plime, istežu i privlaèe.
 Urlik vetra, tumbanje otpada. Nešto ga tresnu po nozi. "Unutra!" povika Nika.
 "Ne!" dreknu on. Nešto mu je govorilo da bi povlaèenje u zaklon znaèilo smrt.
 "Dobro smo planirali", mirno reèe rakun, "ali ova mogućnost prevazilazi naše sposobnosti kontrole dogaðaja. Izvinjavam se."
 Divlji vetar podiže krov sa kuæe. Crepovi se prosuše po zemlji i Volmslijevi se nagoniski pognuše. Bendžamin i Angelina utrèaše unutra. Dvoje

usta ubrzaše, kružeći. Udarala su u brda i drobili ih u šljunak. Tlo se treslo. Udarani talas obori Najdžela i Niku na pod verande, a ograda puče. Nadžel oseti krv u ustima a ruka, gotovo zalećena, podari ga munjom bola.

"Unutra!" vikala je Nika, dižući ga na kolena.

Zlokobna modrina nad njima pucketala je i udarala. Ćudovišta blizanci preko grozničavog neba. Klećajući je gledao Sivu Mašku kako se približava, držeći se podalje od uznjihanih, pokretnih usta. I dalje ih je jurila.

"Želi da izbriše podatke koje ste doneli sa sobom", smireno reče rakun. Ali zabio je Najdželu kandže u rame.

"Prokleta odlučna", reče Najdžel.

"Zna šta je u pitanju."

"Eh, ja ne znam, i..." Tog trenutka je uvideo mogućnost.

"Nika! Hajdemo! Do tvog prokletog Generatora Uzročnosti."

Zapanjeno ga je pogledala. Povukao ju je za ruku. Zateturala se za njim, pa preko dvorišta.

Belu ćelićenu kontrolnu ploču pokrivalo je otrgnuto granje iz voćnjaka. Najdžel počeo da ga besno razbacuje. "Imaš rezervu energije?" vikao je kroz vetar.

Ona klimnu, stegnutih usana. Pritisnula je doručje na kontrolni otvor i počela šifru. "Zašto?"

"Košijev horizont!" Pokazao je ka bližim ustima crva. Pucketala su od varnica, a elektroni su se slivali nalik na vlasi kose.

"Šta? To je teoretsko..."

"Da li ti ovo izgleda teoretski?" Kada su brzi otvori crva jurnuli tik jedan kraj drugog, vazduh se ispunio narandžastom energijom.

Najdžel pokaza na bliži otvor crva, zamagljenu kuglu koja je hitala preko neba. "Guraj onu tamo!"

Ona usmeri aparat. Preko kontrolne ploče preletali su nizovi brojeva i crteža. "Kuda?"

"Prema drugoj - ne, čekaj!"

Usta su zijala i pulsirala. Siva Maška bila je ispod njih, ali s obzirom na njihovu putanju - moglo bi se desiti...

"Sad! Uvis - i ulevo." Divlje je pokazivao. Odgovarajući geometrija će trajati samo sekundu.

Usta crva zaparaše nebo, drobajući oblake i bilje, bacajući narandžasti oblak.

Za njima su išla druga, drugi kraj nezamislivo dugog hodnika koji je htelo da nađe samog sebe. Da se zatvori, da se stopi, da se pretvori u singularnost događaja-prostora, oćuvan duže od trajanja...

"Sada - evo. Brzo."

Opalila je iz gravitacionog transducera. Mlaz ih je oboje oborio. Bubne opne su im napukle, iz nosa i ušiju je linula krv.

Najdžel se prevrte i udari o keramićki cilindar. Podigao je pogled da vidi kako bliža usta crva jure ka onom drugom kraju. Vazduh između njih se izlomi, zaskri, slomi se. Zbir ubrzanja povuće oba otvora rupe naniže - ka Sivoj Maški.

Struganje šmirgl papira, sve glasnije. Sukljajuće niti energije kuljale su između dvojica usta.

Cepajući prostor između njih, gde je kvantna pena počela da izbacuje spontane ćestice, Siva Maška pokušala je da pobjegne.

Sporo. Suviše sporo.

31. GDEKAD NIZ

"Divim se vašoj lovaćkoj strategiji" reče rakun.

Sedeli su na uništenoj verandi. Sve oko njih se dimilo dokle god je oko sezalo, pucketajući dok se hladilo.

"Koliko ja razumem, svi dokazi govore da ste lovili u grupama, i da se niste plašili ni vrlo krupne divljači, kao što su mastodonti." Rakun se sa uživanjem obliživao nad ribom koju mu je iznela Angelina, sveže odmrznutom.

"No, vaši metodi se nisu oslanjali na obićno dokazivanje hrabrosti."

"Meni zvuči kao uvreda", prekide ga Bendžamin.

"Ni slučajno." Rakun je izgledao iznenađen, Najdžel je prvi put video na njemu taj izraz. Počinjao je da razume precizno značenje koje je ovo stvorenje moglo da stvori sitnim pomeranjem punih, crnih usana. "To je inventivno."

"Otkud ti to znaš?" upita Najdžel. Sve ga je bolelo i bio je izmožden, ali nije želeo ni da legne dok ne shvati šta se ovde desilo. Potom će spavati do kraja života, ako ne i duže.

"Ja sam iz vašeg razreda. Poznajem izvore evolucije." Skuter se pažljivo lizao. "Nekad davno, vaša vrsta je vikala i mahala štapovima i jurila za plenom. Tipični papkari se lako uplaše, brzo trče, a onda se umore. Ubrzo se zaustave i nastave da pasu."

"Fuj!" iskrivi lice Angelina. "Niko ne jede meso."

Rakun je zlobno pogleda. "Dobro, nisam mislila na ribu", požuri ona da doda.

Rakun nastavi priču. "Većina mesoždera koji ne uspeju da uhvate plen iz prvog pokušaja prestanu da se zanimaju za njega. Malo se odmire, a onda čekaju da naiđe nova žrtva. Vaša vrsta nije radila tako. To je obećavalo kvalitete koje smo želeli da iskoristimo. Avaj, ti kvaliteti postojali su samo u nekima od vas, pa smo morali da biramo prave okolnosti." Pogledao ih je kao da su primerci u muzeju. "I prave pojedince."

"Da obavljam za vas prljave poslove?" upita Nika sa opasnim sjajem u oku.

Čekali su. U kući je Itovo telo prolazilo kroz cikluse dijagnostike koji će proveriti da li se može potpuno obnoviti. Dovukli su potrebni tehno iz ruševina iza susednog niza bregova, gde je ostao čitav samo mali deo grada. Sada je bilo vremena da se sedi i misli.

Nikin um bio je nemiran dok je čekala vest hoće li joj se sin vratiti. A ovaj samouvereni rakun prilično ju je nervirao.

"Umesto toga, vaša vrsta gonila je isti plen do sledećeg zastanka. Iznenadi ga opet. Juri ga dok ne odmakne. Kako su vas ti papkari sigurno mrzeli!" iznenada se nasmejao.

"Niste bili naročito brzi, ali na kraju ste mogli da stignete umornog papkara. Rezultat je bio garantovan, ukoliko ste dovoljno uporni. U toj upornosti leži vaša glavna razlika od ostalih svaštojeda, i svakako i od mesojeda." Ponovo se nasmejao. "Razmislite se svojim mozgom, svojim odvojenim palčevima, svojim dvonožnim kretanjem - ali tvrdoglava upornost je retka, vrlo retka - a upravo to nam je trebalo. Zato smo morali da upotrebimo primate... avaj."

"Zašto avaj?" upita Najdžel.

"Zato što ste svoje glavi i teško je upravljati vama. Žalim, ali to je istina."

"Pa, ni ti nisi najbolje ljubimče koje smo imali", reče Angelina.

"Bio sam loš glumac. Ja sam zapravo diplomata."

"Uopšte ne izgledaš diplomatski", reče Bendžamin.

"Pregovaram. U Sokacima ima mnogo vrsta, ali vašu strategiju nema niko drugi sem vas. U nekim Sokacima postoje vrste nalik na oktopoda, koje rukuju alatima i hvataju druge u klopke, ali ne mogu da gone divljač. Postoji i mnogo bistrih biljojeda - ljupkih, ali pogrešnih i za početak, zbog kratke sposobnosti koncentracije. Trebalo nam je nešto što bi, iz vrlo apstraktnih razloga, moglo da uloži napor značajno dugotrajan u poređenju sa vašim postojanjem."

"Aha." Nika je skeptično stegla usne. "A koji je to apstraktni razlog?"

"U osnovi, radoznalost."

"Zasnovali ste svoju strategiju na tome da nas zainteresujete?" Nika prezrivo frknu.

"Pažljivo smo birali. Uostalom, kako to da se ova porodica smestila ovde?"

Najdžel se nasmeja. "Došli smo dovde, zašto ne i dalje? Tuš!"

"Siva Maška nije imala veze sa tim?"

Rakun obori glavu, posvetivši se umivanju. Najdžel je pretpostavio da mu

je neprijatno - u onolikoj meri koliko se neki ljudski izraz može primeniti na tuđinsko biće. "Pa, morali smo odnekud da poñemo."

"Tako što æete nas gurnuti kroz crvlju rupu." Nikine oèi su se pretvorile u uzane proreze. "Tako da ne možemo da se vratimo."

"Takve su osobenosti svakog gdekad niza", reèe Skuter.

"Pod tim 'gdekad nizom'", reèe Najdžel, "verovatno podrazumevaš putanju crvlje rupe kroz peve?"

"Da, mi je nazivamo drugaèije..."

"Mani sad tehno!" besnela je Nika. "Ovaj ovde, ovo ljubimèe nas je oduvalo..."

"Nek' nastavi", reèe Najdžel, nadajuæi se da æe moæi da je smiri.

Skuter je pobegao sa verande. Sada se vratio i oprezno nastavio.

"Proraèunali smo da æe Siva Maška, ako sazna za ovaj konkretni Vrtlog, i ako nasluti kakvi su nam planovi, pokušati da ga zapeèati - što bi vas poguralo duž gdekad niza. Mislim, crva... možda."

"Glodaru jedan!" Nika skoèi i šutnu rakuna. Ovaj zacvile i pokuša da se skloni. Nika pođe za njim.

"Uveravam vas", cièao je, "da nije bilo..." još jedan udarac, ovog puta precizniji, "drugog naèina!"

"Ugrozio si moju porodicu zbog, zbog..." besnela je Nika.

Rakun je pronašao bezbedno mesto, napuklu gredu ispod strehe. "Zbog ciljeva veæih nego što možete da pojmite", reèe on, povrativši dostojanstvo.

"Ti mali pacove!" Nika je skoèila, ali rakun se prebaci dalje.

"Znanje i podaci koje ste doneli - a ne zaboravite aparate za snimanje unutar vašeg Generatora Uzroènosti - mogu da odluèe ishod dugog rata između nas, organski živih Razreda, i maški."

"Rizikovao si naše živote - mog sina! - namerno..."

Angelina baci komad crepa na Skutera i promaši za dlaku. Najdžel ustade i postavi se ispred nje, da je spreèi da pokuša ponovo. Znao je da nisu zaista besni na malog rakuna. Ito je ležao unutra, njegovo telo je radilo i trudilo se, vodilo je bitku, a sudbina mu je zavisila od mehanièke pomoæi - to je bio koren njihovog besa. A neæe moæi da se smire dok èekanje ne bude gotovo.

Najdžel uzdahnu i podiže ruku. "Mani to! Neka govori dalje."

"Zahvaljujem." Rakun zagladi krzno i nastavi.

32. VEÆE SILE

U njihovom dobu postojala je samo jedna Siva Maška. Upravo je išèezla iznad njihove kuæe, spržena strujom èestica izbaèenih u prostor između dvaju usta crvlje rupe.

Uzroènost je time bila osigurana, pomoæu vrele kvantne pene. Crvlja rupa nije mogla da se spoji, nije mogla da probije Košijev horizont. Uostalom, Priroda pažljivo vodi svoje knjigovodstvo divljom olujom zraèenja, rasipajuæi lelujavu, elastiènu energiju crvljih rupa.

A svaka energija može da se iskoristi kao oružje.

Siva Maška bila je cenzor. Želela je da spreèi organske oblike života u ovom razdoblju da saznaju podatke o dugoroènim planovima maški. Maške su se plašile da æe njihovi organski neprijatelji uništiti njihove pauèinaste eksperimente sa elektronsko-pozitronskom plazmom. Najobièniji dodir plazme u izduvnom repu svemirskog broda preko nežnog tkanja magnetnih polja i èipkastih niti uništio bi više stoleæa rada.

"Rado bih uèinio upravo to", reèe Bendžamin kad su èuli tu ideju. Neprijateljstvo prema maškama nalazilo se duboko u krvi mnogih organskih rasa, ne samo ljudi.

No, dalje napred na krivulji ogromnog vremena èekale su druge Sive Maške.

Borba maški i Prirodnih protezala se kao mrlja u milenijumima pevea. Ništa nije moglo da ozbiljno zaustavi stalno nadmetanje, stvoreno na osnovu Darvinovanja usađenog u sve Razrede i Carstva života - èak ni ovo èudno putovanje duž "gdekad niza" i nazad.

No, njegove posledice mogu se izmeniti, uz preciznu pažnju. Daleko

napred, rešavanje zagonetke kako stvoriti elektronsko-pozitronsku plazmu zahtevaa saradnju i mašina i organskih oblika. No, to savezništvo se nikad neae sklopiti ako prošlost bude slala svoj otrov u buduaenost.

I zato, da bi sprečila maške iz ovog razdoblja, jedna iz buduaenosti je otputovala u svoju buduaenost - gde je znala da eeka kljueni trenutak.

Tamo, na pustim ravnicama, dok je njihov komadia farme mucao na ivici ambisa beskonaenosti, Volmslijevi su saznali konaenu sudbinu maški. Samo ta istina može da prekine vekovno neprijateljstvo između dva velika Oblika života.

"To je moj zadatak", reee rakun. "Kao diplomate."

"Eijeg diplomate?" upita Nika, i dalje nedovoljno uverena.

"Možda Drevnih?" upita Najdžel.

"Oni su deo ovoga, da."

"Ne shvatam", reee Nika.

"Postoji nekoliko redova veaih od vas." Rakun poee da se liže, kao da je ovo neki svakodnevni razgovor. "Zar ste mislili da je galaksija samo podeljena između organskih oblika i mašina?"

"Pa... da", jadno reee Angelina.

"Postoje druge podloge. Drugi mediji, možda bi trebalo da kažem."

"Kao na primer?" Nika je odlučila da bude uporna.

"Magnetna polja. Saradnja organskog i mašinskog. I nedokuèive simfonije svega toga, oblici koje mogu samo da naslutim." Njegove razbojnièke oei su svetlucale i Najdžel oseti u njima oštru inteligenciju kako se zabavlja. Kao da se igra sa ljubimèetom.

"Jesu li oni poslali tela i započeli sve ovo?" upita Angelina.

"Oh, ne - tela su slali ljudi. Želeli su, sa punim pravom, da vas upozore."

"A ti radiš za nekog veaeg, višeg?" upita Najdžel.

"Tako verujem. Zna li vi za koga 'radite'?"

Nika se iznenada nasmeja. "Mislili smo da radimo za nas."

"Postoje veae sile", reee Skuter, zamišljeno se zagledavši u daljinu.

"Mogli bi ih nazvati bogovima."

Najdžel pomisli na Boga kome se molio, za Ita. Boga nekako izdvojenog iz vremena, ogoljenog minimalnog Boga koji može barem da zaleei rane koje ne može da spreii. U vaseljeni oèito lišenoj smisla, to je bio najsitniji komadia nade. Ali rakun je govorio o još višem redu.

"Ne verujem da se u principu može odgovoriti na takvo pitanje", reee Skuter. "Oni mogu da funkcionišu van našeg pojmovnog prostora, tako da njihova dela ne mogu da se razlikuju od prirodnih zakona."

Najdžel se iznenada upita koliko ljudski pojam nauke, fizièkog reda, može da bude odraz neèeg dubljeg. Šta, uostalom, nameae red?

Upitao je to rakuna, ali ovaj je æutao.

Najdžel se seti kako je davno razmišljao: Pitam se da li naši ljubimci ponekad oseajaju ovo što mi oseamo sada. Šta bi ljubimèe osealo, suoeno sa neim ravnodušno superiornim? Divljenje? Blagu nervozu zbog predrasuda? Pogledao je rakuna koji ih je tako dugo zavaravao, i pomislio na snažnu inteligenciju koja leži iza tako jednostavne èinjenice.

"Prilièno si uobražen", reee Najdžel.

"Ne mešaj glasnika sa vestima", odgovori Skuter, ližuai se.

"A tako si uredan", sarkastièno reee Najdžel.

"Ponekad nije naroèito prijatno biti svesno biæe", odvrati Skuter, "ali uvek je prijatno biti sisar."

Najdžel shvati da je ova životinja zaista sjajno urađen posao. Skuter je izgledao, mirisao i ponašao se kao pravi zemaljski rakun, stvoren pravo iz zaliha gena koje su ljudi doneli ovamo.

Ali bio je veštaeki, stvorili su ga - ko? Postoji nekoliko viših redova... Setio se grube skice koju su mu davno pokazali. Viši. Veai od Drevnih?

A ko su oni? Polu-èovekolika stvorenja kao ono što ga je video u taèki mucanja? Da li je to stvorenje slalo nazad tela, da privuèe pažnju radoznalih,

upornih ljudi? I da li je ono odmotalo i sam pepe, kako bi pokazalo ljudima blistavo pozitronsko nebo?

Èuđenje je mešavina straha i poštovanja, pomisli on. Nešto u njemu, duboko èovekoliko, bilo je obuzeto èistim, ledenim strahom od malog rakuna. I onoga što je on znaèio.

33. BEZ BRISANJA

Možda æe sve ovo doneti mir sa maškama. Možda æe moæi da ponovo srede farmu. Možda.

Ništa od toga nije bilo važno u poređenju sa trenutkom kad se pojavio Ito. Siv u licu, naboranih mišića, mestieave kože. Živ.

"Ja... šta je... bilo?" Ito je odmahivao glavom i pokušavao da sedne. Majka ga je zadržala. Što je bilo teško, jer istovremeno ga je zalivala suzama.

On je žmirkao, lica još pokrivenog rastvorima. "Ovaj, gladam sam." Zbunjeno se namrštió kad su svi prasnuli u smeh.

Vratio se. Ali ne sav, shvatili su tokom kasnijih nedelja. Bio je to jedan Ito, ali ne onaj Ito.

Nijedan prepis nikada nije savršen. Neke moždane æelije su propale, snimaèi ih nisu proèitali, nestale su u preciznoj obradi.

Između Najdžela i Ita pojavila se praznina, i nikada je nisu premostili.

Najdžel opet nije mogao da kaže je li to posledica greške u spasavanju Ita ili hladnoæe koja se isuviše èesto javlja između oca i sina. Nikada neæe saznati.

Nika to izgleda nije primeæivala. Sada je imala povremene napade, izgleda nekakvo neurološko oštećenje od napada Sive Maške. Glava i ruke bi iznenada poèeli da joj drhte i nije mogla da ih kontroliše. Kada medicinska oprema nije ponudila nikakvo rešenje, naredila je da se više niko ne brine.

"Vremenom æe proæi", rekla je. "Telo može samo da se snaðe."

Ipak, kasnije je rekla nešto po èemu se videlo da oseæa promenu kod Ita. Razgovarali su o svom detetu kao svi roditelji, znajuæi da vrlo malo mogu da uèine. To im je pomagalo da umanje žalosnu daljinu koju je Najdžel oseæao između sebe i tog muškarca koji im se vratio iz smrti, izmenjen njome.

Oèevi i sinovi neizbežno razgovaraju preko ambisa. Vreme žulja. Nikada nije sasvim moguæe išta ponovo uèiniti. Košijev horizont ne dozvoljava brisanje.

34. KAD SU POZORNICU ÈINILE TRIÈAVE PLANETE

Najdžel je pošao u šetnju tek više dana kasnije, kad je kuæa bila osigurana i kad je mogao da ponovo koraèa bolnim nogama. Nika se nije dobro oseæala, pa je odbila poziv da ga prati.

Na fakultetu je uèio pomalo poezije, i sad se setio jedne strofe.

Puèina plava spava
prohladni pada mrak
vrh hridi crne trne
poslednji sunèev zrak.

U tami koja nije bila prava noæ pomislio je na vreme kada æe se pepe razmotati, tamo negde u dalekoj budućnosti.

Pošao je na padinu sa koje je mogao da vidi profil daleke druge strane Sokaka. To je pomalo lièilo na neverovatni horizont koji je video na drugom kraju crva. Setio se pauèinastih niti kako lebde na tom èudnom nebu. I mislio je na Košijev horizont, iza koga nije mogao da nasluti zakone fizike. Kao da èak i Bog ima oseæanje za metafizièku skromnost.

Uzdahnuo je, kao da i sada udiše oblake pauèine, i pokušao da oseti kako bi to bilo.

Znaèi, entiteti od plazme, ogromni i brzi, lebdeæe kroz neverovatno daleko doba. Sigurni i smireni, konaèno slobodni od drevnih neprijatelja.

Ne mogu da ih progutaju ni termodinamièki užasi od toplotne smrti niti

ždrelo gravitacije. Kako vaseljena raste, energija se smanjuje, i plazmatični život treba samo da uspori tempo da bi se prilagodio. Preciznim podešavanjem prema sve hladnijoj okolini, život - nekakav - može da traje večno. Drugi zakon nije konačni zakon.

A imaće o čemu da misle. Možda će da se sećaju i da detaljno oživljavaju slavu kratkog Ranog Vremena - onog dalekog, legendarnog razdoblja kada je materija stvarala energiju iz međusobnog drobljenja sunaca. Kada je čitav svemir bio divlje vreo, natopljen neograničenom energijom. Kada je život obitavao u čvrstom stanju i kada su pozornicu činile tričave planete.

I kada su krhki skupovi hemikalija gledali u lebdeće oblike plazme i znali šta su. Naslućena, pa izgubljena sudbina.

Iznenada je osetio duboko ubeđenje da će se to zaista desiti. Da tako mora biti. Da će čovek i maška zajedno raditi ka toj konačnoj, dalekoj sudbini. Da će konačno razmisliti i shvatiti da inteligencija prevazilazi običnu podlogu u kojoj je otelotvorena.

Tada je osetio zvezde, van prevoja pevea. Negde u toj dalekoj noći čulo se odzvanjanje pevea, kao crkvenog zvona u starom Kembridžu. Duboki, mirni zvuk ga je istog časa preneo pod rojeve svetlosti dragulja, tako da nije koraćao ispod nego između njih, poslednji put bezbrižan i razmetljiv, nasmejan kao lopov vremena oslobođenog u blistavom voćnjaku, sa više staza na izbor nego što ijedan um može da izbroji.

Tu se zateturio, zadihan, i krenuo ka kući. Gutljaj vina pred spavanje, možda. Fina boca iz njihovog podruma. On i Nika će sedeti i smešiti se i neće govoriti o njegovim indeksima. Ne više.

Možda će pričati o Itovom nemiru; već je želeo da ide i udvara se jednoj mladoj dami u obližnjem Sokaku. Najdžel pomisli na svoju mladost i osmehnu se.

Ili će možda razgovarati o Angelininoj želji da ode da studira u visokim citadelama znanja, jer njene potrebe su sad prevazilazile ovu farmu. Ili o rakunu, koji je još živeo u Sokaku i bio je veoma zaposlen. Starao se o nečemu što nije hteo da kaže, možda nije ni mogao.

Tema neće biti važna. Jedino je sadašnjost važna. Opiljak, tako tanak, a tako čudesno širok, kao otkucaj vremena.

RAVNODUŠNA RASPRAVA

Možda smo baš ove ljude želeli da razumemo.

Nose duboko usađene programe?

Najdublji se zovu "osećanja" - ali to nije ono što tražimo, po mom mišljenju.

Osećanja?

To je kao naš "pogon".

Ali pogon je neobavezan, lako se menja.

Kod ljudi je to fiksirano u materiji, složeno u trajne sisteme neurološke podloge.

Kakav besmislen metod. Ali tako su barem u stanju da čitavaju, beleže, očekuju.

Kod njih nije tako. Njihova "osećanja" uče.

Ali programi fiksirani u materiju! - to koriste samo najgrublji radnici, a i to samo zato što su im čisti tokovi energije suviše zamorni.

To je jedan od razloga što je ljude tako teško razumeti. Koriste metode koje ne poznajemo, nikad ih nismo koristili.

S dobrim razlogom.

Drevni zaključci, naših viših umova, smatraju da su ljudi važni. Kao i neki drugi oblici Prirodnih, sada istrebljeni.

Našim delovanjem, nadam se.

Da. Većina prostim sukobima, drugi planiranim istrebljenjem.

Ne dopada mi se što dopuštamo da se takvi ubace u Galaktički centar.

Dozvoli da te podsetim, postigli smo jedinstvenu sintezu mišljenja po tom pitanju.

To je obična gnjavaža. Verujem da je ovaj poslednji upad takođe opasan.

Oni imaju posebne osobine. Tako kažu stare priče.

Njihova tehnologija je marginalna, tela su im sasvim obična.

Imaju neko drevno znanje o senzualnom.

Zadovoljstvima? Rudimentarno evoluciono sredstvo za ubrzavanje delovanja
- i ništa više.

I mi povremeno imamo potrebu za zadovoljstvom.

Kao nagrada, čak i mamac - to je tačno. Ali čemu bi mogli da nas nauče
tako ograničeni organizmi?

Njihova ograničena percepcija im možda daje posebne estetske kvalitete.
Nemoguće.

Ograničenja omogućavaju postignuća. Pesma boje bez uzdržavanja.

Pa kakav im je onda domet?

Oni vide u tri boje, osećaju aromu, i...

Samo tri? Kako gotovo slepa bića mogu da nađu put?

Slabo. Ali podsećam te da su oni Prirodni. Nasledili su čudne veštine.

Osobine koje smo mi odavno poboljšali.

Estetski možda i nismo.

Oni su zastareli. Kao i svi organski oblici.

To nije činjenica, nego ideologija.

To je smisao evolucije!

Evolucija nema smisao.

Izgradnja trajnijih, preciznijih oblika...

To je samo strategija. Ona se može i promeniti.

Mi smo takvi, i možemo da sudimo.

Čak i sada proučavamo oblake antimaterije. Da se pripremimo za dalju
samo-evoluciju.

Ti znaš za to?

Moram znati, radi uočavanja ranjivosti.

Prema mojim saznanjima, ti podaci su bili predviđeni samo za nas,
Analitičare.

Ali mi, Estetičari, umemo da saznajemo i komentarišemo.

Opet problemi u ovom eksperimentu sa dve ličnosti! Hoću da ga završimo.

Samo još malo, molim te. Antimaterija je naša nada, naš cilj - u tome se
svakako slažemo. U njoj leži spas našeg Ja. U tome smo slični Magnetnom
Razredu.

Nimalo ne ličimo na njih.

Tvoja procena je izobličena neslaganjem.

Bića bez materije! Čega tako plemenitog tu ima?

"Plemenitost", čudan izraz za jednog Analitičara.

Pričaj mi još o tim ljudima.

Viša znanja zahtevaju više ispitivanja.

Onda požuri.

Treći deo

KATEGORIJE VAN POIMANJA

1. ZATVORENICI NEIZMERNOSTI

Tobi Bišop i Najdžel Volmsli koračali su blago pognuti napred. Odupirali
su se oštrom vetru koji je duvao sa ravnice. Vetrovi su brisali preko prilaza
duž površine piramide. Oko oštrog vrha kovitlala se praznina, urlajući.

Volmsli je začuđen, zagledan u čistu liniju dalekog horizonta. Ovamo
ga je dovela neka neprilika, brzo štektnje poruke koju je Tobi osetio samo
kao elektromagnetni treptaj.

Bilo je dobro izaći posle Volmslijeve priče. U naćinu na koji je starac
prićao bilo je neke klaustrofobije. Dok je slućao, Tobi je imao neprijatan
osećaj grćenja crvlje rupe, guranja ljudi duć petlje, zaglavljenosti u
dogaćajima koji se ne mogu izmeniti, kao da su zatvorenici neizmernosti koju
mogu tek da naslute.

Hladan vetar im je mrsio kosu, koja je leprćala kao dim, ali oni to nisu
primećivali.

Ispod njih lećali su prilazi i terase ogromne, geometrijski precizne

piramide, šireæi se naniže u velikom prostranstvu, kao padine najveæe planine koju je Tobi ikada video. Kad je prvi put pošao ka njoj, mislio je da je u pitanju prirodna uzvišica. Put je trajao dva perioda spavanja - ovde nije bilo dana - i tek kad je stigao u podnožje shvatio je da je u pitanju veštaèka tvorevina, graðevina.

Sada se nelagodno premeštao s noge na nogu. "Èudna prièa", reèe nespreno.

"Nikom je nizam isprièao, bar ne ovako."

"Tvoja deca...?"

"Otišli su u Sokake. Izgleda da smo porodica lutalica."

"Znaèi, sve ovo sa maškama..."

"Sve je deo sistema. I istorije, valjda, kada se gleda sa drugog kraja crva kojim smo putovali. Daleka budućnost."

"Postoji nešto što one žele od nas?"

"Tako izgleda. Jednom sam naèuo izraze, kad su Zemljani prièali sa nekim Drevnima. 'Šifre pokretaèi' i 'Prvo nareðenje' - samo reèi, bez ikakvog objašnjenja. Kad pitam Zemljane, oni se pretvaraju da ništa ne znaju."

"Možda zaista ne znaju."

"Znaju više nego što kažu. Sve ovo je nekako povezano sa Galaktièkom bibliotekom."

"Bibliotekom?"

I u Citadeli Bišop postojala je biblioteka. Mnogo veæa nego u bilo kojoj drugoj Citadeli, tvrdilo je predanje Porodice. Seæao se iz detinjstva polica prepunih kocki, zlatasto sjajnih od bezbroj pregradica u unutrašnjosti. Deda mu je jednom rekao da svaka taèkica vredi koliko puna soba drevnih knjiga, onih sa stranicama, povezanim na jednom kraju. Video je i sliku jedne knjige. "Naša, ljudska biblioteka?"

"Ne, nego svih organskih rasa koje su bile pre maški. Pre nas, takoðe, ali ukljuèujuæi i Zemlju."

"Maške to hoæe?"

"Da upotpune neki sistem koji im je potreban. Jedna mi je to jednom rekla."

"Sistem?" Nešto mu je brujalo u seæanju. Njegov Aspekt Isak je žurno progovorio, šaputavim glasom koji je dopirao preko slušnog nerva.

Bogomoljka je pominjala umetnièki sklopljene sisteme. Možda je govorila u estetskom smislu, ali po onome što smo otkrili, možda je u pitanju mnogo zlokobnije znaèenje. Plan dogaðaja... zavera. Dozvoli da te podsetim, Bogomoljka je omoguèila Bišopovima da naðu zakopani "Argo".

"Bogomoljka je rekla da nas goni jer želi da stvara umetnièka dela", reèe Tobi Isaku.

Video ih je, groteskne spojeve delova ljudskog tela i maški. Gore od svega što bi mogao da zamisli. Èak i od pod-glasnog razgovora o tome stezalo mu se grlo.

Rekla je da je umetnik. To joj svakako nije jedina funkcija.

Volmsli nije mogao da prati Tobijev privatni razgovor sa Aspektom, ili je barem Tobi tako mislio, pošto nijedan Bišop nije imao potreban tehno. Još je mozgao o Isakovim reèima kada je zaèuo kraj Volmslijevog pitanja: "... da žele ono što imaju sve organske rase?"

"Ovaj, kako to misliš?"

"Sve upuæuje na jedinstven cilj. Maške žele sve što mogu da dobiju iz Biblioteke. Ne nešto konkretno. Hoæe da proèitaju sve."

Tobi se suvo nasmeja. "Pre æe biti da hoæe sve da unište."

Volmsli nabra usne, kao da pokušava da se seti neèeg vrlo davnog. "One deliæe kojih su se domogle, pre nego što smo uveli obezbeðenje Biblioteke, zaista su proèitale. Nisu prosto razbile držaèe podataka."

Tobi nije razumeo kako Volmsliju, još golom, nije zima. Vetar mu je brujao u ušima, oštar i uporan. "Otkuda vam Biblioteka?"

"Bila je u Zaklonu kada smo stigli. Kao i drugi tuðinci."

Tobi se priseti svojih lutanja. "Nisam ih mnogo viðao."

Volmsli se nasmeja, èudnim šuškanjem pravo iz grudi. "Jesi li siguran da

bi ih poznao?"

"Pa, svakako imaju gradove, zar ne? Mašine..."

"Većina ih nema. Nekolicina ne samo da nema gradove, nego ni odeću."

"Kao životinje?"

"Kao tuđinci. Uostalom, svi smo rasuti. A mnogi imaju drugačije ekosfere. Udišu čudne gasove, i o njima ne znamo gotovo ništa. Većina nije prihvatljiva. Izgleda da je maskanje uglavnom primatska osobina."

Tobi se osvrte ka dalekom, poleglom planinskom lancu. Vremenjak je svetlucao i plamteo. Preko zakošene perspektive poigravale su senke. Ovde je tlo zavaravalo oko. Blistave trake rumenog svetla prosecale su vremenjak u dolini pod njima, osvetljavajući paperjaste oblake. Gušća masa u dubini vremenjaka bacala je senke uvis, u vazduh i na trbuh oblaka. Piramida je bila od čistog kamena, ne vremenjaka, i zato je čuvala kao tamna masa osvetljena nejasnim sjajem odozdo. Daleko gore pepe se zakrivljavao, zatvarajući Sokak. Visoki luk vremenjaka odgovarao je svojim zracima i svetlucanjem crvenkaste svetlosti. Pepe kao da je tinjao. "Znači, sve ovo je neka vrsta... muzeja?"

"Muzeja?" Volmsli je izgledao iznenađen, a onda sleže ramenima. "Nadam se da nije samo to."

"Meni tako zvuči. Napravili su je Drevni, zar ne?"

"Verujem da jesu. Oni su bili blizu mesta eksplozije."

"Možda su oni čuvari muzeja."

Volmsli se nasmeja, isprekidano i uzdržano. "A mi smo eksponati?"

"Možda." Tobi je gledao kako se oblaci spuštaju iz visine. Iskošene trake neugasive svetlosti bile su toliko snažne da su rastvarale oblake koji bi dospeli pod njih. Visoka plava izmaglica govorila je o atmosferi dubokoj koliko i na nekoj planeti. "Dolaze li ti Drevni da razgledaju eksponate?"

"Na neki način." Volmsli se pomalo ukoči, i to ne od zime.

"Šta gledaju?"

"Ako je ovo muzej, ja sam valjda kustos."

Pa, pomisli Tobi, ako Volmsli ima razloga da prenebregne pitanje, to je njegovo pravo. Patuljak je bio neverovatno star, mada Tobi ni za sekund nije poverovao u priču da je sa Zemlje. Najbolje da prihvati njegovu igru. "Oh? Kako to?"

On nemarno mahnu ka piramidnoj planini. "To je to. Galaktička biblioteka."

Tobi zinu. "Treba vam toliko prostora?"

"Deset milijardi godina se galaksija okreće oko sebe."

"Ali ovo je čitava planina..."

"Četiri stotine milijardi zvezda, koja milijarda više ili manje. I ne zaboravi sitnije zvezde u oreolu iznad i ispod diska. Možda su se oko njih prvi put i pojavile mlake planete. Bilo je dovoljno vremena i prostora da život procveta." Nešto gorko sevnu na Volmslijevom licu. "I da umre."

Tobiju je vetar tutnjao u ušima. "Jesu li ih maške pobile?"

"Uglavnom ne, izgleda. Mašine se pokoravaju biološkoj logici, kao i mi. I njih su načiniili Prirodni, kao što smo mi na Zemlji napravili kompjutere. Kasnije su zamenile roditeljsku vrstu, pogotovo na svetovima koji su postali gotovo nenaseljivi, uglavnom zbog gluposti njihovih roditelja. Smrtonosne gluposti."

"Znači, ovo ovde je od Prirodnih..."

"Nauka. Literatura. Zapisi umetničkih dela. I stvari koje ne mogu da svrstam ni u jednu od tih grupa."

"Drevni dolaze ovamo da čitaju?"

Volmsli klimnu. "Često ne mogu da znam da su bili, sve dok ne odu. Vešti provalnici."

"A maške ne mogu da nađu ovo mesto?"

"Znaju ga. Dosad su bile odbijane."

"Čime?" Piramida je bila impresivna, ali očito i nebranjena.

"Pronicljivošću, uglavnom. Nekad davno, ovde su bili obični ljudi. Maške bi se probile u pepe na neki nov način. Ponekad bi izbile na ovu ravnici dole i kad bi sve bilo gotovo nalazio sam tela natopljena gorivom i uljem iz

oštetenih maški koje bi pregazile ljude pre nego što bi ih ubili. Ljudi su izgledali kao smeđe cigare. Skroz mrtvi, takođe. Maške bi isisale sve što mogu iz njihovog uma, pravo iz cerebralnog korteksa."

Tobi klimnu. "A kada bi neko konačno ubio mašku..."

"Tačno. To bi bio kraj i za ljude."

"Prokletstvo."

"Zato si morao dvaput da razmisliš pre toga. Mada, na kraju, zapravo nije bilo izbora."

"A moj deda? Prošao je ovuda?"

"Dovedi su ga Drevni. Razgovarao sam sa njim, a onda su ga odveli dalje. Fin čova. Jednom smo se napili."

Tobi klimnu smešeći se. Abraham je voleo sve što razvezuje jezik, a ne prazni um.

Novi nalet vetra baci Najdželu kosu oko napetog lica. "Tvoj otac je rekao nešto o tome u onoj pojavi, sećaš se? Da je Abraham u blizini, zar ne?"

"Kao upozorenje. Nisam razumeo. A ti?" Volmsli odmahnu glavom, izgledalo je kao da osluškuje vetar. Tobi je Abrahama poslednji put video u Citadeli Bišop, pre nego što su maške probile odbranu i započele Propast. Da li bi ga prepoznao? Posle godina potere, Abraham je u njegovom umu bio gotovo legenda, kao Zemlja, simbol ranijih, boljih vremena.

"Možeš da pitaš više vlasti", tiho reče Volmsli. "Zato smo izašli napolje. Spušta se prisustvo."

"Ništa ne vidim."

"Eno..." Volmsli otvori doručje i izvrši nekakvo podešavanje na malo ploči. "Mogu da uključim moja čula u tvoja, na nekoliko metara daljine."

Tobi istog časa ugleda zijajuće porostore oko planine-piramide, ne prazne, nego pune finih plavih linija. Spuštale su se iz visine kao nevidljivi cevovod za - šta?

"Magenta polja. Pritisak raste."

Tobi je osetio nekakav pokret niz linije polja, ali kad bi pogledao pravo u neku skupinu linija izgledale su nepomične. Pogledavši u udubljeno nebo, video je stalno preplitanje - linije su se njihale i gurkale, kao pšenica pod jesenjim vetrom.

"To ti je zaštita?" Bilo je smisla. Maške koriste električna kola. Magnetna polja deluju na sve struje. Linije polja ličile su na zategnute gumene trake koje nikada ne pucaju, ali mogu da se smotaju i načine petlju. Mogle su da se zariju u kola maški, da ih pobrkaju, prespoje i sprže.

Volmsli klimnu. "To je bio rani oblik, po savetu Drevnih. Međukorak. Sada... obavlja poslije, moglo bi se reći."

Pruge su se pružale u visinu. Blistavi plavobeli kovitlaci spuštali su se dole, uobličavajući se u nešto masivno.

U umu mu se javi teški glas.

Primećujemo pretnju. Napala je moje tačke oslonca u taložnom disku. Ne mogu da je odbijem, jer se širi baš duž mojih linija polja. Nikakav pritisak ne može da je blokira.

"Magnetni Um." Tobi ga je i ranije čuo, kad se obraćao njegovom ocu.

"Um?" frknu Volmsli. "Više liči na komisiju."

Mi sadržimo više od jedne ovlašćene inteligencije koju vi poznajete. Ja/mi plivamo u bakarnom sjaju, žanjući bogatstvo oko usta koja ne poznaju kraj. Klizim, obmotan elastičnošću oko taložnog diska. Nisam obična presvlaka za vetrove plazme. Moja stopala su zarivena u duboke rovove, a glava mi dopire do zvezda.

"Aha", suvo reče Najdžel. "A tvoj ego? Koliki je on?"

Glas zatutnja Tobiju u ušima kao kad se svira na masi žica odjednom.

Ne zavitlavaj se sa mnom.

Volmsli se iskezi. "Pardon, ser. Uvek sam takav prema višim klasama."

Ranije mu je otac uvek bio tu da razgovara sa Magnetnim Umom. Tobi se sećao neobičnih Umovih izraza, setio se kako opisuje Abrahama kako "lebdi negde u vremenom uništenim virovima". Kada je otac tražio još podataka, Um je rekao nešto kao "Mali um koji mogu da ispitam šalje izraze žaljenja..." i nije

hteo dalje da govori.

Tobi prikupi snagu i povika ka svetlucavoj plavoj šumi. "Gde je Abraham? I Kilin?"

Ne nosim to znanje.

"Pa èemu onda, do ðavola, služiš?"

"Ovome", blago reèe Volmsli. Podesio je svoja èula i u dolinu, na elektromagnetnim krilima, stiže treperavi signal. Tobiju je izgledao kao kuglasti cvet koji bukne u ružièastom trenutku, a onda nestane. Zaèuo se odgovor.

Najdže! Toliko želim da se privijem uz tebe. Muvamo se okolo da ponovo povežemo - puno posla! Tako mi je drago što si me osetio i napolju.

To je bilo potpuno drugaèije prisustvo. Laganije, sa prefinjenom lakoæom.

"To je moja žena, Nika."

Tobi žmirnu. Puni glas kao da je dolazio iza njega, blizak i toplo prislan. Potpuno drugaèiji od Magnentog Uma.

"Aao, mila", sreæno reèe Volmsli.

To je deèko, Tobi? Baš je velik.

"Izbeglica sa svetova Komadanja. Bišop."

Èula sam za njih. Bili su nekad davno u brodu, ne? Èula sam spiralne talase kako se šire u gradijentu polja, noseæi poruke za njih, lebdeæe na frekvencama.

"To je bilo o mom dedi. Jeste li vi, ovaj, prijatelj Magnetnog Uma?"

Teèem zajedno sa njim. Moglo bi se reæi da sam njegov nezavistan deo. Sam Um je tema. Ja sam varijacija u njemu.

"To je bilo najbolje što se moglo", uzdahnu Volmsli.

Tobi je tragao po lebdeæim plavim nitima, ali nije pronašao ništa drugaèije. "Gde je ona?"

Rasuta sam. Izražena sam u vidu spletenih èvorova toka, raširenih preko zapremine. To je prilièno spor život.

"Ali sreæan", dodade Volmsli. Tobi ispod površinske ironije oseti žalostan, kiseo prizvuk. Na Volmslijevom kožastom licu malo šta se moglo videti, ali Tobiju se èinilo da razume kako ovaj upravo humorom obuzdava svoj bol.

"Šta... se desilo?"

"Dobila je nešto u crvu. Kao virus. Verovatno su ga naèinile maške. Polako je preuzimao njene nervne mreže."

"Pa je zato..."

"Starila, na neki naèin. Gubila se, toliko polako da je bilo užasno teško i bolno setiti se kakva je bila. Ona..."

Volmsli iznenada steže vilice, zagledan pravo napred. "Bilo je prefinjeno, to im priznajem"

Tobi pomisli na Šibo, ženu odavno mrtvu, saèuvanu samo na èipovima koje je imao kod sebe. Njeni opiljci još su lepršali u njemu kao brze, sitne ptice, ali njih je mogao da kontroliše. "I nije bilo naèina..."

"Da je spasemo? Nismo imali tehno."

Ne slušaj ga. Ovo dugujem Drevnima. Oni su to omoguæili, utisnuli su moje sisteme u oblik magnetnog života.

"Snimili su te?" Tobi se seti kako je na ovom istom mestu video Kilina. Oštru, jasnu predstavu, ali posle nekog vremena poèela je da se ponavlja.

Snimanje ima ogranièenja i mane.

"Kao i ljudi", lukavo reèe Volmsli.

"Ne izgleda mi kao, ovaj..."

Kao snimak? I nisam. Ja sam - koliko mogu da utvrdim - osoba kakva sam i bila. Poboljšana, naravno, iskustvom.

"Iskustvom koje ja nisam imao priliku da podelim", gorko reèe Volmsli.

Nemoj ga slušati. Kuka jer više ne mogu da spavam sa njim.

"Mislim da to baš i nije sitnica."

Ne, ljubavi, nije sitnica. Ali razumeš na šta mislim.

Tobiju postade neprijatno. "Ali preživeli ste. Živite."

Ništa što smo pokušali nije moglo da uništi tu strašnu stvar što je puzala kroz mene. Na kraju sam... izgubila poštovanje prema sopstvenom telu. Postala sam prljava i pokvarena. Ovo je bio jedini nama poznat izlaz.

Tobi nikad ranije nije sreo tu ženu, ali u šaputavom glasu je osećao masu snažnih osećanja. Setio se svoje majke, odavno skroz mrtve. "Imali ste pravo što ste to učinili", reče bez veze. Nikad mu nije bilo baš prijatno da razgovara sa novim odraslim osobama, ali ovo...

"Dolazi povremeno da se zamajava ovde", reče Volmsli. "Kao da ti oblak svrati na čaj."

Hajde mi pevaj, Najdžele. To te uvek oraspoloži.

Tobi se zapanjio kad Volmsli pocrvene. Nije ni pomišljao da ovaj to može.

Ma hajde. Znaš da ti od toga bude bolje.

Volmsli iskri vi usta. "Pazi, ovo je velika usluga", promrmlja, pa poče:

"Zaa-ha-pevaa-laaa šo-ho-jka ptii-hii-caa, mii-hi-sliii
zoo-rahha-jeeee..."

Bravo! Bis!

Volmsli iskri lice. "To ti je bilo sa velškim naglaskom. Sledeći put će biti kokni." Potom pogleda Tobija. "Treba uvek da ponekad uradiš nešto neukusno. To drži mišiće podmazanim."

"Neukusno?"

"Izraz starih Zemljana. Ukusno je kad je nešto kao kad si pametan - samo i bolje, jer kad jednom ispadneš takav, to je zauvek. Ja, umesto stvari od ukusa, više volim ukusne stvari."

Koliko bih volela da mogu više da učinim. Koliko bih volela...

"Pa zar ne postoji neki način", poče Tobi, "sa svim ovim tehnom..."

Došli smo ovamo pošto izgleda da postoji nekakav upad.

Magnetni Um se vratio kao teg. Tobi ga je video kao svetlucavi sloj između linija polja. Uto se javi Aspekt Isak, suv i krut.

Magnetni talasi sabijeni u paketiće. Prelepo! Vrlo nalik na osnovnu memoriju u kojoj se ja nalazim. Osim što je ovde informacija analogna, a ne digitalna.

"Kakav upad?" oštro upita Volmsli.

Tip plazme koji ne poznajem. Zalaze u ovu zapreminu. Ubrzavaju. Njihov stepen rasprostranjenja ima čudan osnov, i u realnom i u imaginarnom prostoru: $v(w) = w(k)/k(w)$. Pratio sam linije polja do njihovog početka. Iako izvedene iz taložnog diska, gde su i moja stopala čvrsto usađena, podvrgnute su nekakvoj promeni. Izvijene su. Imaju dodatnu energiju. Po njima je pisano.

Volmsli je gledao crvoliki prostor iznad piramide. Tobi primeti ubrzanje linija polja, nalik na glatku plavu trsku povijenu pod vetrom koji nije osećao. Preplitale su se, spajale...

Bez ikakvog zvuka, nebo se rascepi u senku i svetlost.

Polovina se zguli u sjaj koji je pekao oči. Tačno duž linije koja je delila nebo napola, druga polovina postade potpuno crna.

"Slomljeno", reče Volmsli.

Najdžele! Javlja se bipolarni vetrovi. Ne mogu da nađem svoje tačke oslonca. Ako su ovo mašine radile tamo na gradilištu oko taložnog diska, onda ja...

"Našle su načina da nasele linije polja samog Magnetnog Uma", reče Najdžel sa neverovatnom smirenošću. "Rascepile su magnetni krov nad nama."

Tobi oseti narastanje pritiska svuda oko sebe, ali i dalje nije video ništa neobično. Magnetna prisustva bila su van njegove dijagnostičke sposobnosti, ali sama nagomilana energija nad njima uključila je alarme. Sitni uplašeni glasovi u čulima zahtevali su njegovu pažnju. Unutrašnja odbrana nije znala šta da radi, ali osetili su da nešto ne valja.

"Zar ne bi trebalo da uđemo?" upita on.

"I da propustimo predstavu?" Volmsli kao da je bio neustrašiv.

Duž linija polja probijali su se čvorovi. Tobi iznenada vide da se linije sada sve usmeravaju ka piramidi i da se čvorovi zadebljavaju pri spuštanju. Postali su tamno smeđi i usporili su, ali stizali su i dalje.

"Galaktička biblioteka!" proderao se kroz sve jači vetar.

"Magnetni Um je brani", odgovori Volmsli dok se vraćao duž prilaza.

"Ali izgleda da..."

"Imaš pravo. Idemo unutra."

Izgleda da je Volmsli samo toliko pristajao da uoči opasnost. I dalje nije žurio, nego je razgovarao sa Nikom, tako tiho da Tobi ništa nije mogao da razabere.

Ne mogu da primenim pritisak na njih, Najdžele! Pritiskaju me. To boli! Ćujem njihove glasove. Digitalne. Mucaju. Takve maške još nikad nisam videla. Opake, oštre, kao pacovi! Ja...

Nebo pade.

Daleka tavanica pevea uruši se ka unutra. Trenutak kasnije Tobi oseti da mu magnetna polja izobličuju vidno polje. Spuštala su se. Borila su se, kovitlala, umirala u zaslepljujućim eksplozijama sprženo crvene boje.

"Unutra!" povika Volmsli.

Ah! To, to me komada. Ćisti talasi... ja...

Nešto vrisnu kao da se visoko u vazduhu kida metal. Tobi potrčea ka otvorenim vratima. Ona počee da se zatvaraju. Ćuo je Nikino ime, dozivano glasom koji se prolamao svuda okolo. Ćula mu se zgrèiše. Suviše toga ga je snašlo. Volmsli je bio malo napred, a onda pade, maltarajući rukama, kao da su mu noge otkazale.

Tobija je Porodica Bišop naučila da pomaže ključnim članovima Porodice ukoliko su ranjeni u bici. Zaustavio se da zgrabi Volmslija, ali ovaj ga udari po rukama. "Idi!"

Takođe su ga naučili da sluša naređenja. On ode.

2. BEG

Nešto nalik na poraženu armiju se povlačilo. Tobiju je bilo lakše da vidi da su poraženi nego da su bili armija.

Kroz gustu šumu kretale su se stvari kakve nikada ranije nije video i kakve nije želeo da ikada ponovo vidi. Njegova radoznalost ipak je imala granice.

Držao se nisko i u senci. Ćoškasta oblićja su se povlačila zajedno sa njim, ali nije im verovao. Uglavnom su bili tuđinci. Sasvim tuđi.

Iz piramide je izašao ěistom srećom. Zidovi su znali da dolazi i vodili su ga kroz prostrano podzemlje planine. Držali su tempo sa njim. Nije odvajao vreme da pogleda stubove koji su se dizali dokle pogled doseže, svetlucajući kao liskun.

Banke podataka, reće mu jedan zid. Više su lićile na ogromno, svetlucavo drveće.

Stigao je do praznog kamenog zida koji nije reagovao. U jednom uglu nalazila se mala kabina, oćito naćinjena za patuljke kao Volmsli. Ćuenuo je i uvukao se unutra. Glas koji je zvućao uvrećeno rekao mu je da druga osoba mora da izaće. Lupao je po zidu da bi ga naterao da shvati. Kad mu je ruka već utrnula, vrata zazujaše "Primitivac!" i zatvoriše se.

Kabina je dugo ubrzavala i naglo se zaustavila. Izašao je, prošao kosinom - i našao se u ovoj šumi.

Napolju je bila pustoš. Maške su lunjale visoko po prostranstvu pevea. Uopšte nije mogao da vidi piramidu, ali naborani horizont je prilićno lićio na daleki prizor sa vrha piramide, samo vićen sa druge strane. Naišao je neki ěovek, počeo da zaobilazi Tobija u širokom luku, a na njegovu viku pitanja odgovorio je samo: "Magnetni Um je mrtav! Mrtav!" i nastavio da trći.

Kao i Nika, pretpostavio je. A možda i Volmsli.

Odrastao je u pokretu i povlaćenje mu je bilo specijalnost. Galaktička biblioteka izgledala je kao najćvršća i najpouzdanija stvar koju je ikada video, i Volmsli je dugo ostao živ, ali ako je to sve propalo onda je propalo i on više nije hteo da misli o tome. Uklopio se.

Njegove ěizme su se prilagoćavale bez potrebe za razmišljanjem. Zbog neravnog tla pojavili su se debeli đonovi. Dok je ubrzavao, pete su se podešavale jer su stalno udarale pod odrećenim uglom. Stalno su ga gurale van

uobičajene ravnoteže, i Tobiju se činilo kao da mu neko pomaže da napreduje.

Čizme su čak mogle i da se pretvore u oružje. Ako bi se znatno podigle sa tla i noga postavila u položaj za udarac, postale bi oštre duž spoljašnje ivice. Mogle su da, na nimalo lep način, odseku čitave delove maške.

Tanka svetlucava stvar nalik na zmiju pojavi se niotkuda i skrete ka njemu. Nije imao vremena za mikrotalasni snop niti za neko drugo oružje, pa je samo skočio na nju, donovima napred. Pogodio je tačno u sredinu, a čizme su obavile ostalo. Ivica je mogla da oseti materijal i da ga prošeće, jer unutrašnji sistemi su već izdali naređenje kada su osetili alarm. Bili su bolji od ljudskog nervnog sistema, i brži.

To se u Porodici zvalo "istresti ih iz kože", mada naravno niko živ nije pamtio da je iko ikada audio nekom živom biću, a i sama pomisao na to zgrozila bi svakog u Porodici. Tobijev Aspekt Isak odbijao je da potvrdi jesu li drevni Bišopovi jeli meso. Tobi je podozrevao da Isak prikriva sopstvene navike, ali nije navaljivao. Imao je drugih problema.

Činilo mu se da povlačenje nema nikakvog smisla. Svaki Sokak je bio neka vrsta džepa u prostoru-vremenu. Maške su ovaj Sokak četo uspele da probiju magnetnim pritiscima. Vremenom će se probiti skroz i poubijati svakog koga nađu. Nekakva odbrana je svakako postojala, ali izgleda da ovog puta jednostavno nije proradila.

To je nevolja kad tražiš sebi zaklon u dubokom pevu, shvatio je uskoro, tako blizu same crne rupe. Vreme tu sporo teče, što je dobro za skladištenje stvari. Volmsli je i rekao da držanje Galaktičke biblioteke tako blizu vremenske staze znači da ona sporije propada.

To je tkaođe značilo i da maške mogu da čuće napolju, u relativno ravnom prostoru-vremenu, i da strpljivo razrađuju svoje tehno štosove. Ljudi u pevu ne mogu da drže korak sa njima. To nije pitanje inteligencije, nego otkucavanja vremena.

Što je značilo da je ovaj Sokak verovatno osuđen na propast. Bio je veliki, to da. Ali sada je video maške kako lepršaju daleko gore. Kada je morao da pređe komad ravnog tla, primetio je da se u visini odvija ogromna bitka, sva u blescima i mlazevima. Za trenutak se osetio kao da je ponovo na Snegobaru, i to mu je nanelo bol. Ravno tlo daje nebu mogućnost da izgleda kako god želi. Ovde se u visini izvijalo daleko tlo. Vrlo daleko, da, ali i dalje je znao da je zatvoren. U zamci.

Ranije je smišljao načine da se probije kroz materiju pevea. Kad bi mogao da se provuče kroz privremenu rupu, možda bi se našao u drugom Sokaku. Negde tamo su i Bišopovi. Bio je prilično siguran da ih u ovom Sokaku neće naći.

Isprobao je svoje trikove, lasere i udaraće i sve ostalo. Nije uspelo. Peve-masa bila je zbijena, ponekad sunđerasta, drugi put tvrda kao stena. U umu mu se javio Aspekt Isak.

Valja primetiti da je kamen, za koji veruješ da je tako čvrst, sastavljen kao i sva materija, od smeše praznog prostora i divlje verovatnoće.

"Umukni", promumla Tobi i odgurnu mikro-Ličnost nazad u njenu æeliju. "Ti si samo čip upola manji od mog najmanjeg nokta."

Ipak, verujem da ćeš naći prolaz.

Kad bi mu dao glupe savete, Aspekt se često izvinjavao. A ko i ne bi, kad je mogao da izađe iz svoje æelije samo kad mu Tobi to dopusti?

Zašao je u bregovit predeo. Borbe u visini su se nastavljale. Sada je mogao da vidi linije magnetnog polja; njegovi unutrašnji sistemi naučili su štos u piramidi. Linije su bile razlivene, ispreturane, a ne uredne kao kod Magnetnog Uma.

Ponekad bi se začuo zvuk kao da se otkida rukav majice. Vremenjak bi propupio. Dizao se u vulkanskim oblacima osvetljenim iznutra bledim vatrama. Potom se polako spuštao. Vazduh se okolo talasao i pucketao, i Tobi bi za trenutak uspeo da nazre iza njega drugačije predele: uzane doline, visoke planine, tamne ponore. Ponekad bi preko tih prizora prelazili ljudi, i jednom je pokušao da dovikne nešto ženi koja je izgledala kao da je blizu. Potom se zadimljeni vremenjak udaljio, kao da se pridružuje prirodnom toku, i ona

išèeeze uz tih uzvik.

Sreo je skupinu koja je sahranjivala svoje mrtve. Izgledali su kao ljudi. Nije razumeo ni reèe njihovog jezika. Ni unutrašnji sistemi nisu razumeli ništa.

Ovde se vremenjak grèio na dodir i blistao paklenim svetlom. Vrelina je donosila malaksalost, ali mrtva tela su imala svoju aktivnost, to se oseæalo u vazduhu. Tobi se žurno udaljio.

Svi su se kretali, zaustavljali se, logorovali i nekako kuvali bez vatre. Držao se ljudi jer mu je to izgledalo bezbednije, s obzirom na tuđince koje je viđao. O ljudima je barem nešto znao.

Ovi su se gostili životinjama koje bi uspeli da uhvate ili ubiju. Tokom povlaèenja bilo je plena u izobilju. Jeli su komaðe mesa i spirali ga šoljama peckavog alkohola. Tobi ih je pažljivo gledao, zaprepašæn i zgaðen podjednako.

Pokušao je da ostane neutralan. Druga plemena, druge Porodice, drugi obièaji. Toliko je veæ znao. Video je da mesožderi pred kraj postaju umorni. Znao je da meso treba duæe variti. Pijanice su postajale nepouzdanе, nesigurne, pomalo lude. Postajali su nespretni i lako su se spoticali.

U tami mu je prišla neka žena, pošto je svetlo vremenjaka konaèno jenjalo. On je duboko spavao. Kada je osetio njen mošusni miris, koji je dobro poznao iako je po sopstvenom mišljenju još bio deèak, znao je šta ona æeli. Nisu ništa govorili, a on je odradio što je bolje umeo. Ponovo je zaspao, umoran ali zadovoljan. Ujutro nije bilo ni nje ni ostalih iz njene skupine. Toliko o ljudima koji se dræe na okupu.

Posle dugih sati gledanja rušenja litica, èekanja prilike da se provuèe, shvatio je èudnu i tešku èinjenicu da je veæina dogaðaja u njegovom životu van njegove moæi poimanja. On sam treba da znaèenje svom životu, a èesto nije uspevao u tome. Kod piramide svakako nije uspeo.

Da bi æiveo s tim, sa èinjenicom nepotpunosti, znaèilo je da mora konaèno da razume položaj èoveèanstva u vaseljeni koja je mnogo gore nego neprijateljska - ravnodušna i nepojmljiva.

3. SPLJESKANI ÈOVEK

Probudio se u sledeæe "narastanje". Ovde niko nije govorio "jutro" ili "veèe", niti bilo koju drugu reè koja izgleda automatska ali više nigde ne vaæi. Sledeæi nailazak svetlosti zvao se "narastanje", i to je dolazilo relativno pravilno izmeðu dva "jenjavanja".

Tobi je taman ustao i poèeo da jede kada je ugledao èoveka kako leæi nièice na velikoj èistini, nešto niæe. Pošao je da vidi. Uzbrdo je prilazila žena, crvene kose i zgrèenog lica. Trbuh joj je bio lepljivo crven i upadljivo pomeren u stranu. U hodu su joj pomagale još dve æene, u istovetnim sivim odelima.

Tobi se ponudio da pomogne. Ranjena æena prekrstila je ruke pod nabrekli grudima i on vide da joj izmeðu prstiju probija krv. Odmahnula je glavom, a potom i one dve æene u sivom, kao da ranjenica izdaje nareðenja. Otišle su bez reèi.

Onaj èovek na èistini leæao je licem usred gomile izlomljenog kamenja. Na nekoliko koraka od njega, bleðožuti gas navirao je iz savršeno okrugle rupe u tlu. Kad je prišao, Tobi je primetio da èovek za života nije bio naroèito krupan, ali da sada jeste. Bio je gladak i nepovreðen i širok samo dva prsta, ravnomerno spljeskan.

Na telu nije bilo vidljivih povreda, osim tankog potoèiæa krvi sa ramena. Tobi dotaæe bleðu koæu. Bila je džombasta, kao da su se unutra stvorili mehuriæi gasa koji ne mogu da se probiju napolje.

Doruèkovao je sa skupinom mršavih muškaraca i æena koji su strašno lièili jedni na druge. Kad su videli mrtvaca, neki su se okrenuli da pobegnu. Potom su se, ko zna zašto, vratili i seli i zagledali se u prazno, ævaæuæi.

"Jesi video kad su ga pogodili?" upitala je Tobija neka æena. Govorila je nekim naopakim nareèjem koje su njegovi unutrašnji sistemi ipak uspevali da prevedu.

"Ne bre. Ko to radi?"

"Oklagija, tako mi kažemo."

"Kako izgleda?"

"Onako, smeđe. Kreće se na pedalj od zemlje."

"Videla si ga?"

"Osetila. Kao da ti neko golica tabane."

Tobi je prema njihovim licima i apetitu zaključio da je to prikriveno slavlje. To nisam ja. Vidiš? Opet nisam ja.

Kad je jednom prepoznao izraz na njihovim licima, morao je da prizna da ih razume, jer i on se slično osećao. Ovde se mrtvaci ne mogu povratiti. Nije bilo potrebne tehnologije, a kad naiđeš na nekoga koga su spljeskale sile o kojima nemaš pojma, ionako je veće prekasno.

Mrtvaci koje je dotad video već su mu nestajali iz sećanja. To nije bio on, kao što nije bio ni ova nepoznata spljeskana prilika. Da su u pitanju Bišopovi, verovatno bi bilo drugačije.

Tako je razmišljao o ovom mestu. Potiskivao ga je. Pretvarao u ne-ja. Ne-ja.

Skupinica za doručkom se pri razgovoru nervozno kezila. Jedan tip koji nije odmah pobegao čim je video spljeskanog držao se uzvišeno, hvališući se kako je mnogo puta viđao takva tela, i to je tako pričao da je Tobi bio siguran da laže.

Ona žena uvereno je rekla da ti oklagija ne može ništa dok god je ne nanjušiš. Tobi nikako nije uspevao da sazna otkud joj ta ideja. Nastavila je da trtlja kako ionako nikad ne nanjušiš onu koja će te srediti jer do trenutka kad tvoja čula uhvate miris ti si već ionako skroz mrtav, spljeskan. Takve priče Tobi je slušao hiljadama puta, ali slušao je opet, jer ljudi ponekad odaju podatke koji će ti biti od koristi, naravno nenamerno.

Kasnije je osetio brz, oštar miris i tog časa padina pred njim prosto nestade. Desilo se vrlo brzo i nije primetio nikakav zvuk. Brdo je isparilo, ispunivši vazduh filigranskom paučinom.

Pomislio je da je to vrlo lepo, a komad paučine ga u prolazu zakači po nozi. Čist zasek. Komad se nije čak ni zaustavio.

Ona žena od jutros se iskezi i dade mu "brzoliz"; pokazalo se da je to bočica smeđe, oštro mirišljave stvari. Nije mogao da je pije, iako je verovatno bilo žestoko piće. Nije mu se mnogo dopadalo šta piće čini ljudima, ali na posekotine se dobro pokazalo. Da ne bi mislio na pečenje u rani, gledao je kako druga brda isparavaju.

Bio je pogođen još dvaput do sledećeg jenjavanja. Samo ubodi, ali boleli su ga, a unutrašnji sistemi morali su da podešavaju čula.

Tu mu je pomagao brzoliz. Naučio je da ne mozga mnogo o tehnologiji nego da je koristi. To se dobro uklapalo u njegovu novu politiku nerazmišljanja. Koristio je tako brzoliz sve dok nije slučajno prosuo malo i video kako mu progriza rukav košulje.

4. LEŠINA

Tobi je oprezno virio preko ravnice u kojoj je vazduh poigravao od vrelina. Mnogo šta je naučio, a platio je samo malom ranom na boku i nekim posekotinama. Dobar posao, kad se sve razmotri.

Sada je znao da ljudi, pogođeni u meso, mišicu ili butinu ili dugu potkolenicu, mogu da plemenito i jasno govore. Mogu čak da zaborave sebe i da pokažu iskrenu brigu za okolne ranjenike, pa čak i za zabrinutost onih koji se naginju nad njima.

Ali od ozbiljnog pogotka se povlače. Ozbiljan pogodak u trbuh, slomljena kost, gubitak kontrole nad rukama ili vratom i glavom - što su sve rane kakve maške donose gotovo u prolazu - i ranjenik se zgrèi, zagledan u prostore koje drugi ne mogu da vide.

Letec maške napadači nisu najgore. Tobi neko vreme nije mogao da razume šta mali, lepršavi oblici rade u daljini.

Prvo je video tanak, trouglasti klin, crno-beli, kako lebdi blizu tla. Spustio se na nogu oborenog čoveka i polako mu otpuzao do lica. Dva trougla su

radila u istoj osi. Crne ploče za prikupljanje svetlosti uzglobljene sa belim skenerima, povezane žicama.

Tobi je pretpostavio da je ta stvar samo radoznala, ali kada se sagnula i pritisla prednji kraj o čovekovo čelo, znao je šta se dešava. Tokom nekoliko sati, pre nego što počne truljenje, iz čoveka se može izvući ličnost, koristeći brzi blesak.

Živana ptica poigravala je nad mrtvim licem. Ploče su mu klizale preko čela, tražeći, čitajući. Čovekovo telo se trže kada je čitanje stiglo do centra za motoriku. Potom je ležalo nepomično, a tok onoga što je taj čovek bio prelazio je u stvar koja mu je čuvala na licu.

Tobi opali u nju krivudavim mlazom infracrvenog. Mlaz je spržio nezaštićene solarne ploče. Crni trougao se smežura u smeđi. No, lešinar ipak naćini dva nesigurna koraka pre nego što se svali na bok.

Tobi se oprezno primicao. Šutnuo ga je dalje od čoveka i zgazio belu ploču skenera. Čitav sklop bio je prefinjen i sveltucav. Čudo sabijene svrhe, sada umazano i zdrobljeno. Prijatno je škljocnulo kada mu je petom zdrobio kićmu.

Šta god je usisalo iz ovog čoveka, i drugih, sada je nestalo. Izgubljeno i za ljude i za maške. Ali barem ovaj čovek, koji se još hladio u blatu, neće oživeti kao groteskna igraćka.

Kroz jedan sat ugledao je pravougaoni obris kako krstari visoko na nebu. Potom počne lagano spuštanje. Tobi počne za njim. Čuo je niz dubokih vuuuš kako odjekuju sa dalekog grebena. Pažljivo ga je zaobilazio, držeći se kvrgavog drveća, ali mržnja prema lešinarima ga je pekla i nije ga puštala da ode.

Ovaj je bio veći, sa izuvijanim vratom od žila koje su snabdevale glavu sa ploćom-tragaćem. Krstarila je u bezbednosti, visoko. Tobi se primaće i zaću još jedno vuuuš. Ploče nad njim se pomeriće, okrenuće i padoće kao usmereni projektil.

Ovog puta je bila žena, i nije bila mrtva. Obe noge su joj nepomićno ležale, oćito je izgubila kontrolu nad njima. Videla je tu stvar kako se nespretno spušta. Maška se osvrte, oćtrim kristalnim oćima, i počne ka njoj.

Našla se na ženi pre nego što je Tobi stigao da se spremi. Gledao je iz drveća i želeo da puca, ali bojao se da bi udarom dovoljne snage povredio ženu, ili je ćak i ubio.

Maška joj se klatila nad glavom. Mora da je ženi bio povrećen i vrat, jer se nije okrenula da pogleda mašku. Osetio je kako podešava ćula da se odupre, ali nije vredelo. Prevrnula je oćima - od panike, straha ili bespomoćnosti, Tobi nije bio siguran. Potom je pronašla naćina da se pomeri i izvila se, prevrnula, sklonila od šušćavih ploća maške.

Moćda je pokušavala da sakrije lice. Tobi to nikada neće saznati, jer istog ćasa kad je to ućinila, nespretno pavši licem naniće, bespomoćno mlatarajući rukama, maška opali.

Nikada ništa slićno nije video u ćulima, lićilo je na razmazanu crvenu mrlju. Preopteretila mu je senzore, koji se smesta iskljućiće. Šuštavo, vrelo pulsiranje - i žena ostade nepomićna.

Maška joj se uspuza na grudi i okrete glavu tamo-amo, kao da proverava svoje delo. Bilo je obavljeno.

Morao je da saćeka da mu se ćula oporave pre nego što je mogao da ponovo upotrebi orućje. U donjem kraju levog vidnog polja oćkucavale su mu sekunde.

Maška je već počela da se podiće uz tiho brućanje ubrzanja i Tobi tada opali, žaleći zbog sporosti. Ovog puta je pogodio energetsću ploću, sivu i polupraznu. Maška zaleprša i pade na tlo.

Oprezno je prićao ženinom telu. Izgledala je smireno, i mada je znao da je to privid to ga je nekako umirilo. Krv joj je tekla iz ućiju, lepeći joj se u talasavoj, smećoj kosi. Posle nekog vremena se osućila i sasvim je lićila na obićno crvenkasto, osućeno blato.

5. KARTE I DODĆERI

Najgora je bila žena sa bebom. Sve je video, jer je oćiĆao u improvizovanu poljsću bolnicu da dopuni neke unutrašnje tećnosti. Zbog

ranjavanja je potrošio rezervu.

Poljsku bolnicu opsluživala je Porodica Jenki. Bilo je mnogo ranjenika, Porodica koje su se zvale Kardinal i Dodžer i ljudi koji su govorili toliko grleno da Tobi nije mogao da razume ni svaku desetu reč. Ali jedna mršava žena ga je našla uz pomoć neke vrste ěulnog tragaća.

"Bišop?"

"Dobre. Ti si...?"

"Tamo je još jedan Bišop. Traži rođake."

Tobi pođe za njom u odeljak zaklonjen šatorskim krilom umesto krova. Krila su lepršala na vetru. Sve je bilo puno termo kreveta, i svi su bili zauzeti. Prošao je kraj žene pod jorganom koja je stenjala i napinjala se.

Kraj nje je ležao muškarac okrenut na bok, sa pokrivačem navučenim do ušiju. "Eto", reče mršava žena i ostavi ga.

Tobi dotače ěoveka i vide da je to njegov deda. Abrahamova glava se pomeri i on zažmirka u Tobija. "Ja... prekasno."

"Šta ne valja? Kako..." Tobi povuče pokrivač i ugleda Abrahamovo telo, uvelo, bledo, sa ljubilaštim mrljama duž obe strane. Nije video nikakve rane, ali koža je bila obolela.

"Ko ti je ovo uradio?"

"Ja... trošim se."

"Kako si dospeo ovamo? Da li ostali..."

Tobija izdade glas pred oćitim oćajanjem na licu koje je uvek vićao smireno i samouvereno. On odvrati pogled.

"Meni... nema pomoći. Ja... nisam pravi... Abraham."

"Šta? Gde su ostali?"

"Nisu... sa..."

Tobi podiže pogled. "Ovom ěoveku treba pomoć!" prodera se.

Priće im bolnićar, izvuče mali ěitač iz džepa i ne reče ništa. Okrenuo je Abrahamovu glavu i otvorio mali ěetvrtasti poklopac taćno nad kićmenim stubom. Pritisnuo je ěitač na otvoreni ulaz, ukucao pitanje i oćito primio odgovor preko ěula. "Napreduje. Ovakvo propadanje se ne može sprećiti ěak ni kad imaš opremu."

"Šta znaći 'napreduje' i zašto..."

"Ovo je kopija. Većina ih ima veliki procenat greške. Brzo se istroše."

Tobi žmirnu. "Ali, to je moj... moj..."

"Ne traći vreme na njega."

Tobi otvori usta, ali oćuta. Abraham je ležao kao marioneta sa presećenim koncima. Oći su mu lutale.

Tobi uhvati bolnićara za rukav kad se ovaj spremao da ode. "Kako iko može da napravi... to?"

"Ćuo sam da ima blizu jedno mesto. Nije u ovom Sokaku, ali je samo jedan Tranzit dotle."

Tobi je ubrzano disao i pokušavao da misli. "Zašto bi iko...?"

"To olakšava obavljanje posla, ako imaš tehno."

"Kakvog posla?"

"Pitaj njega."

Bolnićar se žurno udalji. Žena kraj Abrahama se još znojila i stenjala, ali niko nije obraćao pažnju na nju. Tobi liznu usne i obrati se ěoveku u krevetu. "Ovaj... tebe su... napravili?"

"Ja sam... kopija. Da traćim... tebe." Dedino lice mu je uzvraćalo pogled, ali usta su ostala mlitava i u oćima nije bilo oćtrine.

"Ko te je napravio?"

"Ob... novitelj."

Tobi se setio kako su on i njegova Porodica ušli u peve. Vrlo davno. Zapali su u pravnu zbrku i Kilin je hteo da sazna šta se desilo sa ženom o kojoj su proćitali natpis na zidu, na drevnom zidu jednog Svećnjaka. Bila je i jeste i ěinila je i ěini. Možda se nalazila na mestu zvanom Obnovitelj. Ako je to mesto imalo uzorak ili nešto slićno...

Tobi nije mogao da zamisli kako je to moguće. Kad su bili u otvorenom svemiru, na "Argu", Magnetni Um je pominjao Abrahama, ali gde je on bio?

Uskladišten negde?

"To mesto je iskopiralo mog dedu u... tebe?"

"Probudio sam se... sa nekim njegovim... seæanjima.... mojim seæanjima.
Da te tražim. Rekli su mi... tako."

Na Abrahamovom ramenu se otvori èir. Tobi je gledao kako iz njega curi nešto tamno i sluzavo i prži avetinjski belu kožu. Oseæao je smrad spaljenog mesa. Èovek nije reagovao.

"Zašto?"

"Ti treba da... upotpuniš trijadu."

"Ko te je napravio?"

Oèi se zamagliše. Bez odgovora. Tobi nije znao da li ovaj èovek, ta stvar, pokušava da ga laže ili je samo na kraju snaga. Zgrabio ga je i zaèu se zvuk kidanja kad mu je odvojio glavu od mreže cevèica za prihranjivanje. "Ko?"

"Ljudi."

"Koji ljudi?"

"Ljudi."

"Koja Porodica?"

"Ljudi."

Tobi ispusti beskorisno, prazno pakovanje. Èovekova glava se zaklati i nešto u oèima se ugasi. Za trenutak je osetio nalet bola, a onda reèe sebi da ovo nije njegov deda, niti je ikada bio.

Abraham je bio bez svesti. Tobi se zagleda u izmoždeno lice, i pred njegovim oèima ono se urušavalo kao kuæa zapaljena iznutra.

Ustuknuo je i naleteo na bolnièara. Sada je oko one žene radila èitava ekipa. Bolnièar nije imao posla, pa mu se Tobi obrati. "Kako je dospeo ovamo?"

"Došao je sam. Verovatno je trebalo odmah da vidim šta je. Imao sam posla preko glave ovde."

"Šta... mu.... je?"

"Slom sistema. Te kopije nikad nemaju valjan imunitet."

"Koliko æe živeti?"

"Nekoliko meseci pravog vremena, valjda. Ali možda i samo par nedelja."

Tobi se opet zagleda u strašnu parodiju svog dede. "Da li je znao da umire?"

"Valjda ne. Te stvari imaju minimum seæanja. Nema smisla detaljisati u takvim stvarima."

"Obnovitelj može da napravi kopiju koja nije èitava liènost?"

Bolnièar se namršti na njega. "Odakle si ti?"

"Sa Snegobara." Bolnièar nije bio patuljak kao Volmsli, ali ipak je bio prilièno nizak. "To je planeta", dodade Tobi.

"Razumem. Slušaj, nemoj da te ljudi èuju da pominješ taène kopije. To nije samo pogrešno, to je... ovaj..."

"Nemoralno?"

"E, da. Možda su na toj tvojoj bari ljudi to radili, ali ovde ne."

"Nismo uopšte."

"Nije ni moja Porodica. Ja sam Soks."

"Izvini ako sam..."

"Nema veze. Ovaj ovde", mahnulo je rukom ka Abrahamu, "ionako nije iz Obnovitelja."

"Pa ko onda...?"

"Meni lièi na maške. One u poslednje vreme postaju sve bolje u tome."

Tobi je gledao kako život istièe iz Abrahama i udisao je njegova blatna isparenja. Dok se sve to dešavalo, nije èuo ženu u susednom krevetu. Sada je poèela da vrišti. Bilo je gore od svega što je ikada èuo na bojnopolju. Ni malo nije lièilo na poroðaje koje je video. Stajao je tamo dok su bolnièar i još neki ljudi poslovali oko žene, ali nije mogao da prestane da misli na telo koje se hladilo u ovom krevetu. Kada je podigao pogled, žena je opet zaèutala, ali u sobi se nije èuo nikakav drugi zvuk.

Bolnièar podiže okrvavljeni patrljak. Bilo je jasno da je mrtav, a takoðe i da ni ne lièi na ljude. Po licima oko žene Tobi vide užas i shvati da su proklete, beskrajno uporne maške uèinile nešto i toj ženi.

Mogao je da pretpostavi šta, ali nije želeo da bude siguran. Brzo se pokupio odatle.

6. NEVEROVATNO U KONKRETNOM

Stalno je pokušavao da izađe iz Sokaka. Zvuci cepanja i šuplji odjeci širili su se iz praznine nad njim i znao je da maške nisu daleko. Ćula su mu bila nesigurna otkako ih je popravio u poljskoj bolnici. Odzvanjala su od udaljenih poziva upomoæ, ali on je nastavljao, znajuæi da ništa ne može da uèini.

Stigao je do reke i video da ona teèe kroz zatvoreni kanjon. Našao je neko drveæe kakvo nikad ranije nije video, iscepao ga i napravio splav od kore. Otisnuo se u njemu. Možda ga maške neæe tako lako otkriti dok je na vodi, a ionako uvek može da zaroni. Bila je to jedna nada, ali odlučio je da se drži nje.

Uèinilo mu se da vidi ljude u izmaglici pred sobom. Koža im je bila bela kao papir i naborana, mlitavo viseæi sa snažnih mišića. Lica su im bila pokrivena malim plikovima kroz koje su prorastale malje. Bilo mu je muka, ali ne zbog ljudi - kojih nije bilo tamo kad je ponovo pogledao.

Stomak mu se grèio. Presamitio se od muènine i ispraznio želudac. Kapi žuèi su lebdele oko njega, nalik na male mesece.

Po tome je znao da pada. Ili da tu nema gravitacije, što je zbog neèega bilo isto, kako reèe Kvat.

Sa svih strana dizale su se strme litice vremenjaka koji je zraèio divljom vrelinom. Voda je ključala i pretvarala se u paru.

Vratila mu se težina. Struja ga zapljusnu, ledena i brza. On besno dreknu, ne od straha nego ljudskim gestom protivljenja tuđinskoj okolini. Vratio mu se odjek. Par odjeka, jedan slab i drugi tutnjeæi, toliko snažan da se poslednji deo njegovog krika sudario sa prvim koji se vraæao.

Potom ponovo izgubi težinu.

Para svuda okolo. Tišina. Vikao je, a uopšte nije èuo sebe. Vlažni vazduh je sve upijao.

Shvatio je da postoji tanak lanac mišljenja, koji poèinje kad vidiš nešto upadljivo, što te navede da vidiš nešto što nije tako upadljivo, a na osnovu toga uvidiš ono što se uopšte ne vidi - ako radiš kako treba. Tako je osetio, a potom video gde je. Uokvireni sjaj napred pokazivao je da reka izlazi iz podzemlja, tajanstvena i èitava.

Nov Sokak pevea? Ćuo je glasove u zarobljenoj reci. Razlikovali su se od divlje muzike blistave reke pred njim. Kraj zakrivljene litice reka se pretvarala u prigušenu beskonaènost, povremeno se vraæajuæi unazad da samoj sebi ponovo kaže iste stvari, da bi bila sigurna kako je sama sebe dobro razumela.

Nije mogao da diše. Nije ni želeo. Reka pred njim je bila blistava i vedra i brbljiva, preterano prisna, prilazeæi obema obalama sa belom penom kako se nijedna ne bi oseæala zanemarenom.

Potom se voda pretvori u žele, a potom u teèno staklo, neverovatno sporo. Kucnuo je po njoj. Ćitava ploèa se odvali i razbi. Komadi mrtvih trenutaka su pri sudaru ključali i vikali. Raspadali se u siæušne kapljice. Padali su na tlo, zveèeæi. Dizali se u zamiruæem žuækastom plamenu.

Prekoraèio ih je i ušao u novi Sokak.

Kosa mu se nakostreši od vlažnog pucketanja. Muènina se svela na tupi bol u stomaku. Koža mu se ježila od oseæanja. Reka, neka vrsta zgusnutog vazduha, polako mu se povlaèila iz pluaa.

Dugo je spavao, a kada se probudio pokušao je da shvati kako je preživeo.

Događaji imaju silu motiva, koji se sudaraju sa drugim događajima, sve van ljudske moæi zamišljanja i poimanja. Da bi preživeo takvo vreme, kada uzroci kao da padaju na njega sa velike visine, nauèio je da ostane nepomièan. Da se drži mirno pod brzim tokom nezamislivog koji ga zapljuskuje. Išao je od trenutka do trenutka, vođen nemoguænošæu. Korak napred, potom drugi, oprezno i bez izazivanja.

Stvari su se dešavale i on je osećao da se dešavaju, ali osim te èvrste èinjenice nije imao nikakvu vezu sa njima, nikakav uvid u uzroke i znaèenje. Možda ga i nisu imali. Možda ovde takve misli nemaju smisla. To su ipak samo ljudski pojmovi. Možda na ovom mestu i ima ljudi, ali ono svakako nije za njih.

Peve se ne uklapa u njihov primatski naèin gledanja na svet - u to je bio siguran. Oni koji su prošli kroz ovakve zaslepljujuæe dogaðaje, mislio je, prevazišli su maštu, ali samo unutar iskustva. Neverovatno u konkretnom. Nisu mogli da skontaju šta im se dešava.

Možda je tome slièna još samo smrt, skroz smrt, poslednja stvar koju iskusiš, a nikad je ne razumeš.

TKANJE MISLI

Pokazalo se da je èovek najèudniji kada se izdvoji.

Držali su ga visoko. Grèio se. Dve inteligencije su ga posmatrale iz daljine, prvo èitajuæi njegove svetlucave elektriène signale.

Kolika uznemirenost. Ali gledaj, veze u glavi imaju samo nekoliko stotina voltažnih promena u sekundi.

Kako je to sporo! A ipak mogu da registruju dogaðaje u stvarnom vremenu. Neobièno su uspešni sa takvom manom. Pogledaj kako se energijski osvræe.

Možda mu je teško da se prilagodi na ovaj položaj? Držimo ga glavom nadole.

Maše glavom jer mu se sve oèi nalaze na istoj strani. Koliko ulaganja energije samo da bi gledao. Neobièan izbor graðe.

Vidi! Koristi prepoznavanje oblika da bi razgledalo okolinu. Pravi standardnu sliku. Kako je to èudno!

Mogu da izmerim protok podataka. Procesor mozga je èvrsto povezan sa oèima, pa nekoliko puta u sekundi uporeðuje ono što vidi sa standardnom slikom koje se seæa.

Ako se brzo pokrenem - ovako, vidiš? - ono odabira najblièiji sistem, procenjujuæi moguću opasnost. Po tome odluèuje koji sistem reagovanja da odabere.

Koliko je ogranièeno proteklim iskustvom! Stalno se trza, kao da može da pobegne.

Oèito je u prošlosti uspevalo da tako pobegne. Pogledaj samo koliko kostiju i mišića je posveæeno kretanju. Da li je naviklo da ga podižu i mlataraju njime?

Nije - i zato udvostruèava napore, jer je situacija neobièna. Registrujem visok nivo hemikalija u krvotoku. Vidiš, one utièu na efikasnost mozga.

Opet programiranje iz prošlosti. Kao da hoæe da pobegne.

Noge svakako pokušavaju.

Èekaj, okrenuæu ga kako treba.

Tako je! Pokušava da trèi.

Sporo uèi. Od nas ne može da pobegne.

Ali mora da je nekada uspevalo da pobegne. To mu je jedina strategija na raspolaganju.

Nikakvo èudo. Gledaj neuronska pražnjenja u gornjem mozgu. (Èudno, smestili su najvažnije mreže na vrh, tamo gde ih udar može najlakše oštetiti.)

Kako su ta kola spora! Mada su sklopovi vešti. Ono nauèi samo nekoliko data-kapi u sekundi. Samo 10 za jednu njegovu godinu!

I zato prosto ne može da naðe nikakvu novu strategiju prema nama. Nedostaje mu brzina obrade.

Sada maše rukama.

To izgleda nisu sluèajni pokreti. Verovatno nekakvi prosti simboli.

To pokazuje sposobnost predviðanja, adaptivno ponašanje.

Mada vrlo prosto.

Ipak, obeæava. Njegov mozak je saèinjen iskljuèivo od organskih elemenata. Takozvani "prirodni" razvoj.

Bolje bi bilo "primitivni". Pogledaj kako su apstraktnije funkcije, koje su se sigurno kasnije razvile, prosto položene u slojevima preko starijih delova mozga.

Ėitav sklop mozga je nazadan! Ovo stvorenje svakako ne moēe da bude svesno.

Definitivno ne moēe. Ono vrlo malo zna o tome Ńta se deŃava u njegovom sopstvenom mozgu.

Gledaj bleskanje. Ono oseæa samo ono Ńto se deŃava u najgornjem sloju mozga.

Sve ostalo mora da mu je potpuna tajna. Vidi, tamo dole se vari neka gruba hemijska hrana - ali ono uopŃte ne razmiŃlja o tome.

Kao da ni ne zna da se tamo meŃaju kiseline i pokreæu miŃiæi.

Prati ovaj niz Ńmirkavih svetlosti u glavi.

Okidanje neurona. To znaæi da uobliæava novu ideju.

Vidim. Tamo niēe, u podmozgu, sada dolazi do ograniæene svesti.

Sada ideja preskaæe u nadmozak. Ńiri se. Ėak je i lepo.

Tako dolazi do ideja. Neobiæno.

Kod nas je to viŃe nalik na kondenzovanje magle.

Kako je to nezgodno kad ne znaŃ Ńta se deŃava u tebi.

I govore na isti takav naæin. Nizovi zvukova koji se akustiæki emituju, a oni ne znaju Ńta æe reæi.

Oni govorom saznaju Ńta misle?

Obrati paēnju na ovu akustiænu emisiju! Niēe praskove - "reæi" - da kontaktira sa nama.

Ala je to duga reè.

Zapravo, to je vrisak.

A za to vreme ispod gornjeg mozga vide se nareējenja motornim miŃiæima da - pazi!

Evo! Uzeli smo mu oruēje. Prosto, hemijskog tipa. BaŃ je zabavno.

Zadrēi ga, da ga kasnije pregledamo. Stvorenje je postalo veoma uzbuēeno - pogledaj samo te tokove misli!

Gotovo sve je ispod nadmozga, tako da ono ne zna Ńta oseæa. Ali misli primoravaju organe da izbace hemikalije u krv. Kakav æudan naæin da razgovaraŃ sa sobom. NiŃta ne oseæa direktno. Niti iŃta kontroliŃe. JoŃ se koprcu u naŃem stisku. Kako su spori ti neuroni!

To siroto stvorenje je tokom æitave evolucije bilo obogaljeno tim bedno sporim sinapsama. Milion puta su sporije od naŃih!

Ali su lepe, na neki svoj naæin.

Ne pokuŃavaj da izmisliŃ lepotu u obiænoj nuēnosti.

Ovaj sistem je bio nuēan?

Ti spori neuroni oèito su naterali ova stvorenja da koriste paralelnu obradu podataka.

Grozno.

Pogledaj kako poigrava! Je li to "bes"?

Oèito. U njihovoj literaturi pominje se takva reakcija. Oni to æesto rade. VidiŃ, "bes" je Ńifrovan isto kao ona narandēasto-bela svetlost koja se sada Ńiri kroz srednji deo mozga.

Vidim sliænost. Potvrēujem - oni funkcioniŃu paralelno.

Pogledaj kako se trudi da stekne novu ideju! VidiŃ, oni odluæuju Ńta æe misliti tako Ńto dodaju hiljade novih pokretaæa moēdanih æelija. A te æelije su u isto vreme zauzete i drugim paralelnim problemima.

Vidi, dok ono veruje da sad razmiŃlja kako da pobegne od nas...

Da! Mali podum razmiŃlja o seksualnoj avanturi koju je imao nekada davno. I podum uēiva u svojim seæanjima.

Oni su stvarno zavisni od zadovoljŃstva.

Pitam se kako ikad iŃta mogu da obave.

Oni rade sve odjednom, u tome je njihova tajna. Ista moēdana æelija moēe da uæestvuje u stvaranju ideje, a za to vreme pomaēe i varenje hrane. Kako je to teŃko!

Za to vreme potrebne su i druge odluke. A moraju da æekaju na red!

I sve to u jednim te istim æelijama, meþusobno povezanim.

Neverovatno!

Èudi me da to stvorenje uopšte može da hoda i govori.

Istovremeno, da - ali ne baš dobro.

Kako je to trapavo! Èak i sentimentalista kao ti mora da prizna tu èinjenicu.

Istina je. Neþna neuronska kola na vrhu glave. Stopalo se istura, biæ poèinje da pada, potom se pridržava drugim stopalom. Šta bi bilo da zakasni?

Palo bi, glavom na pod!

Kakva glupa strategija kretanja.

I rizièna. Najrazumnije životinje koriste èetiri noge. Mi, naravno, imamo šest.

Pogledaj koliko se plaši pada. Veliki deo moždanog prostora posveæen je upravo tome.

Verujem da razumem njegov neobièan metod paralelnog rasporeda mišljenja.

Pogledaj, kad moždana æelija umre - eno, jedno svetlo je upravo zamrlo - njihovi unutrašnji proraèuni i dalje se šire.

Imaš pravo! Vidiš, onaj refleks besa bledi, postaje plav, stapa se sa kolima koja kontrolišu varenje. Æelija umire, ali tok podataka se nastavlja. Tako je stvorenje korisno obilno.

Ali takoðe ne zna ni da gubi moždane æelije.

Mislim da to za njega ni nema svrhe. Ovo siroto stvorenje ni onako ne može da zamenjuje svoje æelije. Loša konstrukcija.

To paralelno mišljenje mnogo toga maskira i... pazi!

U nekim stvarima su veoma brzi. Te oklopljene noge su snaþne.

Jesi li ošteæen?

Samo privremeno. Unutrašnji sistemi obnaviæ taj deo kuæišta.

Pravo fizièko ošteæenje! Baš èudno. Nikad ranije nisam video tako nešto.

Oni oèito ne mogu da nam direktno napadnu kola.

Sumnjam i da mogu da nas èitaju.

Pogledaj kako se po njemu šire mreþe osujeæenosti. Sve do same osnove mozga.

Dramatièno! Osujeæenost zahvata èitav mozak, tako da ne može da misli ni na šta drugo.

A drugi delovi mozga ne znaju otkuda potiæe odluka da budu osujeæeni.

Izgleda da najveæi deo mozga nema nikakvog izbora, mora da prati ostatak.

I tako živi sve vreme?

Oèito. Rastrzano oseæanjima.

Ma o èemu odluèivalo, veæina mozga nema pojma o tome! Mora da oseæanja odluèuju o njegovom delovanju bez ikakvog oèitog razloga. Oh, vidi...

Ah! I mene je povredilo.

Ponovo æu ga uhvatiti.

Hvala ti. Otkinulo mi je mikrotalasnu antenu.

Trebalo je da otkrijem njegove planove.

Kako si mogao? Ni ono samo ih nije znalo do pre jednog trenutka.

Poèinjem da shvatam sisteme podataka koje smo zarobili. Izraz "slobodna volja" mora da se odnosi upravo na ovaj naèin razmišljanja.

Hoæeš da kaþeš, kada ne mogu ni sami da pojme razloge sopstvenog delovanja?

Mora da je tako. Ovo stvorenje veruje da ima unutrašnju liènost koja upravlja njegovim delovanjem - vladara koga ne može direktno da vidi.

Ne, pre æe biti da misli da je ono taj vladar.

Naravno, u pravu si. Ali ipak ne može da vlada sobom. Vidi, ponovo se širi mreþa osujeæenosti.

A ono ne može da zaustavi to širenje. Niti hemikalije koje se šire telom zbog toga.

Mislim da ovako èudnu konstrukciju ne bi trebalo da smatramo za potpuno svesno biæe.

Hoæeš da kaþeš kako oni ni ne znaju zašto ih mi uništavamo?

Svakako imaju nekakvu teoriju. Možda nešto u smislu da evolucija tera sve životne oblike da se bore za opstanak.

Ima u tome neke istine. Nama mašinama potrebni su masa i energija. Ali izbegavamo bedne organske oblike kao što je ovo stvorenje.

Tako je. Oni su u najboljem sluèaju jedno društvo.

Tako su teèni, tako puni èežnji.

Duboko u unutrašnjosti ovog primerka, jedan potprogram stalno razmišlja o razmnožavanju.

Oni vole taj postupak. Uživaju u njemu.

Tako ih je programirala evolucija.

Ali takve strategije, predviđene za život na planeti, ne funkcionišu na duže staze. Oni æe isprazniti sve svoje zalihe.

To nadoknađuje priroda. Ovaj trapavi hodaè ima vrlo kratak životni vek.

Zato se, dakle, toliko otimaju!

Istina je, malo mogu da izgube. Ionako æe uskoro biti mrtvi.

Sada vidim zašto si hteo da ih prouèavamo. Kakva ih sudbina èeka!

Razumeš li njihovu dilemu?

Ako ne mogu sami sebe da èitaju...

Ne mogu ni da se kopiraju.

Ovo stvorenje je zauvek zarobljeno u jednom jedinom mozgu.

Nema kopiranja ako ova jedinica nastrada.

Prema tome, ovo... oh!

Baš je dosadno. Evo, stegnuæu ga jaèe.

Auuu.

Dosadno...

Imobiliši ga!

Da li te boli?

Za trenutak. Sada sam blokirao to podruèje. Kakvo zlobno stvorenjce.

Njihova groznièavost potièe od smrtnosti.

Zato što ne mogu da kopiraju liènost?

Tako je sa svim telima.

Smrt ih goni da naude drugima?

Ne, nije to. Oni rade ono što moraju da bi izbegli smrt.

Ne mogu da prave rezervne primerke. Pitam se kako izgleda živeti na taj naèin. Tako... umreti.

Pošto ne mogu da oèitavaju svoje unutrašnje stanje, moraju da èuvaju spoljašnju strukturu kako bi oèuvali i unutrašnju.

Sve to? Sve te prljave hemikalije držane na okupu ugljenikom i kalcijumom?

Barem glavu. Mada verovatno cene i ostatak.

Spasavaju sve odreda jer znaju da je samo ta celina "Džoslin"?

"Džoslin"?

To je ime ovog primerka. Pošto ne mogu da èitaju ni jedni druge, moraju imati nazive.

Jedna reè da se opiše liènost?

Neverovatno, jeste.

Pa kako onda razgovaraju?

Gledaj - stvorenje je izvuklo novo oružje.

Ah! Spalilo mi je receptore duž èitaovg boka. Drži ga!

Kako je brzo.

Èak i njegovi akustièni uzvici nanose povrede. Kako je samo glasno.

Au!

Evolucija je odgovorna za mnogo šta.

Drži ga. Imaš li nova ošteæenja?

Moraæu da idem na spoljašnji servis.

Vidim i odavde tvoja ošteæenja. Nezgodno.

Veoma. A za ova zaduženja nisu u pitanju delovi, nego trud.

Ono i dalje emituje akustièno. Bolno.

I bedno uzanog raspona.

Slušaj - pištanje i trzaji u paketiæima akustiènih talasa. Pozivi

upomoæ?

Pesma gena.

Pripisuješ rapsodiju ovim primitivnoim zvucima?

Slušaj! Serijski raspored - kako je to èudno!

Kako je grubo.

Znamo da razmišljanje mora da bude serijsko. Ali - veze? Serijske veze?

Oèito je kod njih i to naopako. Oni govore serijski, a misle paralelno.

Priroda je glup izumitelj.

Slušaj: njihove šifre su tako linearne. Kratke, male reèenice.

Bezazleno.

Lišeno prefinjenosti. Gde je unakrsni govor, potreban svakoj inteligenciji?

Mora da zbog ovoga poimaju svoj svet potpuno drugaèije nego mi.

Uèitao sam njegov sistem percepcije, prilièno je zanimljiv. Emitujem grupu podataka.

Primljeno, sreðeno. Vidim da oni barem vizuelne slike primaju paralelno.

Ali kako je to neobièan, ošamuæujuæi pogled.

Taèno. Oni vide u vrlo uzanom elektromagnetnom podruèju.

Jedna jedina zgnjeèena oktava u optièkom rasponu.

Oni su sluèajno stvoreni za specifiènu okolinu i ne mogu da pobegnu od tog programiranja.

Možda malo èaèkanja? Pogledaj kako ispituje ogradu u koju smo ga smestili. Nestrpljivo je da što pre izaðe. Neuroni mu plamte od planova, ideja, nejasnih bleskova koji dolaze i odlaze kao vreme.

I jednako su predvidljivi. Ne, bojim se da se ne mogu prepraviti. Suviše su trapavi.

Imaš predrasude protiv njih jer nose sa sobom svoja kompletna uputstva.

Pa, moraš priznati da je to sumnjivo opasna strategija. Opet besmislena suvišnost, kao kod njihovog sistema razmišljanja.

Oni u svakoj æeliji sadrže komplet individualnih planova graðe. Zato iz jednog siæušnog deliæa...

Da, da, možeš da ih izgradiš iz poèetka. Ali i ta kopija može da bude ošteæena uticajima okoline. Onda bi kopirao grešku.

To je oèito mana. Drago mi je što je moja kopija bezbedno uskladištena, a ne landara ovde u opštoj, zastrašujuæoj prirodnosti.

Evo, uzmi ponovo ovo stvorenje.

Ah! Kako se otima.

Smrtnost daje energiju, valjda. Evo - presek.

Cevi, motori, pumpe - sve zbijeno zajedno.

Natrpano jedno na drugo.

I sve u razlièitim oblicima i velièinama. Nema zajednièkih specifikacija. Sigurno ih je jako teško popravljati.

Ne verujem da oni to èesto rade. Verovatno je evoluciji bilo lakše da pravi nove primerke umesto ošteæenih.

Ah, njihova opsednutost razmnožavanjem. Koriste planove koje nosaju sa sobom u svakoj æeliji.

Stvaraju novu kopiju, možda kad god oseæaju da su u opasnosti?

Prave jednu malu, a ona se poveæava iznutra ka napolju.

Kao biljke.

Da, samo nešto pametniji.

"Rast". Mora da je to oseæanje kao kad se raspadaš.

Misliš? To je... užasno.

Pitam se da li bismo mi to mogli da iskusimo. To bi bio novi podsticaj.

Podsticaj bi bio i kad bi razumeli ovu èudnu, ošamuæenu svest koju oni koriste. Može li da bude bolje ako se deo liènosti krije od nekog drugog dela?

To bi svakako uèinilo razmišljanje uzbudljivim. Nikad ne bi znao šta æeš sledeæe otkriti, èak i o sebi.

Misliš da su zato ovoliko uspeli, uprkos tim strašnim ogranièenjima?

Smatraš da je naša otvorenost misli ispitivanju loša?

Možda i jeste. Ova stvorenja izgledaju inventivna i kreativna...

To bi znaèilo da naš metod liènosti...

Izbegava precizno granulirano tkanje novog shvatanja, ispod stalnog, permanentnog nadgledanja? ... Možda zato retko imamo nove misli.

Meni se moje tkanje misli èini sasvim dovoljno složenim.

I meni moje. Ali kod ovog nespretnog hodaèa...

To je glupost. Znaèilo bi da su ova stvorenja sposobnija za precizne strategije nego mi.

Pogledaj. Daje nam znak da se približimo.

Oprezno. Delimièno smo ga rastavili. Promitivni oblici ne vole takve aktivnosti.

Mislili da bi nam koristio kontakt sa tako oèaravajuæe primitivnim i zamagljenim umom. Mogli bismo da kopiramo njegov sistem i da ga pošaljemo mnogima, koji bi...

Au!

Ah!

Bol, bol.

Moram da iskljuèim periferiju...

Tako mnogo...

Ošteæenja, svuda ošteæenja.

To je bilo...

Zamka. Sve vreme.

Jesi li pokretan?

Na žalost, nisam.

Izgubio sam mnogo završetaka.

I ja.

Šta je moglo da navede ovako siæušno biæe da uništi samo sebe, samo da bi nama nanelo štetu?

Nešto što si rekao... ranije.

Ne razumem.

Kratak životni vek. Zato se... toliko bore.

I unište sebe da bi nama naudili? Mada æemo mi nastaviti život u svojim saèuvanim kopijama?

Ima nešto u toj vrsti...

Oni veruju u nešto mimo liènosti?

A mi, koji imamo saèuvane kopije, ne verujemo.

Ako uskoro ne stigne pomoæ...

Aktiviræe se naše kopije.

Valjda je to nekakva uteha.

Malo stvorenje nije imalo ni to.

Možda je imalo nešto drugo, više?

Šta bi to moglo da bude? Šta bi to moglo da bude?

Kraj njih je ležao nežni kavez od kalcijumskih šipki, koji je nekada bio grudni koš. Ostali su pruženi u masi neèistoe i mesa.

Raspadnuto stvorenje kao da je i dalje olièavalo tajnu koju su tuđinci na samrti pokušavali da otkriju.

Strukture su raznesene. Struje su istekle.

Na goloj ravnicu ostao je samo usamljen, žalostiv glas.

Šta bi to moglo da bude? Šta bi to moglo da bude?

Èetvrti deo

OSEANJE SEBE

Priroda ne greši, jer ne daje izjave.

Bertran Rasel

1. RASTOPLJENE KAPIJE

Spustio se niz blatnjavu padinu, nadajuæi se da se neæe videti na

termalnoj površini. Vazduh je bio gust i vlažan, pa je to bilo od neke pomoći. Možda.

Kilin ponovo pomisli na činjenicu da je već deo života proveo bežeći iz uništenih gradova.

Povlačenje iz spaljenih i zdrobljenih ruševina Citadele - dobre, toga se dobro sećao. Taj dan kao da se nalazio daleko u hodniku uništenja i razaranja koji se protezao duže od ljudskog života. Setio se imena omiljenih mesta gde se igrao kao dečak i učio kao muškarac: Široko šetalište, Zelena pijaca, Trg tri gospe. Sve što je od njih ostalo sada su bili izlomljeni obrisi srušenih zidova i ledeni vetar koji oko njih zavija.

Ni ovog puta nije bilo drugačije. Maške su rastrgnule grad na kapiji, onako kako krojačica para rukav sa haljine - stručno, brzo i sigurno.

- Cermo! - odaslao je tihim komom.

Nije bilo odgovora. Verovatno je i pametnije ne odgovarati.

Maške koje su se srušile kroz kapiju nisu lišile ni na šta Kilinu poznato, i mogle su da rade mnoštvo smrtonosnih stvari. Nije imao pojma kako su uspele da isključe sve unutrašnje sisteme Bišopovih. Potom se kontrola prekinula, i neko izgubljen i zbunjen počeo je da panično brblja na svim kanalima. Blesak se brzo kondenzovao iz vazduha i taj Bišop je bio mrtav.

Kilin je našao zaklon pod nekim bujnim papratima. Ovde drveće uopšte nije lišilo na ono sa Snegobara. Povijalo je široke grane prema blistavom vremenjaku. Kad bi u nekom području svetlost jenjala, drveće bi se okrenulo ka drugom svetlom parčetu. Kretalo se nalik na ogromna, mudra stvorenja sa mnogo ruku, dlanova okrenutih da hvataju sjaj.

Puzao je pod drvećem, pa preko niskog prevoja. Odatle je mogao da se osvrne na prostrano mesto gde su Bišopovi ušli u peve.

Provirio je preko kamene ivice. Tokom dugih godina u bekstvu naučio je da se nikada ne izlaže otkrivanju, pogotovo ako može da sačeka i pusti neprijatelja da ode dalje. Ali morao je da pronađe Bišopove. Niko drugi ne može da ponovo okupi Porodicu. Džoslin i Cermo su dobri zamencici, ali oni će se posvetiti traganju za njim.

Promolio je glavu preko ivice, dvaput brzo kucnuo jezikom po desnom sekutiću i ponovo se spustio. To mu je zamrzlo sliku na mrežnjači, pa je imao vremena da je prouči.

Ulazni kompleks bio je već od bilo koje građevine koju je ikada video, sa izuzetkom ruševina Svećnjaka. Funkcionisao je prefinjeno, zapanjujući Bišopove, ali se raspao u šljaku kada su maške banule u njega. Sada su se preostali šestougaoni delovi postepeno topili. Ogromni zidovi su ključali, izduvavali se i ispuštali smeđu paru.

Gledao je nepokretnu sliku, ali na njoj nije bilo oznaka Bišopovih. Tada je začuo zvuk.

Otkotrljao se ulevo i poslao ispitivački zrak prema zvuku.

"Ah!" Piskav krik.

Okrenuo je kratku antenu ka glasu i ugledao Androsa. "Prokletstvo! To boli!"

"Budi srećan što si živ. Mogao sam i da pucam."

"Je li to bilo ispitivanje? Moglo mi je isključiti unutrašnje sisteme."

"Suviše si nežan", reče Kilin, razgledajući teren oko "Arga". Maške su odavno imale naviku da presreću nailazeće ljude.

"Manje elektrike da je maške nanjuše."

Kilin pogleda naboranog čovečuljka. Andros je bio gotovo go i bez vidljivih pojačanja. "Izgleda da nemaš ni oružje."

"Ja sam pravnik, a ne kostolomac."

"Pokušaj da se ovde poslužiš zakonima. Ili da ubereš porez."

"Ni vaša pucnjava se nije mnogo primećivala tamo dole."

Odmah su se vratili staroj svađi, primeti odsutno Kilin. Zato što nisu mogli otvoreno da govore o onome što se desilo. "Jesi li video nekoga od mojih?"

"Kao da jesam."

"Povređene?"

"U bekstvu. Vi planetaši ste mnogo velike mete."

"Nisam primetio da su tvoji bili mnogo hrabriji."

Andros klimnu. "Ne znam gde da tražim svoju ženu. Sin mi je otišao za Termograd pre dva dana, pa je valjda bezbedan."

"Je li i to neka kapija? Kao vaš grad?"

Andros žmirnu. "Oh, razumem."

Kilin ponovo proviri preko ivice i ponovo sede da razmotri rezultat. Grad se pretvorio u šljaku. Andros je bio grozan gnjavator, ali nije bilo svrhe ponavljati oèito. Maške su verovatno napale sve gradove-kapije koje su našle. One su sistematiène. Kada su odluèile da unište Citadelu Bišop, napale su i druge Porodice. I sa Termogradom æe biti isto.

"Hajdemo. Treba da pronaðem moju Porodicu."

Andros je pokušao da ustane i pogleda preko ivice, a Kilin mu stavi ruku na rame. "Nema svrhe."

"Samo da poslednji put pogledam."

"Ja imam štit, a ti nemaš."

"Vaš tehno je smešan u poređenju sa njihovim."

"Jeste. Ali samo deca rizikuju bez potrebe. Ako te neka maška vidi..."

Andros skliznu ispod njegove ruke i poèe da se penje. Bio je brz, i Kilin odluèi da je bolje da ga pusti nego da ga vuèe nazad. Kada se vratio dole, Kilin je po njegovom licu video da æe biti dobro. Andros je pripadao drugom tipu ljudi, ali znao je da za nekim stvarima prosto moraš da zatvoriš vrata i odeš.

"Hajdemo", reèe Andros.

"Kretanje privlaèi pažnju."

"Ovoj vrsti je verovatno svejedno."

"Koliko znaš o njima?"

"Imamo neke obaveštajne procene. Podaci spolja, drugom vremenskom linijom. Mi smo na višem stepenu pevea, pa smo bliži njihovom razvoju tehnâ."

Kilin je znao da je "Argo" nekako ušao u peve krivudavim kursom kroz Daleko Crno - pod èim su ovdašnji žitelji podrazumevali područje što se okreæe oko nabrekle sredine samog Jedaèa. U gradovima-kapijama vreme je teklo sporije nego napolju, u obiènom, "pljosnatom" prostoru-vremenu. Mesta unutar pevea, dublje od kapija, imala su još sporije vreme - samo "dublje" nije prava reè, iz nekog geometrijskog razloga koji mu nije bio sasvim jasan. Taènije bi bilo reæi "susedno".

Kilin stade da proverava opremu. "Možeš li da ih nanjušiš?"

"Ponekad. Veæina maški otišla je dalje u peve pošto su nas zaprašile."

"Video sam da su pogodile neke ljude." Pretvorili su se u sumporastu teènost, a on je gledao i nije ništa preduzeo. "Samo kap ili dve."

Kilin je završio inventar i poèeo je da se pita šta da radi sa tim èovekom. Istog èasa kad mu je Andros rekao da su otkrili zraèenja maški u Dalekom Crnom, iza kapije, Kilin je smesta naredio da svi Bišopovi uskoèe u kompletnu terensku opremu. Zbog delovanja vremenskog razvlaèenja, to je bilo jedino moguæe upozorenje, mada su, prema fizièkim proraèunima, maške morale prvo da proðu spiralnom putanjom Jedaèeve ergosfere. To sporo spuštanje svelo se na jedva jedan sat lokalnog vremena pevea.

Kilin je bio Kapetan Bišopovih, ali prema drevnom obièaju i on je teglio opremu kao i svi ostali. Na krstima je u rancu imao topo sistem koji je nosio i na Snegobaru. Porodièno predanje je smatralo da topo èovek prvi pada. Prigušeni glasovi maški lovaca - Džilita, Sokola, Zveèarki, Hodaèa, Zmija - odbijali su se od topo opreme. Potom bi samo pratile odjek do njega i raznele ga elektromagnetnim noževima.

"Ove maške su drugaèije", zamišljeno reèe Kilin.

Andros klimnu. "Nova vrsta."

Kilin podesi energetske nazuvke. Kao i gotovo sva oprema Bišopovih, bili su naèinjeni od najpogodnije vrste maškometala. Zanatlje Bišopovih odavno su izgubili samostalnost od tehnâ maški. U gradu-kapiji pomišljao je da poboljša svoju opremu, ali sada mu je bilo drago što nije uzeo nekakvu dvoslojnu kacigu ili odbojnik za kukove.

"Mogao si da uzmeš bolje stvari", reče Andros, gledajući ga.

"Pretovari se, pa ćeš samo sve to pobacati po terenu. Brzina je najbolja odbrana."

"Mi nemamo nikakvu brzinu dok ovako sedimo."

"Imaš mnogo svojih mišljenja za jednog kancelarijskog pacova."

"Gledao sam vas iz Komadanja kako dolazite i odlazite."

"Bišopovi su drugačiji."

Andros se smesta uozbilji, i lice mu postade prazno i upalo. "To smo naučili kod Umnožavača. To vaše Nasleđe - ko bi samo pomislio?"

"Ne mogu reći da sam sve razumeo", oprezno reče Kilin. Zapravo, hteo je da vidi hoće li se Andros nećim odati. Ćovećuljak mu je jedva dosezao do pojasa. Možda će i veličina ostaviti utisak na njega.

Andros se umorno nasmeši. "Hajde, ne krijem ja ništa."

"Moramo da pronađemo Tobija i Abrahama, toliko sam shvatio."

"Pravilo Trojno, jesu li tako rekli? Zamisli, ugraditi poruku tako duboko da ne može da se izvuče iz samo jednog primerka šifre. Mislio sam da genotipovi..."

Ovde se Kilin potpuno izgubi u stručenom žargonu. Biloške informacije su ga zasipale toliko brzo i olako da mu se zavrtele u glavi. Bilo je dovoljno što zna da ljudi nose svoje genetske informacije u dvostrukim spiralama, bez dopunjavanja te ěinjenice gomilama besmislenih reći.

Slike, eto kako je Kilin razmišljao. Reći su samo naćin da se ljudi namagarće, i ěesto uspevaju u tome.

2. MAGLA MUVA

Odlučili su da krenu. Koristili su za zaklon visoko, lućeno drveće koje se izvijalo ka dalekim zidovima pevea u visini. Drveće je bilo retko i visoko i Kilin je sumnjao da predstavlja ozbiljan zaklon. Išli su polako, svetlo je bilo slabo i potrajalo je dok su stigli do male piramide.

Kilin je pogleda i oseti i strepnju i žalosni ponos. "Ovo je... ěudesno."

Andros obiće oko grubo uoblićene ěetvorostrane gomile kamenja, dvostruko više od Kilina. "Prilićno primitivno."

"Naše je."

"Šta, Porodice sa Snegobara? Odvojili su vreme da grade ovo?"

"To je za naše skroz mrtve."

"A? Ovde su sahranjeni?"

"To je naš stari obićaj. Maške se ne bakću rušenjem ovakvih gomila."

"Imali ste neki dogovor sa njima?"

Kilin obiće oko grubih stranica. Video je gde je kamenje žurno utiskivano kao klin. "Bilo je tako, nekad davno. Imali smo sa maškama neku vrstu sporazuma. Mi nismo krali previše, a one su nas ostavljale na miru. Bile su zauzete drugim stvarima, nećim u vezi sa pulsarima."

"Ali nije potrajalo."

"Nebre. Moj otac, Abraham, rekao je da primirja sa maškama nikad nisu trajna."

Andros iskrivi lice u oćitoj neverici. "Lako je bilo vama planetašima. Mi nikada nismo imali odmora od maški. Stalno su pokušavale da se probiju, da nađu Biblioteku ili neku drugu prokletu stvar."

Malo dalje od piramide bila je nagomilana odeća i lićna oprema. Opet tradicija sa Snegobara. To je govorilo maškama u prolazu da ne moraju rušiti piramidu tragajući za sirovinama: evo, sve je tu, a sad idite. Kilin je oklevajući poćeo da ih prevrće, užasavajući se onoga što će naći.

U umu mu se pojavi bleđa, treperava slika. Od njegovog Aspekta Artura...

Mnogo veća piramida, izdiguta na tamnom pesku, koja vrhom para bledoplavo nebo. Ljudi koji su je gledali izgledali su kao mravi. Bili su manji od isklesanih kamenih blokova koji su stvarali ogromne stepenice, a ove su vodile pravo u nebo, tako plavo da je izgledalo ěvrsto.

Slika je treperila pred njim, isplivavši bez poziva iz Arturovog dubokog skladišta istorije. Stara Zemlja, zaću se šapat. Slika izblede. Nateralala ga je

da zastane pred ovim veličanstvenim, nemim i većnim otporom smrtnosti koja je pogađala čak i najbolje, od nezapaćenih vremena.

U gomili koju je preturao napipao je nešto i izvukao da pogleda. "Džoslin!" kriknu.

Andros mu priđe. "Neko kog si poznavao?"

"Bila mi je... zamenik."

"Sećam je se. Prokletstvo."

Kilin opet oseti ono što mu je tako često ispunjavalo život - da pred licem očitih činjenica nema šta da kaže. Svet je bio takav, i reći ne mogu da ga promene.

Džoslinina nožna grivna, tamnoplava, visila je sa njenog energetskog nazuvka. Na nazuvku se nalazila mala trouglasta rupa, a unutrašnjost je bila okrvavljena. Kilin je uzeo grivnu i setio se kako je nekada davno vodio ljubav sa njom, sasvim jednostavno, u otvorenom polju, dok su bili u bekstvu. Pošao je dalje noseći grivnu, i neko vreme nije odgovarao na Androsova pitanja.

Procenio je u kom su pravcu mogli poći Bišopovi, i pošao je i sam tamo. Androsu je bilo teško da održi korak, i Kilin je počeo da se nervira zbog kašnjenja. U jednom trenutku mu se učinilo da čuje tragove priče Bišopovih, ali to je brzo nestalo. Andros je iskoristio priliku da zatraži prolazak kroz parče nesigurnog vremenjaka. Kilin je pristao uglavnom zato što je zapadao u sve dublje osećanje uzaludnosti. Izgubio je svoju Porodicu i nije znao kuda da se okrene.

Bilo je mnogo leševa po poljima i među neobičnim drvećem. Tamo u gradu-kapiji, kraj Obnovitelja, saznao je da maške proizvode bolesti usmerene na ljude. I sad su bile tu.

Plikovi, zategnuti, blistavi i modri. Zarivali su se u meso i stvarali rane iz kojih je curkalo nešto žuto i smrdljivo. Tela okružena maglom od muva.

Ko li je njih doneo sa Stare Zemlje? upitao se. Nije video zašto bi ljudi poneli na ovo sasvim novo mesto neke dosadne insekte. Život zahteva ravnotežu, znao je to i verovao je u to, ali ponekad je teško prihvatiti sve posledice.

Tek kasnije se setio da su maškama Bišopovi bili dosadni insekti.

Jedna žena ležala je prekrivena sivim, pepeljastim osipom. Iz kože joj se cedila uljasta tečnost. Pred Kilinovim očima stvarale su se barice. Kad bi se pokrenuo, presijavale su se kao da ga prate pogledom. Glava joj je bila isečena na režnjeve, kao da ju je neko listao pa otišao zaboravivši da zatvori knjigu. Režnjevi mozga su se sušili i uvijali, podsetivši ga na vremenjak, nalik na latice sivog planinskog cveta.

"Naterać nas da sednemo i naričemo", reče Andros.

Brzo su se udaljili, plašeći se zaraze.

Naišli su na maglu i Kilin uđe u nju, još misleći na tela. Barem nisu bili Bišopovi.

U magli su prošli kroz ivicu ošamućujućih sila. Bio je to Tranzit, reče Andros. Neka vrsta klizanja nizbrdo po peveu. Oko gradova-kapija postoje nesigurne oblasti gde se formira i stapa "neodrediva geometrija".

"Zamisli to kao vrata koja se otvaraju i zatvaraju", reče Andros.

"Gde se ovo završava?"

"Ne završava se."

Kilin je umeo da prepozna snishodljivost, ali bio je suviše zauzet mučeninom da bi se bunio. Istezanje i sabijanje pevea značilo je promene gravitacije, divlja ubrzanja, plimne sile koje su mu trzale ruke i noge u suprotnim pravcima i istezale mu ramena sve dok nije pomislio da će se raspasti.

Andros je to neobično mirno trpeo. Čovečuljak je govorio o zakrivljenosti pevea i kako bubašvaba može da mili po sveže uzbranoj jabuci i da ni ne zna da putuje zakrivljenom površinom sve dok ne prođe par puta kraj peteljke pa joj svane. Njen svet je zakrivljen i konačan ali nema nikakvu granicu, nikakav zid. Svuda jabuka, bez kraja. Pametna bubašvaba bi posle nekog vremena prestala sa pokušajima da pobegne sa jabuke.

Kilin se tog časa prilično bubašvabno osećao, presamičen od mučnine dok

su padali kroz sedefastu maglu. Nije ni primetio kad su ušli u nju, a èula ga nisu upozorila. Aspekti su ga zasipali beskorisnim savetima. Uæutkao ih je da bi se posvetio svom jadu.

U talasavoj magli zasipali su ih šuplji zvuci. Okusio je avetinjsku vlagu. Andros je prièao kako je peve tako osmišljen da èak i taèke prevoja, gde se zakrivljenost menja, ne budu prejake. To je valjda znaèilo da mu pritisak neæe zaista išèupati ruku iz zgloba, mada bi možda bio blizu toga. U ovom èasu mu je bilo drago što ima nekakvu utehu.

Nisu mnogo padali, a onda su ispali. U moèvaru. Kilin je pljusnuo i zamlatarao rukama da ne padne licem u smrdljivo blato. Uspeo je da odgaca do busena modrozelenene trave.

"Prokletstvo!" promuklo je doviknuo Androsu, koji se èupao iz blata.

"Kako smo..."

Modrozelenena trava mu se veæ obmotala oko jedne noge i sad je hvatala drugu. Kilin se otrže sa busena i zađe na komad suvog tla, gde se Andros veæ odmarao. "Ja, ja... kako smo dospeli ovamo?"

"To je stohastièno", reèe Andros. "Niko nije kriv."

"Šta astièno?"

"Haotièno, da uprositm."

Javio se Kilinov Aspekt Artur.

Promenljive koordinate pevea potpuno su podložne klasiènim Ajnštajnovim jednaèinama polja, naravno, u snažnim granicama polja. Ali èak i potpuno odreèeni odnosi mogu da donesu nepredvidive ishode, ako dovoljno dugo traju.

Kilin gurnu Aspekta nazad na mesto. Ovaj peve nije spadao u Arturova iskustva, ali Aspekti uvek èeznu da izaðu iz svojih skladišnih petlji, pa koriste svaku priliku da progovore. Ponekad je to kao da vodiš razred bistre, ali suviše živahne dece, koja uvek dižu ruku sa nekim izmišljenim odgovorom. "Znaèi, ne znaš gde smo?"

"Na bezbednom, rekao bih. Zato sam hteo da proðemo kroz onaj vremenjak."

"Znao si da æe uspeti?"

Andros dotaèe vrh nosa. "Mirisalo je kako treba."

"Imaš tehno koji ti kaŹe kad æe se vremenjak otvoriti?"

"Ne, to je intuicija. Neka malo radi i podsvest."

"Hm. I maške bi mogle da proðu tuda."

"Pre bih rekao..."

Andros poskoèi kao da je nešto èuo - i pade nièice u blato. Podigao je glavu samo koliko da šapne: "Tu su - signali maški."

Kilin nije ništa èuo. Vrlo oprezno se okrenuo. Drveæe nalik na paperjaste lopte njihalo se nad njim i tiho šaputalo.

Kilin je bio nervozan. Posle svega što je nauèio kod Obnovitelja, posle èitavog nedostojanstvenog, krvlju natopljenog tkanja ljudske istorije koju je sada nosio kao neželjeni teret, šljapkanje po blatu bilo je upravo ono što mu je trebalo. Time se èoveèanstvo bavilo od pamtiveka.

Uhvatio je šapat šifrovanih, oštrih preliva. Iz iskustva je znao da to èuješ ako si u dometu sekundarne emisije. Boèno skretanje talasa stvara interferenciju i daje male, brzo pokretne vrhove. Abraham mu je to jednom objasnio. To je bila stvar fizike, nije mogao da je izbriše niko ko koristi talase. Èestice su èvrste i talasi se šire, a njihovo širenje ostavlja tragove.

Škriiip...

Blizu. Provirio je iza hrpe kamenja. Pred njim je bila pusta ravnica.

To nije ništa znaèilo. Bogomoljku uopšte nije mogao da vidi, ni èulima, a ovde je svakako bilo i viših oblika.

"Šta misliš, šta je to?" pitao je Andros iza njega.

"Tiho."

Maške retko koriste grube akustiène senzore, ali nikad se ne zna.

Poèeli su da zaobilaze ravnice, ali nisu ništa videli. Jedan jarak se spuštao u moèvaru i Kilin pođe njime. Izašli su u prostranu udolinu. Obojica stadoše. Kilin je ubrzano disao dok je gledao hrpu nagomilanu pred njim.

"BoŹe... šta su to..." Andros poèe da uzmièe.

"Nešto ih je sredilo."

Ovog puta mrtvaci nisu bili ljudi, ali ipak su jezivo delovali. Gomile ogoljenih, masnih leševa maški bile su ogromne. Bile su tu sve vrste koje je Kilin ikada video, od èelika i ugljovlakana, kuglaste i duguljaste, velike i male. Neke su se meòusobno sudarile i pri tom prosule elegantno montiranu utrobu. Njihove arogantne kosine i armirana èvrstina ulivale su Kilinu strah èešæe nego što bi mogao da izbroji. Sada su izgledale prazne. Nepomiène gomile delova. Teren za maške lešinare, gomila zarðalih, bespomoænih mrtvaca.

"Ko li je to izveo?"

Kilin odmahu glavom. Kapetan Fani, koja ga je mnogo èemu nauèila, uvek je govorila: Saznaj šta maške misle pre nego što to saznaju one. Ova slupana gomila leševa maški bila je ovde kao nekakva lekcija, ali kakva? "Prokleta grozno, samo to znam."

"Nikad nisam èuo..." Andros proguta knedlu. Sustigao ga je umor.

Ovde je jaruga bila duboka. Strmih zidova, kao klanac.

Kilin poèe da se vere napolje, a Andros za njim, i tada je ponovo uhvatio boèni efekat.

Brzo se kucnuo po levim kutnjacima da bi prebacio vid na crveno. Plavo nestade i on u dalekom infracrvenom ugleda sjaj, neravno tlo puno teène vatre. Krov pevea postade prazno beo, a preko isturenih komada vremenjaka prelivali su se purpurni talasi temperature.

Nepomièno je stajao kako bi se ukljuèila periferija. Tragaj, tragaj.

Prešao je na brzo titranje. Nešto se njihalo u ledeno sivim slojevima sleva. Nešto landaravo i prošarano crvima. Šare su poigravale u retkom vazduhu. Treperava slika stopila se sa kamenom, nestala i ponovo se pojavila kod crnog bilja, nešto dalje. Nekoliko sekundi ju je video, a potom nije. To nešto je delovalo na njegove sisteme lažnom slikom koju je projektovalo da bi se stopilo sa okolinom dok se kreæe. Cevaste noge i duga, pljosnata glava, naèièkana pokretnim antenama.

"Šta vidiš?" upita Andros.

Kilin otvori usta da mu kaæe da umukne.

Nešto mu se zari u oko i zaroni u njega.

3. ZARAZA ZADOVOLJSTVA

Bogomoljka je ovog puta bila veæa.

Kilin je veæ bio ovde. Na ostrvu pokretnog peska koji, nemoguæe, pluta na plavom moru.

Nikada nije video vodenu površinu veæu od smrdljive bare na samrti. More je poznavao samo iz boravka u samoj Bogomoljci. Bila ga je uhvatila pre više godina, na Snegobaru, i ubacila njegov um u svoj, gotovo usput.

I gomila ljudskih lobanja je bila tu, i on je ovog puta prešao preko nje. Drobile su mu se pod ðonovima.

Kad je to uèinio, tlo se za trenutak prope. Potom ponovo postade èvrsto.

I Andros se našao tu, i nekako su obojica hodali preko beskrajnog pešeanog ostrva, pokušavajuæi da stignu do mora. Ali Kilin je još oseæao kako pokušava da se popne strmom stranicom jaruge od ilovaèe, i oseæao je Androsa kako dašæe iza njega. Ruke i noge su mu neprekidno radile. Deo njega još je bio u jaruzi, a deo je bio ovde, obuzet tugom i olovnom uverenošæu da æe ovog puta umreti u stisku Bogomoljke.

Nadam se da je moja lekcija jasna.

Suvo zveketanje Bogomoljke prolamalo se odzvanjajuæi u njegovom umu, drugaèije od svakog akustiènog zvuka.

"Nismo mi toliko spori kao što misliš, da znaš."

Oduvek mi se dopadao tvoj humor, nije te napuštao ni u najteæim okolnostima.

Nije mogao da je vidi; ljudi su to vrlo retko mogli. Mogla se nalaziti na dohvat ruke, ili rasuta u mreæi velièine planete. Ili oboje.

Zadovoljstvo mi je da te ponovo ugostim.

"Šta je ovo..." poèe Andros, ali Kilin mu mahnu da æuti.

Još su se držali prstima ruku i nogu i polako napredovali uz tvrdu

ilovaèu. Negde.

"Šta hoæeš?"

Sigurno veruješ da sam došla da te jednostavno ubijem.

"Mislim da ti ništa ne èiniš jednostavno."

Opet uživam u dobroj retorici. Ali ja jesam jednostavna.

"E, meni se èini da nisi."

Ja poznajem sve svoje misli. Èitavu sebe. Zar postoji išta jednostavnije?

"Na primer, da nas ostaviš na miru. Za poèetak."

Ne mogu. Vi ste mi osnovni radni materijal, kao umetniku. Sada se, avaj, grubi opstanak nameæe èak i ovom zaklonjenom delu. Došla sam kod tebe da tražim pomoæ.

Kilin se nasmeja. I pope u pukotinu odakle je mogao da se sagne i pruži Androsu ruku.

Sa punim pravom koristiš svoj ritual stimulisanja besmrtnosti.

Kilin se ponovo nasmeja. Šta god, samo da ona bude zabavljena neèim.

To je èudesna prilagoðenost vašoj sudbini. Kao istraživaè, veoma sam ponosna. Moji pretpostavljeni su me ozbiljno pohvalili.

"Zašto si 'istražila' naš smeh?"

Ne. Nego što sam otkrila šta to znaèi. U trenutku tog kratkog, isprekidanog zvuka vi živite kao i mi. Van stiska vremena. Van smrtnosti.

"Šta ona hoæe?" Jasni užas u Androsovom glasu naterao je Kilina da spusti pogled dok se ovaj penjao na pukotinu. Andros se znojio, i oèi su mu bile gotovo prevrnutе, jasno pokazujuæi beonjaèe. Ali i dalje je mogao da se penje. Pod kožom su mu se jasno ocrtavali drhtavi mišići.

Volela bih da mogu da nastupim kao umetnik, zaista bih. Na žalost, u pravu si. Došla sam ovamo da dobijem od tebe informacije, i možda poslednji uzorak.

"Baš mi je ponestalo informacija."

Želim da znaš da razumem tvoju potrebu da ovako razgovaraš sa mom. Razumem potrebe centralno regulisane inteligencije, makar da ja nisam takva. Ja sam nauènik i umetnik i mogu da razumem drevne potrebe i strukture predstavljene u vama.

"Ja predstavljam samog sebe, i to je sve."

Tebi treba - zapravo, ti želiš - samostalno oseæanje svoje liènosti. Tome se iskreno divim. Ali sada imam malo vremena i moram da budem otvorena. Ne vešta.

Androsov glas je drhtao. "Neæemo da ti pomažemo, prokleta bila."

Mogu i ja vama da pomognem. Ti, Kiline, tražiš svog sina i oca. Kao i ja.

"Zbog èega?" oprezno upita Kilin.

Potrebna su mi obaveštenja. Na kraju krajeva, sve je obaveštenje.

"To ne može da se jede."

Kako ko, barem u nekom opštem smislu. Dozvoli da te podsetim, svima nama vlada termodinamika.

"Nemam pojma šta ti je to, ali umem da prepoznam sranje i pre nego što upadnem u njega."

Vaši veliki preci znali su koliko smo slièni, mada moram priznati da im je nedostajao tvoj dar otvorenosti. Sada moram da požurim - slušaj: vi primati nosite podatke koji su nam potrebni zbog potrage za drevnom opsesijom. Postoje beleške o izumu ranih organskih oblika, onih koji su prvi stvorili mehanièke oblike. Oni nose veliko zadovoljstvo za našu vrstu. Izvanredna užívanja, legendarna. A prema nekim beleškama, takoðe opasna preko svake mere. To tražim.

"Hoæeš da se nafiksaš? O tome je reè?"

To nije sitnica. Uzvišeni iz mog reda pridaju veliku važnost ovoj potrazi. Imaju pristup izveštajima, vrlo starim i donekle nepouzdanim, koji kažu da su mnogi od nas išèezli posle dodira sa tim obaveštenjem.

"Izvršili su samoubistvo?" Kilin je video i oseæao samog sebe kako se muèi uz liticu od grube gline, ali u isto vreme je lebdeo u ledeno crnom

ponoru, gde je govor Bogomoljke hitao kroz njega.

"Umrli su. Bez ijednog podatka o tome. Nagađa se da su iskusili zadovoljstva kakva nisu mogli da podnesu.

"Aha. Osećao sam se i ja tako. Ali to prođe."

Razumem! To je ironija, zar ne?

"Ne, nego sarkazam."

Ti neodređeni pozicioni jezici! Vrve značenjima. Očaravajuće. Rado bih se bavila time.

"Ti baš ne shvataš nagoveštaje, a?"

Tako izgleda. Moje sposobnosti u serijskim jezicima su još...

"Tako je teško pričati sa nama?"

Da, vaš govor je uzan, ali pun preliva. Ali ova umetnička rasprava mora da se odloži za kasnije. Ovog trenutka moramo da razmenimo obaveštenja.

"Nemam ja tebi ništa da kažem."

Nagradicu te obaveštenjima koja su ti potrebna. Verujem da je to u skladu sa tvojom arhitekturom imperativa.

Kilin zastade na strmoj litici i glasno je dahtao dok je udaljeni, smireni deo njega nastavljao raspravu. "Ne znam gde su Tobi i Abraham."

Ali ipak možeš doprineti njihovom nalaženju. Ako oni mogu da nam pomognu da otkrijemo to drevno zadovoljstvo, moramo vas spojiti.

"U životu? Ili u nekom tvom umetničkom delu?"

U životu u stvarnom vremenu, veruj mi.

"Ja tebi da verujem?"

Govorim što se iskrenije može u serijskim nizovima tvoje akustične šifre. Osim toga, mislim da nemaš nikakvog izbora.

"Kako to?"

Vi, smrtna bića, smatrate svoju ličnost nezamenjivom. Potpuno razumem zašto, i smatram da je to od velike vrednosti, estetske i intelektualne, koju je naša vrsta - možda na žalost - izgubila.

"Znači, ako ne pristanemo, ubićeš nas?"

Naravno da neću. Ali mogu vas upotrebiti na načine koje ćete smatrati ugrožavanjem svoje ličnosti.

Kilin je mogao da zamisli kako bi to izgledalo. Video je Fani deformisanu do groteskne parodije same sebe. Ovo je bio neobično uetiv razgovor i podozrevao je da tu ima još nečega. "Šta hoćeš od mene?"

Već sam zadovoljila većinu svojih potreba dok je trajao ovaj dodir. Uzimala sam tvoje reakcije redom kako sam ih budila.

Kilin žmirnu. "Zbog... čega?"

Zbog simulakruma. Iskoristili smo postrojenje koje vi zovete Obnovitelj. Mnoge njegove metode znali smo od ranije, ali ima pojedinosti koje je pronašla samo vaša vrsta. Bio logika. To smo naučili. Videćete da mi brzo ućemo.

Kilin se uhvatio za ispupčenje na padini i pažljivo, pravilno disao dok je pipao tražeći sledeće uporište. U pomnom, hladnom, izdvojenom delu njega rasla je olovna tama. "Za kopije?"

Kopije tebe. To će nam svima pomoći.

"Da nađete Tobija i Abrahama?"

Tobi je najvažniji. On nosi obaveštenja koja su nam potrebna za Zarazu zadovoljstva.

"Tako je zovete?"

Naši oskudni podaci pokazuju da ovaj Nered čeznje može da se prenosi, slično bolesti kod vas. To je još jedna neobična odlika koju moramo da istražimo.

"Meni zvuči kao da bi bilo bolje da se manete toga."

Verujem da čak i ti uviđaš: ne možemo dozvoliti da osnovna odlika našeg sklopa, kao ova, bude izgubljena. Znamo sve o sebi - takva je priroda više inteligencije. Vi sebe ne poznajete. Mnogo vaše drevne umetnosti i haotične kreativnosti potiče upravo odatle. Ali moraš priznati da ste vi rana, pogrešna grana razvoja. Sistemi bez "podsvesti" i bez nenadgledanih elemenata daleko su funkcionalniji. Zato moraju naučiti sve o sebi, da bi se poboljšali.

Kilin prezrivo frknu. Opet prazne priče.

Ne poričem da smo vas ja/mi koristili prema svom nahođenju.

"Èak i kad smo mi mislili drugaèije, je li?"

Odnosi li se to na vaš beg sa Snegobara u brodu 'Argo'?

"Naši izduvni gasovi su te pretvorili u masu otpada i uništenja."

Jedan oblik mene, to da. Mislila sam da æe vam to prijati. I poboljšati tvoj položaj unutar tvog plemena.

"I ja sam mislio da je to bio lažnjak." Kilin se seti kako su Bišopovi slavili pošto su sirovom plazmom zbrisali Bogomoljku na tlu. To je bilo prijatno, ali Kilin je oduvek sumnjao.

Ta odluka se razvila u meni. Pokolenjima sam vas prouèavala kao umetnièka dela. Kada su Uzvišeni odluèili da sklope postojeæe delove zagonetke Zaraze, preneli su mi stimulaciju za vaš beg. Da smo sami pokušali da proèitamo Nasleða na njemu, 'Argo' bi bio uništen. Još je teže bilo prebaciti 'Argo' ovamo u peve, i dovesti i saznanja Mnogonožaca.

Androsa je penjanje iznurilo i Kilinu se nije dopadao njegov odsutan, izbezumljen izraz na oznojenom licu. Andros je bio naviknut na gradove, a maške su to za nekoliko minuta sve uništile. Potrajaæe dok se bude sredio. To je razlika između života provedenog u pokretu i života sa zaglibljenim nogama, punog zgrada i imovine i ustajalih navika. Kilin stiže do poslednje grube ivice jaruge i prevrte se na ravnici nad njom, dašæuæi.

"I oni su deo toga? Zvuèi komplikovano."

I istorija je komplikovana. Mnogonošci su bili - kao što su Uzvišeni i predvideli - neophodni da biste vi stigli dovdje. Oni ne nose Pravilo Trojno, ali su koristan mehano-organski oblik. Neki od nas veruju da bi Mnogonošci mogli predstavljati prelazni oblik života koji je stvorio naš Razred, most između nas i vas. U svakom sluèaju, obavili su osnovni zadatak za nas i biæe eliminisani, kako ne bi trošili sirovine.

"Konkurencija je prilièno gruba." Kilin je pokušavao da smisli naèin da se izvuèe, pa je brbljao sa Bogomoljkom o svemu èega je mogao da se seti.

Nema potrebe za zavaravanjem između nas. Ti znaš da æeš poæi putem èitavog organskog života. Kao što sam ti ranije veæ nudila, ti možeš/hoæeš/biæeš prebaæen u moju/našu umetnost. To je najviše dostignuæe kojem se možete nadati, vi, kièmenjaci koji sanjaju.

"Mislim da ima i boljih ciljeva. Barem takvih koje æemo postizati mi. Ali ti to ne možeš da razumeš."

Andros je drhtao od umora i nije mogao da se popne uz poslednju strminu. Kilin leže na bok i uhvati ga za ruku. Andros se prebaci preko ivice i poèe da guta vazduh. Lice mu je bilo crveno, a oèi bele.

Kao sakupljaè i umetnik, èeznem da uzorkujem i usnimim i Abrahama i Tobija. Takvo je Pravilo Trojno koje su Uzvišeni otkrili u rasutim, drevnim podacima. Zaraza Zadovoljstva je nekako ugraðena u odreðene genetske nizove vašeg nižeg Razreda. Tvoj genetski kod veæ imam, naravno, još iz vremena kad sam pripremala skulpturu Fani. Tada sam pokušala...

"Imaš mene?" Kilin oseti nalet besa. Njegov Aspekt Artur posla mu sliku dva meðusobno izuvijana lanca i poèe da drži predavanje o genima, ali Kilin ga odgura na mesto.

Naravno. Pretražila sam 'Argo' i našla ljuspice kože, ljudski otpad, ali nisam uspela da naðem ništa Tobijevo. A tvog oca nismo uspeli da naðemo u vašoj Citadeli.

Kilin se brzo osvrte. Pusta ravnica. Nad njim se nadvijala zakrivljenost pevea, daleka i prozirna. Nigde izlaza. "Ni ja ga nisam našao. Mislio sam da je u nekoj od srušenih zgrada."

Bezuspješno smo iskopavali. Nemamo pouzdan metod da pretražimo DNK i uverimo se da je baš Abrahamova. Ali Magnetni Um nosio je signale od njega, odnekud odavde.

"Kako je uspeo da vam pobegne, ako ste tako prokleta moæni?"

Ovde postoje i druge sile - ako to tvoj Razred može da pojmi.

"Drago mi je da èujem." Da li ova stvar razume sarkazam?

Nešto je koncentrisalo gustinu energije oko Citadele Bišop, energije koja je prevazilazila naše sposobnosti. To je odnelo Abrahama odande,

verovatno nepovređenog.

"Dobar štos."

Kilin pomože Androsu da ustane. Ovaj se divlje zapilji u daljinu, mumlajući. Kilin pođe za njegovim pogledom i ugleda svetlucanje nekakve strukture. Ėipkaste linije, prave ali treperave od sabijene energije.

Izgledalo je da je Androsu sada dobro. Sistemi su mu ibli nesigurni, ali bolji od Kilinovih. Pokazao je.

Tamo se sada nešto nalazilo. Brzo. Isprekidano. Pokretna mreža, više od strukture i delova, nestade i vrati se, a on nije video kako.

Andros je kraj lakta imao skriveno nekakvo oružje. Kilin ga nije ni poznao. Poslao je nešto ka oblièju na horizontu. Kilin to vide kao blesak u èulima.

Andros naglo sede. Bez ikakvog zvuka, poèe da bije petama po tlu. Kao da je poèeo da igra, samo je pre toga pogrešio i legao. Na licu nije bilo ni traga od brige. Dlanovi mu se sklopiše kao u molitvi. Noge su mu divlje bubnjale. Za nekoliko sekundi sav je bio obliven znojem i teško je disao, a na licu se i dalje nije videlo ništa. Potom je poèeo da trepæe, prvo sporo pa sve brže.

Potom prestade. Noge i ruke mu omilitaviše. Ispustio je dug uzdah i sklopio oèi.

Kilin je slušao kako se Bogomoljka udaljava, jer èula mu se oèistiše od boja i smiriše. Nije se ni pomerio sve dok prisustvo nije nestalo, a onda Andros poèe da govori. Dugo je govorio i naravno bez ikakvog smisla.

4. PRAVILO TROJNO

"Znaèi, èitav ovaj peve napravljen je za nas?" upita Kilin.

"Za ljude?" Andros je još bio ošamuæen od male Bogomoljkine lekcije.

"Mislio sam, za život sa planeta."

"Valjda jeste."

"Planete su sasvim proste u poređenju sa ovim." Kilin mahnu ka ispucaloj pustinji koju su prelazili. "Voda, vetar i svetlo - sve mora da se kreæe kako treba. Inaèe se ugušiš ili umreš od gladi."

Andros nesigurno klimnu. "Dobili smo... udobno mesto za život."

"Kao u Citadeli. Ljudi kojima je dobro ne razmišljaju koliko je to dragoceno."

"Je li?"

Kilin je shvatio da je Andros proizvod mnogih pokolenja ušuškanih u peve, i da nema direktnog iskustva o životu napolju. Kao kad bi daleke dogaðaje posmatrao kao prolaznu zanimljivost. Možda se to svuda dešavalo sa ljudima. Naravno, nije bilo smisla da mu to govori. "Kako to da ovde nema gotovo nikoga?"

"Moraš znati gde da tražiš. U mojoj kancelariji sam imao podatke o ljudskim područjima. I o tuđinskim. Sve se stalno pomera, pa moramo stalno da proveravamo. Zapravo... morali smo." Andros žmirnu. "To je sada sve propalo."

Dok su napredovali preko glatke zakrivljenosti ispucale ravnice, Andros je primetno hramao. Hodali su, spavali i ponovo hodali, a tlo je i dalje bilo suvo i kredasto, puno niskog žbunja i erodiranih bazena. Peve se podizao, i Kilin je kroz blede oblake video da je i na drugoj strani isto tako.

"Kako to da ljudi nisu napunili peve?" upita on.

Andros stade. "Oh. Nikad nisam pomislio na to."

"Napravljen je za planetni život, vremena je bilo dovoljno - zar ne?"

"Ljudi dolaze kroz kapije i odlaze u dubinu. Odavno je tako. Veæinu nikad ponovo ne vidimo."

Zgledaše se. "Peve ne može da se stvarno kartira", reèe Andros, "ali..."

"Izgleda sasvim prazan. To pokazuje koliko je veliki."

"Možda æe progutati i maške", tužno reèe Andros.

Kilin odmahnu glavom. "One su dugo planirale. Seti se one jaruge pune otpada maški. To nam je spremila Bogomoljka i imala je pravo. Njih ima dovoljno."

Androsovo lice se nabora od brige. "Našli smo onu piramidu, naše mrtve.

Potom njihove mrtve. Mislio sam da je stvar u tome."

"Bogomoljka nikad ne kaže samo jednu stvar. Možda ne može da proèita naša duboka seæanja, ili ne može da se snaðe u njima."

"Ne bi trebalo da priaðemo o tome."

"Moðda." Maške mogu da zaseju èitava prostranstva mikroskopskim mikrofonima, pa da svakog prisluškuju. Ono što su Bišopovi saznali u Obnovitelju grada-kapije, u kombinaciji sa Nasleðem na "Argu", bilo je složeno i ošamuæujuæe. "Svakako je èudno."

Nasleðe se moglo èitati samo u kombinaciji sa podacima iz Obnovitelja - drevnim šiframa dobijenim iz Galaktičke biblioteke. Prièa je bila vijugava, složena, razumljiva samo u kombinaciji mnogih izvora. Kad je sve skrpio zajedno, Kilin je konaèno razumeo deo sopstvene istorije.

Najraniji inteligentni život u galaksiji, koji je stvorio rane maške, bio je svestan opasnosti veèitog sukoba dvaju oblika. Maške su mogle da menjaju same sebe, da poboljšavaju i uoblièavaju sebi i telo i um. Organski oblici su sporiji, neodluèni da se otrgnu od oblika stvorenih evolucijom. Oni menjaju svoju kulturu, ali ne i svoju osnovu - mozak i telo.

Stoga neizbežno zaostaju za brzim tempom sopstvenog dela. I znali su da je tako. Źeleli su da imaju adut. Prvo nareðenje.

Duboko u unutrašnjim sklopovima šifri tih ranih mašina, njihovi drevni stvoritelji ugradili su Prvo nareðenje koje maške ni u principu nisu mogle same da otkriju. Skrivanje Prvog nareðenja, tako da ga svaka maška nosi u najdubljem operativnom sistemu, ali ipak ne može da ga naðe, bilo je najveæe delo nekog neznanog drevnog nauènika.

Efekat je bio prefinjen. Ako se aktiviraju, šifre Prvog nareðenja donose ogromno zadovoljstvo. A potom smrt u ekstazi.

Maške koje se okrenu protiv svojih Prirodnih stvoritelja time mogu biti uništene, šiframa pokretaèima koje se aktiviraju Prvim nareðenjem.

To se slagalo sa onim što je Bogomoljka odlučila da im otkrije. Kilin ju je pažljivo slušao, pokušavajuæi da razmišlja o onome što nije reèeno.

Ono što im nije rekla, bilo je da ako se spolja aktivira druga šifra pokretaè - Drugo nareðenje - maška oseæa potrebu da prenese drugima svoju ogromnu radost. Tada zadovoljstvo postaje zaraza. Smrt dolazi mnogo bræe.

No, u dalekoj prošlosti ovaj metod je omanuo. Obaveštenje o aktiviranju Prvog nareðenja je izgubljeno - moðda sluèajno. Ili promenom mišljenja, ili nekakvim nedostatkom volje meðu ranim Prirodnim.

Ali... neki od njih su namerno rasuli Prvo nareðenje. Uskladištili su ga tamo gde organska inteligencija uvek može da nosi informacije: u sopstvenom genetskom kodu.

U Nasleðu se nalazio deliæ toga. Ostatak je poèivao u dugim lancima molekula unutar svake pojedine æelije svih organskih biæa. To je svakako izgledalo kao savršen naèin da se èuva ključeno obaveštenje, raspoloživo svakom kome ustreba.

Tokom dugih razdoblja, mašine i organska biæa živeli su u ravnoteæi. Prvo nareðenje je zaboravljeno. Dremalo je u genetskom inventaru, prenošeno serijskim rasporedima atoma. Nije imalo uticaja na same životne oblike...

Sadržana u genotipu, neprimetna u fenotipu...

prekide ga Aspekt Artur. Kilin je pustio Aspekta da mrmlja u pozadini, ali nije mu dozvolio da mu prekine misli dok je kaskao preko ravnice.

Zaštiæena od genetskog drifta i grešaka u kopiranju, vrlo vešto, a potom...

Uæutkao je Artura i usredsredio se.

Maške su postepeno odlučile da organska biæa više nisu poluboæanski praoci. Postali su konkurencija, jer su koristili iste izvore energije i mase. Takvi sukobi bili su neizbeæni. Na duge staze gledano, nijedan životni oblik ne može beskonaèno da ukazuje poštovanje nekom drugom.

No, do tog vremena svi rasuti izvori šifara pokretaèa bili su izgubljeni. Genetski drift. Duga izumiranja èitavih planeta. Grube i nemilosrdne erozije materijala života.

Pokazalo se da je rasipanje najbolja odbrana. Šifre pokretaèi bile su

ponegde probuđene - i èitavi svetovi inteligentnih mašina nestajali su za par dana. Kilin je video prizore iz te duge i oèajnièke borbe, hodnik uništenja i propasti koji se protezao sve do vremena kada se i sama galaksija tek pomaljala iz loptastog jata blistavih sunaca kao spljošteni spiralni disk. Nije mogao da pojmi raspone vremena, pa time ni bola i patnje, žaljenja i gneva i duboke, tupe tuge koja je zapljuskivala i same crvene zvezde i zaogrtala galaksiju strašnim sukobom koji nikada neæe biti sasvim okonèan. Iz tog primarnog bola proisteklo je, èak i do njegovog vremena, nasleðe melanholiije i neprekidnog sukoba koje mu je uoblièilo èitav život, i stvorilo kulturu Porodice Bišop koju je toliko poštovao da bi bio spreman da položi život za nju.

Šifre pokretaèi bile su rasute meðu svim inteligentnim rasama, a onda - kada je njihov broj poèeo opasno da opada - i u životne oblike koji bi u budućnosti mogli da razviju svest. Tako su dospеле i na Zemlju, dok je èoveèanstvo bilo samo tinjavi sjaj iza zakošenog èela primata lotalica.

No, kod veæine ljudi genetski drift izbrisao je zapisano. Samo neki su još nosili neošteæen tovar instrukcija, prenošen sa kolena na koleno veæ gotovo sedam milijardi godina.

Šifre pokretaèi bile su vešto prikrivene. Nijedan pojedinaèni lanac ljudske DNK nije mogao da ponovi pun sadržaj pokretaèa u svakom "izrazu", pojedinom pokolenju. Umesto toga, cikličnim programiranjem, samo treæina aktivirajuæe šifre pojavljivala se razumljivim redom u DNK svakog pojedinca.

Da bi se šifre pokretaèi proèitale u potpunosti, morala su se sakupiti tri pokolenja.

"Abraham, Kilin, Tobi" Kilin je šaputao imena kao molitvu dok je marširao, drobeæi ðonovima slanu pokoricu.

Iz misli ga trže Androsov promukli glas. "To traže?"

"Dobre. Mene su veæ snimile."

"Misliš da je Bogomoljka bila iskrena? Ipak nas je ostavila u životu."

"Zato što joj treba nešto što joj samo živi možemo dati."

"Ostalu dvojicu."

"Nemoguæe da je to sve", zamisli se Kilin. "Zašto je onda pustila tebe?"

"To se i ja pitam."

"One ne znaju dovoljno", reèe Kilin. "Ima nešto što ni mi ne znamo."

Andros se namršti. "Ili ne znamo da znamo."

"Ne znaju šta æe im se desiti kad proèitaju." Kilin se jedva uzdrža da ne nastavi. Planuæe kao suva trava, prenosiæe se kroz njih, spaliæe kopilad...

Tehnièki, to je poznato pod nazivom "mem" - samošireæa ideja koja nagraðuje onog ko je poseduje i podstièe ga da širi mem dalje. Ljudske religije ponekad su tog tipa, na primer islam...

Kilin æušnu Artura nazad u njegovu rupu. "Ali one to žele", primeti Andros.

"Dobre. Strašno žele." Sva patnja i strahovi koji su muèili njegovu vrstu koliko god im pamæenje doseže, poticali su od maški. U Kilinu je sada tinjala vatra koja se neæe ugasiti sve dok ne bude držao Šifre pokretaèe u ruci i gledao kako deluju.

"Oèekivao bih da posle toliko milijardi godina maške naprave neki mehanizam samozaštite", reèe Andros. "Neki sistem koji æe ih spreèiti da se uopšte zainteresuju."

"Valjda se i to izlizalo. Sve se izliže."

"I zato su pokušale da uhvate tvog oca, jer je deo ovoga?"

Kilin se namršti. "Razumem. Kako to da nisu pokupile i mene i Tobija?"

"Možda tada nisu znale da su im potrebna tri pokolenja."

Kilin klimnu. Kako ono beše? Pravilo trojno.

"Podozrevale su da se podaci nalaze u DNK. Ali našle su samo treæinu."

"Imaju i naše Nasleðe." Kilin se sa gorèinom seti koliko se Tobi protivio da ljudi sa kapije proèitaju njihovo Nasleðe. U ono vreme Kilinu se to èinilo kao dobra trampa - i to su bili samo ljudi, a Bišopovima je trebalo sklonište u kapiji.

Andros je gubio snagu. Teturao se, ali glas mu je još bio jasan i

snažan. "Sada imaju tehnologiju Obnovitelja. Prokletstvo! Samo treba da pretraže peve, nađu tvog sina i oca..."

"A mi bi možda trebalo da ih pustimo."

"Sve æe pomreći."

Kilin se nasmeja. "A one misle da mi, pošto smo im neprijatelji, hoæemo da ih spreðimo da doðu do tog dragocenog zadovoljstva." Zabacio je glavu i nasmejao se pravo u nepomièno nebo. Sve do sada nije shvatao težinu svega. Njegovi neprijatelji bili su mu isporuèeni pravo u ruke. Ne znaju da æe ih to uništiti.

...i baš kao što se plašio, nepomiènost i nadneseno prisustvo Bogomoljke spustiše se oko njih kao gusta magla.

"Prokletstvo!" Ovo je sve vreme bila klopka, prilika za prisluškivanje brbljivih ljudi.

Bio bi sasvim ubedljiv kad ne bih znala da otkrijem skrivene prizvuke, Kiline.

"Šta?" Nije znao šta je to prizvuk, ali nešto u Bogomoljkinom glasu bilo je puno pretnje.

Balansiraš na ivici otvorenosti. Nimalo prefinjeno.

Kilin se opet nasmeja od olakšanja. To je bila istina i sada je znao da æe sve biti u redu. "Nisam imao snage za prefinjenost."

Vaš Razred se zaista razume u Zadovoljstvo, zato što ste ga vi izmislili. Odavno smo podozrevali da je to nagrada koju su izmislile organske rase, nagrada za naše primitivne oblike.

"To ne porieem", reèe Kilin. Sada je uvideo kako je èak i nadmoæna inteligencija, zaluðena za neèim, mogla da u njegovim i Androsovim reèima nasluti zaveru, velièanstveni plan. Bogomoljka im je, ni ne sluteæi, dala veliki kompliment.

Vi primitivci ste majstori zadovoljstva. To ste stekli evolucijom.

"To kaæe i istorija Porodice Bišop." Samo vedro, vidi šta je saznala prisluškujuæi.

Ne razumem referencu.

"To je stara pesma, možda još od Džonfilozofa." On poèe da peva.

Pivo bolje od pesnika svakog

Daje sreæu boæju i èoveku malom...

Andros je shvatio šta Kilin smeru, pa je prezrivo nabrao nos. "Boæe, grozne li muzike. Šta je to pesnik?"

Osoba koja piše stihove. Umetnik, kao i ja. Koristiš pogrešne izvore, Kiline. Ipak, shvatila sam. Vi, primati, imate posebno nesrazmeran broj receptorskih nerava lociranih u genitalnoj zoni i u kvržicama za ukus na jeziku. Oèito ste mašine za zadovoljstvo. Neobièno je upoznati takve oblike.

"Zadovoljstvo je uzajamno", reèe Kilin. Morao je navesti Bogomoljku da misli kako je ono što je èula samo prièa, nepovezano trtljanje.

Nama zadovoljstvo mora biti dato spolja - što je samo zamena. Vi ste majstori mraènih veština. To sam videla u tebi više nego u bilo kom drugom. Drevni blagoslov.

Andros zausti da kaæe nešto, a Kilin podiæe prst da ga zaustavi. Bogomoljkina oštra aura lako se pomeri na ovaj pokret. Kilin je uvideo da je opet, sasvim sluèajno, produbio oseæanje misterije i zavere - prema Bogomoljkinom mišljenju. Biti bistar nije isto što i biti prefinjen.

Vi primati ste tipièni za starije oblike. Veæina vaših nervnih završetaka postavljena je u spoljašnjem sloju kože, i zato ste uglavnom nesvesni onoga što se dešava u vašem sopstvenom telu. Oèito ste stvoreni za uæivanje, a ne za odræavanje. A nesrazmerno veliki deo tih završetaka nalazi se u vašoj genitalnoj zoni i kvržicama ukusa na jeziku. Takoðe postoji neobièno stapanje organa za reprodukciju i ekskreciju. Nijedan konstruktor ne bi odabrao takvo dupliranje funkcije; eliminacija otpada ne sme kvariti higijenske uslove koji se smatraju neophodnim za biološko razmnoæavanje. Evolucija ignoriše oèigledno i podstièe senzualno. Ta odlika nama nedostaje i zavidimo vam na njoj.

"A daje nam i mnogo viceva", reèe Kilin. Bogomoljka se, naravno, nikada

ne smeje, ali vredelo je pokušati da je još malo zbuni.

To pitanje se tiče, kao što si pretpostavio, manje prijatne strane tvog Razreda.

"Nisam imao pojma."

To je sarkazam, zar ne?

"Mogao bi biti."

Šale su informativne koliko i pokreti.

"Bilo je i tu neke ironije."

Ironije? Opet navodiš na pogrešan trag.

Kilin odlučio da malo tajanstveno čuti. Neka maška priča. Tako je bolje. Njene duge rečenice i sve one priče o serijskom i paralelnom uvek su zbunjujuće.

Vi Prirodni imate neobično uzbudljive navike, mada su većinom obavezne. Iz proučavanja Prirodnih znamo da ćemo tvog oca i sina najbolje pronaći ako korisitmo tebe kao mamac.

"Tu ja ništa ne mogu."

Andros je opet ubrzano disao. Stezao je pesnice. Nije mogao da obuzda gnev. Možda nikada nije bio u prilici da vežba.

Dobila sam od tebe potrebnu potvrdu. Ostaješ živ - to jest, nepoželjeven - dok ne uvidimo da nam više nisi potreban.

"Ti..." dreknu Andros i baci se na Bogomoljku. Imao je još jedno skriveno oružje i pokušao je da ga upotrebi.

Bogomoljka nije pomerila nijednu antenu. Andros se prosto presamitio.

Ne obično, nego unazad. Kilin je čuo kako mu kičma pucketa i kako se pluća muče sa vazduhom. Andros se potpuno previo unazad, stojeći i dalje na obe noge. Kosa mu je dotakla tlo, a noge načiniše korak, oklevajući, zatim još jedan. Oči su mu bile iskolačene od bola. Otvorio je usta kao da vrišti, ali nije se čulo ništa.

Uzvišeni me koriste kao vodiča u ovim pitanjima jer sam najbliža njihovom nivou, a ipak mogu da kontaktiram sa vama. Naopaki, serijski sistem vašeg govora njima je bolan - zapravo, nemoguće. Nemoj misliti da zato imate privilegije. Mislim da će ovaj primer to dovoljno dokazati.

Kilin je tupo stajao. Andros načini još jedan korak i pade, dašćući. Prema načinu na koji je ležao Kilin je video da mu nema pomoći. "Skroz si ga ubila?"

Nema potrebe. Vi Bišopovi ste vredni sakupljanja. Ovaj tip, koji je preplavio ovo mesto, nije nimalo zanimljiv.

"I to je jedini razlog što si uradila... to?"

Ne. Njegova trenutna korisnost je prošla.

"Nadajmo se da oni tvoji Uzvišeni neće misliti tako i za tvoju korisnost."

Ako pomisle, biću srećna da se podvrgnem prikupljanju.

Kilin frknu od straha i besa i osećanja koja nije mogao da imenuje.

A da ti ne bi zaboravio...

Levo od njega se zgusnu bela izmaglica.

Iz magle izađe Tobi, odlučno koračajući. Smešio se. Bio je manji i mršaviji nego što ga je Kilin pamtio. Rekao je nešto, ali reči odnese vetar i ton je bio pogrešan, a onda bore na Tobijevom licu postadoše dublje i pretvoriše se u pukotine.

Tobi se raspade. Po preciznim šavovima. Svaki je jasno pucnuo dok mu se sin raspadao.

SISTEM ODLUČIVANJA

Ako je Pravilo trojno tačno, potrebne su nam samo genetske šifre tih primata.

Tako izgleda.

Kako je to jednostavno! Dugo nam je izmicalo.

To me i brine.

Zašto? Oni koriste neobično nespretn sistem samo-reprodukcije. Većina njihovih genetskih šifri beskorisni je teret, nošen dalje samo stoga što ume

sam da se kopira, ali ne nosi nikakvu vrednu poruku. Grozna zbrka, stvorena njihovom nasumiènom evolucijom.

Ja/mi podozrevamo...

Šta?

To što me brine. Ne znam šta moje slutnje znaèe, jer toliko su...

Nejasne?

Da. Ne odobravam hitnju. Ipak, oseæam opasnost. Nedefinisanu, ali svakako opasnost.

Dovoljno dugo smo èekali na obraèun sa njima. Bavili smo se beskonaènim raspravama o umetnosti, esteticici, i svojevrsnoj lepoti njihovih primitivnih oblika. Pa dobro, neki su bili snimljeni dok smo ih istrebljivali. Gotovo!

Preporučuješ grub metod?

Naravno. Potrebne su nam samo tri pokolenja podataka. Vrlo dobro, ubijmo ih sve pa neka ih Uzvišeni razvrstavaju.

Sve? Svuda?

Verujem da smo u stanju.

Možemo da raskinemo trenutne ulaze u Klin, to garantujem. No, razmotavanje èitave geometrije prostora-vremena možda neæe biti moguæe, u principu.

Takve finese prepuštam ljubiteljima geometrije. Ne moramo da oèistimo sve Sokake - samo onoliko koliko je potrebno da otkrijemo tu trojicu. Sluèajno odabrani Sokaci nastanjeni ljudima biæe dovoljni. Možda stotinu.

Neki nivoi mene/nas biæe nezadovoljni brisanjem tolike kolièine potencijalno korisnih podataka.

Kad jednom steknemo Tri i kad budemo moogli da dešifrujemo - to bi trebalo da bude sitnica - preostali podaci obièno su smeæe.

Postoji struja/podum mene/nas koja smatra i razboritost i estetko gledište...

Dosta toga. Odluka je doneta.

Ali stvarno, èekaj...

Mi/ti smo u veæini.

Razumem.

Mi/vi moramo paziti da se držimo svog/mog mesta. Deluj!

Moram.

Peti deo

PUT SREBRNE REKE

Iz ljubavi za život vrele,
u nade i straha èasu,
reè hvale usne su srele,
bogovima kakvi god da su,
što život veèno ne traje,
što mrtvi nikad ne ustaje
što i najdivljija reka
zna da more je èeka.
Svinburn

Persefonin vrt

1. RASTOPLJENO VREME

Tobi je nastavljao niz srebrnu reku, tragajuæi za svojim ocem.

Èuèao je u èamcu, njišuæi se sa talasavim strujama, i gledao trag za sobom. Nije jeo dva dana. Njegovi vegetarijanski principi nisu se dobro držali pred stalnom poterom i razaranjima. Debele žute ribe svetlucale su duboko u prozirnoj vodi, ali nisu htele da zagrizu.

Radoznalost je potisnula glad i on se naže preko ivice da vidi da li se ribe motaju oko njegove udice. Umesto debelog plena, ugledao je sebe samog, odraženog duboko u metalno sivoj reèenoj struji. No, njegova slika nosila je šešir od trske koji mu je još juèe pao u vodu i nestao. Zurio je u zarobljeni

tok vremena, koje je držalo korak sa putovanjem njegovog èamca nizvodno. Namrštio se i zagledao u svoj juèerašnji optimistièki izraz. Prljavo èelo, pramenje masne kose oko velikih ušiju, odluèeno isturena vilica, što je delovalo pomalo besmisleno. Moræe da nauèi da se manje odaje. Odrasli to èine bez razmišljanja.

Povukao se sa ivice plitkog èamca. Napravio ga je od naðenog metala, kako bi savladao ovu èudnu reku, mešavinu teènosti, svilaste vode i provodljivih metala, i znao je koliko mu je plovidba nesigurna. Tok teènog metala probijao se kroz vodenu pokožicu. Mogao bi da ga potopi obiènim usputnim dodirom. Od opasnosti su mu se sušila usta i stezalo grlo.

Nešto dalje nizvodno nazirala se bledunjava svetlost. Živa je stvarala svoj široki, blatnjavi tok. U njemu je vrebala opasnost - ovalna oblièja sa mnogo ruku, elektriène zmijske, zubati stvorovi koji su klizili kroz metalni tok kao ptice širokih krila.

Nepomièno je ležao na dnu èamca, nadajuæi se da æe tok zgusnutog vremena jenjati. Kroz telo mu se širila vrtoglava muèenina od promene vremena. Da ne bi mislio na to, zagledao se u prostranu šumu što se širila nad njim.

U njoj su svetlucali delovi golog vremenjaka, nabrekli od nejasnog svetla. Ovde je peve bio cevast, podreðen ovoj blistavoj reci koja se probijala između šuma i stenja. Niže nizvodno, tunel ovog zatvorenog kosmosa utapao se u bledunjavu maglu. Kraj svetlucave okuke video je povelik grad. Iza njega, uz vreme, mogao je da nazre ogromnu krivinu pevea i brojne bregove, sve dok ih perspektiva ne bi izoblièila i zaklonila. Bio je u iskušenju da izvuèe dogled i pogleda...

Udar o èamac. Nešto teško, u pokretu.

Zadržao je dah. Èamac se inaèe kretao lako kao pero, reagujuæi na trenje i pritisak vazduha dok je putovao niz srebrnu reku i istovremeno hitao kroz vreme.

Nepravilno posejani komadi golog vremenjaka ispuštali su jasno svetlo. Za trenutak je poželeo da ga sakrije tama. Vulkani sjaja bljuvali su svetlost i zemlju na drugoj strani cevi pevea. Svetlo se cepalo i zasipalo ga. Osetio je iznenadni nalet toplote, bez ikakvog zvuka.

Dobro se držiš.

zaèu šaputavi Šibin glas. Deliæi njene liènosti poèeli su da ga prizivaju. Tihi glas bio je umirujuæi i žalostiv i znao je da joj se mora odupreti.

Usmerio se na zvuke odozdo. Ništa nije èuo jasno, jer se vremenjak u visini kidao. Neæe padati na njega; lokalna gravitacija uvek je usmerena naniže.

Ovo je grozno mesto. Sjajno opstaješ.

"Nebre. Samo držim glavu dole."

Toliko bih mogla da ti pomognem kad bi mi samo prepustio neke funkcije. Usamljen si i potrebno ti je...

Pogrešio je što joj je odgovorio. Nastavila je da prièa, i morao je da se usredsredi da bi je potisnuo. Jednom je veæ pokušala da se pobuni, da preuzme kontrolu nad njim, da postane Liènost izdajica. To se ne oprašta.

Opirala mu se uz tihe krike. Pomislio je na drugu ženu, na Besen, na voðenje ljubavi sa njom, na njenu glatku i belu kožu. Èeznuo je da ponovo vidi Besen. To mu je pomoglo. Seæanje na nju utopilo je Šibine jecaje.

Glatka koža... Lice u vodi takoðe je bilo glatko... i varljivo.

Ovde je sve bilo opasno. Eksplozije vremenjaka posledica su èudovišnih sudara nepoznatih energija, dalekih plamsaja Jedaèa, ogromnog, besmislenog nasilja van ljudskog poimanja. Ali maške su i ovde, i sada mu je sve bilo sumnjivo. Video ih je izdaleka. Izgledalo je da su u nepovoljnom položaju, u vlažnom tunelu ovog Sokaka. Ponekad bi rekom prošla njihova uništena tela. Ali stalno su dolazile; uvek je bilo tako.

Nešto je dodirnulo površinu vode.

Seo je i pružio ruku ka veslu, a neka naborana stvar iskoèi iz vode i jurnu mu tik kraj glave. Brzo se pognuo i veslom pljesnuo po tome. Èvornovat, æošasti klin sa uzanim žutim oèima proviri iz ustalasane vode. Iz njega je

izbijala zelena, smrdljiva para dok ga je ponovo napadalo. Zamahnuo je veslom. Zahvatilo je jedan pipak i preseklo ga.

Živina zver muknu, pljusnu i nestade. Tobi se baci na veslanje - polovina lopatice vesla bila je odsečena - i poëe da odmiëe. Za sobom je ëuo pljuskanje.

Izbio je u dublju vodu. Zelena para sve se više udaljavala. Kada se struja smirila, skrenuo je ka obali. Neki zubati grabljivac mogao bi da ga u trenutku pokupi sa površine, da mu pregrize ëamac, samo ako uspe da se protegne iz podvodnih struja srebrnaste žive i riðeg broma. Neki kovitlac struje izbacio je na površinu onog maloëas, a to bi moglo i da se ponovi.

Ruke su ga bolele i jedva je disao kada je konaëno pramac zagrebao obalu. Žurno je izašao na kopno, vukuæi iskrzano uže. Izvukao je ëamac na blatnjavu zaravan, pa u šumu, i dobro ga sakrio između lisnatih grana.

Tek potom se iznemoglo sruëio na tlo i izvukao neko žilavo, plavo sušeno meso kako bi umirio krëanje u stomaku. Sistemi su mu uglavnom bili mrtvi, istrošeni tokom dugog bekstva. Servo ureðaji u kolenima i rukama jedva da su radili. Oružje mu se ispraznilo, a ostalo je bilo nepouzđano. Uostalom, ionako je sve bilo predviðeno za uništavanje maški, a ne za lov. Poëeo je da jede meso kad ga je glad istinski muëila, i bilo ga je pomalo stid što mu se dopada ukus. Principi se tope na plamenu nužde.

Zagledao se u gustu šumu i poneku blatnjavu zaravan i odluëio da malo istražuje. Nema moæ reke izolovala je usamljeni ëamac od ritmova tla, i zato je plovidba nizvodno i nizvreme delovala prirodno, svilasto neizbežna. Tako neæe ništa nauëiti.

Pošao je uz obalu, uz nemi pritisak vremena koji je isprva delovao kao laki letnji povetarac, ali brzo bi oduzeo svu energiju onome ko bi išao uz njega. Uz put je odmeravao masu stabljika, debala i prepletene modro-zelene mase koja je ëuëala kraj obale reke kao da ëeka nešto. Prošlo je dosta vremena otkako je pobegao od uništenja ogromne planine-piramide i onog Volmslija iz Porodice Brit. Bilo mu je drago što je našao ovaj ëudan Sokak sa srebrnom rekom i što može da se uklopi u njega, prateæi vremenske linije koje su se približavale crnoj rupi. Nauëio je ponešto o kulturi i poëela je da mu se dopada ljudskost u njoj, njen arhaiëni šarm.

Ni traga ljudima. Držao je brz tempo i zato se zadubio u misli i bio je potpuno nepripremljen. Onizak muškarac sa puškom kratežom izađe iza debelog stabla i samo se iskezi.

"Ime?" upita on, pošto je prvo otpljunuo.

"Tobi."

"Ideš uzvodno?"

Bolje izbeæi pitanje nego lagati. "Tražim hranu."

"Jesi našao nešto?"

"Nisam imao prilike."

"Nisi izdaleka. Samo malo nizvodno je velika oluja." Èovek se široko iskezi, pokazujuæi smeđe zube iza tankih i beskrvnih usana. "Video sam kako je ëoveku išëupala ruku."

Dakle, znao je da Tobi nije mogao došetati ovamo uz reku. Tobi se potrudio da zvuëi nemarno. "Došao sam od mesta sa velikim, starim, mrtvim drvetom."

"Znam to mesto. Ima mnogo bobica i korenja. Zašto si došao ovamo da tražiš?"

"Èuo sam da je tu negde veliko naselje."

"Više kao grad, sinko. A ja mislim da bi trebalo da ostaneš u divljini, sa nama."

"Ko su to 'mi'?"

"Neki momci." Èovekov zalepljeni osmeh kao da je poëeo da se opušta.

"Treba da idem dalje, gospodine."

"Ova beba ovde kaže da imaš preëa posla." Èovek podiže kratež kao da ga je on liëno izmislio.

"Nemam novaca."

"Ne treba mi novac. Velik si i svež, moji prijatelji æe se radovati da

te upoznaju."

Pokretom krateža dao je znak Tobiju da pođe. Tobi nije video načina da se bori protiv puške pa je pošao, a čovek ga je pratio na pristojnoj razdaljini.

Kratež je zapravo bio neobičan plod, sa drveta koje je Tobi jednom video. Oružje je raslo kao tvrde mahune u krošnjama drveća glatke kore, i moralo se ubrati kada dozri. Ovaj kratež imao je cev koja se nastavljala na čvornovatu loptu, a ova se završavala kundakom - sve je bilo deo živog oružja. Kad bi se zabilo kundakom naniže u bogato tlo, sa dovoljno vode i svetlosti, na njemu su nicali meci. Po veličini kundaka pretpostavljao je da je to potpuno odraslo oružje, puno metaka.

Spotakao se na bokor oštре trave, čuo čoveka kako se smeje njegovoj nespretnosti, a onda je izašao na stazu od ružičaste gline. Ovaj čovek očito je nameravao da ga odvede do nekog mesta gde doček neće biti u znaku dobrodošlice. Obična krađa, ili prepad - za to je čuo, pa čak i video. Ali napeti, vreli pogled ovog čoveka govorio je o nečem više, o nekom grehu iz nepoznate moćvare zrelosti.

Šta da radi? Um mu je ključao, ali bez rezultata.

Namerno se glasno zadihao dok je odugovlačio po sve strmijoj stazi. Kao i većina puteva, kretala se gotovo pod pravim uglom od reke, i zato putnik na njoj nije osećao ni ledeni pritisak uzvremenog niti mučeno klizanje nizvremenog. Tobi je procenio da će staza verovatno završiti u bregove koji su se videli pravo napred. Bube su zujale u nepomičnim, dremljivim trenucima. Poneke su i ujedale.

Žurno je razmišljao. Prošli su kroz zeleno, udubljeno polje a potom je ugledao ispred sebe oštru krivinu, i samo par koraka od nje duboki, blistavi, čelično sivi potok koji je žuborio naniže, ka reci, i mrtvog pacova koji je ležao na samoj stazi.

Pacovi nikada ne mirišu lepo, a ovaj, mrtav barem ceo dan, ispunjavao je vazduh ostrim zadahom.

Tobi se ničim nije odao, samo je zaustavio dah. Potok je mrmorio kraj njega. Njegovo blago kovitlanje vremena samo mu je malo usporilo korak. Jedna pala grana i nešto otpada posle oluje ležali su gotovo preko ispucale i plavo-crne kože mrtvog pacova.

Prešao je pravo preko lešine, i zatim je načinio još tri koraka. Kad se okrenuo, čovek je upravo udahnuo smrad i njegovo lice se zgrčilo. Čovek je ustuknuo, sa nogom u vazduhu, i kratež nehotice skrenu cev.

Tobi dohvati granu. Nehotice je i sam udahnuo strašni smrad. Morao je da stegne grlo kako ga želudac ne bi izdao. Skočio je na čoveka. U letu je zamahnuo granom, i osetio udar drveta o drvo.

"Ah!" bolno uzviknu čovek. Kratež odskočio uvis i ludački se zakotrlja u potok -

- koji rastvori oružje uz oštro šištanje i eksploziju lake narandžaste pene. Čovek je piljio u nju, u Tobija - i ustuknuo.

"A sad ti", reče Tobi jer ništa drugo nije mogao da smisli.

Izgovorio je to što je dubljim glasom mogao. U blizini takvog gladnog metalnog potoka, svako rvanje bi u trenutku donelo smrt rastvaranjem. Tobi je osetio da mu klecaju kolena, i da mu srce kuca pod grlom.

Čovek pobeže. Odjuri uz tihi, promukli krik.

Tobi iznenađeno žmirnu, a zatim počeo i sam da se povlači, kako bi se sklonio od lešine pacova. Zastao je na ivici gustiša puzavica i ponovo pogledao potok.

Grudi mu se ispuniše iznenadnim ponosom. Pobedio je potpuno odraslog čoveka. On!

Tek kasnije je shvatio da je čovek svakako bio još uplašeniji od Tobija - jer je bio suočen sa podivljalim strancem punim mišića, ne naročito upečatljivim ali naoružanim popriličnom moćugom. Zato je čovek skromno zbrisao, sa prljavom, ispasanom košuljom koja je lepršala za njim kao pozdrav u žurbi.

2. VETROVI ZBRKE

Tobi je zaobišao bregove, u sluèaju da se èovek vrati sa prijateljima. Uputio se nizvodno, hodajuæi dok ga san ne savlada. Ako se bude držao na dobrom odstojanju od reke, nadao se da æe izbeæi vremensku oluju koju je èovek pomenuo - pod uslovom da to nije bila laž.

Reka se uvek videla sa neke uzišice, pošto se teren podizao sa obe strane. Sloj bistre vode se sa te daljine stapao sa mrkim blatištima, pa je Tobi jedva mogao da razabere mrlje srebra i olovno sivog koje su govorile o smrtonosnim strujama dubine.

Ustao je, našao neko soèno voæe za doruèak i krenuo dalje kada je osetio da mu se koža na vratu ježi. Talasanje u prolazu. Steglo mu je grudi i štipalo za oèi. Kroz slojeviti vazduh odjekivali su šuplji udari.

Podigao je pogled. Preko zamagljenog prostranstva mogao je da vidi udaljenu stranu pevea. Bila je bregovita, sa plitkim dolinama, prekrivena biljem u èudesnim duginim bojama, obraslim jezerima, vijugavim potocima - a svi su bili pritoke velike reke. Pred njegovim oèima prostor se sabi, kao kod harmonike koju je jednom video kod neke starice - a zatim stezanje zahvati i njega. Pritiskalo mu je rebra, istezalo mu vrat i noge kao da pokušava da ga rastrgne. Drveæe je škripalo, njihalo se, i jedno staro i crno pade malo dalje. Tobi je ležao na vlažnom, mirisnom humusu gde je pao i gledao masivni grè kako napreduje nizvodno, talas sabijanja kako promièe i potom jenjava, kao pokret u crevima neke ogromne zveri. Slojevi su stenjali a stenje drhtalo. Poslednji sloj, nalik na divovski èekić, preli se preko lisnatog krova.

Dok je dogledom pratio njegovo napredovanje, po prvi put je ugledao gradske tornjeve, i jedan od njih pade u svetlucavom trenutku prolaska ogromnog talasa. On je zbog neèeg zamišljao naselja - ili gradove, kako reèe onaj èovek - kao velièanstvena mesta otporna na pritisak sirove prirode, neranjiva.

Brzo je pošao dalje. Purpurni sjaj poigravao je kroz gustu šumu, slivajuæi se iz velikog parèeta svežeg vremenjaka kraj svetlucavog jezera, vrlo daleko. Obuzele su ga misli o gradu, ideje kako da traga za ocem, pa je zaboravio na vremensku oluju.

Isprva je osetio grè u dubini želuca. Potom vlažni vazduh zatitra, menjajuæi perspektivu, i vetar donese zbrku.

Rođena stopala odbijala su da se spuste tamo gde je on želeo, osim ako bi stalno gledao u njih. Olovno teške, njegove ruke su pri njihovom dobijanju gubile težinu. Okretanje glave bez prethodnog planiranja znaèilo je rizikovanje pada. Probijao se dalje, dašèuæi. Sati su polako odmicali. Jeo je, dremao, nastavljao dalje. Vazduh mu je isisavao snagu iz mišića i slao mu talase svraba po koži.

Šaputavi pipci polunesvesitce napustili su ga kada je skrenuo ka gradu. Teturao se od umora. Tri tornja ostala su pred njim, blistavo bela, u najvelièanstvenijem mestu koje je ikada video. Kuæe od svetlog lakiranog drveta bile su uredno i sigurno poređane kraj kamenih puteva, pravih kao strela, a èak je i kaldrma bila od kvadratnih i potpuno pravilnih ploèa.

Po tim ulicama kretalo se više ljudi nego što je Tobi umeo da izbroji. Gospe u otmenoj odeæi elegantno su prelazile preko konjske balege, promukle varalice vrebale su kraj zidova, trgovci debeli i veseli, izopaèene svaðalice, dostojanstveni prosjaci, ulièni prodavci svega - od slatkiša do oružja. Svi su se rojili kao prezaposleni insekti i bružali od govora.

Tobiju je to izgledalo kao da pokušava da pije sa vodopada. Lutao je pretrpanim ulicama, bolno svestan svoje iscepane odeæe i smešnog šešira. Vreæaste pantalone prikrivale su njegovu terensku opremu. Privlaèio je poneki zaèuđen pogled.

Èitav ovaj Sokak kao da je bio posveæen udobnostima neke ljudske prošlosti koju nije sasvim poimao. Javio se Aspekt Isak:

Ovo je razraðeni odjek drevne ljudske kulture. Ne mogu da je smestim u neki period, ali oèito je iz razdoblja pre Sveænjaka. Njihova tehnologija posebno je prilagoðena tome. Zajedno sa rekam, izgleda da ovo predstavlja utoèište za neku vrstu ljudi. Pretpostavljam...

"Više bih voleo savet kako da se izvučem iz ovog Sokaka, nego to tvoje teoretisanje." Tobi je dodelio Isaku zadatak da pretraži sve datoteke u njegovom Aspekt-prostoru, i nadao se da će dobiti nešto više od ovoga.

Sasvim je u sklopu ljudske sociologije pokazivati nostalgiju u ovolikoj meri. Ovaj Sokak izgleda teže sa promenljivim osećanjem vremena zbog ogromnih gradijenata pevea; ljudska reakcija bila je da se uhvate za stalnost. Razumljivo i...

"Æuti." Ugurao je Aspekta nazad u rupu i potražio jedino što je poznavao, reku.

Duž velikog kamenog keja ljudi su dokoličili na sve jačoj vrućini, okruženi insektima. Ležali su u stolicama sa dvostranim sedištem, nagnuti unazad do tačke koja je izgledala dinamički nemoguća, sa bradom na grudima, šešira natučenih na sanjive oči. Šestonoga krmača je sa svojim nakotom tumarala oko njih, gosteći se onim što je ispalo iz okrnjenih sanduka.

Iza ovog sporog prizora ležala je reka, osvetljena nejasnim zračenjem tri komada vremenjaka odozgo. Tobi skide ranac i sede na ogradu, zagledavši se u neprekidno talasanje reke, prošarano oblačenjima čistog srebra koji bi uznemirili površinu, isparili i nestali.

"Tražiš posao?"

Glas je bio grub. Pripadao je mladici, nešto starijem od Tobija i niskom, kao i svi u gradu. Široka ramena su mu rastezala rukom šivenu košulju. Ali oči su mu bile sanjarske i tople.

"Može biti." Ovde će mu biti potreban novac.

"Imam neki istovar. Nikad dosta ljudi." Mladica pruži široki dlan. Rukovali su se. "Ja sam Sten."

"Ja sam Tobi. Teške stvari?"

"Umereno. Imamo tegljače da pomognu."

Sten preko ramena pokaza pet skljkanih prilika posađenih duž nasipa. Tobi je viđao takve i ranije, samo se uz reku takvi zovu Zombi. Svi su sedeli isto, pruženih nogu, mlitavih ruku, sa osloncem na donji deo kičme pod ostrim uglom. Ljudsko biće ne može dugo da sedi tako. Zombijima to nije smetalo. Svakako je sve bolje nego biti mrtav.

"Ti si nov?" upita Sten, čuvajući kraj Tobija i pišući patrljkom olovke po komadu papira.

"Tek sam stigao."

"Splavom?"

"Čamcem. Iskrcao sam se pre oluje."

Sten zviznu. "I obišao je peške? Dug put. Je li te talas oborio?"

"Pokušao je."

"Biće dosta gnjavaže dok se vratiš do čamca."

"Možda ću prosto nastaviti dole."

"Stvarno?" Sten sinu. "Odakle dolaziš, izdaleka?"

"Ne znam."

"A Anđelovog rta? Iz Rokporta?"

"Za njih sam čuo. Video sam Alberta, ali kroz maglu."

"Ti dolaziš iznad Rokporta? A još si dete!"

"Stariji sam nego što izgledam", kruto reče Tobi.

"Imaš čudan naglasak."

Tobi zaškripa zubima. "Meni se tvoj naglasak čini čudan."

"Mislio sam da se od tolikog putovanja nizvremeno razboliš, poludiš, ili tako nešto." Sten je bio iskreno zadivljen, raširenih očiju.

"Nisam se samo sjurio." Bilo bi glupo pričati o svojoj prošlosti. Ljudi duž reke ne mare mnogo za strance. "Zaustavljao sam se da... trigram."

"Za čim?"

Tobi se nelagodno meškoljio. Trebalo je da æuti. Što ljudi manje znaju o tebi, manje mogu da ti naude. "Za blagom."

"Kao što je vodonik? Ovde je velika potražnja za gromadama vodonika."

"Ne, nego više..." Tobi se trudio da smisli nešto pametno. "Dragulji. Drevni rubini i tome slično."

"Ne zezaš? To nikad nisam video."

"Retki su. Ostali od drevne gospode i dama."

Sten otvori usta i pritisnu jezik uz prednje zube sa izrazom dubokog razmišljanja. "Uh... ko su bili oni?"

"Drevni ljudi. Daleeeeko uz vreme. Bili su toliko bogati, jer ih je bilo malo, da su im safiri i zlato samo padali sa ruku i vrata."

Sada veæ iskolaæene oæi. "Stvarno?"

"Imali su toliko toga da im nije bilo važnije od prašine po putu. Ponekad, kad bi im bilo dosadno, gospe bi uzele punu šaku dragulja, najlepših, sjajnih i blistavih, i pokaèile bi ih po nekom velikom šeširu kakve su nosili. Kad bi naišla poplava, ljudi bi se podavili, a šeširi puni dragulja bi plovili nizvremeno."

"Šeširi?" Zaprepašæeno èuðenje.

Nemarno odmahivanje rukom. "Ne mlitavi šeširi kakve mi ovde nosimo. Priæam ti o velikim, okruglim šeširima, napravljenim, ovaj, od èistog vodonika."

"Vodo..." Sten zastade, a licem mu se pronese izraz neverice, i Tobi je znao da mora brzo da se popravi.

"Vidiš, u to praistorijsko vreme, vodonik je bio još lakši nego danas. Zato su ga nosili. Najfiniji ljudi su ga nosili utkanog u jakne i kragne i šešire."

Sumnjièavo mrštenje. "Nikad nisam video da neko..."

"Vidiš, danas je drugaèije. Baš ti to i govorim. One drevne gospe i oficiri, iznosili su sav vodonik. Zato je danas toliko skup."

Sten zapanjeno otvori usta u bezglasnom O. "Pa to je èudesno, prosto èudesno. Mislim, znam da je vodonik najlakši metal. I najjaèi. Nikakvo èudo da ga veliki graditelji i mašinsti uvek traæe, a ne mogu da ga dobiju. Ali..." pošto je pogledao Tobija, "otkud ti to znaš?"

"Kako deca znaju?" Hajde da ga kazni za onu primedbu. "Zato što smo mi uzvremeno bliži tim drevnim dogaðajima. Nalazimo te vodoniène šešire kad naiðu rekam i nasuðu se."

Sten se namršti. "Pa zašto si onda došao ovamo?"

Tobi je za trenutak imao muèno oseæanje da je uhvaæen. Èitava prièa æe mu se olupati o glavu. Izgubiæe ovaj posao i gladovaæe.

A onda žmirnu i odgovori: "Ljudi uz vreme veæ imaju šešire koji su se tamo nasukali. Ja tražim one koji su im promakli i nastavili dalje."

"Ahhh..." Stenu se ovo dopalo i smesta je poèeo da ga zasipa pitanjima o velièanstvenim šeširima i lovu na blago, kako je to Tobi radio, šta je našao, i tako dalje. Bilo je pravo olakšanje kad se zaèuo uzvik: "Indukcioni brod!" i kad je sanjivi kej oživeo.

3. ZOMBI

Tobiju je izgledalo da se veliki beli brod prosto stvorio pred njim, blistav, savršen i oštar dok se spuštao nad njima. Sekao je reku, podižuæi vodu kao penušavi štit, prskajuæi pred sobom kuglice èelièno sivog teænog metala.

Imao je tri palube sa šarenom ogradom i pilotsku kabinu na vrhu, u obliku piramide. Na obe strane dominirali su veliki, debeli diskovi, glasno brujæi zbog usporavanja. Samo na ovim indukcionim diskovima, koji su morali da šire svoje polje duboko u reku i da potiskuju veliki brod napred, nije bilo sveprisutnih ukrasa. Niz svaki stub spuštali su se ornamenti. Na podupiraèima su se nalazile kopije drevnih figura, na mostu su bili predstavljeni anðeli, a jarboli i preèke imali su svako svoju pozlaæenu kacigu na vrhu.

Putnici su se naèièkali duž ukrašene ograde dok je brod usporavao, prskajuæi penu visoko u vazduh, i podižuæi talase koji su zapljuskivali kameni kej. Prodorno se oglasi zviždaljka i mornari izbacije debele konopce.

Sten uhvati jedan od njih i vešto ga obmota oko stuba. "Hajde!"

Odnekud se stvorila masa sveta, kao da su izbijali iz vlažne magle. Indukcioni brod naðe se okružen gužvom. Dizalice su spuštale kutije i bale. Pristizala su kolica da ih prime i Tobi se naðe okružen skupinom Zombija, vukuæi i tegleæi kabaste pakete zajedno sa njima. Masa je svuda oko njega

galamila, pozdravljala i cenjkala se.

Zombiji su teturavo slušali Stenova naređenja, usta poluotvorenih od napora, tako da im se pljuvačka slivala niz grudi. To su bili leševi nedavno vraćeni u život, pa su zato još bili jaki, mada prilično nemirni. Zombiji su bili uglavnom muškarci, pošto su bili predviđeni za težak fizički rad. No, kraj Tobija je radila jedna krupna žena i između dva tovara spustila mu je ruku na butinu, jednostavno i otvoreno, a zatim skliznula dlanom naviše i obuhvatila mu jaja.

Tobi se otrgao, nozdrva ispunjenih njenim zadahom. Pljesnuo ju je po ruci. Zombiji su bili gladni života. Znali su da će brzo uvenuti, da će za par meseci nestati u tupoj smućenosti. Krupna žena odmahnu glavom, a zatim se opet nađe ka njemu i opipa mu zadnjicu. Tobi se udalji od nje, drhteći...

...i nalete na muškog Zombija koji se mlitavo okreće za njim. "Tobi, Tobi", mrmljao je.

Tobi zapanjeno pogleda mutne oči i mlitava usta. Gruba koža zategnuta preko jasno ocrtanih kostiju na poluuništenom licu. U Tobiju se probudiše sećanja. Neki slabi odjek u jagodicama? U oštrom nosu?

"Tobi... ja sam... otac..."

"Ne!" kriknu Tobi.

"Tobi... došao... vreme..."

Zombi nesigurno pruži ruku ka njegovom ramenu. Nalazio se u galopirajućoj poslednjoj fazi drugog života, i sada je energija tamne misterije ubrzano isticala iz njega.

"Nisi ti moj otac! Skloni se."

Zombi zinu, žmirnu, ponovo pruži ruku.

"Ne!" Tobi ga grubo odgurnu i ovaj pade. Nije ni pokušao da se zaustavi i prosto se prostro po tlu. Ostao je nepomično da leži, otupelog pogleda.

"Hej, je li te gnjavi?" upita Sten.

"Samo me je... samo mi je prišao."

"Rekoše mi da su ovi napravljeni u Gradu Obnove."

"Gde je to?"

"U nekom drugom Sokaku. Tamo štancuju kopije iz sirovog materijala."

"Od mrtvih ljudi?"

"Ne obavezno. Uzmü kopiju uma, na brzinu odgaje podlogu, spoje ih - èas posla, dobiješ jeftinu radnu snagu."

Tobi se zagleda u omlitavelo lice i zakljuèi da ovaj Zombi nikako ne može biti njegov otac. Lažni Abraham ga je za trenutak prevario, ali ovde nema šanse. Zapravo nije bilo nikakve sliènosti, sad kad je pažljivo i objektivno gledao.

"Neka ga tamo", nemarno reèe Sten. "Imamo posla."

Propadanje je toliko odmaklo da Tobi nije mogao da vidi je li to neka kopija iz Obnovitelja, jer pretpostavljao je da je Sten to podrazumevao pod Gradom Obnove, ili zaista pravi Kilin, nekako ostareo u peveu.

Odluèio je da više ne misli o tome. Ponašao se prema tom Zombiju kao prema kopiji, kao prema onom nazovi dedi u poljskoj bolnici. Kad je to odluèio, prestao je da misli na njega. Nije mu palo na pamet da samo pre par godina ne bi mogao tako da postupi.

Tokom ostatka istovara Tobi je radio ni ne pogledavši skljkano oblièje. Gospe su ljupko prekoraèivale Zombija, jedan èovek ga je šutnuo u prolazu, a telo nije reagovalo ni na šta.

Tobiju je znoj tekao u oči i zato u prvi mah nije primetio maške. "Hejbre!" povikao je neko. Tobi podiže pogled...

...pravo u nadiruæu glatku njušku. Za njom su išle još dve. Hitale su mekim vazduhom i njihov udarni talas zapljusnu dokove. Ljudi su trèali na sve strane, ali Tobi je nepomično stajao, gledajuæi srebrnaste brodove kako se uspinju u vazduh. Ponirali su i vrdali, naizgled bez cilja, krivudajuæi nad obalom.

"Traže", reèe Sten. "Bile su tu i pre."

"Iste ove?" upita Tobi.

"Bile su manje, ranije."

Brodovi se nagnuše i skliznuše u stranu, sporiji i pažljiviji dok su leteli nad gradom. Tobi se i dalje nije micao. Maške mogu da uhvate zračenje servo pogona. Sten ga je zbunjeno pogledao, a onda se oprezno sklonio iza nekih svežnjeva trave.

Vraćale su se. U èulima su mu odjekivali pozivi. "Bišopovi", šapnu on. Mogao je da razabere Cerma, Džoslin, ostale. Znaèi, maške su povalile šifre Porodice. Isključio je unutrašnje sisteme, kako ne bi nehotice reagovao nekim odgovorom.

Maške su sad prolazile iznad njega. Trenutak je prolazio bolno sporo, i u jedan mah on pomisli da su se zaustavile tačno nad njim. No, ubrzo su bile nad rekom i mogao je ponovo da diše.

Skoro u istom trenutku neko otvori vatru na maške. Oružje je bilo prilično prefinjeno, pomisli Tobi, jer nije ostavljalo gotovo nikakav primetan trag. Verovatno je koristilo neki deo elektromagnetnog spektra koji Bišopovi ne mogu da osete.

Maške su mogle. Vatra je dolazila odnekud nizvodno i one pohitaše tamo. Nisu bile oštećene, koliko je Tobi video. Opalile su jednom, sve tri zajedno. Neko vrisnu. Maške se udaljiše i vrisak prestade. Ko god da je umro, postupio je glupo. Tobi ni za trenutak nije pomislio da napadne maške tog kalibra. To je naučio još kao dete.

"I to su radile pre", reče Sten. Ustao je iza svežnja i pokušao da se pravi kao da se nije ni sakrivao.

"Jesu li napale nekoga?"

"Nisam èuo."

"Kuda su tada otišle?"

"Kao i ove..." Sten pokaza za trima maškama koje su se sada podigle i ubrzale. "Niz vreme."

"Uvek?"

"Da. Valjda nekog traže."

I pokušavaju da nanjuše Bišopove, pomisli Tobi. Možda baš njega. Ili je možda to znaèilo da ovde ima još Bišopovih.

Otišle su nizvodno. Možda to znaèi da on ne treba da ide tamo.

Kad su maške otišle, svi su nastavili posao kao da se ništa nije desilo. Posao je bio težak i moralo se raditi brzo, jer je indukcioni brod već ukrcavao putnike. Ljudi, paketi, prijatna zbrka. Kad se Tobi vratio iz obližnjeg skladišta kuda je otpratio kolica sa teretom, samo talasima u blatnjavoj reci pokazivali su da je brod uopšte bio tu.

4. GOSPODIN PRESTON

Dan je bio dug i naporan, sa masom buradi i sanduka i paketa koje je trebalo razvezati i sortirati i složiti u ofucanom kamenom skladištu. Sten je bio podagent jednog velikog uvoznika i imao je unapred predviđene zadatke, pa je Tobi èitavog dana imao posla.

Ovde je bilo malo tehna, pa su se ljudi oslanjali na običan rad. Zombiji sa keja su se brzo premorili, pa je Sten doveo novu skupinu. Tobi više nije video onog što se srušio, i nije ni išao da ga traži u smrdljivoj sobici iza skladišta gde su ih inače držali.

Radno vreme se završilo kad je veliko golo parèe vremenjaka u visini potamnelo. To je bila sreća, jer su ljudi i dalje više voleli da spavaju po mraku. Mada ovde nije bilo ciklusa dana i noći, nekoliko sati senke bilo je dovoljno za minimum sna. Tobi je jednom video noć koja je potrajala nekoliko "dana", pa su ljudi poèeli otvoreno da nagađaju hoće li se vremenjak ikada ponovo osvetliti. Kada se žuakasti sjaj vratio, narastao je u zagušljivu vrućinu i prodoran sjaj, toliko snažan da su svi zažalili što su ga nestrpljivo èekali.

Sten je odveo Tobija u kuću gde je i sam odseo i sve uredio za njega, ostavivši mu samo vremena za kupanje u hladnoj rečnoj vodi pre većere. Tobi se za zajedničkim stolom èudio neverovatnoj brzini jela u kombinaciji sa brzim razgovorom, kao da ovim ljudima usta služe samo da istovremeno jedu i brbljaju. Na ogromnom poslužavniku pojaviše se divlje koke, ispečene do

ruštavo smeđe kože, i bile su razgrabljene i proždrene pre nego što su stigle do njega, mada je Sten nekako uspeo da se domogne dve, pa ih je podelio sa njim. Jedan mršavi čovek sa kozjom bradicom preko puta Tobija bavio se isključivo svojim ustima, jeo je, šalio se i pljuvao, nimalo precizno, u bronzanu pljuvaonicu što je stajala kraj njega. Sten je jeo služeći se samo nožem, i vešto je zavladao u usta ponekad i čitavu oštricu. Tobi je uspeo da prigrabi gomilu žilavog pasulja i debeo komad mesa pre nego što je kraj njega proleteo desert, predstavljen gomilom tvrdih oraha u moru šlaga koji je planuo kad ga je neko dotakao cigarom. Sten je pojeo i to i onda se zavalio u pletenoj stolici, čekaajući zube blistavim džepnim nožem, što je bilo iskazivanje nemarne hrabrosti kakvo Tobi u životu nije video.

Potom je Tobi više od svega želeo da spava, ali Sten ga je izvukao u gužvu na ulicama. Završili su u baru kojim je neko vreme dominirala ogromna, vrlo vlažna žena koja je palacala jezikom i prevrtala čelima, pevajući baladu koju Tobi nije razumeo. Na kraju se sručila na pod uz glasan tresak i bila su potrebna tri muškarca da je iznesu. Tobi nije znao je li i to deo tačke, jer je bilo daleko zabavnije od pevanja.

Sten je naručio nekakvo tamno pivo i vešto je iskorisito taj trenutak da preda Tobiju dnevnu zaradu, tako da bi Tobi ispao cicija da nije platio sledeću rundu, koja je stigla neobično brzo. Već je dopola popio novu kriglu i već su mu se mnogo više sviđali i to veće, i ovaj ogromni grad, i njegov fini novi prijatelj Sten, i uopšte čitav ogromni svet pevea, a onda se setio koliko je njegov otac mnogo pio pre nekoliko godina. Setio se kako mu je Kilin tada rekao da u Porodici Bišop bacaš zapušač kad ga izvadiš iz boce, jer znaš da ti više neće biti potreban.

To ga je uznemirilo, ali Sten se u tom protekao i podigao na sto nogu u čarapi. Na tabanu čarape bilo je izvezeno lice, a Sten je mogao da, pokrećući prste na nogama, izvede da se to lice smeši, ljuti, čak i trepće. Za to vreme Sten je razgovarao sa svojim umetničkim tabanom. No, to je podsetilo Tobija na vreme neposredno posle Propasti, hladno i prazno, kada su Bišopovi jedno veće logorovali sa još nekim lutalicama iz drugih Porodica. Jedan visoki dečak od Najtovih promolio je stopalo u sivoj čarapi ispod nekih pokrivača, šaleći se. Tobi je pomislio da je to pacov pa je bacio nož, prikucavši stopalo za tlo. Dugo potom nije bio baš omiljen u Porodici Najt.

Nasmešio se i otpio još piva. Sten preblede. Tobi je osetio da neko stoji iza njega.

Okrenuo se i ugledao visokog muškarca u kožnoj jakni, crnim pantalonama i sa bezbrižno naherenim plavim kapetom. Samo su piloti nosili takve kape sa zlatnim odsjajem na ivici.

"Gosp... gospodine Preston", reče Sten.

"Gospoda su izašla u provod? Niste suviše zauzeti za razgovor o poslu?"

Gospodin Preston se dobroćudno osmehnu, kako i pristaje predstavniku slobodne i zaista nezavisne profesije. Tobijeve Aspekti su ga naučili da vladare ograničava parlament, sveštenike pastva, pa čak i učitelji, ma koliko užasno možni bili, rade za gradske vlasti.

No, pilot na srebrnoj reci na odgovara nikome. Kapetan broda može da izda deset naređenja dok se pripremaju indukcionni motori i dok brod zalazi u reku, ali čim se pogon pokrene kapetan je zbačen sa vlasti. Pilot tada može da upravlja brodom kako želi, izbacujući naređenja bez savetovanja i iznad kritike bilo kog običnog smrtnika.

Gospodin Preston bez pitanja izvuče stolicu od drugog grubo otesanog stola i tresnu je kraj njih. "Evo sam da si došao odozgo - daleko odozgo", reče on Tobiju.

"Uf, to vam je Sten rekao?" upita Tobi kako bi imao vremena da razmisli.

"On je pustio glas, da. Da li se prevario?" gospodin Preston se pažljivo zagleda u Tobija, iskrivivši usta pod čupavim smeđim brkovima.

"Neser. Možda je, ovaj, malo preterao."

"Rekao je da si bio iznad Rokporta."

"Video sam ga kroz maglu. Onu groznu, sedefastu, koja..."

"Koliko iznad njega?"

"Ne mnogo."

"Kairo?"

"Ovaj... da, zaobišao sam ga."

"Opiši ga."

"Veliki grad, veæi od ovog."

"Video si rt? Pešèani žal?"

"Nisam video nikakav žal."

"Taèeno - ni nema nikakvog žala. Kako izgleda dvostruki rt?"

"Pena suklja uvis."

"Kuda odlazi?"

"Izbija iz reke i leti do drugog rta."

"Išao si ispod tog luka?"

"Neser. Ostao sam u mirnoj vodi, blizu druge obale."

"Pametno. Taj luk je tamo otkako pamtim i niko ko je pokušao da plovi ispod njega nije ostao živ."

"I ja sam to èuo."

"Od koga?"

"Jednog tipa uzvodno."

"Koliko uzvodno?"

Pilotima niko nikad ne laže, ali istina se može malo prilagoditi. Tobi otpi gutljaj tamnog piva koje je bilo dovoljno gusto da zameni veèeru - a neki u baru su ga izgleda upravo tako i koristili, vrlo glasno - i oprezno odgovori. "Nešto iznad Kaira. Odande sam pošao."

Gospodin Preston se nagnu napred i isturi snažnu vilicu. "Tamo postoji veliki nanos, vidi se izdaleka. Od peska, zar ne?"

"Neser, od crnog gvožða."

Gospodin Preston se zavalio u stolici i dade znak barmenu - koji se stvori kraj njih, vrteæi u rukama prljavu krpu - da im donese još jednu turu. "Taèeno. Komadina gvožða izbila je sa dna reke u nekom strašnom dogaðaju. Knjige pominja gejzir rastopljenog metala - ne hladnog, kakav teèe ispod reke - nego gejzir koji se probio kroz sam vremenjak."

"Bio sam u drugim delovima pevea i nisam video ništa nalik na ovu reku. Izgleda mi nelogièno."

"Nije na nama da sudimo, sinko."

"Molim vas, ser, nemojte me zvati sinko."

Gospodin Preston namršti èupave obrve, za trenutak zbunjen brzim, èvrstim prizvukom u Tobijevom glasu, ali ipak samo odmahnu rukom. "Svakako, gospodine Tobi. Moram reæi da u tebi ima neke mudrosti koja te èini starijim nego što izgledaš. Spreman sam da te uzmem u službu."

Sten je pratio ovaj razgovor iskolaèenih oèiju. Da dva obièna šljakatora piju sa pilotom bilo je isto kao da moker reèni pacov bude pozvan na veèeru kod gradonaèelnika. A tek ova ponuda!

"Kakvu službu?" upita Sten, ne mogavši da se dalje obuzdava.

"Navigaciju. Odavde do Kaira bilo je par velikih vremenskih oluja otkako sam poslednji put išao tamo. Sada treba da preuzmem 'Naèez' sve donde i nisam siguran da dobro poznajem reku."

"Ja mislim da uopšte ne poznajem reku toliko dobro", priznade Tobi, glave pune nejasnih misli.

"Jesi li video te oluje?"

"Jesam, dve. Izdaleka, ser."

"To je jedini naèin da se oluje gledaju", upade Sten lažno šaljivim tonom. I dalje je bio ošamuæen ponudom.

Pilot iskrevi lice na naèin koji je jasno govorio o izbegnutim opasnostima i izgubljenim prijateljima. "Kako si saèuvao èamac?"

"Veslao sam i otiskivao se. Verovatno sam samo imao sreæe sa strujama."

"Vremenska oluja privlaèi brodove srazmerno njihovoj masi, znaš? Najverovatnije te je spaslo upravo to što si veslao", reèe pilot. "Indukcioni brod, uprkos snazi, mora da bude veštiji. Težina ga može upropastiti."

Tobi ponovo otpi malo piva. "Ne znam da li želim da se vratim tamo gore, ser."

"Veruj mi da æe ti se isplatiti." Pilot zaèkilji na njega, kao da pokušava da na Tobijevom licu vidi nešto što on krije. "Nadao sam se da možda imaš nekog posla tamo gore."

Možda imaš nekog posla. Pred Tobijevim unutrašnjim okom pojavi se lice onog Zombija i on oseti da se sala zatvara oko njega, gušæi ga vazduhom punim dima od cigara. Slojevi plavog dima kovitlali su se pod treperavim žutim svetlom sijalica što su se pružale sa zidova, velike koliko glava èoveka sa sve šeširom. Tobi se èuvao od tog seæanja sve dosad, ali opet ga je pritisla težina nesigurnosti. Neæe znati je li Zombi njegov otac sve dok ga ne naðe ponovo i ispita ga.

"Ser, odgovoriæu vam sutra. Sada moram da se postaram za nešto."

Zaprepašæenje na Prestonovom i Stenovom licu bilo je gotovo zabavno. Još je poraslo kad je Tobi ustao, glasno treskajuæi ðonovima po podu zbog popijenog piva. Ozbiljno im je klimnuo i bez reèi nestao u mraku.

5. ZAMRZNUTA DEVOJKA

Mastiljavi oblici su mu se još motali po glavi kada je zalupao na vrata kuæe gospodina Prestona. Tobi se i dalje oseæao upletenim u zamršena seæanja, u mržnju prema Zombiju, jer nije hteo da veruje kako je to Kilin kakvog je poznavao.

Tek je svitalo, siva svetlost probijala se kroz maglu i slala prve zrake preko krovova oko dremljive reke. Maške i njihov otrov izgledali su beskonaèno daleko. Ovde ih ljudi nisu èak ni pominjali. Bili su ogrnuti ovim prijatnim, udobnim krajièkom pevea i nisu hteli ni da slušaju o dogaðajima napolju. Tobi se pitao je li to tipièno za sve ljude. Ako jeste, šta su onda Bišopovi?

Jedva je mogao da nazre belu ogradicu koja je oivièavala dvorište gospodina Prestona. Sedefna magla zaklanjala je pojedinosti od kratkog puta koji je vodio do kuæe. Mesto je bilo velièanstveno, to je morao da prizna, èak i pod ovako nesigurnim svetlom. Kuæa je bila od bele borovine, sa masivnim stubovima ukrašenim pri vrhu cvetnim šarama. Ponovo je kucnuo gvozdenim zvekirom i bronzana kvaka se istog èasa okrete, kao da je povezana sa zvekirom. Pojavio se patuljak, nemi sluga, i poveo Tobija duž velikog hola.

Nije bio pripremljen na velièanstvenost pilotovog obitavališta, i sad se divio nameštaju od mahagonija, novoj elektriènoj lampi sa abažurum od žute hartije, i polici punoj zvuènih skulptura. Patuljak se povukao, pošto je zinuo i pokazao usta bez jezika i crvenu tetovažu sluge na ramenu kako bi objasnio zašto æuti.

Po zidovima je visilo obilje slika o putovanjima - "iznad Abrahamovih vodopada", "Vulkanski pohod", "Srce lakoe", "Bitka protiv sudbine" - i mnogo knjiga, ukljuèujuæi i vrlo skupe. Tobi je poželeo da uzme listove i odnese ih bliže lampi, ali taman kad je pružio ruku ka knjizi sa naslovom "Vremenska para i uništenje svetova", zaèuo je teške korake i okrenuo se da doèeka pilota u punoj, plavo-zlatnoj uniformi.

"Nadam se da si se postarao za onaj drugi posao", ozbiljno reèe gospodin Preston.

Tobi se tek sad jasno setio kako je naglo otišao od stola. Grad van te zadimljene sobe prosto mu je progutao seæanje. Probio se kroz uzane ulièice pune grubih zgrada koje kao da su se naginjale nad prolaznike, zaklanjajuæi bledi sjaj neba. Vlažni sokaci bliže reci bili su zamršeni i njima se nije moglo prolaziti bez saplitanja o sklupèana tela, nalik na svežnjeve odeæe prepuštene ðubretarima.

Vlasnici Zombija ostavljali su ih tamo gde legnu, sigurni da neæe moæi da se pokrenu dok ne dobiju hranu. Tobiju su bili potrebni sati da naðe ono mlitavo lice koje je video na keju, a potom je dugo piljio u njega dok se nije uverio da ovaj Zombi nije samo u stanju mirovanja. Bio je mrtav, raširenih udova, ukoèen u parodiji plesa.

Ujutro se pojavio vlasnik Zombija, slegnuo ramenima pred lešom i ubacio ga u kolica za ðubre. Sva Tobijeva pitanja o Zombiju èovek je odbijao - nije znao imena, ne, niti odakle potièu, niti iz kog dela reke su doneti. Grad Obnove? To je samo prièa.

Tobija je poslednji pogled na to lice ponovo uznemirio, kao da je Zombi u konačnoj smrti odao svoju poslednju tajnu. Sada je jasno ličio na njegovog oca. Ali je li to kopija?

I zato je, sa umorom u kostima i svežom, gvozdеноm odlukom u kièmi Tobi naterao sebe da se uspravi pokraj hrastovog kamina i da pogleda gospodina Prestona u oèi. "Poèi æu, ser."

"Sjajno! Hoæeš da pogledaš uz vreme, je li?"

"Dobre."

"Kako to?"

"Ovaj, da." Ta reè mu je još zvuèala èudno. Da vidi uzvreme, da - i da ode što dalje od maški.

"Evo, jesi li doruèkovao?"

Kukuruzne pahuljice i kolaèièi koje je iznela domaæica brzo su zaokupili Tobijevu pažnju, dok ga je pilot zabavljao prièama i znanjem. Tobi je uspeo da dobro zamuti pojedinosti oko svog dugog putovanja nizvodno, mada ga je u tome ometala zbirka zanimljivosti gospodina Prestona, poreðana duž zidova. Bilo je tu kristala, kamenja neobiène boje koje je odavalo vulkanske deformacije, uvojak kose predaka, pet strela od kremena iz mitskih vremena, i neki zanatski ukrasi kakve je Tobi viðao i ranije. Uz sve to nalazio se i mesingani okvir sa krutim 3D uparaðene dece, ostarelih ujaka i tome slièno, a svi su bili ukoèeni u najboljim odelima za susret sa besmrtnošæu.

No, sve to nije bilo ništa u poreðenju sa velikom prozirnom kockom koja je zauzimala poèasno mesto na trpezarijskom stolu. Oko nje širila se hladnoæa i Tobi je u prvi mah mislio da je to led, ali dok je jeo primetio je da na kocki ne nastaju kapljice. Unutar njenog plavo-belog sjaja nalazili su se sitni predmeti - zlatna èipka, iskrzani komadiæ kvarca, dve velike bube sa èupavim antenama, i minijatura statua lepe devojkе, sa crvenom kosom i lepršavom belom haljinom.

Gotovo je završio proždiranje kukuruznih kolaèièa sa melasom i gutanje punog lonca kafe, kada je sluèajno primetio da je jedna buba malo spustila krilo. I dalje pažljivo slušajuæi pilota, koji se upustio u nešto nalik na èetvorotomnu usmenu autobiografiju u prvoj verziji, pažljivo je gledao i primetio da se devojkа polako okreæe na desnoj nozi. Haljina joj se priljubila uz levu nogu, a potom je ljupko poigravala, pretvarajuæi se u lepršavi disk èipkaste lepote.

Dotle su bube veæ uspele da naèine èetvrtinu zamaha prozirnim, pauèinastim krilima. Obe su se kretale ka devojkici. Njihove složene oèi pomerale su se sa neèim što je verovatno bio izraz uzbuðenja i hitnje, a za Tobija je to bio ukoèeni, zlokoban pogled.

"Ah, lov", konaèno prekide pilot svoj monolog. "Divno je, a? Gledao sam ga dovoljno dugo da ti narastu tri brade."

"Ta devojkа, ona je živa."

"Tako izgleda. Ali toliko je mala da ne mogu biti siguran."

"Odakle vam to?"

"Daleko nizvodno."

"Nikad nisam video ništa slièno."

"Ni ja. Zaista, po kvalitetu izrade i ja bih rekao da je devojkа prava."

"Prava? Ali, nije veæa od mog nokta!"

"To nama tako izgleda, valjda zbog nekog svetlosnog trika."

"A te bube..."

"Velike su gotovo kao ona, taèno. Možda su uveæane, suprotno od trika sa devojkом."

"A šta ako nisu?"

"E, onda æe, kad stignu do devojkе, sjajno da se provedu." Pilot se isceri. "Dao sam èitavu nedeljnu platu za ovo. Ona zlatna stvarèica, vidiš, i ona se okreæe."

Devojkа se još malo okrete i Tobi prepoznađe Besen. Njegovu Besen.

Negde je upala u zamku. Je li to kopija? Ili je ovo stvarno prava Besen? Kucnuo je po kocki, ali nije bilo reakcije.

Setio se kako su jednom na "Argu" zajedno popravljali zagaðeni tuš, dok

su bili zaduženi za održavanje. Ona je odšrafila cev i izvukla iz nje loptu dlake veličine dobro uhranjenog pacova. Bila je teška i gumasta i neverovatna kada ju je podigla, kao dlakavi mesec kraj njenog blistavog lica nalik na planetu, i Tobi je morao da se nasmeje.

Sada je osetio novi talas ledene hladnoće kako se širi iz kocke pune nemog, sporog vremena. "Nešto ne valja, dečko?"

Poželeo je da razbije plavo-belu kocku usporenog trajanja, da oslobodi izmučena razdoblja i strašne, izobličujuće perspektive. Ali taj predmet pripadao je pilotu, a takvi ljudi bolje od ikoga razumeju promenljivost vremena. Možda je i pravo da njima pripadnu ovakve stvari.

Najbolje da sve zaboravi. Nije znao šta bi radio sa zarobljenom Besen čak i da je dobije. Ipak, osetio je olakšanje kada je izašao iz trpezarije i našao se u gustoj magli napolju.

6. ODLAZAK GORENAZAD

Trebalo je da se otisnu još istog dana. Tobi nikada nije osetio toliko divljenje kao tih prvih trenutaka, dok se peo mostom i ukrcavao na već punu palubu.

Nikada dotle nije bacio više od jednog pogleda, punog poštovanja, na neki indukcionni brod dok je cepao vodu svojim oštrim pramcem. Sada ga je gospodin Preston pozdravio krutim klimanjem, što je bilo vrlo uzdržano u poređenju sa njegovom prieljivošću za doručkom. Jedva je odvojio vremena da mu preda potvrdu o zaposlenju. Ostali članovi posade rukovali su se sa njim nešto prijaznije nego što su se inače ponašali prema običnim putnicima. Mušterije koje plaćaju cenu i inače su bile najmanje poštovane od strane posade, uključujući čak i dečake-čistače iz potpalublja. Tobi je po odsutnim, pomalo zamagljenim pogledima muškaraca i žena u posadi video da njega priznaju u najmanju ruku za pripadnika ljudske porodice.

"Prošao si onu malu oluju tamo napred?" upita ga gospodin Preston dok su se peli uz tri niza spoljašnjih stepenica da bi stigli do pilotske kabine.

"Neser. Iskrcao sam se, nasukao čamac i obišao je peške."

"Hmmm. Šteta. Mislim da ću malo preseći struju, kako bih ostao podalje od nje."

"Daser."

Tobiju je ovaj egzotični Sokak priređivao čudo za čuđom. Počeo je da uviđa zašto ljudi žele da žive ovako, u džepu izdvojenom od maški i sve težine istorije. Nije bilo bitno što oživljavaju neki drevni način života; ovde i sada to je bilo stvarno.

Utovar je bio pri kraju, jedva obuzdana težnja broda za rekom širila je vazduhom duboko brujanje. Teret je prosto leteo sa kolica u brod, preko ruku užurbanih radnika, većinom Zombija. Okasneli putnici pristizali su spotičući se između kutija i bala što su još čekale na utovar. Žene sa kutijama za šešire i cegerima za pazar požurivale su oznojene muževe, koji su vukli urolane tepihe i decu koja su drečala. Taljige i kolica za prtljag truckali su se po kaldrmi i sudarali se mnogo češće nego što je izgledalo moguće po zakonima verovatnoće, drobeći kutije i tegle. Vazduh je iskrio od psovki. Čekrci se sklopiše, i napred i pozadi.

Tobiju su se dopadali gužva i galama, žamor i komešanje puni cilja i svrhe. "Svi koji ne putuju, molim da se iskrcaju!" začu se glas i zazvoni poslednje zvono, i prepune palube "Načezza" istisnuše deo gužve preko mostova - žurnu plimu protiv koje se borilo nekoliko poslednjih zakasnelih putnika. Glavni most skliznu unazad, a jedan visoki muškarac dotrčao i pokuša da preskoči prazninu. Uspeo je da šepa držeći ograde i jedan mornar ga izvuče gore, ali pri tom mu se otvorio zadnji džep i novčanik mu ispade u vodu. Masa na obali počeo da se smeje, i mornar je jedva sprečio čoveka da ne skoči za svojom imovinom.

Tobi je sve ovo posmatrao sa izdignutog položaja pilotske kabine. Bilo je to elegantno mesto, sa toliko staklenih površina da je morao da ih prebroji kako bi se uverio da ga okružuju svega četiri prozirna zida. Kapetan je stajao kraj pilota, obojica su bili u modro-zlatnim uniformama, i začu se zviždaljka.

Narandžasta zastava se podiže na jarbol, i brod poëe da se kreæe. Ubrzanje je vibriralo palubom a uljasti dim kuljao je iz tri visoka dimnjaka na sredini broda.

Masa duž keja iskoristila je taj trenutak za dovikivanje poslednjih poruka i pozdrava, a brod se naglo udalji od njih, jer izgledalo je kao da ubrzava dok je indukcionim poljima hvatao duboku struju metala ispod vode. Grad nestade neverovatnom brzinom, ljudi na keju se pretvoriše u taèkice koje su išëezavale pred Tobijevim oëima.

"Vremenski tok", odgovori gospodin Preston na Tobijevo mrštenje. "Odmah sam nas zakaëio na njega. Sada vidimo slike stisnute i izobliëene."

Obala je veæ bila prošarana crvenim i plavim dok se vreme menjalo i teklo oko broda, a pritisak i pljuskanje struja zvuëali su kao duboki bas tonovi koje je Tobi oseæao preko debelih ðonova svojih ëizama.

Leteti preko samog trajanja, otrgnuti se od sigurnosti strpljivog, jednosmernog vremena - Tobi oseti da mu se grlo steže od muënine. Zapljusnula ga je zbunjenost, ubrzanje duboko do utrobe - ne samo ubrzanje kretanja nego i u koliëini za koju je znao da upravlja peveom, ali koju nijedan ëovek nije mogao da oseti, sila spletenog vremena i prostora. Èvrsta paluba vijugala je kao zmija, gusti vazduh je brujao, iskre su iskakale na sve strane. Njegovo telo se nekoliko dugih, bolnih trenutaka borilo protiv suprotstavljenih sila koje su ga vukle i cimale; grudi su mu se stezale, zglobovi se rastakali, kolena postadoše laka kao pero - a onda nekako njegove tetive naðoše novu ravnotežu, bez ikakvog njegovog svesnog napora. Duboko je udahnuo vazduh i ustanovio da je vlažan i mirisan.

"Mirno." Gospodin Preston ga je gledao, toga je tek sad postao svestan. "Verovao sam da æeš se provuæi, ali nikad se ne zna dok se to ne završi."

"Šta bi bilo da nisam?"

Pilot slegnu ramenima. "Iskrkali bismo te u sledeæem pristaništu, ništa više."

"A kako je sa putnicima?"

"Dole je lakše. Ovde su plime najgore."

"Plime?" Zagledao se u nepomiënu reku.

"Ne reëna plima - plima vremena. Putnici kojima se pomute glava i stomak mogu da legnu i ëekaju dok ne stignemo do njihovog odredišta. Barem veæina."

Tobi je oduvek smatrao da je pilotov posao da održi brod na reci, što i nije bilo nešto naroëito, s obzirom na to koliko je reka široka. Dok je sada æutke gledao gospodina Prestona kako krivuda i izbegava mrlje iz kojih je izviralo lepljivo smeđe blato, a potom vešto klizi duž zlatnog nasipa od broma, video je plesaëku ljupkost i lakoeu koje dolaze od okretanja masivnog hrastovog kormila, vladanja prigušenim životinjskim zvucima indukcionih motora, geometrijske veštine sa pramcem i krmom. Kad bi se ovi elegantni pokreti prekinuli to ne bi bilo samo neprijatno, nego i opasno, a najviše neestetski.

Tobi je to shvatio kada je nizvodno glavnom strujom naišla jedna trgovaëka barža i našla se "Naëezu" taëno na putu. Umesto da promeni svoj elegantni kurs, gospodin Preston je naleteo na dva zadnja vesla barže. Zvuk lomljave tek što je prestao, kad iz hrpe crvenih lica nagomilanih uz ogradu barže pokuljaše psovke. Lice gospodina Prestona sinu od iskrene radosti, jer sada je imao mete koje su, za razliku od posade "Naëeza", uzvraëale uvrede.

Radost nad radostima! Otvorio je boëni prozor, promolio glavu kroz njega i zasuo uvredama crvena lica. Dok su se dva broda rastajala i dok su kletve trgovaca jenjavale, gospodin Preston je poveæavao i jaëinu glasa i silinu uvreda, koristeæi imenice i glagole koje Tobi nikada nije ëuo. Kada je gospodin Preston zatvorio prozor, bio je ispražnjen od svih napetosti polaska.

"Oh, ser, to je bilo dobro", reëe glas kraj Tobijevog lakta. Bio je to Sten; sijao je od divljenja opširnim psovkama.

Nije odabrao dobar trenutak. Gospodin Preston ga prostreli pogledom. "Mornar koji ima mišljenje? Drži se ti ribanja, momak!"

Zato su prošli još sati dok Tobi nije saznao otkuda Sten uopšte na "Naëezu", jer Sten je provodio vreme glancajuæi do savršenstva pilotsku

kabinu, pa zatim gvozdene stepenice i drvene poklopce oko nje. Kada ga je Tobi našao kako guta vreli crni napitak u zadnjoj kantini, Sten je bio spreman za prièu.

"Blago, eto zašto sam se prijavio. Mornarska plata je nikakva, a od vremenske struje mi je bilo muka sekund ili dva, ali izdržaæu."

"Ovaj, blago?"

"Veæ tražim one vodoniène šešire. Ovde kod nas ih niko nikada nije primetio, pa mislim da si malo prebacio kad si došao kod nas. Sigurno su uzvodno."

Tobi je klimao i slušao Stena kako brblja o zvezdanim safirima i krupnim rubinima koji ih èekaju, i jedva je uspevao da se ne nasmeje i time se oda. S druge strane, ta prièa mu je obezbedila prijatelja na mestu koje mu se èinilo opasno.

"Šteta što si morao da prekineš svoju potragu", lukavo reèe Sten.

"Šta?" Tobi se upravo služio iz èinije plavog pasulja kako bi se neèim zaposlio, i ova primedba ga je zatekla nespremno.

"Prebacio si još negde. Hteo si da naðeš onog Zombija. Samo što si hteo èoveka u prvom životu, a to leži uzvodno."

Kako je Sten mogao da proguta èitavu prièu o vodoniènim šeširima, a da pri tom sastavi istinu o Tobijevom ocu od onih mrvica koje je znao, ostalo je tajna. Tobi je priznao klimajuæi i gunðajuæi, ali prekinuo je dalju prièu. Na reci je vladalo neobièno uverenje da je reka beskonaèno duga i da je ostatak pevea samo senka baèena oko beskonaène cevi koja veèito usisava reku dalje i dalje. Zato je sve spolja, sve prièe o peveu i maškama, bilo samo smetnja.

Veæ na poèetku puta nizvodno nauèio je da ne pušta druge da uživaju u novoj verziji srceparajuæe prièe o sirotom deèaku bez majèine brižne ljubavi i oèeeve zaštitnièke ruke, ostavljenom da se sam bori protiv neprijateljskog sveta. To nije bila istina, a kad bi im isprièao istinu, izazvao bi u njima užas.

Dobro se ti držiš pred njima.

Iznenadilo ga je iznenadno probijanje deliæa Šibo. Uæutkao ju je, oseæajuæi se nekako krivim.

7. VREMENSKA TURBULENCIJA

Mirne reène vode ležale su blizu obale. Tu su duboke struje broma i žive dozvoljavale indukcionim kalemima da se èvrsto uhvate, dok je sama voda najbolje tekla u sredini reke. Ovde nije bilo pruga broma koje bi izbile da raspore trup broda, pa je stražar mogao da bude relativno miran.

Gospodin Preston mu je objasnio da "Naèez" mora da se drži blizu obale, koja ga odvaja od nizvodnih brodova što plove sredinom, koristeæi brzu struju. Tobi je nauèio nekoliko veštih trikova za savlaðivanje rtova, krivina, sprudova, ostrva i naslaga koje prepreèavaju put. Ubrzo je zakljuèio da æe se, ako ikada postane pilot, baviti samo plovidbom nizvodno, a put uzvodno æe prepustiti onima koji ne cene oprez.

No, vremenska oluja zahvata oba tipa brodova.

Spuštala se mrmoreæa tama dok su se probijali rekom prema kovitlacu vremena koji ih je èekao. Dizao se usred reke, levkastog oblika, dok su izveštaji od koliko juèe, iz grada, govorili da se nalazi uz obalu suprotnu onoj koje se sada držao "Naèez".

"Brzo se kreæe, nema šta", mirno reèe gospodin Preston za kormilom.

Uskovitlani, zapenjeni beli stub ulubljiivao je i bojio u crveno sliku šume i doline iza nje. Tobi je stajao u uglu pilotske kabine i uskoro je isprièao sve èega se seæao o ovoj oluji koju je video pre više dana, a pokazalo se da to nije bilo od koristi, jer je nevreme naraslo i dobilo oblik izuvijanog èvora nalik na osmicu, koji je bljuvao crnu vodu i sivi metal.

Kiša je udarala o prozore pilotske kabine. Ciklon je upijao svetlost oko njih. Nad njima se videla crno-bela šara neba. Bliže obali Tobi je nejasno nazirao drveæe u pauèinastim obrisima. Vetar je šibao i udarao "Naèeza", povijajuæi drveæe i okreæuæi lišæe na blede nalièje, tako da je izgledalo kao da mu spira boju. Drveæe je njihalo granjem kao da je u panici. Jedan

"Naèezov" dimnjak zaškripa, naheri se i puèe napola, i gornji deo pade na palubu. Mornari pritrèaše da ga oslobode veza i bace preko ograde. Tobi vide da je i Sten sa njima, da žurno testerise na vetru koji se upinje da ga sruši. Po pokretima usana videlo se da psuje, bio je toliko blizu da je Tobi mogao da proèita reèi sa usana, ali vetar je odnosio sa sobom svaki zvuk.

Nije to bio obièan vetar. Hujao je i sekao vazduhom, izoblièujuæi slike tako da su ljudi u poslu izgledali kao da se muèno sporo kreæu, a potom panièno ubrzavaju, neprekidno istezani i trzani i izoblièavani nedvidljivim silama.

A onda - ssssttt! - šištanje vakuuma trže bleštavi oreol na nebu. Palubu preplavi veèiti sjaj. Obala je i dalje bila u polumraku. Vrhovi drveæa su se njihali i rvali sa nevidljivim neprijateljem. Sredina reke se penila.

Novo ssssttt! i udar i brod propade za visinu èoveka, zapljusnut vrelin sjajem. U deliaèu sekunde vazduh postade pakleno crn, a grmljavina se pronosila nebom kao da prazna burad tandrèu niz kameno stepenište.

A onda izaðoše. Vetar ponovo postade živopisan lahor nad rekom. "Vremenska turbulenca je ovog puta bila blaga", reèe pilot.

Tobiju nije tako izgledalo dok je sedeo na stolici i pokušavao da ovlada disanjem.

Kada je kasnije sreo Stena, mladiæ se iznenadio. "Izvijanje? Iskrivljene noge? Ni trenutka se nisam tako oseæao." Tobi shvati da su promene i nestabilnost vremena i prostora bili specifièni za svakog pojedinog posmatraèa. Niko nije oseæao iste posledice. No, obogaljeni dimnjak, koga su sada Sten i ostali mornari žurno popravljali, obliveni znojem, jasno je pokazivao šta moæe da uèini talasanje vremena.

Ponovo presekoše reku, izbegavajuæi veliki aluminijumski nanos koji je prigušeno sijao, i koji bi u deliaèu sekunde mogao da uništi korito indukcionog broda. To je dovelo "Naèez" blizu obale gde je Tobi ostavio èamac. Uzeo je dogled gospodina Prestona i poèeo da pretraæuje modro-zeleno grmlje, ali nije uspeo da ga vidi.

"Neko ga je ukrao", besno reèe Tobi.

"Ili pojeo", nasmeši se pilot.

"Nisam ga uzgajio, nije živ. Testerisao sam i zakucavao i savijao pravi metal."

"Moæda ga je vreme pojelo", reèe na to pilot.

Obala je delovala vodnjikavo i neodreðeno, kao modro-zelena emulzija. Dok su se probijali uzvodno, Tobi je sve više poštovao pilota. Nijedna izboèina nije dovoljno dugo trajala da bi se Tobi odluèio kakvog je zaista oblika. Bregovi su se rastapali kao puter ostavljen na stolu tokom toplog nedelnog popodneva.

No, gospodin Preston je nekako znao kako da skrene "Naèeza" u desno do neke precizne taèke, inaèe bi - kako je objasnio - brod došao u ozbiljan sukob sa preprekom koja bi ih rasporila od pramca do krme bræe nego što je èoveku potrebno da zevne. Mraèno prostranstvo vode i dremljivog metala postavljalo je klopke vremenskim brodovima na svim moguæim dubinama.

Gospodin Preston provede brod tik kraj ostrva gde je mali vremenski vrtlog upravo probio zamagljenu površinu reke, toliko blizu da je drveæe grebalo i udaralo pramac, umalo oborivši radoznalog putnika - koji se žurno iskrcao na sledeæoj postaji, zaboravivši èak i svoju torbu. Brbljao je nešto o vizijama obezglavljenih žena koje lebde u vazduhu. Posada se smejala i kreveljila. Tobi im se pridruæio.

8. JEDENJE LEDA

Æudljivost indukcionih brodova bila je legendarna i strašna. Veæina sveta što živi blizu reke - a mnogi, zapravo veæina, klonili su se toga - prièala je da je videla brodove kako se stvore ni iz èega, žurno iskrcaju ljude i pakete, i zatim krenu uz brujanje motora, pa nestanu u prvom uskom, a zatim još uæem klinu koji se ponekad podigne u vazduh pre nego što se sasvim istanji i nestane.

Ljudi koji su pokušavali da dræe korak sa brodom oseæali su pritisak kao

da ih drži ogromna, nevidljiva šaka. Umarali su se, pogotovo uzvodno. Stoga je većina živela na oko dan hoda od mesta gde su se rodili. Snažan muškarac ili žena mogu da, uz ogroman napor, odu peške ili jašući u daleki grad da bi dobili veću cenu za žetvu, recimo, ili da kupe nešto. Ipak, većina radije pušta da indukcioni brodovi obavljaju trgovinu uzvodno i nizvodno, odnoseći, recimo, bale pamuka, a donoseći kupovna čuda naručena iz gizdavog kataloga.

No, neki su kupovali karte za brod, koliko za vožnju toliko i za odredište. Glavne odaje "Načez" bile su pune udobnih fotelja i debelih divana, sa dovratcima punim zlatnih i belih ukrasa i poznatih prizora vremenskog izobličenja. U glavnom salonu postojao je ogromni tehnikolor simbolični mural sa velikim pilotima, a kabine prve klase imale su porcelanske kvake i originalni zid-sliku koji je na dodir pokazivao prefinjene prizore. Putnički saloni imali su zakrivljene tavanice sa elegantnom pozlatom, i kristalne svećnjake pune svetlucavih kapljica od stakla. Tobi je zurio u te nakisane ukrase i sećao se kako je video pravi Svećnjak, veliki svemirski grad koji su načelinili njegovim dalekim precima. Uživao je u ovom mestu, ali ma koliko ovi ljudi vodili ispunjen život, bilo je to malo u odnosu na svemir.

Dnevni putnici mogli su da siđu u potpalublje i posluže se dugim nizovima lavana u berberskoj radnji, gde je takođe bilo u obilju peškira, češljeva i mirišljavog sapuna. Sve to je ostavilo ogroman utisak na Tobiju. On nikada, čak ni u pilotovoj kući, nije video toliko obilje i prefinjenosti. "Argo" je bio čest, efikasan, na neki način i lep - ali ne ovako veličanstven.

Putnici koji su se ukrcavali na malenim usputnim postajama delili su njegova osećanja. Posle tri dana putovanja u njemu se iskristalisala samouverenost, pa je te musave putnike u vrećastoj odeći gledao mršteći se sa visine, kao i ostala posada.

No, nije postao onako uzvišeno izdvojen kao pilot. Na licu gospodina Prestona videle su se bore stečene posmatranjem nepojmljivih sudara različitih vremenskih potencijala. Govor mu je vrveo od elegantnih, školovanih nizvodnih izraza, koje su obični smrtnici teško razumeli. Piloti obitavaju u većnosti, i svesni su toga.

Tobi je bio primljen zbog svog privremeno korisnog znanja, a ne zbog veštine. I zato je, kad su se indukcionim kalemima smrznuli, poslat u mašinsko odeljenje jednom kapetanovom oštrom naredbom, baš kao i Sten i ostali. Gospodin Preston je, naravno, ostao gore.

Ogromno mašinsko odeljenje bilo je puno vike, naređenja i guranja. Pogon koji ih je vodio uz vreme poticao je iz ogromne bakarne armature koja se okretala, kada dobro funkcioniše, između divovskih magneta od crnog gvožđa.

Obično je plovidba uz prošlost reke gutala ogromne količine energije iz pokretnog metala. No, pri presecanju reke, vijuganju između sprudova i bromnih izvora, pilot bi povremeno naišao na deo obrnutog toka, pa bi se neko vreme kretali uzvodno, što se tiče normalog toka vode, ali niz tok vremena.

To se obično nije primetivalo, mada se Tobiju činilo da je daleko u reci naslutio ogroman, avetinjski brod koji je postojao samo za trenutak. Imao je ogromne, debele tornjeve iz kojih je kuljao prljavi dim, otvore na bokovima iz kojih je zračilo ljubičasto svetlo, i lebdeo je u vazduhu kao čudovišna buba, pokrećući maglu u visini, nalik na nateklog komarca-grabljivca što se sprema da napadne metalnog kita.

Potom je - sssstttpp! - dunuo vetar sa mesta gde se nalazio prizor, i uzvik iz dubine broda pozvao je sve ruke da pomažu.

Sten mu je pokazao presvučene cevi i kablove, već pokrivene za debljinu šake tvrdom, mlečnom belim ledom. Kazani su zračili ogromnom vrelinom, ali vremenski tok unutar cevi i kablova usisavao je energiju iz njih tolikom brzinom da se led nije topio.

Tobi i svi ostali bacili su se na grebanje i lomljenje i ubadanje leda. Bio je potpuno čvrst. Tobiju jedan komad leda pade u ruke i on za trenutak ugleda površinu cevi koja je vodila pravo u unutrašnjost indukcionih motora. Iako je bila od blistavog bakra, cev je sada bila jezivo crna.

Sagnuo se da bolje vidi i začuo krak kako se i sam vazduh ledio oko metala.

"Hej, skloni se!" povika žena-mornar i otrže ga samo sekund pre nego što se èitava rupa koju je otvorio naglo zatvori - vazduh je jurnuo u stvoreni vakuum, a potom se smesta smrznuo, usisavajuæi pri tom još vazduha.

Neki muškarac nije imao toliko sreæe, pa su mu se tri prsta smrznula kao kamen u za trenutak otvorenoj pukotini leda oko cevi. Njegovi krici jedva da su privlaèili pažnju dok su svi hitali da razbiju i istope sve veæi beli teret.

Jedan kabel klonu pod nakupljenom težinom i puèe. Visoko pištanje elektriènog pogona tog èasa zamre, i Tobi oseti pravi strah.

Èuo je prièe o indukcionim brodovima koji se potpuno zamrznu, jer beskonaèna hladnoæa obrnutog vremena usisava toplotu, život, vazduh, liènost. Nastradali brodovi iskrsavaju godinama i miljama daleko od mesta gde bi trebalo da se nalaze, pretvoreni u veèite ledene bregove usred naizgled mirne reke.

Tobi je kopao, lupao i na kraju maljem razbijao led. Slojevi su stenjali, drhtali i pucketali dok su rasli, kao neka živa stvar koja jeèi od bolova rasta.

Na drugom kraju mašinskog odeljenja zaèu se krik kad se nekoj ženi èlanak zaledio za cev. Stvorio se orkan koji je hitao da zameni kondenzovani vazduh. Glasovi posade se panièno podigoše.

A kapetan ih je sve nadjaèavao, izdajuæi nareðenja. "Pustite to! Odlomi to, èoveèe, nasloni se na tu šipku! Tomsone, brzo trèi tamo! Zdrobi ga, sinko!"

...i iznenada urlanje vetra prestade, led prestade da buja.

"Ah", uzdahnu kapetan, "pilot se konaèno udostojio da nas okrene kako treba."

Tobi se oseti lièno uvreðenim, jer nijedan pilot nije u stanju da vidi vektore toka vremenske struje. Gospodin Preston ih je izvukao iz toga, i to bi trebalo da je dovoljno.

Prièale su se užasne prièe o brodovima èiji su piloti zaista pogrešili. O indukcionim brodovima koji bi nekontrolisano pošli uz vreme - pretvoreni u ledene bregove, sa duboko smrznutom posadom koja je vrištala uzvodno sve do poèetka vremena. O brodovima koji bi se otrgli i pošli nizvodno, pretvoreni u belo usijane mrlje koje bi eksplodirale mnogo pre nego što bi stigle do mitskog vodopada na kraju veènosti.

No, kapetan nije mislio na to. Tobi je shvatio da visok položaj pilota podrazumeva da pilot bude nemilice kritikovan i na najmanji nagoveštaj nesavršenosti.

9. KAIRO

Sanduci, kutije i burad zakrèili su kej, ali nisu mogli da od pilotske kabine zaklone lepotu grada.

Èak i blokovi skladišta bili su zeleni i jedri. Kairo je usavršio sve šire prihvaæenu umetnost da gaji sam sebe iz bogatog tla. Ta umetnost bila je mnogo lakša nego sadnja i gajenje drveæa samo da bi bilo poseèeno, iseèeno na trupce i ploèe i preraðeno u daske, grede, spojke, ograde, podupiraèe i klinove, samo da bi se naèinio zaklon.

Ovako ljupka veština zahtevala je duboko znanje. Narod Kaira shvatio je duboko usaðenu srž svega živog.

"Naèez" je, pristajuæi, tripudijum. Mornari èesto imaju ženu u svakoj luci i zvona su objavljujivala koji je kapetan stigao, pa je na sastanak dolazila odgovarajuæa gospa - ponekad samo na sat ili dva, u njegovoj kabini, pre polaska na sledeæu luku uzvodno. Nestabilnost i æudljivost vremenskih struja doveli su do mnogih žurnih sastanaka. No, kapetan brzog broda mogao je da raèuna kako æe vrlo brzo ponovo imati prilike za sliènu aktivnost - naravno, ako može to fizièki da postigne.

Rumena ženica gotovo je protrèala kraj Tobija dok je silazio mostiæem na obalu. Nije je ni pogledao, jer se zadubio u misli da li da ostane u najveæem gradu na reci.

Glava mu je bila puna mudrosti koje je nauèio u pilotskoj kabini. Odmah

je otišao u gradsku kuću Kaira i proverio popis stanovništva. Nije bilo ni pomena o njegovom ocu, ali to je ionako bila samo nejasna nada. Njegov otac nikad ne bi dozvolio da mu vežu papirice oko vrata kao psu, samo da bi ga kasnije pridavili. Tobi savlada razočarenje i oseti da ga davno suzdržavani bes puni novom energijom.

Sten ga je sustigao, pa su zajedno špartali ulicama; Sten se bavio prièom a Tobi koraèanjem sa rukama u džepovima, opèinjen prizorima. Ostavio je svoju izubijanu bojnu opremu na brodu i sad je lako koraèao.

Samogajene kuće dizale su se bez ikakvog prelaza iz plodnog tla. Zanatlije sadnje imale su kišene firme i reklame, poneki i od neonskih cevi koje su pokazivale èitave reèi kišenim, titravim sjajem - Veštorašt, Kuægajitelj, èak i Tipski pupoljci kuća.

Lunjali su po buènim barovima, visokim pokrivenim tržnicama, zaraslim fabrièkim krugovima, i sve je bilo glatko, smireno, elegantno, vlažno i mirisno od mekog drveta. Žene su tkale na razbojima koji su rasli pravo iz vlažnog tla. Sten upita jednu od tih vrednih gospi zašto radije ne odgaji odeću pravo na grmlju, a ona se nasmeja. "Moda se menja suviše brzo, ser!" reèe i priguši kikot, odmeravjauæi Stenove jadne pantalone i preveliku jaknu.

To je Stenu dalo ideju, i uskoro se Tobi nađe sa njim u slabo osvetljenoj ulici koja je zaudarala na, kako reèe Sten, "iskorišæeno pivo".

Žene koje su stajale po ulazima delovale su aljkavo, obuène samo u purpurne korsete i rublje sa mnogo crnih traèica. Sasvim drugaèije od krupnih, mišiæavih žena kakve su na ceni u Porodici Bišop.

Tobi oseti da crveni i seti se davnog vremena i škole u Citadeli Bišop. Porodica Bišop strogo se držala pravila predanja, što je podrazumevalo i stroge seksualne zabrane pre uzrasta za seks.

Uèitelj deèaka dao je svakome po list naroèitog papira i olovku sa nevidljivim mastilom, sa uputstvom da nacrtaju po kružice svaki put kad masturbiraju - "rukuj se sa najboljim prijateljem", kako reèe on. Nevidljivo mastilo trebalo je da spreèi razotkrivanje i stid.

Na kraju meseca svi su doneli listove. Uèitelj ih je okaèio na zid i zamraèio uèionicu, a onda je ukljuèio naroèitu lampu. Pod njenim ljubiješt看 svetlom pojaviše se krugovi, niz za nizom, pred iznenada zamuklim deèacima. "Ovako", reèe tada uèitelj, "ovako vas Bog vidi. To je vaša unutrašnji život."

Svrha ovog otkrivanja greha bila je da deèaci smanje uèestalost, jer usamljenieka Onanova razonoda umanjuje intelektualne moæi - ili je bar tako glasila teorija. Njegov Aspekt Isak ponudio mu je podatke o Onanu, nazivajuæi to "narodnom prièom" i frkæuæi od prezira zbog tako primitivnih seksualnih ogranièenja.

I zaista, èitava stvar okonèala se beskrajnim razmetanjem, pošto su se vratili na svetlost dana i pošto je svako znao broj svojih kružica, i svako je mogao da tvrdi da baš njemu pripada najveæi broj - stotinu sedam.

Tobi je postigao jedva osamdeset šest, donekle zaplašen postupkom brojanja. Kasnije je mislio da bi, samo da je znao èemu to, lako mogao da prebaci stotinu.

U Kairu su se prefinjene žene mogle lako dobiti. Oseæao se nejasno obavezan prema Besen, uznemiren seæanjem na njenu sliku zarobljenu u kocki u kući gospodina Prestona. Je li ona još živa? Da li bi mu zamerila što æe se malo razonoditi?

Požuda je zbrisala te prefinjenosti, ostavivši mu samo nemirnu napetost. No, žene koje su se naginjale sa lakiranim osmesima i obojenim noktima i izvijenim modrim obrvama nekako ga nisu privlaèile. Setio se Beseninog naherenog osmeha i ona mu je strašno nedostajala.

Sten mu se malo podsmevao zbog toga. Tobi je reagovao bujicom psovki, uglavnom tek nauèenih od gospodina Prestona.

Gnev mu je uzburkao stomak. Ostavio je Stena da se cenjka sa ženom mleèno bele kože, koja je posebno isticala svoju riðu kosu i kukove široke koliko i reka, i sam pošao kroz sve mraèeniji grad. Ako je njegov otac prošao ovuda, svakako je ostavio neki znak. Tobi mora samo da ga nađe.

10. GOSPODAR ZOMBIJA

Oko Tobija se sklopio lavirint mraène geometrije. Razgovori prolaznika do njega su dopirali prigušeni i nekako izoblièeni dok se probijao između velikih poslovnih zgrada oko dokova. Ovde je cvetala trgovina radnom snagom, zajedno sa livnicama, prodavnicama delova za mašine, presama za ulje, vodenicama i visokim dizalicama za razne useve, a sve se to podizalo oko ljupko krojenih kuæica po kojima je Kairo bio èuven.

Naravno, i ta umetnost imala je svoje mane. Po kaldrmisanim ulicama rasle su bolesno žute gljive, klizave i zlokobne, i lepile su mu se za pete, pokušavajuæi da ga svare. Cevasti jarci bili su puni smrdljive teènosti; negde je bila ustajala i pokrivena smeðom skramom, negde je brzo tekla, nabujala gotovo do iviènjaka.

Svaka zgrada imala je ogromno bure, nekoliko spratova visoko, izraslo iz same zgrade i oslonjeno o zemlju vertikalnim štapovima kako bi izdržalo težinu nakupljene kišnice. Blizu reke nikada nema dovoljno površinskog tla za bunare. Kairo je imao samo prolazne pljuskovce; i zaista, kao da bi da to potvrde, poèeše da se stvaraju kapljice i prskaju Tobija dok je tragao.

Spustio se u obalsku zonu grada, gde su ulice ležale neme i puste, kao u nedeljno popodne. No, gvozdena simbologija trošnih zgrada davala je odgovor na to. Stvarale su ogromne, iskrzane brojeve i inicijale, popunjene èipkastim, pauèinastim tkanjem. Tobi je kroz sve gušæu tamu uspeo da razabere simbol poslovanja sa Zombijima, sa lobanjama i rebrima. Njihova èvrstina bila je upadljiva u poreðenju sa èipkastim ostatkom. Kairo se nalazio toliko blizu velike vremenske oluje da su njegovi stanovnici uvek govorili uslovno, završavajuæi svako pominjanje dogaðaja sa "dosad" i "izgleda" i "jednom nekad".

Utoliko gore po njega što je vremenjak baš sada našao da jenja. Kiša je i dalje sipila, šireæi hladnu vlagu. Podigao je pogled i ugledao u visini pešèanu pustinju, umetnutu u vremenjak; zato je ovaj deo grada uvek bio mraèan. Zato su i odlučili da industriju Zombija smeste ovde, u stalnu polutamu.

Ispiškio se uz zgradu, raèunajuæi da æe joj to pomoæi da raste, kao i svakoj biljci - mada se ipak povukao u poboènu ulièicu da to obavi. I zato nije bio na glavnoj ulici kada je naišla skupina žena Zombija.

Teturala se, ledenih udova i žutih lica, sa oèima što su poigravale kao da se stalno èude, i jedna ugleda Tobija. Iskezila se, što je zapravo bio grozan grè, liznula usne i jednom rukom pogladila suknju, dok je kažiprst druge uperila u njega, podignutih obrva. Tobi je bio toliko zapanjen da je prestao da mokri i stao ukoèen sve dok žena Zombi nije slegnula ramenima i otišla sa ostalim nesreænicama. Posle nekog vremena Tobiju je srce ponovo poèelo da kuca pa se vratio u pantalone.

Zombiji su bili prihvaæeni kao nužno zlo zbog teškog fizièkog rada, rekao je u sebi. Ipak je i dalje ubrzano disao, i oseæao je bol i poigravanje u grudima. Ljutnuo se na sebe.

Bilo je lako pratiti Zombije. U ulici osvetljenoj lelujavim uljanim lampama nalazio se Odgajivaè Zombija.

Èovek je bio visok, u tankom crnom odelu. Sedeo je u prostranoj sobi, za drevnim kamenim stolom, i škrabao po ravnoj površini kompjutera. Duž zidova nalazile su se duboke niše utonule u senku.

"Tražim, ovaj, svog oca. Mislio sam da možda..."

"Da, da", reèe èovek. "Stara prièa. Hajde, pogledaj."

Ta naglost je toliko iznenadila Tobija da je potrajalo dok nije shvatio šta vidi.

Prljave uljane lampe bacale su nejasno žuto svetlo duž dugih nizova iskošenih dasaka; na svakoj se nalazilo po jedno odraslo telo. Nisu bili pokriveni, nego su nosili radno odelo, poneko umrljano blatom. Tobi je išao duž nizova i zagledao beskrvna, kruta lica. U nišama su bile bebe, pod belim pokrovima.

Svi su bili zatvoreni iza žièane mreže. Blede teènosti za revitalizaciju tekle su im u nozdrve kroz cevi, pumpane spoljašnjim srcem - vreæastim,

rumenim mišićem koji je pulsirao, prikačen za rebra. Tečnost je zalazila u telo i zapljuskivala ga od šupljih grudi pa kroz gustu utrobu do drhtavih nogu. Kad bi obavila posao, pojavljivala se iz zadnjice obojena zeleno i slivala se u uzane kanale usećene u drveni pod.

Vratio se za kameni sto, još osluškujući kapljanje i pljuskanje. Sto je bio osrtvo svetlosti u hladnoj, vlažnoj tišini. "Nije tu."

"Ništa čudno. Brzo ih predajemo dalje." Ćovekove duboko usađene oči nisu ništa odavale.

"Jeste li podigli nekoga ko je ličio na mene?"

"Ima li on i ime?"

Tobi ga reče. Ćovek se zagleda u registar uvezan u kožu. "Ne, nemam ga u spisku. Ali, kao da se sećam nekoga..."

Tobi ga zgrabi za ramena. "Ėega?"

"Pusti me. Pusti me, kad kažem." Povukao se, i kad ga je Tobi pustio stresao se kao kad pile namešta perje. "Vi, proklete budale što upadate ovamo, uvek me..."

"Reci mi."

Nešto u Tobijevom glasu natera ěoveka da se smiri i zagleda se u njega. "Pokušavao sam da se prisetim. Mora da sam ih video bar deset nalik na tebe, ako se dobro sećam."

Tobi oseti da mu se grlo steže. Znali su da je ovde i kopirali su Kiline da ga ulove.

"Diler dolazi ovamo otprilike svakih nedelju dana."

"Odakle?"

"Nabavlja ih po divljini, kaže. Donosi ih ovamo da ih ojaćam. Ima skladište za njih."

"Gde?"

"Koliko sam ěuo, oko sedam blokova odavde."

"Na koju stranu?"

"Ugao Blagovesti i Podrasa. Velika, duga šupa, sa limenim krovom."

Tobi pohita kroz vlažne ulice; dvaput se izgubio u žurbi i jednom se okliznuo o nešto sluzavo što nije hteo ni da pogleda. Stigao je do niske zgrade kad se sa drugog kraja pojavila neka prilika, i nešto ga natera da se brzo vrati na ulicu i tu saćeka da se ěovek udalji. Potom je ušao unutra, ali našao je samo pet Zombija na policama, ohlađene i sa bronzanim poklopcima za lice. Uhvati ga osećanje izdaje; žurno je išao praznim prolazima gde ěe Zombiji raditi preko dana, a iskošeno sivo svetlo je svemu davalo avetinjski, preteći izgled.

I pre nego što je stigao do kraja zgrade znao je da ga je Odgajivać Zombija prevario. Dok je on našao put dovde, ěovek je poslao poruku.

A nadao se da ěe ovde zateći pravog Kilina, da to možda njegov otac kopira samog sebe kako bi brže tragao. Ali mnogo je verovatnije da su maške zaposlile ljude da rade za njih. Treba da beži. Nije hteo da odustane, ali logika je bila jasna, a kad se okrenuo da pođe nešto pade na njega sa tamnog krova.

Bez razmišljanja je smesta odskočio preko jednog Zombija. Ona stvar odozgo lićila je na bledu šniclu koja lebdi u vazduhu kao ptica. Uspela je da ga uhvati za nogu. Elektrićno plavi sjaj mu suknu do oćiju. Ėula mu se zgrēiše i blesnuše od bola. Pao je preko Zombija, tvrdog i hladnog. Uz kićmu mu je napredovala agonija, vrebajući ga. Snaga bola mu je govorila da je ovo oružje maške višeg reda. Izvio se na klizavom, hladnom Zombiju, i osetio da su mu noge pune vrelih igala. To mu je smetalo da se kotrlja, ali zgrabio je Zombija za glavu. Bila je to žena i morao je da joj gurne ruku u usta da bi dobio dobar oslonac. Uspeo je da se izmigolji ispod težine. Ona stvar se i dalje držala za njega, ali uspeo je da je otrgne rukom u rukavici. Ukoćeni prsti su pokušavali da je uhvate, žilavu kao melasa. Konaćno se sklonila, i on pade na pod. Oružje maški pretvori se u mrlju preko Zombija.

Možda je mislilo da je to Tobi. Nije ěekao da proveriti.

Tri duboka, rastegnuta zvuka zvona prelebdeše preko tanke pokožice reke i nešto kasnije se vratiše, skraćeni i povišeni.

"Znaèi da se približavamo luku", reèe gospodin Preston.

Tobi zaèkilji, pretražujuæi izmaglicu. "Ništa ne vidim."

"Zvuk zvona se deformiše od vremenskog vetra, a potom se odbija nazad ka nama. To je bolji vodiè nego da gledamo luk, ponekad. Luk deformiše sliku, pa izgleda kao špageti."

Tobi bi više voleo da gleda opasne stubove zapenjene vode, jer je putujuæi nizvodno video baržu kako se razbija o jedan od njih.

Nad rekom se nadnela duboka tišina. Oseæao se jezivo izdvojeno, nepokretno posle gužve po Kairu, mada su odande otišli pre svega par sati. Znao je šta bi se desilo kada bi ga maške pratile do broda, pa se sve do poslednjeg èasa krio u baru. Sa èulima spuštenim na nulu, sedeo je i mozgao i odlučio da više uopšte ne aktivira èula. Nisu bila opasna toliko po njega samog koliko po ljude sa kojima je radio.

Ljudi su se ovde snašli onako kako se snalaze svi ljudi kad imaju samo nagoveštaj šanse. Držali su se prošlosti, a on je meðu njima prolazio pod opasnom maskom. Nije mogao da navede maške na svoje prijatelje.

Odšunjaao se do reke. Do broda. Kada se ukrcao nije bilo nièeg upadljivog, ili bar nièeg vrednog da se vidi. Potrajalo je dok se malo sredio i poèeo ponovo da razmišlja.

Sa desne strane broda video se neprekidan zid mraène šume koja se stapala sa sivim nebesima. Gospodin Preston ponovo zazvoni i vrati se ubrzani eho, ovog puta još brži i viši.

Potom reka kao da se otvori, otkrivajuæi prvo penušava podnožja a potom veličanstveno visoke lukove. Nemo su se kovitlali oko podnožja, šireæi talase da obznane svoju moæ. No, dok je "Naèez", prilazio, èvrsto se držeæi naspramne obale, voda je bila prozirna i glatka kao staklo, sa živinom strujom bliže sredini i sa spektrom svetlucanja u jezivo mirnom vazduhu.

Potom smirenosti nestade. Talas grmljavine zatrese prozore pilotske kabine.

"Auu!" uzviknu gospodin Preston i pojaèa brzinu. Indukcioni motori zatresoše palubu.

"Izgledaju onako kao kad si ih ti video?" Gospodin Preston nije skidao pogled sa lukova. Sada su svetlucali plavo i ružičasto.

"Daser, samo je onaj viši imao veæe podnožje."

"Prošao si između njih?"

"Neser, držao sam se onog pešèanog spruda."

"Vrlo mudro."

Tobi zapravo, u onom opštem pljuskanju, nije imao nikakvog izbora. No, nije rekao ništa. Paluba se propinjala, pucketala, stenjala.

"Eno brzaka, uz obalu, sve do iza lukova", reèe gospodin Preston, ipak pokazujuæi uzbuđenje. "Možda æe nas prneti a da ne moramo potom ni da se oèešljamo."

Pošli su uz obalu, toliko blizu da su se grane lomile o dimnjake. Magla je obojila vazduh u bolesno crveno. Tobi je kroz tabane oseæao duboku tutnjavu. "Držite se!" povika gospodin Preston, kao da se nisu svi ionako osigurali, a onda naleteše.

"Naèez" naiðe na ivicu vira gotovo kraj samog rta. Ovog puta njegova glavna snaga presecala je reku popreko, sa ogromnim mrljom žive i broma, izmešanim u razlivenim smeðim i srebrnim prugama. Brod poèe da se vrti, pomisli Tobi dok mu se želudac grèio, kao ona èigra koju mu je majka jednom poklonila i koja je ostajala uspravna dok god se vrtela.

Ovo nevezano seæanje trajalo je samo tren, a onda voda zapljusnu pilotsku kabinu i razbi prednji prozor. Brod se naže u stranu. Vremensko izvijanje krivilo je potporne grede. Vrtlog dograbi brod i zdrobi mu jedan od dimnjaka u bednu hrpicu lima. Vazdušni udar pogodi Tobijeve uši i u glavi mu je neko vreme zvonilo. Munjevito brzi talasi crvenog sjaja izbijali su sa reke i hitali preko gornje palube.

Vika. Vriska.

Prvo preprečen preko struje, a zatim nošen njome, "Naèez" se oslobodi urlajuæeg vrtloga. Veæ sledeæeg trenutka zaleteli su se u drveæe na sledeæoj krivini reke. To bi inaèe bila sramota za pilota, ali pošto su sada prolazili uz vreme, kraj lukova, to je bio spas i kazna, kao škrt napojnica na kraju banketa.

U potpunoj tišini koja je nastupila, tutnjali su uzvodno a Tobi je gledao obalu i tražio znake kojih bi se setio. Povratak na ovo mesto znaèio je da može delimièno da izmeni gradijent pevea. Pretpostavljao je da æe ga to vratiti na vremenskoj osi bliže razdoblju grada-kapije. Možda - samo možda, jer ljudi ovde nisu hteli uopšte da prièaju o peveu - možda æe dospeti bliže mestu odakle potièu Kilini.

Nije to nikome rekao, ali gospodin Preston ga je povremeno gledao ispod oka. Sten, pošto ga je po dužnosti izgrdio što je pobeo od onih lakih žena, stalno ga je gnjavio da traže vodoniène šešire. I zato je Tobi provodio sate i sate pretvarajuæi se da zuri u gustu šumu koja je promicala kraj njih.

Njemu se èinilo da je ovde šuma bogatija nego nizvodno, gusta i tajanstvena. Nije bio dovoljno mudar ni iskusan da u potpunosti uživa u njoj; ukus dolazi sa godinama i to je možda jedina prednost starenja, mada je znao da neki tu istu stvar nazivaju mudrošæu.

Gledao je ogromne, spore nizove uzroka i posledica na reci - sile koje, iako neprimetne u prirodnom bogatstvu, zapravo stvaraju sve raspoložive prizore, oblasti velièanstvene lepote, beskrajne mehanizme drveta i lišæa. Mladi se moraju snaæi u svetu koji predstavlja ogromnu zagonetku, i zato je pažljivo posmatrao promene boje, prouèavao veèni tok, znajuæi da srebrna reka može iznenada da se zapeni i usisa ga, ili obrnuto, da ga izbljuje u penušavom gejziru - što su sve divni dogaðaji, verovatno, ali svakako smrtonosni.

Neprekidno je obavestavao gospodina Prestona o nanosima i preprekama. Zagledao je svaki splav sa drvenom graðom, jer znao je da iza tih velikih bledih platformi mogu da se kriju brzaci. Isto tako i svaka široka barža i trgovaèki brod iæ što lutaju od farme do farme, sa èitavom porodicom poreðanom po palubi i decom koja cièe u pozdrav. Kada je Sten poèeo da vièe sa donje palube: "Gledaj ono! Mora da je to! Mora da je to!", Tobi se u prvi mah naljutio što mu neko smeta u poslu.

Sten se probi napred i pomoæu motke izvuèe iz vode neku gomilu ðubreta, a onda je imao obraza da to donese pravo u pilotsku kabinu.

Gospodin Preston se strašno namršti i poèe da grize brkove od besa što je obièan mornar upao ovamo, ali pre nego što je Tobi stigao da ga izbacì, on vide da Sten drži u ruci neku sivu stvar nalik na cvet.

"To je šešir! Pravi-pravcati šešir", blistao je Sten. "Èist vodonik - sam po sebi vrlo skup, veruj mi, a gle ovo."

Sten ponosno pokaza broševe i igle naèièkane po metalno sivom predmetu, koji je, na Tobijevo ogromno iznenaðenje, zaista lièio na šešir. Bio je lak kao pero, ali èvrst, a dragulji su blistali od unutrašnjeg sjaja.

"A ti si me odveo pravo do njega, Tobi. Neæu ti to zaboraviti", reèe Sten. "Podeliæemo zaradu, jakako."

"Ovaj, pa dobro."

Mraèno lice gospodina Prestona postade blaže dok je razgledao šešir. "Nikada nisam video ništa ovakvo. Koliko daleko uzvodno kažeš da potièu?" Upitno je gledao Tobija.

"Jaaako uzvodno", reèe Tobi, jer to je zaista bila istina, ali obala mu je veæ izgledala èudno i izoblièeno, kao da ga seæanje vara.

To je bila sitnica u poreðenju sa zaprepašæenjem koje je oseæao, a nije smeo da ga pokaže, jer je prièu o šeširima izmislio od poèetka do kraja - a pred sobom je video istinski, opipljiv, draguljima okiæen vodonièni šešir, vredan mnogo meseènih plata.

No, uskoro je èuðenje nestalo pred svojeglavošæu reke. Sa gospodinom Prestonom je postepeno uviðao da je površina reke od vode i metala èudesna knjiga, napisana na jeziku koji pre nije poznao, ali sada je poèela da mu prièa dragocene tajne. Svako novo mesto kraj koga bi prošli prièalo je svoju prièu. Putnika može da oèara udubljenje na reèenoj površini, ali pravom reènom

vuku to je naglašeni uzvik, najava da æe uskoro stiæi do neke olupine ili spruda ili strašnog vrtloga u prostoru-vremenu koji se probija kroz pokoricu vremenjaka.

Putnici su uzvikivali oh i ah pred lepim slikama koje im je stvarala srebrna reka, a nisu mogli da proèitaju ni reè njenog mraènog teksta. Usamljeno deblo što pliva pred pramcem moglo je da bude i ogromna zver spremna da se naveèera ukusnog drvenog korita broda. Niz uskomešanih prstenova ukazivao je na vrtlog koji bi mogao da proguta èitav indukcion disk.

Gospodin Preston bi ponekad poèeo naglas da razmišlja kad bi zaobišli opasno mesto i ugledali novi prizor. "Ona naherena mrka mrlja - šta misliš o njoj? Ja bih rekao da je to nanos samlevenog metala, koji se polako rastapa u struji broma. Vidiš ono glatko mesto? Sada je tu pliaæk, ali biæe mnogo gore kad se budemo vraæali. Zapamti, ovde reka vreba indukcione brodove."

No, uglavnom je gospodin Preston postavljao pitanja Tobiju, jer se reka neprekidno menjala, poigravala između obala, igrala se pamæenjem. Videli su farmera kako gradi nasip da zaštiti svoje imanje, èak sa ogradom od bodljikave žice, i kako za tren oka reka tumba i ruši njegovo osiguranje, raskida okove - kao da je pobesnela zbog pokušaja zatvaranja - i pokazuje ko vlada svetom.

A za sve to vreme Tobi je tražio svog oca. Bilo je vrlo malo ikakvih tragova neèega van ovog ogromnog, dugog poreèja. No, oseæao je da se vraæa kroz vreme dok ih je brod nosio uz strminu pevea.

Gospodin Preston je unajmio lokalnog "èoveka pamæenje" da mu pomogne da proðe kroz niz naglih oscilacija, a taj èovek imao je osobinju za koju je Tobi èuo, ali je nikad nije video. Seæati se svega, to je znaèilo da svi dogaðaji imaju istu važnost.

Èovek je bio nizak i zdepast; sedeo je u pilotskoj kabini i dobro ih je vodio duž prve dve krivine, između sprudova i brzaka, ali na treæoj je poèeo da prièa istoriju nekog zubatog drveta koje je palo na ivicu obale i tako onemogućilo korišæenje tamošnje preèice, potom je sa drveta prešao na èuvenu erupciju kljuèalog vremenjaka koja je spržila drvo, a sa toga na kratko izlaganje o naporima farmera Fina, koji je saèuvao svoje useve sagradivši branu da skrene reku, pa na Finovu ženu koja je pobegla sa propovednikom, pa su ljudi tek potom saznali da on uopšte nije propovednik, nego zloèinac koji je pobegao iz nekog zatvora uzvodno, što je po mišljenju èoveka pamæenja pokazivalo kako zakoni moraju da se deformišu usled putovanja tamo-amo kroz razdoblja, između muževa i žena, što ga je podsetilo na skandal sa gospom u crvenoj haljini koja je jednom na igranci bila sa svim muškarcima, i za svakog je zadigla suknju, znalo se, tamo uza zid, a odatle je bio samo korak do detaljne rasprave o plesnim koracima koje je èovek pamæenje nauèio (pošto je on sve uèio èim samo jednom vidi), zajedno sa demonstracijom na licu mesta - tako da je gospodin Preston morao da ga grubo vrati u stvarnost na nesigurnoj reci pre nego što su se nasukali na aluminijumski sprud.

No, kroz nekoliko minuta èovek pamæenje se izgubio u novom razglabanju o bilo èemu što bi našao u svom panoramskom umu. Gospodin Preston je to trpeo koliko se moglo, a onda ga je iskrcao sa punom platom. Èoveku to izgleda nije smetalo, i otišao je i dalje prièajuæi o velikim nesreæama u prošlosti i o tome gde preživeli sada žive i kako im ide.

Tobi mu je zaudio, jer barem je poznavao jedan kratak deo reke, dok je Tobija roðeno seæanje varalo na svakoj novoj krivini. Ostrva i sprudovi su se izdizali iz vode tamo gde ih ranije nije bilo, bar prema njegovom seæanju. Reka je probijala nove rukavce i kao da je glodala obalu da naðe nove puteve, pokreæuæi ogromna klizišta i spirajuæi svaki moguæi nesporazum sa sunðerastom, pokornom šumom.

"Ovo ovde izgleda kao krivina u obliku potkovice. Seæaš je se?" pitao bi gospodin Preston, a Tobi bi èkiljio kroz maglu koja je èesto pokrivala reku i odmahivao bi glavom.

Na ovom mestu su se zaustavili, jer je jedan putnik mislio da živi tu negde, mada nije video nikakav znak, ali hteo je da proba, na svoju odgovornost. Tobi se takoðe iskrcao i prošao krivinu-potkovicu, kroz trnje i blato, i prošao ju je mnogo brže od zahuktalog "Naèeza".

Ovi ogranci i zalivi ležali su u njegovoj prošlosti, ali uprkos njihovoj èvrstoæi nekako su se migoljili u drugaèije oblike, èudne i razrasle, èak i potpuno nove. Tobiju je polako svanulo da se gospodin Preston tome uopšte ne èudi.

"Svaki put kad idemo uz reku, stvari su drugaèije", reèe gospodin Preston, premeæuæi po zubima èaèkalicu kao jedini znak uznemirenosti.

"Pakla mu", reèe Tobi. Tu psovku je tek nauèio i bio je vrlo ponosan zbog toga. "Od kakve koristi je onda èoveku pamæenje?"

"Bolje išta nego ništa."

Izgledalo je da na njih hita sva voda iz reke, u neprirodnom talasu koji je prosto usisao sve boène rukavce. Brod se prope, izdiže i ponovo pade, pa je gospodin Preston morao da naredi punu brzinu, kako bi se na snazi magnetnih polja odvojili od reènog dna.

"Stvarno tako izgleda", reèe Tobi. "Zašto ste onda uzeli mene kao vodièa?"

"Tvoje znanje je svakako svežije od svega što sam mogao da naðem. A i dovoljno si mlad, pa ne misliš da znaš sve na svetu."

Sada su išli polako, palube su brujale, lebdeæi na magnetnim jastucima koje je Tobi zamišljao kao sabijene èeliène kolutove. Gospodin Preston je rekao da to i nije toliko pogrešno, samo što se te žice ne mogu videti niti opipati. Više su lièile na nemirne magnetne duhove.

"Ponekad naiðe vremenska plima i proseèe novi kanal preko isturene obale", nastavi gospodin Preston. "Jednom, dok sam plovio nizvodno, video sam jedan takav kanal. Nije bio širi od baštenske stazice. Svetlucaó je i vijugao i palacao žutom vatrom. Tamo je duž obale bilo lepih imanja. Dublje u kopnu bila je neka bezvredna stara farma. Kada sam se vraæao uzvremeno, sa starim 'Rubenom', taj mali vremenski ogranak prosekao je sebi široko korito. Izmenio je tok èitave proklete reke. I dalje je vrcáo purpurnim iskrama. Ona stara farma sad je bila taèno kraj reke, sjajno mesto, i vredela je desetostruko više. Velike farme koje su bile na obali sada su ostale duboko u kopnu. Nijedan brod nije mogao da stigne do njih."

"Takav je život", reèe Tobi.

Gospodin Preston se iskezi. "Misliš? Mnogo sveta se razbesnelo, optužili su porodicu sa te stare farme da su napravili vremenski nabor."

"Kako bi mogli?"

"Ko zna? Postoji li naèin da se to otkrije? Prošlost je lavirint, stvarno. Možeš li da vreme ovde malo gurneš, tamo malo cimneš? Ako neko i zna kako, svakako neæe prièati o tome."

12. VRTLOG

Tobi se oseæao izgubljen u gustom, neprohodnom lavirintu reènih rukavaca. Povratak uzvodno, protivno vremenskom pritisku, sada je sve izoblièavaó.

Glatko i nepomièno, blatom prošarano prostranstvo delovalo mu je velièanstveno dok je plovio nizvodno u èamcu. Sada se obala pretvorila u moèvare i tršæake, pa èak i èitave plantaže, sa velièanstvenim zgradama ulepšanim stubovima boje slonovaèe. Èesto je gledao u svet sa druge strane neba, sa maglovito tajanstvenim zemljama. Prošao je talas, povivši èitav cevasti pepe, i Tobi iznenada oseti da svi žive u utrobi ogromne zveri, nepojamne stvari koja stvara najstrašnije propasti èoveèanstva obiènim pražnjenjem creva.

Vrtlog ih je zahvatio bez upozorenja. Stvorio se iz kanala broma, kovitlajuæi se kao modro-zelena zmija visoko u sveltucavi vazduh. Vazdušni udar zahvati pilotsku kabinu i razbi dva prozora.

Tobi je to video sa srednje palube, gde je pomagao Stenu i još dvojici mornara u preslagavanju tovara. Stakleni prozor se rasuo u bezbroj komadiæa, ali nijedan nije dokaèio gospodina Prestona, i kada je Tobi utrèao u kabinu pilot je veæ bio zauzet okretanjem "Naèeza", kako bi zaobišli narastajuæi olujni oblak.

Vrtlog je rastao, iz njega su se širili rukavci da rascepe zgusnuti

vazduh žutim, razgranatim munjama. Tobi je video kako okleva na vrhuncu, kao da se odlučuje da li da pohita na drugu stranu i zarije se u zid šume koja im je visila nad glavom. Onda se stresao, pun energije novorođenčeta, i bacio se ka reci.

Srebrna reka kao da je čeknula da se spoji sa njim, jer je žestoko nabujala da poljubi stub što se spuštao. Sledećeg časa kroz kovitlac poleteše blatnjava voda i metalna izmaglica, ispisujući ogromno izvrnuto U koje se penilo i isparavalo pod sve glasnijom grmljavinom.

"Prokletstvo!" povika gospodin Preston. "To će nas svakako zaustaviti."

Tobi se čvrsto držao. "Zar ne možemo da prođemo pored..."

"Razbiće nas na komade ako probamo."

Nad "Načezom" poče oluja. "Mislite da će dugo trajati?"

"Svakako, ogromna je."

"Načez" se držao podalje od kovitlaca, koji se vrteo i gacao po vodi. Usisavao je blato i balvane, koji kao da su se raspadali i ponovo spajali u njemu. U sredini nečega nalik na vodeni talas Tobi ugleda jedan balvan kako gori narnadžastim plamenom. Okretao se usporano, šireći crni dim, a zatim tresnu u reku.

A onda je video maške. Krile su se među žalosnim vrbama. Srebrnaste i brze, poletele su kad je vrtlog jurnuo kraj njih.

Sada je sve imalo smisla. Vrtlog je bio ulaz u ovaj čevasti pepeo, i tu kapiju svakako treba čuvati. Osim toga, to je bilo logično mesto za čekanje, ako znaš navike onih koje čekaš.

Maške ga nisu poznavale. Ali Kilin jeste.

"Čekajte!" uzviknu Tobi. "Sačekajmo malo, da vidimo hoće li..."

"Kuš, momak. Već odmičemo niz vreme."

Čak ni kapetan ne može sprečiti pilota da zbog bezbednosti obrne pravac kretanja. Tobi je ukočeno stajao dok su se maške podizale sa obale. Bile su čuškaste i ličile su mu na Zvezdaru koja ga je, nekad davno, gotovo ubila. Samo su ove bile mnogo savršenije.

Dolazile su. Ubiće njegove prijatelje.

Oprezno je ispitao čula. Ništa. A onda...

Slab odjek, ton koji je toliko dugo želeo da čuje...

Potom više nije razmišljao nego je prosto potrčao, niz gvozdene stepenice pa dašnjom palubom pa preko - pravo u vodu. Za trenutak je očajnički mahao rukama - bio je zaboravio terensku opremu - a onda se našao na površini.

Sten je vikao za njim, ali Tobi se nije osvrtao. Procenio je da su ga maške dosad već svakako videle. Dobro je.

A onda začu gromoglasno šuštanje, kao da div duboko udiše vazduh. Maške su lebdele kraj otvora kovitlaca. Iz njih su zračile trake svetlosti. Svetlost je gurnula kovitlac... polako... brže... ali ne prema Tobiju. Prema brodu.

Otvor kovitlaca klizao je preko uzburkane srebrne vode. Njihao se sa vremenski izobličenom zlokobnošću i spuštao se ka "Načezu", i podigao ga je, istežući palube kao gumu zategnutu do granice pucanja. Jedan mornar skoči preko ograde, i njegovo telo se istog časa rasteže do prozirnosti.

"Načez" se uvrtao, grčio i pokoravao naređenjima moćnih sila. Hitao je uz kovitlac. Plimni talasi su ga istezali i mučili, a onda nestade u poslednjem blistavom blesku. Sjaj opeče lice Tobiju.

Nije imao vremena da misli, ni da žali. Kovitlac se njihao dalje, pucketajući, i približavao mu se. Imao je vremena da udahne vazduh. Nad njim se prosu plamena narandžasta pena.

Ruke, noge - sve mu se nekontorlisano istezalo, kao da se neki Bog igra njegovim koncima - ali kao da nije imao težinu. Znao je da se svakako podiže kroz kovitlac, ali imao je mučno osećanje da beskonačno pada. Trudio se da ne napuni pluća dok mu je pena prijanjala za kožu, punila mu nos, širila mu kapke. Ne diši! Samo je to mogao da misli dok se pripremao za vremenski sudar za koji je nagoniski znao da dolazi posle toliko produženog pada.

Snažno je tresnuo. Ponovo u reku.

Isplivao je na površinu. Pljuskao je rukama, dašćući. Nije ni gledao

ustalasanu vodu. Stigao je do obale i prostro se na nju.

13. POTERA

Maške su bile rasute po obali. Nešto im je raznelo veliku parèad kuæišta.

U svakoj rupi ležao je zdrobljen srednjom. Nešto u nepogrešivosti hitaca nateralo ga je da se nasmeši bez vedrine.

Slatkasta prašina vremena duvala je visoko nad rekom i nije bilo ni traga od kovitlaca. Niti od "Naèeza".

Tobi je pošao za tragovima èizama koje je našao na prvom brdu. Dugi koraci vodili su ka unutrašnjosti, tako da ga nije muèio pritisak vremena. Bio je moker i ošamuæn, ali žurio je.

Dublje u kopnu, jedra šuma polako se pretvarala u žbunovitu pustinju. Setio se da taj koga prati, ko god da je, može lako da se vrati i napadne ga s leđa, pa se vratio i izbrisao tragove svog prolaska. Izbegavao je bilje kad god je mogao, a kroz žbunje se provlaèio tako da se granèice povijaju, bez pucanja. To je bilo vrlo važno, jer slomljena granèica ne može se sakriti bez pažljivog seèenja, a èak i tako iskusan èitaè tragova može da je primeti. Nije smeo dozvoliti da zbog uzbuđenja bude ubijen. Nije valjalo ni da ostavi grnaèice povijene u pravcu kuda je prošao. Trebalo ih je nežno vratiti u prethodni položaj. Birao je veæ ošteæeno drveæe i žbunje, tako da je izgledalo da ih je životinja brstila ili na njemu oštrila nokte. Veština garantuje bezbednost.

Glava mu je pulsirala od bola koji se polako spuštao u oèi. Toliko toga se desilo, a on je sve ostavljao za kasnije; nije razmišljao o gospodinu Prestonu i Stenu, samo je išao dalje. Postalo je suvlje i nad njim prolete nešto krilato i zubato, odmeravajuæi ga. Gađao ga je kamenom.

Poželeo je da nađe drvo-kratež, setivši se èoveka koji mu je jednom pretio tim neobiènim oružjem. Ali i velika pala grana mu je poslužila da napravi moèugu, kad je ogulio koru.

Tragovi èizama imali su jaèe udubljene pete, što je znaèilo žurbu. Raširio je èula napred. Bila su nesigurna, talasava.

Sve živo bežalo je pred njegovim koracima. Gušteri bi žurno skliznuli u najbližu pukotinu u steni. Prepelice sa èetvoro krila zavukle bi se u senku, nadajuæi se da æe misliti da su kamen, ali u poslednjem trenutku bi izgubile živce i pretvorile se u panièno uzlepršane ptice. Zmije bi isparile, grlice su hitale ka nebu, zeèevi bi panièno odjurili i nestali. Lisice, patuljasti planinski jelen, kojot - svi su nestali u veènosti, ostavljajuæi za sobom samo tragove i izmet. U srcu pustinje bio je samo beli pesak, praznina koja je isticala kakav je život u njoj: iznedren iz ništavila i vezan za njega. Pustinjske biljke stajale su kao izgnanici, nemo šireæi korenje ukrug kroz pesak da sakupe vodu. Prostranstvo znaèi život.

Osetio je oštar zadah i smesta je znao šta je to. Osetio ga je na bojištima u nekoliko Sokaka.

Obilazio ga je služeæi se samo njuhom. Polako, polako. Kada je konaèno pogledao u malu dolinu, video je samo leševe. Bili su tu samo muškarci, naduveni, modrih usana. Veæina je bila rasporena, pa je izgledalo kao da rađaju sopstvenu utrobu.

Vremenski kovitlaci ponekad tako deluju, odvajaju ljude ili materiju iz nepoznatih vremena i mesta. Ono što indukcioni brod postiže s mukom napredujuæi uzvodno, iskra prostora-vremena uèini u trenutku. Ponekad se ovakvi leševi mogu iskoristiti za Zombije.

Ali ovi ljudi su svi imali isto lice.

Tobi se okrete da se opet stopi sa žbunjem, i naiđe na njega.

Iste crte lica - oštre, oèiju upalih od iznurenosti, sa poznatim oblikom vilice i usnama opuštenih uglova. Tobi ga je poredio sa svojim seæanjima, raèunajuæi na proteklo vreme, izgleda godine.

"Ko si ti?" upita Tobi.

Glas je bio spor i umoran. "Šta hoæeš?"

"Da li si stvaran? Mislim..."

Oèi nisu ništa odavale. Ali tako je uvek iblo. "Znaš me, sine."

"Na ovom mestu? Ne znam više šta znam."

Lice se zgrèi kao da ga muèe mraèna seæanja, duboko unutra. "Maške su razaslale moje kopije. Pokušao sam da te upozorim. Pre nego što su maške napale grad-kapiju, Andros mi je pomogao da napravim neku vrstu opšte poruke..."

"Video sam je. Kod nekog Volmslija, u velikoj biblioteci, piramidi..."

"Bio si tamo?" iznenadio se.

"Dobre. Maške su je sredile. Morao sam da bežim."

"Èuo sam za tog Volmslija. Ljudi iz grada - Andros, seæaš ga se? - kažu da on potièe iz velike davnine. Upozorili su me na njega."

"Meni je izgledao kao naborani patuljak, ništa drugo."

"Ovde se ne može mnogo suditi po izgledu."

Tobi se polako udaljavao od leševa. Ovaj Kilin je izgledao vrlo verno, ali takvi su bili i oni sa prosutom utrobom.

"Šta su ovi?" upita Tobi, pokazujuæi leševe.

"Kopije. Pravile su ih maške koje sam upravo ubio."

"Slale su ih nizvodno?"

"Mora biti. One su èuvale kapiju."

"Onaj kovitlac tamo na reci?"

"Dobre. Sada znaju kako da ga otvaraju i zatvaraju." Èovek koji je izgledao kao Kilin pokaza palcem ka reci, gde su ležale maške. "Pronašle su kako da ulaze i izlaze iz Sokaka."

"I ja to mogu."

Èovek iznenaðeno žmirnu. "Gde si nauèio?"

"Sam sam smislio."

"Onda hajdemo odavde."

Tobi nije hteo da izgleda kao da oteže, pa da probudi sumnju, ali još nije bio siguran. "Gde je Besen?"

"Ne znam. Izgubio sam èitavu Porodicu kad su maške napale grad-kapiju."

To je zvuèalo isuviše uverljivo. Mogao bi da ubije ovog èoveka, ako ga uhvati u trenutku neopreznosti. Bio je u terenskoj opremi, ali bez kacige.

"Slušaj", reèe èovek, "sigurno æe doæi nove maške da zamene ove."

Tobiju se nije dopadalo što ga požuruje. A ovaj Kilin je bio tako ostareo i izbledeo. To je možda posledica kopiranja, kako god to izgledalo.

"Nisam tako..."

Pusti me da govorim s njim. Molim te.

To je bila Šibo. Delia se javio u njemu.

Molim te. U ime svega što smo znaèili jedno drugom.

U njenom glasu bilo je nekog novog autoriteta. Kao da je èekala ovaj trenutak, skupljajuæi snagu.

Oklevao je, a ona se nekako podigla kroz njega. Za trenutak je osetio kako joj je bilo. Uspela je da se nekako prepiše u njegovu neuronsku mrežu, da prikrije svoje delove u njegove Aspekte. A sve to pre nego što je odluèio da izvuèe iz kième njen èip.

Ako joj prepusti kontrolu, ovaj Kilin æe ga lako srediti. Poèeo je da pretražuje svoje prostore, tražeæi je. Bežala je. A onda ponovo zaèu njen glas, jasan i miran:

Pitaj ga seæa li se da li Porodica Najt prva skida èizme.

"A?" upita Tobi. Èovek ga zbunjeno pogleda.

Da li Najtovi ostaju u èizmama dok su odozgo.

Ne znajuæi zašto, Tobi ponovi reèenicu.

Èovek zinu, pa zatvori usta. "Šta? Ko to govori?"

"Šibo."

"Mislio sam", polako reèe èovek, "da si jednom rekla da ne znaš."

Opet se javi delia Šibo.

Najtovi su uvek spremni.

Tobi ponovi to i èovek odgovori: "Znaèi, onaj ko je odozgo treba da ostane u èizmama."

Zašto kažeš "onaj"?

"Ti si rekla da ne voliš da si odozgo", reče Kilin.
Tobiju je postajalo neprijatno, ali ipak je ponavljao Šibine reči.
Htela sam da budem odozgo, da budem brza, da nosim èizme.
"Naučila si."
Imala sam dobrog uèitelja.
Èovek se iskezi. "Meni se èinilo da si uèila i pre mene."
Tvoje pokrete nikad nisam naučila, nebre.
"Pa tu su i komplimenti. Uvek si znala kako da dobiješ ono što želiš."
Tobi se trudio da kaže nešto. Sva zaèvorena energija oko Šibo, dok ju je nosio kao Aspekta, kad ju je istrgao grubim alatkama kada je poèela da bude svojeglava - sve to se sudaralo i stezalo mu grlo, pa nije mogao da progovori.
Bilo šta, bilo šta, samo da to ponovo dobijem.
Tanki glas zvuèao je toliko oèajno da je otvorio bujicu tuge u Tobiju.
Uspeo je nekako da izgovori njene reči. Èovekove oèi se raširiše i Šibo doviknu Tobiju:
On je! To je on!
"Možda i za to postoji naèin." Kilin se zagleda sinu u oèi, ali nije ga video.
U tome je poenta.
Kada je Tobi to ponovio, sa èuđenjem je otkrio da mu preko usana teku suze.
"Uvek si volela da se šališ sa time."
Nisu to bile šale.
"Ne, nisu."
Tobi zagrlji èoveka i znao je da je to Kilin. Šibo se smejala, ne zbog šale nego zbog radosti.
Trenutak je trajao vrlo dugo. "Tata, tata..." Bez reči.
Tobi se iskezi i njih dvojica poèeše da se tapšu po leđima, a smeh je prosto izvirao iz njih, i zato su sa malim zakašnjenjem primetili izvijanje u vazduhu, narastanje pritiska oštrog prisustva...
Nebo se rascepi.
Nad njima se crnilo širilo preko Sokaka kao naftna mrlja.
"Lezi!" viknu Kilin.
Nepotrebno, pomisli Tobi. Ipak èuènu. Šta god da je bilo to gore, brzo se primicalo. Proždiralo je Sokak. Ivice su se uvrtale kao kad vatra guta stranice knjige. Ali ova stvar proždirala je sam pepeo.
Nisam mogla da spreèim Više da uèine ovo.
Odmah je znao da je to Bogomoljka. Sada se manifestovala drugaèije, prošarana strujama osećanja i odjecima znanja koje nije mogao da pohvata.
Osvrnuo se i osetio Bogomoljku kao komešanje u vazduhu. Kilin je ležao, spreman za vatru, ali njihovo oružje ovde oèito nije bilo od pomoći.
Ubod bola. Okrenuo se baš kad se nešto malo i krilato podiglo sa njegove desne ruke. Metalno zujanje, usmerenost na jedini zadatak. Brzo se udaljilo.
Uzela sam uzorak tebe. Tvoja DNK je poslednja koja mi treba.
"Tata, video sam kopiju Abrahama. Maške mora da su i njemu proèitale DNK i um."
"Prokletstvo!" uzviknu Kilin. No, nije imao na šta da puca.
Ja sam najniža iz mog Reda koja može da razgovara sa vama primatima. Uzvišeni ne mogu da zauzimaju tako uzan konceptualni prostor. Dodelili su mi posebne sposobnosti za ovaj naroèit zadatak. Ali ipak je nadvladala druga logika. Sokak nad nama æe se rasporeti u nestati u Jedaèu. Ne mogu da vas spasem, ali došla sam da požanjem najmlađi genetski materijal.
"Sine, mislio sam da æe mi pomoći da te nađem, pa sam..."
"Pustio si da ti pomogne da stigneš ovamo."
Vetar poèe da jaèa. Kidao je lišæe sa žbunja.
"Nije mi dala mnogo izbora", mraèno reče Kilin.
"Znam." Tobi uhvati oca za ruku. Nešto se desi između njih dok su èuèali, krijući se pod sve jaèim vetrom koji je hujao ka tami u visini.
Nikad nisam nameravala da ti nanese zlo, Kiline. Nadala sam se da æu vas sve poženeti, kada ispunim obaveze prema Višima. Tada možemo ponovo biti

zajedno.

"Rasporiæemo te!" zareža Kilin. Tobi se divio hrabrosti oèevog automatskog odgovora. Naravno, u njemu nije bilo nikakvog smisla.

Takvo spajanje je najviša sudbina koju možete da dosegnete.

Kilin opali na nju, mlazom koji je siktao kroz vazduh. Ne Bogomoljka, nego njegov otac nikada nije umeo pokorno da sluša.

Osim toga, igrali ste ulogu i u ispunjenju naše vrste. Kada oèitamo ovaj uzorak, pa ga spojimo sa uzorcima tebe, Kiline, i tvog oca - možda æemo onda moæi da razgovaramo.

"Razgovarmao?" prodera se Tobi uz vetar. "Umreæemo ovde!"

Bojim se da ne mogu intervenisati da vas spasem. Ovaj pepe se raspada. Sada odlazim.

"Možeš nas izvuæi!" urlao je Tobi.

Ne mogu da trošim vreme i energiju na otvaranje kapije. Moj osnovni zadatak, bez kompromisa, jeste da spasem ovu svoju manifestaciju, da odnesem Višima uzorak Tobija.

Prostranstvo nad njima palacalo je proždrljivim, crnim jezicima.

"Spasi Tobija!" kriknu Kilin. "Ne znaš da li æe ti još nešto od njega biti potrebno! Ostavi mene, vodi..."

Ali Bogomoljka je nestala.

Tada ih zahvatiše prvi udarni talasi. Uz zvuk bubnjanja, povijali su drveæe i srušili njih dvojicu.

Tobi se zakotrlja, ošamuæen. Podigao je pogled ka dalekom nebu i ugledao kuda tama vodi. Smrvljeni èvorovi narandžastog plamena širili su se od nje - unazad, naniže. Delovi Sokaka. Otrgnuti i veæ spaljeni.

Dalje. Unutra. Ka krajnjoj taèki nestanka u Jedaèu, singularnosti zaogrnutoj sopstvenom izoblièenom geometrijom. Pepe se izlivao u crnu rupu. Pritisak zakrivljenosti konaèno je pobedio. Povuæi æe ih ka sebi, u konaèni grob.

U prvi mah je krajièkom oka primetio kovitlac prašine. Pokušavao je da se usmeri na gladnu tamu nad sobom, iako ga je vetar èupao. Neka grana ga udari u nogu i ostavi za sobom bolnu crvenu prugu. Kilin je pokušavao da kaže nešto, mašuæi rukama. Njihov kom u èulima nije radio, prezasiæen tokovima energije.

Grmlje, trava, smeði oblaci prašine - sve se otkidalo i hitalo kraj njega.

Prozirna stvar kraj njega nije se micala.

Pogledao je pravo u nju i ona progovori: "Otvoriæe se."

Pokušala je da se uoblièi u èoveka, ali to je bilo nemoguæe u podivljalom vazduhu. Sitne èestice su nekako uspevale da u orkanu održavaju grub oblik.

Onda zaèu, vrlo jasno. Nemojte misliti da smo vas zaboravili. Nadamo se da æete poživeti da pomognete.

I ranije je oseæao tu poruku. Spasla ga je, a nikada nije saznao zašto. A onda pepe oko njega nestade. Padali su.

Šesti deo

SPOJENI SA PODLOGOM

1. PRISTRASNI SA PRIMATIMA

Najdžel Volmsli znao je da æe ptica doæi. No, možda æe moæi da izvuèe malo vremena za sebe. To æe mu možda biti poslednje.

Pobegao je u ovaj džepiæ pepea delom i zato što je tu vreme drugaèije teklo. Iskoristio je to da se odmori i napravi inventar samog sebe.

Napad na biblioteku predstavljao je šok, ali šokova je veæ imao mnogo tokom dugog života. Nije znao hoæe li naæi magnetno skladište svoje Nike, ali i to mu se veæ dešavalo.

Jedva je umakao, uz pomoæ Viših - ili mu se tako èinilo. Seæanje mu je bilo isprekidano.

Znao je da u ovom obliku mora imati èvršæe oseæanje sebe, i da æe to

potrajati. No, Bišopovi i ostali delovali su brzo. Zato je došao ovamo. Mesto zgodno kao okrajak vremena, pauza pre povratka u igru. Dolazio je poslednji èin.

Bilo je dovoljno hrane za sakupljanje, barem za neko vreme. Ptica se pojavila kraj njega i rekla mu da, uz oèekivano oseæanje protoka vremena u važnijim Sokacima, može da ostane tu neko vreme. Kasnije æe biti potreban. Nije upitao za šta, jer je do sada veæ znao da nema smisla.

Lutao je uzanim, mehurastim Sokakom. Služio se metodima koje je nauèio nekad davno, na jugozapadu Amerike, kada je bio na obuci u NASA, a za vikende usamljeniki lutao suvim kanjonima novog Meksika i Arizone.

Au revoir, Etats-Units. Negde daleko u rotirajuæoj galaksiji, Amerika je bila ruševina, sa zidovima nalik na izlomljene zube u ravnici. Ako i toga ima. Najdžel je još èuo odjeke imena.

Pentranje uz suve jaruge. Zagledanje u senovita udubljenja pod zidovima kanjona. Tu je bilo peskovitog tla koje je svedoèilo o istinskoj starosti pevea: dovoljno da se sirova materija galaksije izmeša, speèe u slojeve i potom ponovo istroši do zrnaca. Životinje su ostavljale tragove - znale su da prepoznaju dobro sklonište jednako kao i ljudi - a pacovi su pravili skladišta sovjih dragocenih gvalica. Ljudi su bili kao i sve druge glupe, lutajuæe vrste. Ostavljali su otpad gde god bi otpoèinuli, smeæe kao pravi trag nekadašnjih proslava. Ljuske, èipovi, komadiæi metala i stakla i nepoznatih materijala, sve pomešano. Izoblièenost vremena nije dozvoljavala da se proceni broj stoleæa relativne starosti otpada, ali Najdželu je i sam pogled na smeæe donosio neki èudan mir.

Ljudi su prolazili, èak i ovuda. Èuli su da negde drugde ima problema, ali pošto maške nisu stigle u njihove daleke Sokake, smatrali su da je sve to samo govorkanje. Ipak, svi su znali da se putovanje proširuje.

Neki su bili trgovci, a neki su samo putovali bez ikakvog određenog cilja. Peve je davao vrlo malo sigurnosti da æeš, kad jednom kreneš, stiæi na određeno mesto u određeno vreme, i ljudi su se navikli i na to. To ih nije uèinilo boljim, ali su barem bili zanimljiviji.

"Gospode, kako je bilo teško stiæi dovde. Kada æete malo poboljšati stvari?"

"Ubrzo pošto ja odem", ozbiljno reèe Najdžel.

"Kakvo æe biti poboljšanje? Predložio bih..."

"Poboljšanje æe se sastojati u tome što æu ja otiæi."

"Ha, ha. Pa, ima li tamo dalje neke bolje prevojne taèke?"

"Ne bih rekao. Najbolji naèin da se izaðe je naèin na koji ste ušli."

"Dvaput æemo videti isti prizor."

"Bolje je kad odlaziš."

"Zar nismo prilièno blizu prelazu u peve Sokaka Madžumbdar?"

"Koji ti je taj?"

"Tamo gde imaju onaj divan grad."

"Ne znam kako da odredim udaljenost, ali slobodan sam da kažem kako nije dovoljno daleko."

"Pa, ja više volim gradove nego ovo bespuæe i ništavilo."

"Bespuæe je njegova najbolja osobina."

"Da ima više vode, mnogo bi više lièilo na mesto odakle smo došli."

Najdžel se nasmeši. "Èemu bi služilo drugo mesto isto kao ono odakle ste otišli?"

"Uostalom, ovde nemaš s kim da prièaš."

"Poznat sam po tome što prièam sam sa sobom."

Putnici se smeju sa nelagodnošæu. "Mora da si grozno usamljen", kaže jedan.

"Imam dobro društvo."

"Gde su ti?"

Pokazao je svoju glavu. "Ovde unutra."

"Ovaj, pa, ima li ovde neèeg opasnog?"

"Vi."

"Mi nismo opasni! Ne bismo ni mrava zgazili."

"To æmo morati da pitamo mrave."

"Znaš, voleo bih da živim ovde sam, kao ti."

"Ne možeš."

"Zašto?"

"Ako dođeš, zateæi æeš mene i neæeš biti sam. A ni ja."

"Pa, recimo gotovo sam."

"To je kao kad si gotovo trudan."

"Ti sve tako bukvalno shvataš!"

"Uopšte ne shvatam sve. Zapravo, ne shvatam gotovo ništa."

Potom bi odmakli brzinom kakva se samo poželeti može, ali on je i dalje bio sreæniji kad im vidi leða nego lica. Na Zemlji je jedan od najèešæih klišeã glasio da su svi ljudi u osnovi slièni. To je delimièno bilo taèno, ali i beskorisno jer nikad nisi znao jesu li slièni po okrutnosti ili dobroti ili neèemu izmeðu. U svakom sluèaju, raznovrsnost je bila mnogo zanimljivija od sliènosti. Pa ipak, pomislio bi sležuæi ramenima, kako da izgubi veru u vrstu koja ima tako ljupku osobinu? Šta god da im kaæeš oni te neæe ozbiljno shvatiti, æak se neæe ni uvrediti - dok god govoriš punu istinu. Oni je nikad ne prepoznaju.

Ptica se pojavila dok se odmarao.

"Nemoj misliti da smo te zanemarili", zacvrkutala je sa grane.

Gledao je kako joj krila svetlucaju. Svetlost otpozadi ponekad je prolazila kroz nju, pa se videlo koliko je iluzija tanka. Oni su se ovako manifestovali da bi fiksirali njegovu pažnju. Znao je da to nije neophodno, ali cenio je èinjenicu da su se potrudili.

"Treba mi još vremena ovde."

"Nema ga. Dugo si živeo u ovom okruženju."

"I ja sam prilièno okružen."

Ptica nikada nije odgovarala na šalu, sarkazam, ironiju, niti na ijednu njegovu govornu naviku. Pitao se da li svetlucava hrpa èestica zaista govori u ime više inteligencije; zar nije humor neophodan i njima?

"Stvari su skrenule sa predviðenog toka."

Da li oni misle da je to njegov jezik? Možda su se doèepali nekog prastarog elaborata.

"Da li je u biblioteci bilo birokratskih dopisa?" Neka se malo probija kroz lanac asocijacija.

"Nemamo vremena za zabavu."

"Misliš na dokon razgovor?"

"Mehanièki oblici imaju neophodne genetske podatke."

Osetio je probad tuge. Veæ milenijumima je, iz ovako zabaèenih jazbina, pratio sagu Porodice Bišop, i mnogih drugih. "Jesu li nosioci mrtvi?"

"Svakako. Bili su u Sokaku koji su mašine otvorile."

"Da uðu?" To je bio rutinski postupak. Skup, zbog odbrane pevea, ali mašine mogu da ispolje ogromnu snagu na pravim mestima. Èinile su to i ranije.

"Da ga probiju."

"Krvavog mu pakla."

"Otvorile su koordinatnu strukturu."

"Kako?"

"Jedan-na-jedan mapiranje kvantnih koordinata u dvostruko beskonaènom skupu."

"Razumem." Bila je snishodljiva, ali na to se davno navikao. "Znaèi, ugurale su identitet koordinata u prvi skup..."

"I potom ih prebacile u drugi."

"Peve se otkopèao."

"Samo u nekoliko stotina Sokaka."

"Samo." Ptica opet nije razumela sarkazam.

"Programiranjem su odabrali Sokake sa visokom verovatnoæom da se u njima nalaze jedan ili više genetskih nosaèa."

"Koliko je mrtvih?" Besmisleno, ali automatski.

"Ne zna se, ali preko pet miliona primata. Broj vrsta je još viši."

"Preko pet miliona vrsta?"

"Mnogobrojni smo."

"Znaèi, Šifre Ekstaze su otvorene."

"Brzo æe se širiti. Da bi izbegli katastrofu, moramo pozvati svu pomoæ."

"Ja nisam od mnogo koristi."

"U prošlosti si bio efikasan."

"Hmmm." Video je originalne Šifre, u poslednjim razdobljima poznatije kao Pokretaèi. Delovi su bili predati u Galaktièku Biblioteku. Za svaki sluàaj, drevni Prirodni su ih genetski uskladištili. To je i bio pravi cilj ekspedicije Prirodnih na Zemlju, nekad davno. Olupina u krateru Marginis, gde je pomagao u istraživanjima, saèuvana u vakuumu Zemljinog meseca, bila je žrtva borbe između maški i Prirodnih, krvoproliæa zakopanog u ogromnoj istoriji pre nego što se èoveèanstvo uopšte i razvilo.

A tamo je upoznao i Niku, setio se sa tugom. Privuèeni senovitom, polunasluæenom tajanstvenošæu, prepoznali su jedno u drugom nešto duboko i istinsko.

Brzo se izvukao iz seæanja. Neka su stalno bila sa njim, bez obzira na sve. "Malo je teško znati koga da spasavamo u svemu ovome."

"Mašine rade na Velikom Problemu."

"Hmmm. To sam video." Setio se duge ekspedicije do mucanja na kraju vremena, kroz crva. Njegovi sinovi i kæi, Bendžamin, Ito i Angelina, odavno su otišli u Sokake, energično sledeæi svoju sudbinu. Povremeno je koristio mogućnosti Biblioteke da ih locira. Imali bi veličanstven porodièni skup, zarekli bi se da æe se èešæe sastajati, a potom bi otišli svako na svoju stranu.

"Šta misliš?"

"Nestrpljiv si, a?"

"Mašine æe nestati."

"Pa? Primati upravo umiru."

"Ne možemo se opredeliti za neku stranu onako kako može konkretna vrsta."

Ptica se meškoljila na grani za koju je izgledalo da se drži oštrim kandžama. Možda bi izgledale i opasno, da nisu bile debele deseti deo milimetra.

"Ti nisi jedna vrsta?"

"Mi smo Razred u kome su takve podele besmislene. Vrsta je ljudski pojam."

"Ne razumem."

"Zato spadaš u svoj Razred."

"Hm. Treba li da se uvredim?"

"Da li si ikada uvredio mrava?"

"Sad znam da jesam."

"Podseæam te, ne možemo da budemo pristrasni sa primatima."

"Znaèi, misliš da sam suviše zauzet ponašanjem specifiènim za vrstu?"

"Moraš doæi."

Ptica je skakutala na grani, imitirajuæi nervozno ponašanje goluba koji èeka mrve. Dobra kopija: postajali su sve bolji u neverbalnim signalima.

Uzdahnuo je. Koliko puta su ga zvali upomoæ u kriznim situacijama? Nije znao, nije ni mogao da zna. Vremenom èak i najživlja seæanja nestaju ako nisu bitna. A veæina onoga što je radio, tokom milenijuma, ispala je nevažna.

Starim, starim, al' ne mogu da te svarim.

Bišopovi su bili nešto drugo. "Samo da se obujem."

2. OKUPLJANJE

Kilin i Tobi su morali da obave popravke da bi ponovo bili u pogonu. Klizanje kroz zidove pevea ih je izubijalo i isteglo na najèudnijim mestima. Pali su u masu masnog bilja i na kraju su prosekli put do Sokaka koji nijedan od njih nije ranije video.

Tobi je ključèao od radosti. Kilin ga je gledao, a srce mu je bilo puno seæanja na Tobijevu majku, i na sva teška vremena otad. Ponovo je našao svog

sina, posle verovatno više godina - mada u peveu nikad ne možeš znati koliko je vremena prošlo - i ponovo su bili u pokretu. Brzo su pešačili bez mnogo prièe, i to je isto bilo dobro.

Ona senovita prilika koja je progovorila nije se ponovo pojavila. "Ima druga posla, valjda", neodređeno reče Kilin, sređujući svoju desnu nogu. Unutrašnji sistemi govorili su da je potrebno mnogo hemijskih popravki i da treba da neko vreme sedi ili leži. Nijedno od toga nije bilo lako.

"Hajde, tata, lezi malo."

"Ali nešto se dešava."

"Sada je to bez nas."

"Ali Bogomoljka..."

"Mislim da ne vredi da se živciramo oko nje. Naši su nas sama."

"To baš pokušavam da shvatim."

"Šta da radimo? I dalje su možda da nas pobije."

"Nebre, samo ako te Šifre Okidači rade."

Tobi se namršti. Kilin mu je ispričao sve što je znao, ali na svoj način, prilično nejasno oko istorije i pojedinosti. "To su ih pobiti? Skroz?"

"Tako su meni rekli, kao bolest. Razbole se, a onda umru."

"Razbije im funkcije tako da su sve manje i manje sposobne."

"Dobre." Ustao je i počeo da korača. Hramao je, ali nije mu smetalo - radovao se svakom pokretu.

"Bolje da i dalje budemo oprezni sa njom, ako nas nađe."

"Ali možda ovog puta stvarno možemo da je ubijemo."

"Sada nije u pitanju samo Bogomoljka."

Kilin se namršti. "Za mene jeste."

Za mene.

Naučio je ponešto tokom prolaska kroz ovo izuvijano mesto, shvatio je Kilin. Bio je pijanica i propalica, a potom Kapetan. Znao je navike Bišopovih. Ljudi koji su se ovde ugnezдили bili su drugačiji.

Ratnici su bili sasvim drugi svet, vrlo drevan, paralelan sa udobnim udelom čovečanstva. Slušao je svoje Aspekte kad su pričali o tome. Po prvi put su mu se drevna predanja i istorija činili korisnim.

Ratnička kultura nikad nije civilizacija sama po sebi, iako sve civilizacije u istoriji duguju svoje postojanje ratnicima. Dovoljno je naučio da bi znao da i ljudi potiču iz prirode, i da zato imaju nagone koji pozivaju na bekstvo, na inteligentni kukavičluk radi samoočuvanja. Da bi predali dalje svoje dragocene gene, rekao bi neko, ali nije bila reč samo o tome: Ličnost, i usamljena i komunikativna, i svest o napetosti između ta dva pola.

Kada su ljudi došli ovamo, šunjali su se okolo i bežali od opasnosti. Kasnije su postajali sve bolji u ratovanju. Nikad nisu dostigli maške, barem ne u vakuumu, ali su dostigli neki nivo. U vremenu Svešnjaka, čovečanstvo je cenilo potpunu poslušnost, samožrtvovanje, tvrdoglavu hrabrost, čast. Tada je bilo ogromna, nemilosrdna sprava, sa činovima i naređenjima i povinovanjem bez razmišljanja.

Kilinu se više dopadalo ono što mu je Aspekt Artur rekao da je stari sistem: borba sa uživanjem i veštinom i rizikom, po svom izboru, a ne po naređenju.

Borba nije bila način da se umre, nego upravo suprotno. Ne trudiš se da razbiješ neprijatelja, jer tako imaš veće gubitke. Uvek su biti još jedan dan. Vrline ljudskih ratnika, pošto su Svešnjaci zdrobljeni, bile su one stare: strpljenje, izbegavanje, zamaranje neprijatelja prikradanjem, iznenađenjem i brzinom. Tradicija, moral, sloga.

Porodica. Bišopovi. Možeš pričati koliko hoćeš o genetici i povezanosti i svemu tome, ali to znači samo Porodicu.

A borba se nikada ne završava.

"Kapetane!"

Kilin se zadubio u misli. Još je hodao. Naglo se okrenuo sa oružjem u ruci, a to je bio Cermo.

"Stvaran si?"

"Prokleta jesam!"

Pljeskanje po leđima, zagrljaji i miris je bio pravi. Za svaki sluèaj.

Tokom mnogih godina Cermo je uvek bio èvrst i stalan, podoficir na koga se možeš osloniti, koji ti èuva leða, a Kilin ga nikada nije video sreænijeg. "Hodi, Tobi je..."

"Jeeeee!" prolomi se Cermov divovski smeh. "Ala si porastao, deèko."

Tobi se iskezi. "Ni na tebi nema masti."

"Sad više nisam tako spor."

Nekada je bio Cermo Sporæ, ali je uvek uspevao da se nađe u najžešæoj borbi. Kilin se èesto pitao zna li Cermo uopšte šta je strah. "Prilièno brzo si stigao", reèe Kilin.

"Ne sam. Došla je neka èudna stvar. Bio sam usred neke prazne nedodijelje, a ona se samo stvorila."

Tobi prestade da se kezi. "Šta je rekla?"

"Da hoæe da pomogne."

"Nešto kao 'Nemojte misliti da smo vas zaboravili'?"

"Uf, dabre. Zapravo..."

"Potpuno iste reèi."

Cermo se iskezi i klimnu.

Jedan dan se ništa nije dešavalo, nije bilo poziva u boj niti novih otkrovenja, i oni ogladneše.

Nije lako sakupljati hranu u predelu koji ne razumeš.

Ovaj Sokak je dokazivao da nije èitav pepe naèinjen po meri èoveka. Ovde su planine i grebeni izgledali kao da su uoblièeni na brzinu, tupim nožem. Poneko usamljeno drvo povijalo se pod divljim vetrom, i na kraju bi mu krošnja odletela, kotrljajuæi se i poskakujuæi preko zaravni kao da æe postati ptica. Erodirane visoravni su niz sive planinske padine spuštale žute pruge, koje su postepeno postajale tamno narandžaste, pa su podseæale na trulež i rðu. Sa druge strane dalekog neba bilo je slièno tlo, zakrivljeno kao veoma daleki krov sa svojim talasavim vremenjakom obraslim upornim rastinjem, masnim biljem povijenim vetrom. Tragali su i ništa nisu našli. Poèela je slaba, hladna kiša, padajuæi po speèenoj crvenoj ravnicu koja je izgledala kao zatrovana otpadom, kao topografski spomenik najgorem u životu.

Sretali su ljude, ali razgovori nisu imali mnogo smisla. Bili su grubi, ogromnih šaka koje su izgledale kao stvorene za posao drvoseèe po zimi, bez rukavica. Kilin je koristio svoje jezièke èipove, koje mu je dao Andros u gradu-kapiji. Zato su gotovo razumeli druge ljude:

"Koji je ovo èvor?"

"Kako bude ti to radi, ti?"

"Dok sam otvarao šavove, ja, nešto se oslobodilo što nije trebalo i sve se sasvim raspalo."

Ali jedna skupina im je dala nešto da jedu. Veæina im je èak i ostala u stomaku.

Svi su prolazili kroz razlièite Sokake, i imali su potpuno drugaèija iskustva.

Cermo je opisao nešto što je raslo preko èitavog jednog velikog Sokaka, nekako žanjuæi razlike u gravitaciji duž izuvijane ose. Ljudi koji su živeli u blizini govorili su da to nije ni biljka ni životinja nego nešto između, što nije imalo nikakvog smisla.

Tobi je opisao svoj život u onom što su meštani zvali Reèni Sokak. Mislili su da je beskonaèno dug jer ko god je otišao daleko nikada se nije vratio. Bilo je opasno nositi predmete uzvremeno, pošto je to poveæavalo nešto po imenu "vremenski potencijal", pa bi ga i najmanja promena samo otrgla nazad niz vreme, ostavljajuæi trag žute struje. Pokušaji spuštanja elektroda u reku i izvlaèenja struja metala dovodili su do privremene nestabilnosti obale i opšteg razaranja.

Kilina su najviše uznemirili ljudi. Prošao je kroz oblast kojom je

vladala poštovana osoba pod imenom Tiran. Ta reč je zapravo bila tepanje, a ne kritika. Kilin je video njegov obris u daljini, kad je primao molioce. Kraj Tirana je, na kožnom prostiraču, čuvala jedna smeđa žena. Tiran je primao podanike, a kada mu se neko ne bi dopao samo bi na naročito način pokrenuo glavu, nekako između klimanja i odmahivanja, pa je delovalo nesigurno. No, značenje tog pokreta nije bilo negde između da i ne, i to je Kilinu postalo jasno kad je uvideo da je smeđa žena dželat, zgodno postavljena u blizinu. Kožni prostirač je sprečavao da se na savršeno zelenim pločama dvorskog dvorišta skuplja krv.

"Svi izgledaju tako, ovaj, obuzeti sobom", reče Tobi.

"Dugo su bili pod kišobranom, pa misle da više ne pada kiša", objasni Cermo, isturivši vilicu.

Kilin je pomislio kako je bilo kod Bišopovih. "Mi smo uvek podizali pogled sa onog čime se bavimo, da pogledamo horizont. To je potrebno da bi se držao dalje od maški."

Tobi i Cermo su se klimanjem glave složili da bi maške lako mogle da naude ovdašnjim ljudima, ali da su ipak oni drugačiji. I da nijedan Bišop sigurno ne bi voleo da bude nalik na ovdašnje ljude, nikako.

Sklopili su svoje priče u celinu, pogotovo o haosu pošto su maške uništile grad-kapiju. Cermo je bio sa glavninom Bišopovih i video je da mnogi padaju. Kilin je znao za Džoslininu smrt, a Tobi nije znao ni za koga. Kilin je video da se Tobi brine što je napustio Porodicu neposredno pre napada. Umesto da razgovaraju o tome, prosto je zagrlio sina, a kasnije su njih trojica odigrali partiju nizanja, naizmenično vređajući jedni druge, što gadnije to bolje. Tako se mnogo toga oslobodi, a pravila nizanja zabranjuju da se iko uvredi, pa se zato na taj način čiste mračni reškovci i izbacuje nakupljeno đubre, bez mnogo proučavanja dotičnog.

Zaista su se potom osećali bolje, i čak su dobili neko piće od domaćih, u zamenu za Cermove rezervne pantalone. Bilo im je sasvim lepo kad se pojavila Bogomoljka.

3. NEKO UŽASNO ČUDO

Na ovom svetu uputstva su padala kao kiša.

Najdžel Volmsli čuao je pod ogromnim, granatim drvetom i gledao kako paperjasto semenje pada sa velikih grana. Biljke su u ovom Sokaku pošle putem evolucije različitim od svega što je ikada video. Gajile su semenje u sebi, i izgledalo je kao da se porađaju kad su vremenski uslovi bili odgovarajući da se zauzme okolno tlo. Roditeljsko drveće lučilo je i sok, koji je sledio vetrom nošeno paučinstvo semenje. Sok je bio ili hranljiva materija ili zaštita od insekata ili oboje; Najdželovo biološko znanje bilo je prilično mestimično, pa nije mogao da to otkrije. Diplomirao je na Kembridžu tek jedno pokolenje pošto su Krik i Votson otkrili dvostruku spiralu, a to je bilo pre skoro trideset hiljada godina. Činilo mu se da je otada bilo dosta novosti.

Paperjasti padobrančići semena davali su vazduhu poseban miris. Leteli su sa naletima vetra, lepili se za masno žbunje, bespomoćno padali u bare. Njihova paperjasta celuloza bila je samo ambalaža za pakete osnovne DNK. Ili je možda genetska uputstva nosila neka druga parna podloga; galaksija je stvorila mnoštvo sistema za kopiranje. Nije ni bitno; kakvi god molekuli da su uvijeni jedni oko drugih u vijugavom plesu parenja, svrha im je da šire uputstva za stvaranje novog ogromnog drveća - ili još bolje, semenja koje će dalje stvarati uputstva za sopstveno umnožavanje. Naizgled velikodušno drveće zapravo je brinulo samo za sebe: temelj života. Drveće je padalo kao kiša - na jeziku odavno mrtvog Dvadesetog kada je on naučio da misli - kiša programa, ispisanih drevnim jezikom: digitalno, kao na kompjuterskom disku. Algoritmi: rast drveta, slanje semena, atomski algoritmi.

Kroz vazduh su se širili i drugi programi - signali maški, sabijeni u uzane snopove koji su pucketali od energije. Alarm, strah, panika. Ili bi ih on nekada tako nazvao. Maške su imale ono što je on nazivao natprogramima, ili meta-uputstvima, a ne osećanja. To odgovara porivima i dubokim, podsvesnim

impulsima koje ljudi nose kao praistorijski prtljag.

A njihovi signali odjekivali su u Najdželovim èulima, nezemaljski kao visoki dozivi ptica u jatu.

Oprezno pognut, izašao je ispod krošnje i prišao ivici litice.

Pogledao je gore. Sliènost je možda bila posledica konvergentne evolucije. Na Zemlji se èudo oka pojavilo kod nekoliko razlièitih organizama, kao na primer oktopoda i sisara. Ovde su tuđinske, prozraène maške koje su se rojile u visini izgledale pomalo kao jato pelikana.

Iz njih je suknula vatra. Jurnula je naniže i pogodila prilike koje su bežale po prostranoj ravnici.

Odozdo se zaèuše slabi signali užasa i bola. U Lavirintu je bilo mnogo tuđinaca, smeštenih u raznim Sokacima. Sada su ih leteæe maške skupljale i elektronski ispitivale, mešajuæi smrt sa usputnim užasom. Sve je bilo deo traganja za izvesnim dosadnim primatima. I drugima.

Došao je ovamo zbog slabih, rasutih signala koje je uhvatio. Nosili su preliv tuđinskog, ali imali su i blagi prizvuk ljudskog.

Njihov izvor hitao je uz liticu. Dobra meta za leteæe maške. Oseæao ga je pod sobom, oseæao je i dve maške širokih krila kako se usmeravaju ka njemu.

Sa neba dolete munja. Pogodila je liticu. Nije bilo uboda bola, nije bilo nikakve reakcije - sve dok nešto ne odgovori odozdo, kao da se munja odbila. Od toga se dve maške prevrtoše i planuše, pretvorene u krilati požar.

Šta god da je dolazilo, bilo je strašno. Najdžel se vrati meðu drveæe.

Krupno polumehanièko telo preðe preko ivice litice iznenaðujuæom brzinom. Išlo je pravo na njega. Znao je da ne vredi da beži. #I ja sam tebe osetila#, javi se ono.

"Ne pamtim kad sam se poslednji put kupao", reèe Najdžel, ali znao je šta je taj stvor mislio. Bili su ovde istim poslom, u smislu koji nezgrapne reèi ne mogu da sadrže. Veliki tuđinac pripadao je Mnogonošcima, tuđinskoj vrsti koja je odavno nadrasla svoja prirodna tela i nadgradila ih. Ipak, Mnogonošci nisu po prirodi bili mehanièki. Mrzeli su maške, koje su odavno pokušavale da ih istrebe.

#Nosim èoveka koji bi ti bio od koristi. #

"Kako to?" Najdžel je i ranije sretao Mnogonošce, ali smatrao je da je sa nekim toliko razlièitim najbolje biti oprezan.

#Tragaš za Bišopovima. #

"Ti si njihov... saveznik?"

#Moja vrsta je njihov saveznik, sada. #

"Poznajem tvoj Razred." Nije bilo smisla preduzimati mere zaštite protiv ovog stvora; mogao je da ga ubije za tren oka. Odsutno je primetio da uopšte ne oseæa strah; kad bi imao vremena, mogao bi èak da oseti i nostalgiju za tim oseæanjem. Sada ga je vrlo retko poseæivalo. "Seæam se vaših Prosvetljenih, i njihove vešte diplomatije-košnice - da, jednom sam radio sa njima."

#Oni su me poslali ovamo. #

"Uvek su umeli da procenjuju."

#Toliko dobro poznaješ našu prošlost? #

"Donekle. A mnogo sam i èitao."

#Biblioteka. #

"Delom. Veæinu nisam mogao da pojmem."

#Da li znaš... #

"Da?" Elektronski glas ogromnog stvorenja imao je neobièan, višeslojan miris. Nesigurno je dodirivao duboko, drevno pitanje.

#Znaš li ko nas je stopio? #

"Misliš na mešanje dveju vrsta? To je bilo prilièno davno."

#Pre naše istorije. #

"Koliko se seæam, nismo bili mi."

Stvorenje je nehotice zraèilo zbrkanu reakciju: olakšanje, uzbuðenje, sve prošarano tugom.

#Poèela sam da shvatam vašu vrstu. Nadala sam se... #

"Ne, žao mi je. Mi smo došli kasnije. Ovde smo samo skorašnji nezvani gosti."

#Pa ko je onda?#
 "Postoji reè za organske, Prirodne rase koje se nisu spojile sa maškama - izumrle."
 #Toga sam se i bojala. Ali... mi nismo izumrli.#
 "Drugaèiji smo. Vas je teže ubiti, a mi smo ostali živi u Centru jer maške ne znaju šta da poènu sa nama."
 #Sada znaju.#
 "Hm, pa imaš pravo. Biblijski."
 #Vi nosite Šifre.#
 "Èak i istrošeni starci kao ja, da - mada samo delimièno. Genetièke greške i drift i još neke tehnièke novotarije koje sam odavno zaboravio."
 #Mogu da pomognem u tome. Moje puno nasledno duboko ime je Kvat'jut'kal'ton.#
 "Najdžel Volmsli. Tvoje ime svakako nešto znaèi, ali moje je samo etiketa koju su mi dali."
 Ubijanje je u ravnici pod njima još trajalo, ali sada su ga zaboravili. Vrtlog krilatih maški sada se spustio niže da dovrši posao. "Poæi æ za mnom ako me nanjuše", reèe Najdžel, pokazujuæi ih. "Nemam odbranu kao ti."
 #Ni ja kao ti.#
 Neobièna šala. No, pticolike maške su se približavale. "Ko je to?"
 #Na brzinu su se prilagodili ovoj pseudo-planetnoj okolini. Nekada su bili brzi preživari.#
 "Ah. Svetlojedi."
 Jedan opali na njih. Zrak je zapalio drvo, a Najdžel je ostao živ samo zato što je Kvat istog èasa raširila štit, gust mehur elektromagnetne energije, koji je prošarao ustalasani vazduh. U taj mah bio je dovoljan, ali... "Izgleda da æu morati da iskoristim skrivene rezerve, Kvat." Najdžel posla signal, neobièno æurlikav u njegovim èulima. Dobio je kolo za pozivanje, i naravno nije imao pojma kako to funkcioniše.
 #Neæu moæi još dugo da te štitim...#
 Prozirna ptica je ovog puta bila ogromna. U prvi mah Najdželu se uèinilo da je maška, ali kada je dolepršala preko drveæa video je da je prozirna, kao izaslanik Viših. Lebdele je i zurila u njega prodornim oèima.
 Najdžel preuze njeno brzo blip podataka. "Njihova krila, tih svetlojeda, jesu li još osetljiva na svetlost?"
 Kvat je i dalje piljila u ogromnu nepticu sastavljenu od pokretnih, zujavih taèkica. Na ovolikom uveæanju jasno se videlo da je sastavljena od miliona sitnih èestica - ali Najdžel nije imao pojma jesu li to insektolika biæa ili nešto još èudnije. Nikada nije mogao da to pojmi, mada je u poslednje vreme èesto viðao ovu manifestaciju. Znao je da je fizièki oblik nebitan i da zapravo ono što leži iza njega pokušava da njemu i Kvat olakša stvar. "Kvat?"
 #Ovaj... da, tako je.#
 "Dobro. To ona pita. Pojedinosti joj nisu jaèa strana."
 To zapravo nije taèno, pomislio je, ali sve ima svoja ogranièenja. Vremenjak nad njima iznenada planu u moænom, zlatno-narandžastom luku. Nalet snažne svetlosti obori Najdžela, i on žurno otpuza pod najbliže drvo. Razabrao je da je svetlo uglavnom infracrveno, ali i vidljivi deo zamalo da ga oslepi.
 #Ah... ne...# Kvat se zavukla za njim u zaklon.
 "Izgleda da cene jednostavna rešenja."
 Sa drveta se širila para. Iznenadna magla je šištala, a Najdžel je kroz nju gledao svetlojede. Smesta su se preopteretili, i krila im planuše i pocrneše. Otpadali su èitavi komadi.
 Celo visoko jato, njih stotine, poèe da se polako tumba ka ravnici. Pridružie se onima koje su još maloèas tako nemarno uništavali.
 "Viðao sam ih na poslu i ranije", povika Najdžel kroz paru koja ih je zaklanjala. "Divno su projektovani, ali ne za ovo."
 #Ja sam ih viðala da bacaju pepe bombe.#
 Jedan svetlojed pade na obližnje drvo. Debelo stablo se sruši uz oštar zvuk lomljave.

"Prokletstvo, gde je ta ptica? Moramo da bežimo odavde."

Znao je da maške sada koriste peve bombe, koje destabilizuju deliæ prostora-vremena tako da ovaj pokuša da se ispravi i postane pljosnat. To rastrgne sve što se nađe u blizini. Sve èemu je za postojanje neophodna geometirjska struktura, možda èak i Magnetni um. Od toga nema zaštite.

#To je tvoj saveznik, ne moj.#

"Rekla si da nosiš èoveka, je li?"

#Jeste. Ali požuri, eno vatre...#

"Da se trampimo: povešæu te u zamenu za tog èoveka."

#Bilo bi pogodno kad bi mogao da napustiš ovaj Sokak.#

Nije mogao, naravno. Ali ptica je bila tu negde, a za nju je materija samo mešavima praznog prostora i divlje verovatnoæe.

"Taj èovek - kladim se da mogu da pogodim kako se zove."

#Prvo izvedi izlazak.#

"Taèno. Gde je ta ptica kad nam treba?"

Najdžel ponovo pozva æurlièuæi. To æe svakako privuæi svetlojede, èak i u smrtnim mukama, ali ostalo je još samo nekoliko sekundi. Po navici koju je stekao u poslednje vreme, pomislio je na Niku, uživajuæi u tome, za svaki sluèaj, ako je stvarno kucnuo èas. Ovog puta.

4. KONAÈNOSTI

Nije bilo smisla bežati, naravno.

Bogomoljka je pristizala kao brzo svetlucanje na ivicama Kilinovog vidnog polja. Bio je umoran, i nešto se slomilo u njemu kada je primetio narastajuæu prazninu, nemi dokaz koliko ih je lako izbegavati.

Kilin polako ustade od logorske vatre, a Tobi i Cermo za njim; Bišopovi su stajali, spremni na pokret, èak i kada je to izgledalo besmisleno. Poželeo je da nisu pili, ali zapravo verovatno i nije bilo razlike.

Glupo je pucati u nju. Kao kad pucaš u vetar da bi dozvao sunce, kao što nekad reèe njegov otac, Abraham, opisujuæi tu glupu ideju na davnom Snegobaru. Pa dobro, da pokušamo sa hrabrošæu.

"Èudiš se što nas vidiš?"

Mi nemamo reakciju koja bi odgovarala vašem iznenađenju. Organizovani oblici smesta obrađuju nove podatke i preuređuju se. Ne zadržavaju seæanje na prethodni stav, pa ne postoji mogućnost poređenja.

"Mora da je to dosadno."

I to je kategorija koja se ne može primeniti na nas.

"Ako poðem levo..." šapnu Cermo.

"Miruj. Ovo je proketo veæe nego što vidiš", reèe Kilin.

Tobi klimnu. "Bogomoljka koju smo videli na Snegobaru bila je samo ogoljena verzija ovog ovde."

Ako to znaèi kako smatraš da sam ja samo veæi linearni sklop, znaèi da ništa ne shvataš.

Kilin se seti kako je ubila Androsa, Fani, i tolike druge. Ubila ih je, iskoristila, a onda ih bacila kao sitnice potrošene na hobi.

Opet govorim kao organ Uzvišenih. Oni ne mogu da se izražavaju serijski, prema vašim akustièkim sistemima.

"Meni to zvuèi vrlo ogranièeno", reèe Kilin. Dok god budu prièali, ostæe živi.

Oni nezgodne zadatke prenose na druge. Nemoj vreðati, inaèe æeš skonèati bolno.

"Vrlo ružno od tebe", reèe Tobi. Glas mu je bio promukao od iste one iscrpljenosti koju je i Kilin oseæao. Najgora vrsta, duboki mentalni zamor.

To æe biti varijacija na jedan raniji eksperiment. Nemoj misliti da je saoseæanje svojstveno samo vašoj vrsti. Sigurno ste svesni da ono postoji između vrsta, Razreda, pa èak i između Carstava. Uzvišeni su više Carstvo, zapravo najviše. Ne možeš oèekivati da se oni bave tvojim oseæanjima.

Kilin prezrivo frknu. "Pustili ste nas da umremo kad ste pokidali peve."

Morala sam da vratim uzorak Tobijeveih gena. Bilo je zamalo dovoljno.

"Mislio sam da su ti potrebna tri pokolenja, plus podaci pohranjeni u

Nasleđu", reče Kilin praznom vazduhu. Osećao je Bogomoljku samo kao nejasnu, isprekidanu prazninu u svojim ušima.

Postoji kratka šifra koja oslobađa zadovoljstva za kojima tragamo. Rečeno je da se prenosi socijalno.

"Misliš, pamti se?" upita Tobi.

Koliko možemo da pretpostavimo, to je bila predostrožnost kada su Šifre Pokretači ugrađene u vaše genetske spirale. Želim da mi je date.

Kilin se nasmeja. "Ne znamo je."

Pokušaji prikrivanja samo znače da æu morati redom da vas pretražim. Imam malo vremena, i moji metodi æe biti destruktivni. Vaše ličnosti neæe preživeti to pretraživanje.

Kao da mu daje primer, Kilin oseti kako mu se nešto probija u um, izvlačeći sećanja iz prošlosti - agonije i ekstaze, oštre, kratke koliko treptaj oka. Bolne i mučne, drugačije nego što ih je inače osećao. Zateturao se. Narastajući talas prošlosti predstavljao je udarac, zaustavio mu je pluća, stegao mu grlo oko promuklog krika.

Njegova žena, Veronika, sa Tobijem u krilu pod treperavom svetlošću sveæe.

Rumena Fani kako izdaje naređenja na izbrazdanoj ravnici.

Abraham, mraèno isceren na grudobranu Citadele.

Sve u zbijenim slikama, rasutim po zidovima njegovog uma.

Sećao se događaja brzinom sopstvenog razmišljanja; Bogomoljka ih je "požnjela" trenutnim oèitavanjem.

"Kako bi trebalo da saznamo tu šifru?"

Mora se prenositi akustično.

"Znači, neko nam kaže?" upita Tobi.

Cermo odmahnu glavom. "Niko mi nije rekao ništa slično."

Znači da lažete. Nema druge mogućnosti. To je instrukcija specifična za vrstu. Uzvišeni su proèitali u vašim genima da to postoji.

Kilin odmahnu glavom. "E, onda smo je valjda izgubili."

To je nemoguće. Kontinuitet kod ljudi je neuobičajen za tako niske oblike. Prenosite veliku tradiciju. Ovo je duboko ugrađeno u vaše pojedinačno osećanje samopoštovanja - uobičajen "prirodni" socijalni sistem.

"Možda treba da pokušaš kod drugih Porodica", reče Tobi.

Ne! To nemaju ni Rukovi, ni Kingovi, ni Najtovi ni drugi. Postoji jasna genetska razlika.

Možda maške nemaju ono što se naziva osećanjima, ali ova manifestacija Bogomoljke odavala je više nego što je slutila. Èeznula je za izgubljenim pokretačem. Možda su èak i ti Uzvišeni želeli egzotična zadovoljstva koja sada pripadaju običnim sisarima.

"Otkud da to imaju baš Bišopovi?" oprezno upita Kilin.

Pretrpeli ste manje genetskog drifta nego ostali. Bili ste takve sreæe.

Kilin nije znao kako da se izvuče. Nisu lagali; ta faza odavno je prošla. Prosto nisu znali. A Bogomoljka æe im rastrgnuti umove, samo da se uveri. A jedino èega je mogao da se seti bio je najstariji mogući manevar: odugovlačenje. "Znači, nismo ništa naročito?"

Postoji nekoliko teorija zašto su ljudi spontano širili kolonije sa svojih "Svećnjaka". Izgledalo je da niko nema posebne privilegije, i Bišopovi su bili jedna od najmanjih Porodica.

"Ali èvršaji, a?" upita Tobi. Kilin je po njegovom glasu shvatio da pokušava da navede Bogomoljku na držanje predavanja, da je prebaci na naueni odeljak višesturke inteligencije i da je time uspori.

Sada možda i jeste, ali vaša istorija nije ni po èemu izuzetna. Èak i na Snegobaru, Rukovi i Pioni predstavljali su veću smetnju poduhvatima koje smo sprovodili.

"Ali imamo ratničko ime. Bišopovi se obrušavaju i napadaju, i brzi su." Tobi je sad bio napet, nije samo odugovlačio. "Mi, mi..." Tobi iznenada poèe da peva.

Presećemo Rukove,
obiđemo Najtove,

debele Kingove sateramo u æošak...

Razumem, citiraš drevni napev Bišopovih. "Navijanje" koje sam jednom videla u vašoj Citadeli. Verovatno ima u tome neèega lepog, kad tako istièete svoje pleme nad ostalima. Neobièan naèin odabiranja onih koji zaslužu da se množe.

"Mi smo bolji od njih. Naše ime..."

Dobili ste ga po nekoj staroj igri na tabli. Kao što su Soksi i Dodžersi u susednom Sokaku dobili imena po nekoj izgubljenoj veštini tela. Keèevi i Osmice i Pubovi na planeti koju ste jednom posetili - vi je zovete Adut - nastali su od rasonode sa komadiæima papira. Sliène kulturne naslage nastaju i oko podele plemena - a sve je to sasvim veštaèko, verujte mi. A takvima kao ja treba da verujete; videla sam više ljudske istorije, ovde u Centru, nego što vi možete da pamтите.

"Te igre što prièaš, one su dobile ime po nama", dobaci Kilin.

"Dobre, tako je!" dodade Cermo.

"Ako mene pitaš", pobedonosno reèe Tobi, "ti Jenkiji i njima slièni, nisu oni ništa naroèito. Oni rat zovu 'bacanje'. Mi smo jaèi borci!"

Vaša ogranièenost je zabavna. Nemojte moje strpljenje brkati sa dobronamernošæu.

Kad se oštar obris Bogomoljke ocrtao pred dalekim bregovima, Kilinu je bilo jasno da više nema odugovlaèenja. Bogomoljka je bila velika i stalno se menjala, pa nije mogao da joj utvrdi oblik. "Èekaj malo, ja..."

Nema više èekanja. Ako odbijate da predate akustièni pokretaè, moram vas odvojeno i podrobno ispitati. Vaše liènosti to neæe preživeti. Dok pregledam, ja istovremeno i žanjem.

Bogomoljkin poslovni ton smesta je ubedio Kilina da to nije blef. Plitko je disao i razmišljao i nigde nije stigao. Bogomoljka je odavno obeæavala da æ ih na kraju upiti u sebe, kao deo "misije oèuvanja", i nije bilo naèina da je spreèe u tome.

"Ja æu prvi", reèe Kilin. "Ja sam Kapetan, prema tome verovatno znam više od ostalih."

Taèno. Možda je to duboko usaðeno znanje i ni ne znaš da ga nosiš. Vaša neuredna unutrašnjost, puna podsvesti i drugih glibova, to omoguæava. Pa dobro. Biæe lakše ako udeš u otvor i postaviš se za izvršenje brisanja.

U vazduhu se, na nekoliko koraka od Kilina, otvori plavo-zeleni pravougaonik. Kilin shvati da je Bogomoljka zapravo vrlo blizu, i da je potpuno verno oslikavala preko sebe okolni predeo. Nije ni znao da je toliko blizu, a sada su vrata lebdela u toj stvarnosti, nalik na sliku okaèenu nad bregove u sumraku. Ali bregovi su bili privid, a vrata stvarnost. I tu mu je konaèno bio kraj.

5. AMBIS ZDROBLJENOG TRAJANJA

Najdžel Volmsli pade nadupaèke.

Kvat ga je upozorila da je bezbednije ako poðu odvojeno, ali kada je podigao pogled Kvat je stajala uspravno kao da se ništa nije desilo, a on je bio sav prašnjav i bolan, iscepane odeæe.

"Rekla si da..."

#Moralo se brzo obaviti#, reèe Kvat i brzo poðe nizbrdo. #Imali smo sreæe što smo stigli.#

"Taèno." Pokupili su ih na vreme, ali Najdžel nije ni video pticu. Samo su se bregovi umotali kao smeðe æebe i izbacili ih u bestežinski limb. Kvat je neprekidno emitovala, razgovarajuæi sa biæima koja Najdžel nije video. I sve je bilo vrlo brzo. Potom je tresnuo ovamo.

"Uspori!"

#U redu...# Zgrabila ga je i nastavila.

Landarao je na njenom boku kao zaostala ideja. Bregovi oko njega su poigravali, kao na vruæini. Ili je to možda bilo od umora. Žmirnuo je, i bregovi se ponovo zatalasaše i on iznenada shvati da to uopšte nisu bregovi. Bilo je to nešto ogromno i mraèno i imalo je drevni, poznati prizvuk u èulima.

"Bogomoljka."

#Zato i žurim.#

U slici u èulima razaznao je neke Bišopove. Kilin, da, i Tobi, i jedan oficir. Kvat ih je pozdravljala drevnim naèinom Mnogonožaca; Najdžel je pokušavao da misli.

Ptica je svakako još bila u igri, inaèe ne bi tako lako skliznuli kroz tkanje pevea baš na ovo mesto. Namerno je zakuvavala stvari, ali radi èega? Bogomoljka i dalje može da ih pobije u mikrosekundi. Jedina odbrana im je bila u nadi da tog trenutka nije raspoložena za ubijanje.

Niko nije obraæao mnogo pažnje na njega dok je silazio sa Kvatinog boka. Za te divove on je bio samo naborani patuljak, ni nalik na materijal za legende.

Konaèno je uspeo da razabere da prièaju o akustiènoj Šifri pokretaèu. Bogomoljkin um je nadgledao razgovor, naizmenično uzimajuæi uzorke svake ljudske svesti. Kao degustator vina, pomisli Najdžel, ali ispod toga dremala je stalna strepnja. I Bogomoljki je otkucavalo vreme.

Sve to je primio preko èula. Njegova mreža bila je znatno osetljivija i preciznija nego kod Bišopovih, ali ipak je bila igraèka u poređenju sa onim što je imala Bogomoljka. Mogao je da oseti mašinske umove kako zaranjaju u njega, vraæaju se do Bišopovih radi poređenja vrste, a potom opet dolaze kod njega da mu još malo dinstaju mozak. Mislio je da æe se naviaæi, ali nikad nije.

Proveriaæu i tebe, Mnogonožac. Takva inteligencija takoðe može da nosi akustiku.

#Ne verujem#, odgovori Kvat.

"Ja sam zapravo siguran da ona nema ništa", mirno reèe Najdžel.

Svi se okrenuše da ga pogledaju. Osim Bogomoljke, naravno, koja je i dalje predstavljala samo slabu nepravilnost u oèiglednom svetu.

"Ko si ti?" oprezno upita Kilin.

"Reæi æu ti posle", šapnu mu Tobi.

"Ali ipak verujem da Kvat sadrži neku tajnu", nastavi Najdžel.

#Govoriš bukvalno. Ali to je istina.#

Kvat otvori boèna vrata, bilo je to kao kombinacija mehanièkog klizanja i organskog raðanja, uz pucketanje membrana.

Napolje se istetura krupan èovek. Protrljao je oèi, zevnuo, osvrnuo se. "Spavao sam", reèe on.

"Abrahame!" kriknu Kilin.

Ostali se naèetiše oko njih. Najdžel ih je gledao, ali èula su mu bila usmerena na Bogomoljku. Ona æe uživati u ovom prizoru, u ovom ponovnom susretu, ali æe proraèunavati i procenjivati brže od Volmslija. Od sada svaki pokret može da bude smrtonosan.

Tobi i Kilin su zagrlili Abrahama i vikali od radosti. Potpuno ljudski, odsutno pomisli Najdžel. Na kraju je i nehotice bio dirnut prizorom. Potapšao je Abrahama po leðima i nasmešio se i napetost je za trenutak popustila. Potom se javila Bogomoljka.

Ti si najstariji i imaš akustièni pokretaè.

Abraham je izgledao kao ostarela kombinacija Tobija i Kilina, sa istim opreznim sjajem u oèima. "Tako je."

Ustani i prenesi.

"Dobre, dobre", reèe Kilin. "Daj im to."

Najdžel nije bio siguran zna li Abraham o èemu je reè. "Da li to želimo?" brzo upita Kilina.

Kilin ga prostreli pogledom. "Svakako."

"Oni, dugoroèno, žele istu stvar", tiho reèe Najdžel. Pokušao je da govori ubedljivo, ali to je bilo prilièno teško s obzirom da je jedva dopirao Kilinu do pasa.

"Kako to misliš?"

"Rade na velikom problemu. Oèuvanje svih životnih oblika, daleko u vremenu."

Kilin se namršti u neverici. "Šta?"

"Smeštaju ih u elektronsko-pozitronsku plazmu. To je prilièno apstraktna

apoteoza, priznajem..."

"One nas ubijaju!" prasnu Kilin.

"Više nego što misliš", reče Najdžel. "Pitanje je šta je sada ispravno. Prošlost ne sme..."

"Ovo ovde..." Kilin pokaza palcem ka svetlucanju Bogomoljke prostrtom preko brda, svuda oko njih, "to nas je lovilo, ubijalo, komadalo bebe iz zabave. Ja mislim..."

Morate mi predati tu akustičnu šifru i prekinuti sa ovim glumatanjem. Ono samo treba da zavede mene i one koje predstavljam - Uzvišene - na pogrešan put. Nemojte misliti da tako bedna obmana može da vam donese odlaganje. Vaša sudbina je zapečaćena. Treba je što pre izvršiti.

"Dobićeš ti svoje!" prodera se Kilin.

Najdžel uze Abrahama za ruku i zagleda mu se duboko u oči. Taj starac je bio spašen iz pada Citadele, i to je bilo delo ruku - pogrešna metafora, ali do đavola s tim - one ptice. Neke maške su tada umrle, i još neke stvari, bića koja ni Najdžel nije umeo da imenuje. A sve zato da bi ovaj izabrani starac mogao da dođe ovamo i odigra svoju ulogu u zagonetki koju niko od njih nije razumeo, sem u delovima.

"Da li znaš šta će se desiti ako...?" Najdželov glas se postepeno spusti u šapat.

Ceremo iznenada priđe i odgurnu Najdžela. "Pusti ga."

Najdžel se zatetura. "Mislim da niko od nas ne razume..."

#Ovo je ambis zdrobljenog trajanja#, reče Kvat. #Liči na prolaze između Sokaka, sa nepoznatom svrhom. Mislim da se treba usuditi, uprkos strahovima. #

Najdžel na starčevom licu primeti nostalgiju. Ah. Setio se nečega, verovatno je hteo da to prenese Kilinu bez reči. No, napad maški na Citadelu odvojio ga je od Porodice.

Dakle, konačni ključ bio je prenošen naizgled krhkom posudom ljudske kulture. Konstruktori su nekada davno upisali u Bišopove i bezbrojne druge Porodice i Ekipe i Trupe niz tajnih poruka, i sve ih uklopili u kulturu. Znali su da je osnovna odlika čovečanstva trajanje - a bez toga, ljudi bi bili izgubljeni.

Ljudi su izbegli sopstvenu smrtnost, kroz smeh i veze, dve velike utehe.

Bilo je mudro ujediniti to dvoje. Zato su odabrali nešto, nagađao je, što je nosilo radost i obezbeđivalo veze. Nešto drevno i trajno, o čemu maške ne mogu misliti.

#Vama primatima je u prirodi da izazivate#, ljutnu se Kvat. #Mi mnogonošci smo pretpostavili da nosite šifru u rasutim delovima. I u umu i u telu, izgleda. #

"Učini to, oče", žurno reče Kilin. "Šta je šifra? Kaži je!"

Starčevo lice poprimi zbunjen izraz. "Šifra?"

"Nešto što se prenosi."

"Pa, ima nešto... ali... u tome nema nikakve šifre."

"Videćemo."

"Mislim, to je samo..."

Predaj je, inače vas čekaju beskonačni bolovi, beskonačno produženi.

Strepnja koja prelete Abrahamovim licem mnogo je rekla Najdželu o tome šta su mnoga stoleća obitavanja na planetama učinila ljudima. Osetio je bol, ali nije bilo vremena za razmišljanje.

"Daj je, Abrahame!" uzviknu Kilin.

Starac počeo da peva.

6. UPOTREBA MOĆE ARTA

Kilin zinu. Njegov otac je pevao pesmu koju je i on znao, divan odlomak iz najlepše muzike koju su Bišopovi nosili u skladištu čula. Pevali su je zajedno na dugim marševima, i znali su stihove napamet. On duboko udahnu i pridruži se ocu u pesmi. Najveća od svih umetnosti, Moć Art.

Četvoro ljudi, jedan Mnogonožac i svetlucava Bogomoljka. Niko se nije micao.

Svi su izgledali opčinjeni drevnim sazvučjem, talasavim refrenima,

ubrzanjem nota koje su se nagomilavale sve dok nije bilo gotovo sigurno da æe se pretvoriti u kaos. No, Moca Art je održavao lepršavu energiju. Ljupko je lebdela preko neverovatnih ponora.

Vidim vezu. Nekorišæena mesta u DNK Bišopovih - to je ključ. Note ove muzike, uređene u harmoniji, sadrže rešenje. Odmah to prenosim Uzvišenima.

"Baš dobro", veselo reče Kilin.

Abraham je pevao i dalje.

- DNK? - upita Tobi preko koma.

- Naša genetska šifra - odgovori mu stari patuljak. - Informacije o građenju ljudskog tela upisane su u molekule. Dva spiralna niza, obmotana jedan oko drugog. Uputstva kako da se stvaraju proteini - delići organske materije - poređana su u odlomcima duž tih spirala. -

Iznenadni, oštri krik na mnogim kanalima zari im se svima u ušula. Bogomoljka je širila vest.

Tobi se namršti. - Kako smo ugradili Šifre pokretaæe površ sopstvenih, ovaj, građevinskih uputstava? -

Patuljak Volmsli nestrpljivo odmahnu rukom, odbijajuæi da priæa o pojedinostima. - Naša genetska šifra govori æelijama kako da funkcionišu. Ali ti podaci zauzimaju samo oko deset procenata prostora u DNK. Ostatak je 'smeæe' - slobodno da primi putnike. Sve to se umnožava svaki put, ali za naše telo nema znaæaja. Sve živo ima takve šifre. Nekad davno, Prirodni su poæeli da skladište Šifre pokretaæe u tom nekorišæenom prostoru. -

Kilinu se uèinilo da razume. - A mi to nismo znali? Zato što se nije pojavilo na neèijoj bebi? -

Tobi zaèuðeno pogleda svoje ruke. - Sve vreme je bilo tu? U nama? -

- Maške mogu da èitaju našu DNK - reče Volmsli, - ali one su dobri tehničari. Znaju da je smeæe beskorisno, pa nisu obraæale pažnju na njega. -

- Kako to da se ništa nije menjalo? - upita Kilin. - Hoæu da kaæem, Tobijeve oèi nisu iste boje kao moje, ni Veronikine, njegove majke. -

Volmsli se isceri, od èega mu se lice pretvori u masu bora. - Šifre se stalno ponavljaju. Za sluæaj da mutacija, promena, pokvari neku verziju. I dalje postoji mnoštvo kopija. -

- Smešan naèin da se nešto èuva - reče Kilin. Njegov otac je još pevao, i taj zvuk ga je vratio u detinjstvo, kada je Abraham pevao istu tu pesmu pod tušem. - Ja bih napravio neki spomenik ili je zakopao. Da se saèuva. -

Volmsli se isceri. - Kao onaj Tadž Mahal koji sam sagradio na vašem svetu? -

Kilin žmirnu. Setio se kako je odlazio odande, osvræuæi se. Veliki inicijali sa strane, NV. - Prokletstvo! -

- Zapravo sam se producirao. Stekao sam kontrolu nad armijom maški neko vreme, pa sam odlučio da se malo zabavim. -

- A ko je tamo sahranjen? - upita Tobi.

Preko naboranog lica prelete izraz bola. - Niko bitan. Pitanje je, koliko dugo misliš da æe trajati ta hrpa kamenja? -

Kilin sleže ramenima. On nije bio za sedenje u mestu.

- Par hiljada godina, ne više - nasmeši se Volmsli. - U Galaktičkom centru ništa ne traje. Zvezde se u proseku sudaraju svakih stotinjak hiljada godina, uništavajuæi pri tom svoje planete. Snegobar smo morali da pravimo iz poèetka. Kakav posao! A opet neæe potrajati. -

- Ali stavili ste nas na... - poëe Tobi.

- Zvuèi rizièno, a? Zato su nas Prirodni i rastegli, pa su podaci valjani samo ako sakupiš verzije iz tri uzastopna pokolenja. Pravo nam budi. Ljude ionako ne možeš razumeti u jednom pokolenju. Oni su za trajanje. -

Abraham dovrši pesmu i široko se osmehnu. "Kladim se da nikad niste ni pomislili."

Kilin je zaèuðeno odmahivao glavom. "Kako to da mi nikad nisi rekao?"

"Bilo je suviše opasno. Maške su se primicale. Raèunao sam da si ti uglavnom na terenu, gde je verovatnije da æe te uhvatiti i ispitati. Ja sam bio matorko i èuèao sam u Citadeli. Mislilo sam da sam bezbedniji."

Kilin zagrli oca i seti se Propasti. Tornjevi su se pretvorili u šljaku.

Zidovi doma koji je delio sa Veronikom i Tobijem bili su samo izlomljeni zubi u plamenu. "Kako si se izvukao?"

"Došla je neka ptica..."

U Kilinovim èulima odjeknu divlja škripa.

Svi se presamitiše dok su je prigušivali. Bregovi oko njih su se tresli. Deformisali. Razbijali u komadiæe slomljenog stakla.

"Bogomoljka..." Kilin se pitao kako æe joj pobeæi, a sad je video da je èitava okolina bila privid. Stajali su na goloj, ispucaloj zemlji, nekadašnjem bojnopolju.

Preko nje se teturalo oblièje. Slalo je oèajnièke pozive, brze nizove mucavih podataka.

Nešto - zadovoljstvo - grozno - i sjajno - ali jede - gloðe -

"Brzo radi", reèe Kilin. Ustao je, za svaki sluèaj.

Nalazili su se u velikom džepu pevea. U daljini su se videle planine sa pozadinom mraènih, žuto obojenih oblaka.

Javi se Volmsli. "Verujem da æe se zaraza zadovoljstva iskazivati drugaèije kod maški raznih nivoa. Ova ima zaštitu. Zato je opasna."

Kilin oseti da u njemu narasta drevni gnev. "Dobila je nešto od nas."

"Bolje budi oprezan", reèe Volmsli. "Imam mnogo šta da ti isprieam, a nema mnogo vremena..."

"Tata?" upita Kilin.

"Prilièno sam nestrpljiv."

Tobi, Kvat i Cermo su se složili. Kilin je oseæao da ga obuzima drhtavica nestrpljenja.

"Sada moram da razovaram sa Višima", reèe Volmsli. "Ovo je veliki dogaðaj. Pokretaæi æe se širiti kroz Sokake."

"Onda ostani tu", reèe Kilin.

Teturavo oblièje slalo je signale. Dok su ga gledali, postalo je prozirno, ali i dalje se moglo naslutiti u èulnoj mreži. Obrisi su mu se smanjivali.

"Beži."

"Mani je", reèe Tobi.

"Ne. Hajdemo", pozva Kilin.

Sedmi deo

BOGOVI, PRIVREMENI I OPADAJUÆI

1. PRAZNINA BOGOMOLJKE

Tobi i Kvat naðoše Bogomoljku u zijajuæoj tami. Kvat posla talas upozorenja, oštro narandžasto pucketanje kroz Tobijeva èula - a potom nastupi tišina.

Tobi je èekao. Kvat se tiho kretala njemu zdesna, uronjena u tamu toliko duboku da nije mogao da vidi ni sopstvenu ruku bez korišæenja èula. Bogomoljka je bila negde napred. Èula kojima nije znao ni ime govorila su mu da se tuda kreæu i druga stvorenja. Imala su malo ili nimalo elektromagnetnog zraèenja, ali su pratili tragove, hemijske tragove drugih stvorenja - mirise iz dubokih žlezda, oblaèiæe lepljivog mirisa osloboðene namerno ili sluèajno. Ovde se sve upravljalo prema hemijskim signalima.

Tobijeva prirodna èula ih uopšte nisu oseæala. Ljudi upijaju zvuke i slike, to je uvek bila karakteristika primata. Ovde su tihi zvuci ukopavanja i šunjanja govorili da postoje druga stvorenja, druge drame, i da nikada neæe biti u centru pažnje. Ipak, i on i Kvat bili su deo te predstave, možda su i stigli iz nje u ovaj neobièni, tamni svet elektromagnetnih mirisa i munjevite, strujne smrti.

U èula mu se uvuèe niz pitanja. Eno: Kvat. Zajedno su prolazili kroz retko žbunje. Pazili su da ga pažljivo zaobilaze. Èak i tihi zvuk cepanja mogao bi da uzbuni Bogomoljku, a možda postoje i klopke.

Kvat je drhtala od nestrpljenja. Do Tobija su dopirali potoèiæi srebrnastog magnetnog uzbuðenja, rasuti i kratkog dometa, oèito nehotièno zraèenje.

Mrmrljanje hemijskog života prestade. Tišina. Tobi nije video ništa, ni oèima ni unutrašnjim èulima. Kvat priòe bliže, oseæao je njeno prisustvo kao klin zatvorenog vazduha, levo od sebe. Tek onda je osetio. Bogomoljka je bila prazna površina sa desne strane. Nije mogao da je oseti, osim ako stoji potpuno mirno i potpuno spreman.

Nije je osetio preko bogatih preliwa opreme za otkrivanje, prepletene sa nervima i kostima. To je sve æutalo. Bogomoljka je i dalje bila u stanju da se pretvori u prazninu, u odsustvo.

Kretala se ka njima sa neodreðene udaljenosti, ali Tobi je nekako mogao da je nanjuši. Stara èula nosila su ozonski zadah. Nije se usuðivao da se pokrene, ali zadah nošen ledenim vetrom dovoljno mu je govorio. Bogomoljka se kretala brzo i prazan prostor se smanjivao. Sada je sivilo okružavalo taèku. Izgledala je obièno, ali on je znao da je to praznina Bogomoljke. Iz nje svakog trenutka može stiæi probadajuæa munja. Smrt ili ranjavanje, na elektromagnetnim krilima.

A onda se ona pretvori u taèku. I dalje se kretala. Tobi se odluèi da pozove Kvat preko kratkodometnog koma. - Da li vidiš njene znake? -

#Nekoliko. Ranjena je, kao što reèe tvoj otac.#

- Koliko teško? -

#Napale su je izjedajuæe celine. Sada joj gloðu podliènosti.#

- Misliš da može da ih se otrese? -

#Njene moguænosti su velike. Možda može da se izleèi.#

- Onda mi moramo da je sredimo. -

#Neko mora. Da bi bili sasvim sigurni da neæe preživeti.#

Potom su se povukli. Isprva su pažljivo prolazili kroz nepomiènu, potpunu tamu. Stvorenja su se komešala pred njima. Bogomoljka više nije bila ni taèka i Tobi se opusti, ne mareæi za kidanje dok su se provlaèili kroz zid trnovitog žbunja. Njegovo odelo æe se samo zaceliti za neko vreme, a izgubljeno vreme se ne može nadoknaditi bez ogromnog napora. On i Kvat tragali su i pratili veæ dugo, i kroz zujanje energije u nogama oseæao je da umor polako napreduje.

Vetar je jaèao, i tlo se pod njima kretalo. Ovde se peve menjao, stalnom energijom, i morali su da paze kuda idu. Bogomoljka je to izgleda dobro znala.

Pokupili su zalihe koje su ranije ostavili. Tobi je odbacio oružje, bacaè strelica, dug i elegantan, sa izvorom energije u kundaku. Nositi ga protiv Bogomoljke bilo je samo paradiranje hrabrošæu, ali sada je sve bilo moguæe.

#Da si to nosio, videla bi nas#, reèe Kvat.

- Sigurno? -

#Sada ništa nije sigurno.#

- Baš si ti bubetina - nasmeja se Tobi. - Možda je trebalo da se sakriješ iza nekog tvog ŠneprevodivoÆ. -

#Iako je obogaljena, ona zna stotine drevnih trikova.#

- Znamo i mi po neki. -

#Ona živi u elektromagnetnom svetu. Mi smo tu samo pridošlice.#

- Pa i ti si napola maška, curo. -

#Delom, to je taèno. Ali moj um je Prirodan, sa svim sluèajnostima koje donosi evolucija. Bogomoljka sebe stalno preureðuje.#

- Meni to više lièi na krpež. -

#Verujem da je tvoj stav posledica nesigurnosti.#

- Ha! Nesigurnosti? Kada su Bogomoljka i njoj slièni pobili toliko naših? -

#Možda sam odabrala preslabu reè. Ne želim da te naljutim.#

- Ta Bogomoljka je pobila gotovo pola Porodice Bišop.-

#Znam, i ne želim da izazovem rekaciju primata.#

- A? -

#Poznati ste po zlopamæenju i èuvanju teritorije.#

Tobi je imao samo nejasnu predstavu šta je Kvat htela da kaže, ali to nije bilo ništa èudno. Ona je bila sastavljena od organske rase, nalik na insekte - to joj je bio "supstrat", kako je govorila - i mašinskih dodataka. U

telu je nosila dodatnu opremu za komunikaciju sa ljudima. Obrnuti pokušaj, da ljudi govore sa Mnogonošcima njihovim digitalnim stakatom, bio je bezuspešan. Ljudi nisu imali tu sposobnost, ni kapacitet.

- Poznati smo i po tome što nas je teško ubiti, uglavnom. -

#I to.#

- Ako Bišop vidi Bogomoljku, idemo za njom. Je li to 'zlopamæenje'? -

#Nikada ne zanemaruje centralnu æinjenicu o njenoj tuđinskoj prirodi. Ona pripada mašinskom carstvu. Ja, uprkos svim izmenama i dodacima mehaniæke prirode, pripadam carstvu tela. Kao i ti.#

- Uf, pa valjda. Ovog trenutka ovom telu je potreban odmor.-

2. TERITORIJE MISLI

Ptica je stigla, lepršajuæi, iz visine pevea.

"Drago mi je zbog tog dodatnog napora", reæe Najdžel, zagledajuæi je.

"Dobra simulacija."

"Neodgovarajuæa reè", odgovori ptica, lebdeæi u vazduhu.

"Pokušavao sam da budem ljubazan."

"Pogrešna kategorija."

"Kako?"

"Ljubaznost je moguæa samo između jednakih."

"Ah." A mi nismo jednaki. Razdvaja nas bar jedan ili dva Razreda.

Krila ptice nisu pokretala vazduh. Bila je sastavljena od brojnih èestica, pa Najdžel nije ni oèekivao povetarac, ali ta mala pojedinost mu je zbog neèega veoma smetala. "Uskoro æe tvoja uloga biti okonèana", reèe skup.

"Znaèi, ovo je fajront?"

"Okonèanje? Ne obavezno."

Ala si me umirila, pomisli on. Neko ga povuèe za rukav. "Kojepato?"

upita Abraham.

Zaboravio je na najstarijeg Bišopa. Ovaj je odlutao da pregleda bilje, verovatno u potrazi za jestivim. Ti Bišopovi su stalno tražili hranu. Ostali, Kilin, Tobi i Kvat, smesta su otišli za Bogomoljkom. Potomci Komadanja èesto su tvrdoglavi, ali Bišopovi su to uspjeli da pretvore u pozitivnu osobinu.

"Manifestacija Drevnih. Ili Viših."

"Nije maška?" sumnjièavo upita Abraham.

"Mnogo je starija."

"Izgleda kao maška."

"Izgleda kako god želiš." Najdžel mahnu ka ptici. "Budi nešto drugo."

Ptica prestade da maše krilima i ukoèi se u vazduhu. To je bilo još gore. Najdžel mahnu ponovo i ona se pretvori u neku sluzavu, izuvijanu stvar.

"Bože! Bolje budi ptica."

Abraham joj priđe i proturi ruku kroz nepomièno oblièje. "Možeš je naterati da to uradi?"

"Ne teram je ja ništa. Ona ispunjava trivijalne zahteve."

"Približava se vreme", reèe ptica.

"Oh, stvarno?" Oseæao se nekako nejasno i izdvojeno, i u taj èas se seti drevnih stihova.

Vreme univerzalno i sideralno,
vreme atomsko i efemeralno,
vreme nošeno i vreme stalo.

Ptici kljun i oèi skliznuše naviše, pa naniže, a glava je ostala nepomièna; to je oèito trebalo da predstavlja klimanje glavom. "Taèno, nemoguæe je definisati istovremenost. Ali događaji se približavaju."

Najdželu bi neprijatno što uživa u izvlaèenju odobravanja od ptice. Teško je živeti kao samosvesni mikrob u stranom telu. "Mnogo šta æeš izgubiti."

Ptica ponovo zamaha krilima. Da bi mu bilo malo prijatnije? "Ko zna znanje."

"Darvinovanje."

Šala je bila vrlo traljava, ali ptica je razumela, naravno. Proèitala je èitavu prokletu Galaktièku Biblioteku, do poslednje fusnote. A nikad se nije smejala.

"Da li se ikada ranije desilo nešto tako veliko i užasno?" upita Najdžel.

"Da, dok smo bili keramièki."

"Keramièki?"

"Život nije poèeo u vašem obliku. Prvo se bile gline, koje su mogle da se utiskuju jedna u drugu i da se umnožavaju. Imale su na raspolaganju energiju, ogromnu i raznoliku, u ranoj fazi ove vaseljene. Tada su prilike bile mnogo vrelije."

Najdžel to još nikad nije èuo. "A onda su umrle."

"Kasnije su izlegle elemente æelijskog života. A potom su odbaèene."

"Hm. Vi ste ih odbacili?"

"Mi smo bili glina."

"Znaèi, oni - vi - još ste tu?"

"Mi smo sada drugaèiji Razred."

"A kakav?" Ovo stvorenje se još nikad nije upuštalo u raspravu o svojim svojstvima. Zašto sad poèinje?

"To ne možeš da znaš."

"Zašto?"

"Jer ne razumeš. To je glavna osobina tvog Razreda."

"Da ne možemo da znamo ko ste vi?"

"Da. Zato, za vas, ne možemo da imamo pravo ime."

"Hm. Onda ti neæe smetati da te zovem, recimo, Fred?"

Bez odgovora. Ptica kao da se rastvorila, a onda je za tren oka ponovo dobila savršenu oštrinu. Izgledala je sasvim stvarna, ali i dalje je bila duboka svega milimetar. "Potièeš od gline..."

"A kasnije smo se sjedinili sa samoorganizujuæim, umnožavajuæim telima podataka." Ptica je sada govorila vrlo brzo.

Abraham se ponovo obrati Najdželu. "To znaèi sa telima koja nisu stvarna?"

Najdžel klimnu. "Stvarima koje su živele od viših umova maški."

"Kao paraziti?"

"Biljke smatraju vegetarijance za parazite. Verovatno su ti, ovaj, organizovani podaci koristili umove maški za hranu, isto kao što krava koristi travu."

Ptica iznenada postade ogromna. Najdželu se uèini kao da pada u nju, kao da tanki obris juri ka njemu...

Zaèu se ogroman glas, ali ne u ušima.

Pojednostavljeno gledano, nadmetanje svetova tièe se sudbine organizama. Njihov trud i energija, tragedija i komedija, zauzimaju glavnu pozornicu. Trude se da se množe, da ostanu na pozornici i u sledeæem èinu.

Postoji i dublja panorama. Daleko ispod neumorne energije organizama, pravi glumci, mada ogranièeni, jesu geni tih biæa. I oni se umnožavaju.

Dakle, organizam je sredstvo za stvaranje novih kopija njegove DNK. Geni se trude da to ostvare. Oni vladaju, u neku ruku.

Da bi bolje preživeli, geni su "izmislili" mozak. Zatim su mozgovi evoluirali da stvore umove. Umovi su vremenom nauèili da meðusobno komuniciraju, preko jezika i kulture.

To je postavilo novu, veæu pozornicu.

Umovi èuvaju svoje unutrašnje modele spoljašnjeg sveta. Oni su prepleteni, promenljivi, održavani stalnim dotokom iz jednostavnijih izvora. Evolucija, bilo prirodna bilo izazvana, može da poboljša umove. Geni se izoštravaju u beskrajnom, upornom Darvinovanju. Èesto uoblièuju novi mentalni hardver - preciznije, prefinjenije umove.

Geni su manji od organizma jer ne mogu da budu direktno svesni organizma. Samo gruba povratna sprega opstanka "govori" genima o divljoj borbi i finim strategijama koji se odigravaju na nivou organizama.

Šire gledano, organizmi su jednako nesvesni kao i geni.

U kritičnoj fazi evolucije, kada se umovi pojave i procvetaju, javlja se nova pozornica.

Iznad prividnog reda u svetu gena, iznad drame organizama, odigrava se viša komplikacija.

To je najveći od svih teatar.

U njemu, samo-umnožavajuće ideje u umovima mašina slede iste zakone evolucije. One se zovu keni.

Najdžel se zatetura. Još je bio tu, stajao je kraj Abrahama na travnatoj ravnici.

A takođe se nalazio na mestu gde ideje teku oko njega kao æilibarske vatre. Pojmovi plamte u bezvremenskoj moæi, oštri i èvrsti i van prošlosti. Nalazili su se u nekom drugom delu njegovog uma, na mestu jednako bliskom kao i trava na kojoj je stajao.

Ptica je nestala. Ili je on bio unutar ptice?

Pokušao je da hoda, a stopala su mu se vukla po tamnom, lepljivom blatu. Spustio je pogled, i nije mogao da vidi svoja stopala.

Za kene, shvatio je, teritorija misli jednako je stvarna i životna kao savana, gde grabljivci i plen izvode svoj veći ples.

Progovorio je polako, a reći su se rastezale. "One gline, one što su bile prve..."

- brze slike neèega nalik na blatnjavu košnicu. Ali bez pèela. Umesto toga, u mrežastim zidovima su se rojili kristali. Treperavi sjaj izbijao je iz æoškovih preciznih šestougaonika. Sistem za cirkulaciju?

U žmirkavim redovima svetlucao je i komešao se sistem.

"...one su pomogle da vi nastanete?"

"I vaša rana bio logika, naravno." Vratio se glas ptice, ali Najdžel nije mogao da je vidi. Šta god da je onaj ogromni glas ranije bio, sada je govorio preko nižeg kanala, ptice. A tek je počeo da razvija razgovor i istoriju.

Glas ptice nastavi: "Gline su opstale, na nekim mestima u ovoj galaksiji. Preobrazile su èitavu površinu svojih svetova u prepletene umove."

Najdžel je duboko disao. Da li je progutan? "I kada su se stvorili ti keni..."

- klizajuće naslage fosforescencije u hladnoj, crnoj šupljini bez kraja. Obitavalište samosvesnih podataka. Hrane se konceptima umova maški. Hladni su i smireni, ali i dalje potiču od Darvina, tuđinski, tuđinski...

"Postojala je.... sklonost. Keni su se sjedinjavali sa onima iz nižih podloga. Gline su bile analogne strukture sa digitalnim ležištem. Zajedno su sprovodili... eksperimente."

Abraham se javi odnekud blizu. "Ako je tako pametna, zašto tako sporo govori?"

Najdželu je bilo neobično teško da govori. "Mi nemamo prave reći. Rećenice su, ovaj, uske." Kao da sipaš okean kroz slivnik. Papirnom èašom.

Ptica je nastavljala. "Njihova/naša rana sinteza stvorila je lukove koji uokviruju Galaktički centar."

Najdžel se seti veličanstvenih svetlucavih struktura, dugih stotinama svetlosnih godina, divno izvajanih, širokih jedva jednu svetlosnu godinu.

"Kako to radi?"

- agonija duboko u utrobi, strašni sukobi, ogoljene grane, urlik praznine -

"Evolucija je bol. Od njih smo stekli uvid."

Toliko o Crkvenoj školi napredne inteligencije. "Odatle potiče i onaj Magnetni um?" sumnjičavo upita Abraham.

"On je razvijena alatka. To je pogodno mesto za odlaganje biæa/podataka koji više nisu potrebni na mom/našem nivou."

Abraham je klimao, bleđa senka levo od Najdžela. "Èudna stvar."

Najdželu je bilo dosta, za sada. Bio mu je potreban ljudski dodir. Oèajnički.

Zagledao se u naboranog starca. Bio je viši i mnogo mlađi od Najdžela, prema ukupnom merenju, ali i neobično sličan njemu. Možda pamćenje nije jedini izvor iskustva? Taj čovek je prošao kroz mnogo šta. Najdžel po prvi put zaista pogleda Abrahama i vide ga kao sklop zasluženog iskustva, i dade mu mesto kakvo zasluhuje njemu ravan. Izgubio je naviku da to radi, shvati on. Onako naizgled svemoćan, izgubio je neke nijanse. Ili sve, pomisli sa osećanjem krivice.

"Zaboravi publiku", reče on Abrahamu. "Čak i bogovi mogu da ostanu u pozadini, ako poželimo."

Abraham zagunđa u znak pristanka. Najdžel se isceri. To matoro kopile mu se sve više sviđalo. "Pa, reci mi kako je bilo?"

3. GADNA POTERA

"Siguran si da te nije osetila?" pitao je otac.

"Dobre."

"Kvat?" Kilin se okreće ka ogromnoj glavi mnogonošca. Tobiju nikad nije bilo jasno zašto to čini. Verovatno iz navike. Tuđinsko lice bilo je samo sklop senzora i Tobi nikada nije mogao da na njemu vidi bilo kakav izraz.

#Zbog prirode elektromagnetnih talasa, nikada se ne može isključiti mogućnost detekcije.#

"Prokletstvo", reče Kilin, "nisam tražio predavanje."

#Procenjujem da ona nije znala da smo tu.#

"Nivo pouzdanja?"

#Približno sedamdeset.#

Kilin klimnu. "Prilično pošteno. Hajdemo."

"Sada?" Tobi je želeo da se malo odmori.

"Nema smisla da čekamo."

Cermo se brzo uzverao uz padinu, do prevoja na kome su ostali sedeli.

"Spoljašnji pregled ne daje ništa."

Njegovo široko lice bilo je naborano od brige, ali nije govorio dalje. Seo je na prevoj i zagledao se u daljinu. Bledosivo svetlo spuštalo se sa dalekih vrhova vremenjaka. Ličilo je na svitanje, na svetu umotanom u samog sebe. Nad njima se nalazio daleki pustinjaški predeo. Presecale su ga isušene reke, nekoliko stotina klikova daleko ali ipak vidljive kroz paperjastu izmaglicu. Rečne doline delovale su drevno i Tobi je znao da bi mogli da stignu do njih za možda nedelju dana napornog marša, kroz klizanja i izobličenja pevea. Možda će ih Bogomoljka odvesti tamo. Ovaj Sokak je bio izuvijan i izmućen, prostor-vreme se umotavalo u čvorove koji se ne mogu zamisliti dok ih ne iskusiš.

"Pa, hajdemo za njom", reče Kilin i ustade.

Tobi oseti nalet odvažnosti dok su kretali, i to je trajalo sve dok nisu našli trag Bogomoljke. Isprva je mislio da je snažniji od Kilina i Cerna, i čak je bio nestrpljiv zbog njihovog sporog traganja, jer su pretraživali čitav predeo. Kilin se zaustavljao radi odmora svakog sata, držeći se starog običaja Porodice Bišop, ali u početku potere to je nerviralo Tobija.

- Prokleta sam siguran da mogu da napredujem mnogo brže od ovoga - rekao je Kvat preko ličnog koma.

#I ja. Ali to nije bitno.#

Kvat je imala na raspolaganju ogromnu unutrašnju energiju. Lako bi isprednjačila ispred svih. - Možda bi trebalo da pođeš napred. -

#Znam svoje granice.#

- Kaži mi koje su. - Tobi je bio iskreno zainteresovan. Mnogonošci su imali mogućnosti o kojima ljudi mogu samo da sanjaju.

#Nisam primat.#

- Oh. I to je sve? -

#U ovom trenutku, za ovaj cilj, to je dovoljno.#

Kvat nije htela da razgovara dalje. Tobi je mozgao neko vreme, ali onda je počeo da se umara, a Kilin i Cermo su i dalje išli nepromenjenim tempom. I dalje su se kratko odmarali svakog sata, a potom nastavljali dalje. Kvat kao da je ubrzavala. Ili je tako samo izgledalo, jer se oznojenom Tobiju činilo da

se predeo otvara brže, i zaranjao je u njega sa novom energijom rođenom iz iscrpljenosti.

Naišli su na prvi delić Bogomoljke na padini svetlucavog vremenjaka.

Cermo je primetio mali, svetlucavi šestougaonik. "Bogomoljka se raspada", reče, šutnuvši ga.

#Ne! Možda mogu da ga pročitam.#

I pročitala je. #Sadrži delove same Bogomoljke.#

Kilinovo lice postade napeto. "Zašto? Šta to ona radi?"

#Izgleda da odbacuje delove i podumove.#

"Kakvog to ima smisla?" upita Tobi.

"Da smanji teret", reče Cermo.

Tobi uze šestougaonik na dlan. "Ovo ni nema masu."

"Verovatno je odbacila čitav segment. Ovo je samo delić", reče Cermo.

Pratio je maške svih vrsta i uvek ih je nadmoćno prezirao, uprkos činjenici da su maške pobile mnoge njegove prijatelje.

"Dobar znak", mirno reče Kilin, i pođe dalje.

Tlo pod njima poče da se kreće. Najgori su bili duboka zbunjenost, mučnina i promene pritiska. Oči su mu davale pogrešnu sliku onoga što je osećao nogama i telom. Setio se šta je Kvat jednom rekla o vremenjaku: On definitivno nema definiciju - u ono vreme mislio je da je to šala.

Sada nije. Kamen se rascepi i iz pukotine izbi sedefasta para. Peve se ljuštio u paučunastim slojevima, rastvarajući se istog časa. Para se podizala, okružujući Tobija oreolom, i nekako je uhvatila i odrazila njegovu sliku u sjaju događaja, kao da je istovremeno bio i tu i u svetlucavoj okolini, primičući se. Onaj drugi Tobi se sljuštio, poleteo ka vrhu litice i pretvorio se u tačicu na oštrom vetru, uskoro nestavši u srebrnastoj pari.

"Postaje gadno", reče Kilin. Zašli su na neravan teren.

Možda je trebalo da ostane pozadi pošto su uočili Bogomoljku. On je sada bio potpuno odrasli Bišop, ali u ovom slučaju bilo je najvažnije iskustvo u poterama, a on ga gotovo i nije imao. Bogomoljka i Kilin su se oduvek borili jedno protiv drugog. Tobi je želeo da bude tu, ali znao je da ostalima predstavlja teret, mada mu to, naravno, niko neće reći.

Cermo je ipak govorio, očima, crnim i ostrim. Nije se moglo ništa učiniti, i potera se nastavljala. Tlo je bilo suviše nesigurno da bi se Tobi sam vratio nazad; Bogomoljka svakako nije bila jedina maška višeg reda u okolini. Gledali su izdaleka kako servo roboti i kopači preturaju po otpadu maški, tražeći korisne delove.

Zato je nastavio dalje. Išao je brzo i dugo i čutao je. Oko njihove putanje treperili su čudno bilje, ukovrdžano stenje i gust vazduh, pokazujući obilje energije pevea. Tobiju se činilo da je ovde neki priglupi Bog prepravljao zemlju dotle da više nije ni za kakvu upotrebu. Zelenilo, iako obilno, izgledalo je deformisano. Nejasno je shvatao da je to on na kraj srca zbog premora. Tu se ništa nije moglo, i to je video na očevom licu. Stalno je zaostajao za njihovim dugim, lakim korakom i zato mu je bilo drago kad se naglo zaustaviše. Da bi ostao na nogama dok oni gledaju nešto na tlu, naslonio se na stenu, plašeći se da je već toliko umoran da bi počeo da se tetura okolo.

Našli su kalem nečega prozirnog i sjajnog. #Opet odbačena ličnost#, reče Kvat. #Obratite pažnju na skinute i ostavljene udove.#

U udubljenju su bili i pokretni delovi, čitav sklop gusenica, stopala - sve odbačeno. Tobi ih pogleda i vide da je sve modularno.

#Ostavljeno.# Kvat zazveketa bokovima. #Pokvareno. Ili preterano teško.#

Cermo i Kilin obično su okolinu. Činili su to tokom čitave potere, razgovarajući među sobom o putu. Tobi pogleda okrugla udubljenja i ravne, čokaste otiske, i ugleda slomljene grančice tamo gde je maška prošla. Mesta preloma još se nisu osušila i Cermo ih opipa i pogleda u sjaj što je tekao iz okolnog vremenjaka. Ugažena divlja trava ležala je nepomično, ali još nije potamnela.

"Dobro ide po ovako neravnom terenu", reče Cermo.

Kilin se namršti. "Biæe teško."

"Koliko sam mogao da vidim", reëe Tobi, "možda su joj sistemi toliko ispražnjeni..."

"Rekao si da je nisi video", prekide ga Cermo. "Samo si je osetio."

"Dobre."

Cermo polako odmahnu glavom i zagleda se u ugaženu travu. "Ako naletimo na nju, neæemo je ni osetiti."

Bio je u pravu, naravno. Bogomoljka je bila nevidljiva ljudskim èulima. Mogla je da se zaogrne kamuflažom, da poseje mamce, da izvede hiljadu tehno trikova. Tobi se nasloni na kamen i oæuta.

#Smatram da joj sposobnosti opadaju#, reëe Kvat.

"Toliko da ne može da nam napravi zasedu?" Kilin je sumnjièavo gledao Kvat.

#Možda. Pogledajte pokretne delove. Odbacuje ih, pokušava da bude brža.#

"Ili hoæe da mi tako mislimo", odvrati Kilin. Nasmeshio se da ne bi delovalo grubo. Tobi se upita da li Kvat može da razume kratak blesak žutih zuba na tamnom, ogrubelom licu.

4. ABRAHAM

Najdžel je sedeo i slušao. Nije obraæao pažnju na bogove koji su se nadnosili nad njim i Abrahamom kao akustiène senke. Duboko se usmerio na slušanje onoga što je govorio usamljeni ljudski glas, i pustio je da ga to ponovo usidri na mestu gde æe moæi da saèuva razum. Èinio je to i ranije, seæanja su bila tu, i znao je da, iako je to sitan, naizgled jednostavan èin, neuspeh znaèi smrt. Ogromnost oko njega, koja mu je èuèala u umu kao mamuti u noæi, tik van slabašnog kruga ljudske vatre, zdrobila bi ga a da to ni ne primeti.

Abraham nije mnogo govorio o onome što su Viši uèinili. Pokazali su mu mnogo šta, možda da ga nauèe, a možda iz nekog drugog razloga koji mu nije bio jasan, a ni to nije mogao da opiše. Možda kasnije. Ne sada. Možda i nikada.

Držali su ga u nekoj vrsti mešovitog stanja. Mogao je da oseti svoje telo i jednostavan, go, otvoren prostor oko sebe, ali to je bilo sve. Mogao je da hoda i trèi, ali nikuda nije stizao. Ravnica, glatka i suva, nikada se nije završavala. Postepeno je shvatio da je zatvorena, ali bez granice, bez zida. Ravnica je nekako bila umotana sama u sebe, mada nije oseæao zakrivljenost. Sedefasti sjaj probijao se kroz nju; kada bi jenjao, on je spavao, mada ga, naravno, ništa nije gonilo na to.

Dok je spavao, pojavljivala se jednostavna hrana. Provodio je mnogo vremena vežbajuæi, i uvek je mogao da razgovara sa svojim èuvarima, prosto govoreæi u vazduh. Bilo je gotovo nemoguæe razumeti ih, i umorio se od njihovih nehotièenih zagonetki. To je trajalo vrlo dugo, i on se privikao.

Zato je provodio mnogo vremena u sebi. Neobièno je, rekao je, èega sve možeš da se setiš kada nemaš ništa drugo da radiš sem da se seæaš. Išao je u zamišljene šetnje po Citadeli. Video ju je kako se ruši i osetio je zadah paljevine u njoj, ali u svom umu mogao je da se uputi niz Vidikovac, pa preko Ovalnog trga, do mesta gde je vazduh bio pun mirisa svežih hlepèiæa. Mogao je da oseti njihov ukus, i kafu koju je pio uz njih. Potom bi pažljivo otišao niz Hipotetiènu, brojeæi ulice. Kada to radiš za sebe, pravila su još važnija. Ako bi pogrešio, terao je sebe da se vrati na poèetak, nemo izgovarajuæi imena. Možda æe jednog dana neko želeći da napiše istoriju Citadele, a ovo je bio naèin da je on oèuva, u vreme kada Bišopovi nisu imali vremena za pisanje.

Uz malo sreæe, ako ikada postane Aspekt, deo hronika Citadele uæi æe sa njim u tu umanjenu verziju njega samog.

Bilo je i drugih ljudi, ponekad. Sa veæinom nije mogao da razgovara jer je Komadanje stvorilo nove jezike. Ipak, razmenjivali su prièe, i to toliko da je poèeo da se zanima za Porodice po imenu Stimer i Ujedinjeni i Pendžab, i za ljude koje nikad nije sreo, ali o kojima su mu mnogo prièali.

Zbijali su šale na raèun razgovora sa Višima i njihove nerazumljivosti. Sklepali su zgodnu knjigu fraza i nazvali je Blabla, i tu je bilo korisnih

izraka kao "Vrlo rado æu primiti vaš ljubazni poziv da budem iskorišæen i gnjavljen u vaše uzvišene svrhe", i "Veoma je ljubazno od vas što me puštate da putujem u šupku vašeg biæa." Svaki od tih izraza izazivao je salve smeha.

No, šale bi se lako pretvorile u mraène rasprave o sitnim pojedinostima. Ljudi, okupljeni u maglovitim prostorima punim odjeka gde su ih Viši ostavili, polako su shvatali koliko su neophodni prosta komedija i divlje svaðe. Kljuèni za èitavu vrstu. Bez njih se prosto predaš. U uzvišenoj stvarnosti tog mesta sve stvari su gubile proporcije.

Obiènim razgovorom, bez ikakvog pseudorealnog tehna, vodili su jedni druge na mentalna putovanja kod svojih Porodica, na svoje rodne planete. Opisivali su nepostojæe ruèkove, pustolovine, ogromne i šarolike istorije. Svi ti svetovi imali su pogled na Jedaèa i bili su osuðeni na propast, naravno. To su svi znali i to je svemu davalo posebnu vrednost.

Abraham je rekao da je njegova odvojenost od svega što je znao uèinila da život lièi na salu sa ogledalima. Nije se mogao sakriti od sebe, ni od ostalih, ni od odraza koje su svi stvarali.

Uvek su se dešavale nove drame, a neke su bile tolikih razmera da je bilo teško ponovo se vratiti u ljudsku perspektivu. Stvarnost je soèivo sa kojim se raðað.

Abraham je sada mnogo slegao ramenima. Rekao je da nema smisla pokušavati da sve znaš. To ionako nije za tebe.

5. VIHOR ZBRKE

Tobi je postajao ošamuæen i rasejan dok je držao korak, koji mu se svakog sata èinio sve brži. Glavni neprijatelj mu je bio zamagljen, nesiguran um. Uporno je koraèao, uvek iza ostalih, pokušavajuæi da se probije kroz umrtvljujuæu maglu.

Pratili su Bogomoljku pomoæu tragova nožnih jastuèiæa preko stenovitog tla. Cermo i Kilin su se smenjivali u pretraživanju sa strane, za sluèaj da se ona vraæa ili ostavlja lažne tragove. Stalno su se osvrтали kako bi se uverili da je Tobi još iza njih. Bilo je ponižavajuæe što su isto to èinili i pre mnogo godina, dok je Tobi još bio deèak, i sada, kada je odrastao.

Vremenjak je jenjavao. Pauèinasto svetlo povlaèilo se preko neravnog predela. Ovde nije bilo pravilno podeljenih dana i noæi, jer je osvetljenje poticalo iz svetlosti zatvorene u zakrivljenosti samog vremena-prostora. Prelamanje i vremenski razmaci davali su svetlu prividnu rasutost, kao da je bilo propušteno kroz neki filter kako bi izgubilo oštrinu. Zaustavili su se i podigli logor, a Tobi je zaspao oslonjen o stenu. Otkrio je to tek kad je tresnuo na tlo i zasmejao sve ostale, naravno osim Kvat. Naterao je sebe da raširi vreæu i èim se spustio na nju opet je zaspao i probudio se tek kad mu je otac skinuo èizme da proverí ima li žuljeve.

"Dobar si ti", tiho reèe Kilin u polutami. Tobi je osetio težak miris hladnog, ali kivanog povræa i našao ga je na tanjiru tik kraj glave. Jeo je bez reèi, a otac mu je doneo mirišljavi èaj pravo sa vatre. Bila je bez plamena, naravno, samo ugljo-kuvaè, kako maške ne bi mogle da ih otkriju po svetlu ili dimu.

"Dobro se držiš. Noge su u redu."

"Samo da odspavam", reèe Tobi.

"Ti i Kvat ste je tražili dok smo mi spavali. To je jedini razlog što malo zaostaješ."

"Sutra æu ja pretraživati boèno."

"Ne preteruj. Uzmi još malo pasulja."

"Nisam baš gladan."

Zaspao je pre nego što je otac iskljuèio kuvaè, i nije više èuo ništa. Mislío je na Bogomoljku, ili je možda samo sanjao da misli na nju.

Sutradan se za vreme marša mnogo puta setio tog spavanja. Sada je veæ bilo gadno. Poèeo je pun snage, ali ona ga je brzo napustila i znojio se više nego ikada. Kvat mu se obratila, pomalo zabrinuto, ali Tobi nije odgovarao. Nosio je tovar veliki koliko i kod ostalih, ali oni su nosili i kuvaè i dodatnu hranu, pa je i u tome zaostajao.

Cermo se nije smešio, niti je trošio snagu na razgovor. Tobi se opet setio koliko je snage taj čovek imao na ravnici njegovog detinjstva, u vreloj lepoti Snegobara. Cermo je ukazivao na svaki trag Bogomoljke i smireno ga objašnjavao. Upravo je pokazivao svež trag kada ih je zahvatio vihor zbrke.

Purpurne pèele. Kao da su ga ubadale dok su se rojile iznutra, u njemu. Tobi je brzo legao, ali zrak ga je ipak zahvatio i više nije mogao da vidi. Otkotrljao se nizbrdo i zaustavio se uz neki kamen. Dobio je ozbiljan udarac u bok, ali je ipak zaobišao kamen i kotrljao se dalje. To je bio najsigurniji način da se skloniš od elektromagnetnog kovitlaca. Nad njim su se preplitala magnetna polja i narandžasti mlazevi plazme. Ubadajuća energija. Unutrašnji sistemi su mu se javljali oštrim zveketom.

Tresnuo je o čvornovato drvo i onda je opet mogao da vidi. Ležao je i pogledom tražio ostale. Svi su bili ošamućeni.

Dva otkucaja srca, tri. Vihor prođe bez dodatnih napada.

To je bio Bogomoljkin način da omekša mete. Nije bilo smisla ne napasti. Vratio se uz brdo; Kvat ga je prva primetila. #Ostavlja ih kao zamke za nas#, reče umesto pozdrava.

"Dobro je, inače bismo već bili mrtvi."

Cermo se zlokobno iskezi. "To znači da je očajna."

"Ranjena", reče Kilin i podiže ranac koji je odbacio na prvi znak nevolje.

Sada su išli još brže, i Tobiju je postajalo sve gore. Vihor zbrke mu je oduzeo hrabrost, a suvi vazduh mu je izvlačio znoj.

Dok je marširao dalje, Tobi je mozgao ali nije mogao da pojmi razmere vremena, pa tim ni bola i patnje, žalosti i gneva i uporne sive tuge, kojima Bogomoljka i njena vrsta ispunjavaju prostor između zvezda. Zapljusnule su galaksiju dubokim sukobom koji se nikada neće sasvim okončati. Iz tog osnovnog bola u njegovo doba je prešlo nasleđe melanholije koje mu je uobličilo čitav život.

"Bolesna je, to se vidi", doviknu Kilin u hodu.

"Približavamo se", odgovori Cermo.

#Pokušava da se zaleći#, reče Kvat.

"Otkud znaš?" upita Cermo, začudođeno odmahujući glavom.

#Bolest se može zatvoriti u nekim delovima Bogomoljke, u njenim podumovima, a oni se mogu odbaciti. Ćim se zaraze, bivaju baćeni.#

"Onaj kalem?" upita Tobi. "I šestougaonik?"

"Nadala se da ih nećemo primetiti", reče Kilin. "Onu drugu opremu je odbacila kako bismo mislili da smanjuje teret. Dobre, Kvat."

#Znači, ne uspeva. Ubilački programi se šire kroz nju, uprkos njenim višim umovima.#

"Nadam se da se i umara", prostenja Tobi, ali ono što je želeo da zvuči kao vedra primedba zazvučalo je očajnički.

Njegov otac mu priđe i zagleda mu se u lice. "Samo još nekoliko sati", reče mu.

"Idem napred", iznenada reče Tobi.

Kilin pogleda Cerma, a ovaj klimnu. "Pazi", reče Kilin. Potom se odvoji udesno, da traga dalje.

Server ih je napao dok su se spuštali niz jarugu. To je bilo dobro mesto za zasedu, i da je Bogomoljka rešila da lično obavi posao nekoliko njih bi svakako poginulo ili bi dobilo ozbiljna oštećenja sistema. Server je bio niža maška koju je izgleda Bogomoljka sastavila u hodu. Tako je i izgledao.

Tobi ga je ugledao trenutak pre nego što je otvorio vatru na njih. Njegovi veliki diskovi bili su izvućeni i elektromagnetni mlaz pogodi Tobija u levi bok. Servo uređaji mu se ukočiše a noge oduzeše, klang i klang, i nije ih više osećao. Istog časa se sručio na zemlju.

Zrak je zahvatio i Cerma, ali on je bio brži i uspeo je da probuši rupu u serveru. To ih je spaslo od ozbiljnog prženja.

Kilin je bio na otvorenom, nije žurio i pogodio je servera usred srede, tako da su mu se elektromagnetni rezervoari prosuli uz dugu škripu. Ostao je na mestu mrtav.

Odmarali su se dok se Tobijev servo nije sredio. Nisu mnogo govorili, ali otac mu je pomogao sa sprženim utikačima. "Ti serveri nisu tako spori kao što ljudi misle", reče mu.

Tobi je znao šta to znači, a kad je malo razmislio uvideo je da je server zaista bio spor. On je lutao kroz svoju ličnu maglu i nije ni primetio profil koji mu se pojavio u očima. Zanimljivo je znati dok si na čelu zaista je glupo.

"Izvini." Jedino to je mogao da kaže.

Tobi besno šutnu servera, a potom se nagnu nad njim. Otvorio je neke zaptivke, proćepkao unutra i izvukao dva glatka keramička predmeta nalik na savijena jaja.

"Magnetne zamke", reče Cermo.

"Fino." Kilin pažljivo uze jednu. Imala je priključke uobičajene za maške i Tobiju je izgledala ispravna. "Možemo li da ih upotrebimo?"

"Da ja pokušam", reče Kilin.

"Izvini", ponovi Tobi.

Kilin ubaci jedno jaje u servo na kuku. Uklopilo se. "Dobar plen." To je bio Kilinov način da odgovori. "Hajde da jedemo."

6. KONCEPTUALNI PROSTORI

Najdžel oseti da ga je nešto šepalo. Povuklo. Snažno, grubo, istežući mu vrat -

- i našao se negde drugde.

Senke po kamenju. Hodao je kroz dvorište. Nije bilo popločano kaldrmom, nego spljoštenim belim lobanjama, kavezima od rebara, slomljenim rukama. Kostii su pucale pod njegovim koracima.

Ulicom popločanom kostima širio se šapat. Oštre i gorke reči, istrgnute iz grla koja su nekada čeznula i želela.

Podloga postade meka. Bespomoćno je hitao napred, propadajući pri svakom koraku u lepljivu, krvlju natopljenu prošlost.

Smrdljiva ulica izgubljenih. Moćvara mrtvih želja.

Tama se slivala sa sve užih zidova.

Sve to se kuvalo pod tankim velom svesnog uma.

Svetlosni impulsi su se borili i širili preko otvorene pozornice ljudskog intelekta. Strane su galamile i sudarale se. Unutrašnji svet beskrajne borbe. Nagoni, razum, svi prelivii između njih.

A ispod te male svesne pozornice delovale su žilave veze. Tu je radio duboki, unutrašnji um. Stvaranje, čeznja, osećanje uzvišenosti - sve se preplitalo i vrebalo, bez svesnog glasa. Na pozornicu svesti su se probijali samo silom, kao iznenadni glumci u drami koju nije pisala nijedna strana.

Znao je da je to ljudski usud.

Gledao je sopstveni um.

Čovek to ne može. Ne može da izađe napolje i gleda sebe kako stiče ideju, da prati puteve želje ili negodovanja...

Pa... ko mu je to učinio?

Tog časa se ponovo začu ogromni glas i sada je znao da je odnesen negde drugde, u neki drugi mali kavez u lavirintu uma.

Da nastavi svoje malo predavanje. Naravno.

Sve živo izvlači energiju, koristi je i odbacuje ostatke, energiju u degradiranom obliku. Istorija života je duga saga o nesvesnoj genijalnosti, o nalaženju novih puteva u poljima blistave energije. Svemir je još mlad, i širi svoju energiju u cvetovima preterano blistavih zvezda, uskovitlanih singularnosti, obilne preciznosti. Život se time koristi.

Organizmi - prirodni, mehanički/elektronski, ili magnetni - hrane se iz svojih ekosistema. Tim sistemima upravljaju obični izvori energije iz dubine. Za Prirodne, blaga sunčeva svetlost i hemikalije. Za ostale, masa i sirovi fotoni i elektirana pražnjenja. No, i organizmi sa umom i sami su izvori energije za više redove: samoumnožavajuće sisteme informacija. Oni mogu da obitavaju samo unutar mozga, ili u proširenjima mozgova - knjigama,

kompjuterima, bankama podataka. Mentalna muzika, podržana prostom materijom.

U organskim æelijama, enzimi i sirovi materijali èine podlogu za stvaranje DNK. Virusi ih otimaju da se sami umnožavaju. I umovi mogu da dobiju parazite. Na pozornici umova odvijaju se drame. Ideje mogu da steknu strepnje, neispunjene potrebe, èak i rasutu mentalnu glad nazvanu radoznalost.

Umovi su podloga za meme. Najjednostavniji memi su kao bolest. Neke zaraze su korisne, neke štetne, neke samo smetaju - ali sve se hrane iz samih organizama. Jer se hrane procesom mišljenja svojih domaćina.

Kulturna evolucija se može posmatrati kao napredovanje tih sistema: memi su samo-šireća kultura. Kod mnogih životnih oblika javljaju se verske ideje kao najraniji primeri toga.

Èak i prosti mentalni sistemi mogu da postavljaju pitanja na koja ne mogu dobiti odgovor - na koja se ni ne može odgovoriti. Planiranje budućnosti pruža moćnu prednost u opstanku; poimanje da ne treba da se vratiš na opasno mesto znači da možeš doživeti sutrašnje svitanje. Zavisnost od godišnjih doba, pogotovo u zemljoradnji, izoštrava ovo odabiranje.

Razmatranje budućnosti, opet, podiže velika pitanja. Nerazrešive zagonetke: kuda æu otići posle smrti? Gde sam bio pre rođenja?

Mentalna napetost koju stvaraju takvi prirodni problemi stvara nišu. U to udubljenje u mentalnom predelu mogu da se usele ideje. Pojavljuju se mutacijom ranijih, sliènih ideja. Obezbeđuju prihvatljive odgovore na nerazrešiva pitanja, i tako zauzimaju nišu. Domaćinu odgovara takva pomoć, jer ona mu koristi.

Onda mogu da se šire. One ideje koje same stvaraju sopstvene kopije u drugim mozgovima imaju bolje šanse da opstanu. Neke od njih dovode do potpunog zanemarivanja obiènog sveta, stvarajuæi religije podložne masovnim samoubistvima, ili celibatu, ili iracionalnim pokušajima da se vera širi nasiljem. One brzo ubijaju domaćina, i time ogranièavaju rast mema.

Uspešni parazitski memi evoluiraju u uzajamne simbiote. Primer za to su stabilne, dugoveène religije. Njihovi poklonici hiljadama godina prenose doktrine i formalizme. Mogu èak da prihvate i prime druge ideje, prenoseæi ih vremenom dalje, zaštićene masom i snagom vere.

Mogu navesti domaćina da se opire drugim parazitskim idejama. Svakom konceptu potrebna je nekakva zaštita.

Jedna od njih je logika. Ona proverava doslednost mema. Takvi meta-memi proveravaju druge, manje ideje pre nego što im dopuste ulazak na mentalnu pozornicu. Oni funkcionišu kao jednostavni alarmni sistemi koji javljaju æeliji da ju je napao virus. Slièna odbrana mema nauèeni je metod, koji je u osnovi osećanje zdravog razuma. On je precizniji, interaktivniji sa samim novim memom, nego najprostija odbrana: da se jednostavno odbaci svaka nova ideja, bez provere.

Svi memi se mogu posmatrati kao živi entiteti koji se trude i nadmeću za prostor i energiju. Ideja može da prelazi sa uma na um, smeštena u jednu jedinu rećenicu. Inteligentna bića prenose mnogo više informacija preko mema nego preko gena.

Najdžel se probudio ležeæi u blatnjavoj ravnici. Hladno, mokro, muèno.

Polako je ustao. Glas je bio blag i razuman, a ipak ga je ozbiljno potresao.

Naravno, to i nije bio glas nego... predavanje. Èitavo telo ga je bolelo i bilo mu je teško da diše. Smetnje u nižim delovima mozga?

Osvrnuo se, ali u tami nije bilo nièega. Nedostajao mu je ljudski dodir, taj bol je odavno spoznao na ovakvim mestima.

Poèeo je da hoda. Bilo je to sporo i teško; kolena su mu drhtala, ali nastavljao je da ide.

7. SKROZ MRTVI

Njegova oprema koristila je pozitronske klopke maški, a bile su nove i lake i imale su puno energije u malom magnetnom nosaèu. Oblaci pozitrona vrteli su se u svojoj magnetnoj pukotini, i kad bi njegovom servu ili

unutrašnjem sistemu zatrebala energija, pozitroni bi iskočili iz svoje zamke, našli elektrone i umrli. To je nekako stvaralo potencijale koji su tekli kroz njega, mada Tobi nikada nije razmišljao kako sve to radi. Magnetne klopke servera uklopile su se u njegove, popunivši ih. Uvek je bilo posebno zadovoljstvo koristiti energiju otetu od maški.

Kilin ga potapša po leđima. "To samo pokazuje koliko je Bogomoljka očajna", prezirivo frknu on. "Sklepala je tog servera. Nije stavila zaštitu u magnetnu klopku."

Tobi se osećao bolje sve dok se te noći nije probudio. Vremenjak je tinjao crvenkastim polusvetlom, i svi su raširili svoje vreće da iskoriste privremenu noć. Tobi je bio umoran do kostiju i bilo mu je drago zbog pauze, pogotovo što je nije dobio kao poštedu od oca nego jednostavno zbog vremenskih prilika.

No, probudio se pun nervoze i nije mogao da zaspi, misleći da to možda ima neke veze sa pozitronskom energijom. Ustao je da piški, iako nije morao, i onda je video.

Konstrukcija na pozadini dalekih bregova nije se kretala, ali nije bila ni zgrada. Bacala mu je senku kroz ćula, a ta senka sada nije bila praznina. Tražio je mreže evorova i motivatore i podumove. Nejasno su se sjajili, ocrtavajući okolne šipke i ispupčenja. Tada se pokrenula i on ju je konačno osetio kao postojeću stvar. Ne prazninu, nego prisustvo.

Znao je po predanju na koji nemogući način se ona kreće. Dok je potpuno nepomično stajao i gledao, sklop se polako udalji od njega. Nije žurila, ničim nije pokazivala da je svesna njegovog prisustva. Bila je na dva klika daleko. U dometu, ali nije ni pomislio na to. Pošao je za njom da bi držao na oku talasavo svetlucavi nadum, izložen unutar pokretne mreže šipki i velikih, rotirajućih diskova.

A onda je došlo, bez ikakvog treptaja upozorenja preko ćula. Napad je bio u njemu, pre nego što su unutrašnji sistemi stigli da reaguju. Zateturao se i pao. Tresnuo je svom težinom, opuštenih ruku. Mlaz projuri kroz njega, opeče ga i nestade.

Nepokretno je ležao. Taktika Bišopovih. Ćulima ju je tupo pratio kako odlazi. Uglaste energije, usmerene ka sve manjem obliću. Potom ništa.

Pokrenuo je dijagnostiku unutrašnjih sistema, i ova je izvestila o sitnim preopterećenjima, koja se lako popravljaju resetom. Pažljivo je ustao. Sve ga je bolelo i kolena su mu se tresla, ali bilo mu je dobro.

Nije imao pojma šta se desilo. Znao je da mora da razmisli o tome, ali ne sada. Bilo je previše toga. Pritisak mu je tinjao u sistemima. Strah i šuplja čežnja. Nešto u njoj ga je podsetilo na način na koji su ga žene privlačile, ali nije reč bila ni o tome. Dok se vraćao do svoje vreće, odlučio je da ne budi ostale.

Kvat se elektromagnetno promeškoljila dok je prolazio kraj nje. #?# poslala je, a on je odgovorio se - : # - što je reklo njenom podumu da je to samo on. Zavideo joj je što može da dodeli zadatke delovima svog uma, i da padne u san čim poželi. Nikakvo čudo što tolikoj inteligenciji treba vreme odmora da obradi pamćenje i da se preuredi, što ljudi postižu puštajući da tokom sna radi podsvest.

Tek snovi su mu rekli. Video je dugu kolonu Bišopovih u njihovoj Citadeli, potom u ravnici, u ratu i u miru. Mnogi trenutni odsjaji sačuvanog iskustva bili su njihovi poslednji trenuci. To je sigurno značilo da su to kupljeni podaci iz života mrtvih Bišopovih. Oči raširene od iznenađenja, ili čvrsto stegnute od bola. Zijajuća usta, ili usta stegnuta pre onim što su videli da sledi. Ali nije bilo samo to. Osećao je trenutke, živeo ih je, onako kako se ne može u običnoj slici.

To su bili snimci skroz mrtvih. Umovi Bišopovih koje su maške usisale - zapravo, samo Bogomoljka - tokom vekovnih sukoba. Kao knjige koje se drže na polici pa ih uzimaš i listaš. Ili pažljivo čitaš, ako želiš.

Bogomoljka mu je poslala te snimke skroz mrtvih. Odbacila ih je? Značila je podatke dok je ubijala sopstveni podum?

Prevrtao se po vreći, preznojen, i probudio se crvenih očiju i izmožden.

Za doručkom je prvi progovorio Kilin. "Moj jutarnji pregled kaže da je noćas u blizini bila neka maška."

"I kod mene isto", reče Cermo.

Tobi oćuta, mada nije znao zašto. Bogomoljka ionako umire. Ostala dvojica su ga gledala, a on je i dalje ćutao.

"I sada mogu da osetim neke slabe odjeke odande", pokaza Cermo uzbrdo, "ali ne kreću se."

Tobi u svojim ćulima nije osećao ništa. Kada su pošli dalje, zauzeo je mesto u pozadini. Izgubili su trag Bogomoljke na mestu gde su prepleteni tragovi maški zaudarali u Tobijevim ćulima, šifrovani kao smrad. Osetio je trulo lišće, oštar trulež, nešto vlažno i moćusno. "Ćudno zvući", reče Cermo i to je bilo sve.

Pošli su za mirisima, koji su zapravo bili elektronski tragovi, ali ih to nije ćinilo ništa manje uzbudljivim. Našli su izvor u uzanoj, neravnoj jaruzi.

Maške su umirale u grćevima. Programi bolesti uvukli su se u njih i umirale su u agoniji zadovoljstva, preopterećenih kondenzatora, sa magnetnim klopama koje su se iskriale i cepale im kožu. Zato su Šifre pokretaći bile tako dobre. Donose snažno zadovoljstvo i želju da se to подели sa drugima, i zato ih maške šalju jedna drugoj na elektromagnetnim krilima, sve u delirijumu oduševljenja. Tobi je znao da bi to trebalo da bude prijatna smrt, ali zgrćeni udovi i rasporena koža bili su rućni i užasni.

"Bogomoljka je prošla ovuda", reče Cermo.

"Osećam je", odgovori Kilin, a osećao je i Tobi, slab a oštar miris koji se prodevaio između leševa maški. Ove maške bile su mnogo nićeg reda nego Bogomoljka, i jaruga ih je bila puna. Bogomoljka je prošla kraj njih i produćila dalje.

"Moćda da ih oćali", reče Tobi. Svi su se nasmejali, mada on nije hteo da se naćali.

Tobi dotaće jedno rasporeno kućište. "Šta mislite, imaju li maške, ovaj, porodicu?"

Cermo brzo odmahnu glaovm. "Ne tako da se vidi", reče Kilin.

Kvat je gotovo stalno ćutala od napada servera, sve do sada. #Izgleda da imaju složene odnose, ali ne zasnovane na genetici. #

"Ako nije porodica", reče Kilin, "šta je?"

#Veze između umova. Ili zajednićki modeli sveta. #

Kilin se namrşti. "Modeli?"

#Okviri za razumevanje iskustva. #

"Meni se ćini da te stvari ili razumeš ili ne." Kilin se iskezi Cermu kao da je to nekakva šala između njih dvojice. Tobi je nije razumeo.

#Izgleda da imaju društvene slojeve, zasnovane na sposobnostima. Unutar tih klasa stvaraju bliske veze saradnika. #

"Nisu to porodice, ni slućajno", gorko reče Kilin.

8. RAZRED MNOGONOŹACA

"Otkuda ti Abraham?"

Ptica je nekako stvorila Kvat ovde, na mestu na kome više uopšte nije bilo osećanja dodira.

To je svakako bila Kvat, precizno do ogrebotina na nogama i neobićnih, trzavih pokreta glave. Kako je ptica mogla dovesti Kvat ovamo...? No, i Kvat je, naravno, bila antologijska inteligencija, i mogla je da prikaže ovde neki odeljak sebe, po odluci Vićih. Ili nekoga/nećega.

#Mnogonoćci su platili užasnu cenu za njega. # Manifestacija Kvat mećkoljila se po stenovitom tlu, ostavljajući otiske po toplom kamenu.

"Kako?"

#Tukar'ramin, Prosvetljeni... svi su nestali. #

"Zato si bila tako ćutljiva."

#Jedini ulaz u Lavirint je preko Rascepa. #

"Rascepa? A, onog mesta gde su maške napravile otvor?"

#On zadire u unutrašnju ivicu ergosfere. #

"Pa su tvoji..."

#Leteli su uz ogroman utrošak energije, duž tog unutrašnjeg sloja. Postavili su se. Kad se Rascep otvorio, ušli su.#

"Ne razumem..."

#Znali su da moraju iznenaditi mašine. Sve to je bilo neophodno da bi se Abraham brzo uzeo od njih.#

Najdžel se okrete da pogleda mišićavog, ali ostarelog čoveka koji je malo dalje žvakao neko voće. "Izgleda prilično dobro."

#Preživio je. Mnogonošci su se žrtvovali. To je bio jedini način da se oslobode Šifre.#

"Zašto?"

#To se ne može odgovoriti.#

"Zato što je van mog pojmovnog prostora?"

#Dobre.#

Uvek će se pitati da li je tuđinac u tom trenutku namerno upotrebio ljudski žargon. Možda je to, prema njenim merilima, bilo ono što bi on, na svoj primatski način, nazvao tugom. Ili bolom. Ili po prirodi nepojmljivog, šalom.

9. ŠUNJANJE

"Zašto ne leti?" upita Kilin za vreme jedne od kratkih pauza.

I Tobi se to pitao. Bogomoljka je mogla da leti između Sokaka. Ljudi nisu imali opremu za letenje. Nisu mogli da stvore potisak dovoljno veliki da savlada gravitacione pritiske, a da pri tom mogu i da hodaju. "Možda više ne može?"

Cermo proguta malo vode i ponovo je ispljunu, što je bio stari ritual za ispiranje ukusa prašine iz usta. Potom pogleda daleki smaragdni krov, slojevite terase tla visoko nad njima. "Možda je prvo odbacila potisnike. Jednostavno ih nismo primetili."

#Možda ne želi da leti#, promrmlja Kvat. #Biti vezan za tlo i progonjen, to je drugačije iskustvo.#

Ljudi se zgledaše i slegnuše ramenima. Tobi se pitao šta je Kvat htela da kaže, ali ona se udaljila, pretražujući okolinu. Nije imao prilike da mozga dalje, jer se Cermo ponovo zagledao uz magloviti pepe, namrštio se i pokazao rukom. "Materpad", tiho reče on.

Zelena i smeđa masa odvajala se u slojevima od predela u visini, stvarajući nemi gejzir. Komače se tumbalo i sudaralo.

"Brzo se primiće", napeto reče Kilin.

Nisu mogli ništa da učine. Ponekad se pepe ošteti. Gravitacija duž površine naglo nestane dok se napete linije prostora-vremena povlače, kao prekinute gumice. Materija iznenada ostane slobodna.

"Ovog puta nije neki bedni mali luk", reče Cermo.

Ponekad je putanja materije stvarala luk, i masa se obrušavala na tlo samo malo dalje. Kad se oslobođena materija jednom popne dovoljno visoko, može da se raširi po čitavom prostoru između zidova Sokaka. Ovog puta imala je više nego dovoljno energije. Izgledalo je da sve više ubrzava, a i dalje se nije èulo baš ništa.

"Primiće se." Tobi je stajao napetih nogu, spreman da potrèi. Ali kuda?

Zbijeni vodoskok mase hitao je ka njima. Sve više je narastao i Tobi je jasno video stenje i drveće u njemu. Prednja ivica je bila malo levo od njega, a onda se èitava oslobođena masa, vrlo brzo, spusti pravo ka njima.

Bilo je blizu, ali ne i dovoljno. Tresnula je o tlo pevea nešto malo uzvodno od njih. Udarini talas ih je sve oborio. Za njim je usledila grmljavina. Svi se pogrbiše pod kišom iverja i kamenja. Jedan je udario Tobija u rame; zbolelo je, ali ništa nije slomio.

Za nekoliko minuta sve je bilo gotovo. Otresli su se i pogledali kolika je šteta. Neki bregovi imali su novi sloj, a stenje se još kotrljalo i upadalo u jaruge uz tresak.

"Tamo neko vreme neće biti dobrih puteva", reče Cermo.

"Pitam se da li će Bogomoljka namerno poći tuda", reče Kilin.

Cermo se namršti. "Verovatno."

Tako je i bilo. Sistemi za praćenje su im to rekli kroz jedan sat.

Odmah potom usledile su nevolje. Trag Bogomoljke vodio je pravo na nesigurno novo tlo. Pošli su uz gravitaciju, ka veličanstvenim, masivnim padinama. Tlo je bilo kamenito, od golog, gusto zbijenog pevea. Materpad je oslobodio svežu energiju. Iz nje su se uvijali događaji, tanušni trenuci iz prošlosti koji su se pojavljivali i isparavali. Napredovanje uzbrdo lièilo je na penjanje uz veliki, narastajuæi talas koji se peni, spreman da se svakog trenutka razbije uz urlik. Na iskošenom vremenjaku stvarala su se udubljenja, a u njima jezera - ne od vode, nego od nekakvog talasavog šljunka. Bilo ih je lako zameniti sa vodenim jezerima, jer su zrnca zdrobljenog pevea bila bledoplava, kao da su pomodrela od hladnoæe. Tobi nije izdržao: gurnuo je ruku unutra i smesta je trgao, oparen. Skakao je okolo, tresuæi rukom i besan na samog sebe zbog tolike gluposti.

Nije pazio, i zato ga je drhtanje i otvaranje tla zateklo nespremnog. Pao je u pukotinu sa ivicama oštrim kao pocepani lim. Zateturao se i brzo iskoèio napolje.

Ni Cermo ni Kilin nisu primetili ništa od toga, jer su upravo uoèili Bogomoljku. Kvat se usmerila ka njoj.

Tobi potrèa da ih sustigne. Bogomoljka odjednom išèeeze iz njegovih èula. Nije ostavila za sobom èak ni tipiènu prazninu Bogomoljke.

"Prebaci na vizuelno!" povika otac, i tako je znao da su èula otkazala i ostalima.

Tobi je hitao uzbrdo. Morao je da upotrebi svu snagu kako bi izdržao, i nije gledao gde su ostali. Ovde je tlo bilo gusto obraslo. Dok je prolazio èuo je zveketanje, a u dubini udare i eksplozije. Ako deo pevea zapadne u nestabilnost, sa sobom odnosi sve. Potresi su postali jaèi i on pade.

- Cermo! - pozva on preko pst-kola. Nije bilo odgovora. - : # - pozvao je i Kvat, ali opet nije bilo odgovora.

Ipak je i dalje, nekako, mogao da oseti Bogomoljku. Ne preko tragova u èulima, nego kao hladan, metalni ukus u suvom vazduhu.

Razumeo je taj poslednji, oèajnièki potez. Bogomoljka ih je namamila u nestabilno podruèje da ih se oslobodi. Hteo je da se sagne i uhvati se za drhtavo tlo, ali miris je bio jak. Granje je nad njim šuštalalo dok se probijao uzbrdo, pa na èistinu. Znao je da je ispred njega, ali nije znao kako zna.

Jedna blistavo bela munja jurnu kraj njega, a druga ga pogodi. Bol mu pokulja niz kièmu. Odskoèio je i zakotrljao se po tlu. Tek tada je primetio brze, šuštave zvuke koji su se pojavili pre nego što je pogođen i prepoznao je oèevu elektromagnetnu pušku. Odmah potom zaèu se i Cermovo oružje.

Svi sistemi su mu se grèili. Noge su mu bile ukoèene od bola i nije mogao da se pridrži kad se vremenjak pod njim otvorio. Oštro kamenje se odvajalo od ivice i seklo ga po licu.

Èitav svet se pretvorio u oblak bola. Cermovi prodorni pucnji i oèevo rap-rap-rap zvuèali su prigušeno u šupljem vazduhu. Njih dvojica neprekidno su pucali. Tobi i dalje nije video metu, ali metalni miris je bio još jaèi.

Kroz èula zaèu Kvatino osobeno vuum vuum. Koristila je oružje koje kvari unutrašnje veze i može da uništi maškin um ako se dobro nacilja. Sada su svi vikali, ali njemu se to èinilo veoma daleko. Nisu dobili vizuelnu sliku Bogomoljke, a glasovi su im postajali sve slabiji kako su se udaljavali.

Tobi je s mukom ustao. Izvukao je iz džepa komad tkanine da zaustavi krvarenje na temenu i obrazu. I dalje pucnjava. A onda ju je ugledao. U èulima mu se talasala praznina.

Jedan pucanj prođe tik kraj njega. Zbolelo ga je, ali nije mu oštetiò unutrašnjost. To je uèinilo nešto drugo, pre nego što je stigao da reaguje.

- dve kolone prilika u trku sreæu se na suvoj ravnici. Ljudi se divlje smeju, kezeæi se kroz prljave kacige, pljeskaju jedni druge po ramenima. Dve Porodice nisu se srele godinama, a sada su naišli jedni na druge. Rukovi i Bišopovi. Važni su samo ukus i dodir, pritisak toplog i mirisnog tela, smrdljivog i slanog. Grljenje i tapšanje. Jecaji dok stari prijatelji gledaju jedni drugima izborana, umorna lica. Uskomešana reka prièe, promuklih uzvika,

smeha -

Došlo je toliko brzo da je u prvi mah imao samo osećanje uboda. Nezgodan svrab, kao pred kijanje. Toliko brzo da nije razmišljao, samo je reagovao. Potom je ugledao sklop šipki kako se kreće u obližnjem gustišu. Na manje od sto metara.

Sporo, sporo, kao pod vodom. Pucao je u nju i promašio. Bogomoljkina polja odbijala su gotovo sve sem direktnog udara. Pucanj je morao biti pažljivo planiran da bi ošteti njene slojevite umove odbrane.

Potrèao je niz jarugu koja je pucketala i otvarala se pod njim. Energija pevea poigravala je u plavo-belim lukovima gde god bi stupio nogom. Znao je da od bola ne vidi sasvim dobro.

Opet pucnji i lomljava i sve poèe da se udaljava od njega u gustom, zamagljenom vazduhu.

Cermo vrisnu. Njegov krik zaglušio je kom.

Bogomoljkin zadah postajao je jaèi.

Tobi se iskobelja iz jaruge. Vremenjak se penio i kuljao naviše kao kad se roje spore. Popucao je i rascepio se. Velike cik-cak linije hitale su ka grmlju što je kiselo zaudaralo.

Potrèao je ka zvucima udara. Uzbrdo. Spotakao se, ustao i nastavio.

- usred slavlja zaèulo se snažno spang i bujica prièe pretvorila se u krike. Vrisku. Tela su padala, druga su pokušavala da ih uhvate. Zapanjena, bela lica. Oštri zvuci bili su elektromagnetni pucnji, a Bogomoljka je bila taèkica na dalekoj padini koja je ciljala u tek spojene ljude, veoma pazeæi da gaða uvek u po jednu priliku u trku. Obarala ih je redom i izvlaèila srž iz primata dok su njihova siæušna svetla treperila i poèinjala da se gase. Bol, seæanja, radost, sive tuge, meki snovi - sve se slivalo u nju. Sve je bilo snimljeno. -

Zateturao se od snage tog praska. Gde je ona?

Ovde je grmlje bilo visoko, a kržljivo drveæe visilo je nad njima. Preko koma je dobio pisak od oca, pa još jedan od Cerma. Na topo mapi Cermo je bio na padini, a osvetljeni Kilin se udaljavao od njega, iduæi uzbrdo.

Tobi skrete uzbrdo. Morao je da se probija kroz nekakvo žilavo žbunje i potpuno neoèekivano naišao je na oca.

Kilin je bio bled. "Gadno je sredila Cerma."

"Pratiš je?"

"Prilièno dobro sam je pogodio, ostavlja miris."

Zadah je sad bio metalan i uljast. Tobi je znao da pravi podaci koje njegovi sistemi primaju uopšte nisu mirisi, ali u njemu su se spajali sa seæanjima i pretvarali u projekciju koja je treperila u njemu.

Bilo je mnogo drugih znakova. Rasuti delovi prošarali su žbunje narandžastom i purpurnom bojom. Delovi Bogomoljke. Kraj jednog drveta ležala je spržena kukuljica. "Èuvaj se", reèe otac. Pažljivo su je zaobišli, ali bila je mrtva.

"Tata, ona mi je maloèas poslala seæanja."

"Pokušava da te zbuni."

"Mislim da nije to."

"Izgledaš ošamuæeno."

"Dobro mi je."

"Pogodila te je?"

Tobi klimnu, hvatajuæi vazduh.

"Možda je trebalo da ostaneš sa Cermom."

"Mogu da izdržim."

"Nisam to mislio."

"Cermo nije dobro."

"Vratiaæu se do njega malo kasnije."

Na topo mapi video je Kvat, prilièno daleko. Blokerala je Bogomoljki odstupnicu. "Blizu je. Oseæaš miris?"

"Sad je imamo, prokletinju", reèe Kilin.

"Nije pokušavala da me sredi. Nije pokušavala..."

"Mani to. To je pogodak u telo", šapnu Kilin.

I bio je. Težak zadah nečega nalik na patnju ležao je u vazduhu kad su stigli do grupice evornovatog drveća i guste šikare. Išli su što su tiše mogli, mada je sada brzina bila najvažnija.

Bogomoljka je stajala oslonjena o drveće. Granje joj je virilo kroz otvore. Dok joj se polako približavao, Tobi pomisli kako izgleda kao da je drveće izraslo iz Bogomoljkinog tela, i da je sada ona spoj organskog i mašinskog.

Video joj je leđa, crno-siva i ogromna, spojeve stopljene sa složenim uglastim konstrukcijama. Pošao je za ocem duž bokova koji su uzdisali i spuštali se kao da nešto izlazi iz Bogomoljke. Tako je i bilo - oslobođeni oblačenja podataka brujali su i zujali u prolazu.

Bila je velika kao kuća i Tobi je sada video kako ju je energija držala na okupu, do sada. Iz nje su tekli nizovi podataka, kao kad teče krv, i Kilin podiže elektromagnetnu pušku i opali. Bogomoljka je imala antene i diskove u sopstvenim zatvorenim kućištim i jedna se usmeri na njih. To je bila jedina reakcija. Nije bilo potrebe nanositi joj mehaničku štetu, trošiti eksploziv ili energiju. Prepletenu mrežu podataka od koje se Bogomoljka sastojala upravo se rastakala u ništavilo. Programi iz Šifri pokretača napunili su je pucketavom snagom koju je Tobi čuo kako je izjeda, nalik na plamen, kroz čitavu sivu mrežu Bogomoljke. Tri parabolične antene okrenuše se da pogledaju u njih. Njegov otac ponovo opali i čitava skalamerija se zatrese kao kuća pred rušenje.

Tobi ustuknu. "Dovoljno je", reče on.

"Ne."

Bogomoljka pade.

Delovi su se otklanjali i otpadali, kotrljajući se, i drobili su se čitavi kristalni slojevi. Lepa kristalna ispupčenja otpadaju iz svojih ležišta i prosuše sadržaj po tlu. Tlo je tutnjalo, ali njih dvojica se nisu odmicali od mase u rastakanju.

"Gotova je", reče Tobi.

"Ne."

Tobiju se to nije sviđalo, ali otac je bio u pravu. Iza njih se pojavi Kvat, ali nije ništa rekla. Svi su čuli tihe krike podumova dok su bolovi zadovoljstva prodirali u njih. Šifre pokretača na delu.

Bogomoljka je sve ovo vreme pokušavala da spreči širenje haosa, i u očajanju i agoniji okomila se na ljude, oslobođena pritiska podumova koji su konačno popustili. Sada se raspadala u poslednjem naletu uživanja. Sistemi su poigravali i plamteli po njenim čulima, prosipajući filigransko bogatstvo bez ikakvog smisla za ljude.

Tobi se odmače, odjednom slab od sopstvenog bola. "Uskoro će biti gotova, tata."

"Ne. Udri je jednom i ti."

"Mani je."

Iza njih se, hramajući, iznenada pojavi Cermo, bez jednog uveta i lica prekrivenog krvlju. Leva ruka mu je besmisleno landarala, iz nje je virila bela kost, ali Cermovo lice je bilo još belje. Tobi se odmah setio kako je Kilin, nekada davno, izgubio funkcije jedne ruke, i kako Cermo nije obraćao pažnju na to, iz poštovanja, sem kad je Kilinu zaista bila potrebna pomoć.

Cermova čula odzvanjala su od medicinskih upozorenja. Cermo nije obraćao pažnju na njih, a nije pogledao ni Tobija ni Kilina ni Kvat. Protetura se kraj njih i u prolazu uzeo Tobijevo oružje, rukom prekrivenom skorelom krvlju. Zatetura se od težine, ali niko nije reagovao.

Nije se čuo nikakav zvuk sem micanja Bogomoljke. Iz nje su isticale mrlje podataka i Tobi začu u sebi jasan glas.

To je sve što mogu da dam.

"Ubij je", reče Kilin.

Cermo je žmirkao, ošamučen. Napola je podigao desnu ruku sa Tobijevim bacačem strelica. Izgledao je zapanjen iznenadnom snagom glasa.

Ja sam više od zbira svih sećanja.

"Uskoro ćeš biti mnogo manje od toga", promrmlja Kilin.

Imam poklon za tebe, Tobi.

Tobi se ukoèi. Dahtao je, zbunjen.

Biæe ti potreban.

Cermo podiæe bacaæ strelica i uperi zatupasti vrh u središte slojeva koji su se joø kretali. Glavni um je bio tu negde. Pokuøao je da odredi pravi ugao. Trenutak je lebdeo u vazduhu.

Snimila sam toliko Biøopovih. Imam najveæu zbirku vas. A vi ste najdivniji od svih niæih oblika.

Cermo se pokrete i opali tri puta.

Èak i sa jednom rukom, na ovoj razdaljini svaka strelica naøla je put do poduma i podigla oblak æutog plamena u Bogomoljkinoj èulnoj mreæi. Cermo je svaki put besno psovao, a Bogomoljka bi se zaljuljala od udara.

Od treæeg pucnja paraboliène antene poèeøe da se okreæu, brzo, joø bræe, a onda stadoøe. Tobi je znao da æe se zauvek seæati kako je to bilo smeøno.

Svaka pokretna øipka i servo u Bogomoljci zaustaviøe se i njeno dostojanstvo nestade, mada Tobiju nije bilo jasno kako. U jednom trenutku bila je velika i u mukama, a sledeæeg je postala obièna hrpa rasutih delova. Nije bila celina.

Tada Cermo pade. Skljokao se, potpuno mlitavo, landarajuæi rukama i nogama. Tobi je video da je to Bogomoljka uspela da uèini neøto u poslednjem trenutku, a i njega je zahvatila ivica tog polja. Sav je zabrideo. Èula mu se preopteretiøe, izviøe, blesnuøe pokretnim venama boje æilibara. Zateturao se, ali nije bilo oøteæenja.

Kad je stigao do Cerma, ovaj je veæ sklopio oèi.

"Prokletstvo!" reèe Kilin.

#On je skroz mrtav#, reèe Kvat. #Bogomoljka mu je u svom poslednjem trenutku otela liènost.#

"Zaøto?" upita Kilin drhtavim glasom.

#To ne znam.#

"Osveta", reèe Kilin.

#Zavrøila je sa vama.#

"Sa nama? Ne, nego obrnuto", mraèno reèe Kilin.

#Igrala je svoju igru do kraja, pustila vas je da izvedete jedan od svojih uroðenih postupaka. Onaj koji nije iskusila dosad.#

"Kakav... postupak?" upita Tobi promuklim glasom.

#Vaøa vrsta je vrlo davno lovila na otvorenom. U skupinama. Savladali ste jezik i obrede potere. To je dovelo do pojave inteligencije - posebnog naèina razmiøljanja.#

"To je htela da vidi kako radimo?" Kilin se sad smirio. Kleèao je i bez ikakve potrebe gladio Cermovo rame.

#Pretpostavljam da je htela da uèestvuje u tome. U jedinoj ulozi koju je mogla da igra.#

Tobi pomisli na uskladiøtena seæanja koja je rasuo po vazduhu, namerno razbacujuæi nagomilano bogatstvo. Ali seæanje nije liènost. Seæanje ne moæe da predviða i deluje. Seæanja samo sede i èekaju.

10. STAZE SLAVE

Vremenjak se talasao i pucao, i zato su proveli mnogo vremena dræeæi se za ma koje stabilno mesto koje bi naøli. Uèinili su za Cerma øta su mogli, ali to nije bilo mnogo.

Kilin otvori Cermovu kièmu i opsova. "Spræeni su."

"Kako?" upita Tobi.

"Bogomoljka mora da se probila kroz èitav ugraðeni sistem."

"Mislio sam da su naøi èipovi zaøtiæeni."

"I ja sam mislio. Ali naø tehno je star, a maøke nikada ne prestaju da uèe."

Kilin je to rekao ozbiljno, sa poøtovanjem ratnika prema ratniku. Cermovi cilindrièni kièmeni èipovi sadræali su starije Aspekte, i Lica iz istorije Biøopovih. Kad neko skroz umre, to smanjuje sadaønjost, odnoseæi jedan æivot. Uniøtenje èipova prenosi taj gubitak u daleku proølost,

obogaljujuæi poreklo same Porodice.

Bilo je teško naæi dovoljno pravog tla da sahrane Cerma. Skinuli su mu opremu i podelili masu za nošenje. Veæina je bila beskorisna, ali kad bi je ostavili to bi privuklo maške lešinare.

Nastupila je potpuna tama, pa su zaspali. Tobiju to nije mnogo koristilo, a kada se probudio ugledao je skupinu lešinara koji su našli Bogomoljku. Èuo ih je kako seku i zvekeæu oko nje i pošao je uzbrdo, do mesta gde su radili unutar rasutih delova. Setio se kako se parabolièna antena vrtela, kao oko koje divlje traga, i kako je potom velièanstvenost nestala. Sada više nije bilo ni bokova, odvukli su ih lešinari. Maške imaju nekakvu svoju ekologiju, recikliraju mašinske delove i èitave sisteme. Više nije bilo Bogomoljke, ostali su samo precizni delovi usaðeni u ležišta, i njemu nepojmljiva oprema spræena lutajuæim strujama. Lešinari su èeprkali po lešu na mestu gde je kristalna rešetka èuvala Bogomoljkinu inteligenciju. Lešinara je bilo raznih velièina, uglavnom izviðaða i servera, i spretno su radili u ekipama. Kada završe, iza njih neæe ostati ništa.

Triput je pucao u njih i to ih je oteralo na neko vreme. Pustio je da ga savlada bes i oseæao se glupo kad su Kvat i Kilin trkom pristigli, šireæi èula u zaštitni ekran. Slegnuo je ramenima. Njegov otac klimnu. Kilin je neko vreme gledao Bogomoljku, praznog lica, a onda je otkinuo nekoliko boènih lukova.

Dok je prolazio kraj unutrašnjih odeljaka Bogomoljke, Tobi ugleda magnetno skladište, delimièno izvuèeno iz okvira. Uzeo ga je. Rekao je Kvat da mu treba energetska rezerva, ali nije ga ispraznio u svoj sistem nego ga je poneo, èak i kad su pošli na marš.

#Imaš još nešto sem toga#, reèe Kvat dok su se spuštali nizbrdo.

"Misliš na seæanja koja je slala?"

#Ja ih nisam primila.#

"Kako onda znaš da ja jesam?"

#Po tvom ponašanju. Tebe je odabrala.#

Za trenutak je poæeleo da nikad nije ni video Bogomoljku. "Ja to ne æelim."

#Oni su sada u tebi.#

Tobi æutke nastavi hod.

Njegov otac je nosio sa sobom nekoliko divnih boènih lukova, privezanih za leða, uprkos težini. Umorno se smešio. "Mnogo Bišopovih æe hteti da ima deliæ. Ubila je mnoge od nas."

"Koliko?"

"To traje veæ pokolenjima. Niko ne može da izbroji. Niko nije æiveo svo to vreme."

"I mi smo pokušavala da ubijemo nju."

"Dobre. Morali smo."

"Ubijanje s obe strane."

"Kad tako gledaš, dobre." Otac zaèkilji u njega, a onda odvrati pogled.

Tobi je, uz Kvat, držao korak iza Kilina. Prelazili su preko vremenjaka koji se smirio. Kroz njega je izbijao zlatni sjaj i bacao senku brade preko oèevog lica. Tišina je tinjala između njih sve dok je Kilin nije prekinuo.

"Pravila je od nas umetnost. Lovila nas je. Isisavala nas i pretvarala u skroz mrtve."

"Cermo je pogrešio."

"Valjda."

"Došao je suviše blizu da bi tako završio."

"Misli kako hoæeš."

Neko vreme su hodali, uzbuðenje je èilelo, i èuli su se jedino servo ureðaji.

"Znaš, njoj je bilo stalo do Bišopovih."

"Jako joj je stalo. Toliko da nas je lovila."

"Nisam to mislio."

"Znam, sine."

I Bišopovi su nešto izgubili kada je Bogomoljka nestala iz njihovog sveta, ali Tobi nije mogao da kaæe ocu šta je to bilo. Moraæe da postane zreo

èovek da bi razumeo ili da bi znao kako je od Bogomoljke preuzeo ne samo magnetno skladište energije - koje je godinama èuvao i nikada ga nije upotrebio - nego i prizvuk usamljenosti koji æe ga pratiti èak i kad bude okružen Bišopovima.

Posle podužeg napornog marša naišli su na logor Bišopovih. Vest se brzo širila i sve više Bišopovih je žurno pristizalo preko vremenjaka. Gledali su zakrivljena rebra Bogomoljke koja je Kilin doneo na leđima i zahtevali su da se postave uspravno, da se vide izdaleka. Složena zajedno, lepo su izgledala pod rasutim crvenkastim svetlom vremenjaka.

Ljudi su se okupljali oko rebara i oprezno ih doticali. Kilinu su nazdravili alkoholom, jednom pa još jednom, i poèe da se razvija prièa. Tobi je ostao po strani i gledao kako njegov otac, on i Kvat postaju junaci kroz uzbuđeni žamor gomile koja nije bila tamo.

Lišili su Bišopove tereta i legende, i slutio je kako bi se on oseæao da je to uèinio neko drugi. Ali drugaèije je kad to uèiniš sam, i nikakve reèi to ne mogu da izmene, pa èak ni da objasne. Pogotovo ne da objasne.

"Voleo bih da je i Cermo tu", reèe mu Kilin nešto kasnije.

"I jeste", reèe Tobi i tog trenutka shvati šta mu je Bogomoljka poslala u svojim poslednjim trenucima. Cerma. Okresanog, spljoštenog, ulivenog u sitne pore, pretvorenog u opiljke i tokove u njegovim èulima, u preliv teène svetlosti, zauvek, Cerma.

- Zašto? - upitao je Kvat preko liènog kola.

#Pre samo kratkog vremena ne bi postavljao takvo pitanje. Zvao bi me Velika Buba i zbijao bi šale.#

- Dobre, i bio bih mnogo sreæniji. -

#Saznanje o stvarima koje ne mogu da se izgovore èini tvoju i moju vrstu donekle sliènim, mali misleæi stvore.#

- Èudno kako primati mogu da se slažu sa mehanièkim bubama.-

#Mi Mnogonošci biramo hranu. Vi ste u neku ruku - a to je, vidiš, primatski izraz - svežderi, baš kao te bube sa kojima me porediš.#

- Ti si duhovita buba, ti Odvažni Puzaèu sa Snovima. Samo što lièiš na ogromnu bubu, omotanu metalom kao sarma. -

#Dopada mi se vaša primatska sintaksa. Kao sarma?#

- Dobre, mi volimo da se poigramo jezikom. - Iznenada je osetio nalet ljubavi prema klimatavom sklopu nogu i metalnih ploèa kraj sebe. - Da bi izbegli da kažemo šta zaista mislimo, je li? -

#Vi ste umetnici u igri reèima.#

- Reèi mnogo šta ne mogu da objasne. -

#Ponekad je tako i najbolje. Kao i sada.#

Tobi uzdahnu, ali ne od umora. - I dalje bih voleo da znam zašto je Bogomoljka uradila to sa Cermom. -

#To ne spada u naše carstvo inteligencije. Ne možemo znati zašto.#

- Tako nešto... -

#Posmatraj to kao dar, ili kao kletvu.#

- Ili kao nijedno od toga. -

#Imate dve ruke i dve noge. Vaš um razume dvostranost.#

- Ne uvek. -

"I jeste", ponovo šapnu Tobi ocu. Glas mu je bio rapav.

"Valjda jeste", reèe Kilin. Zaèkiljio je u sina, pomalo zbunjeno, i otpio malo.

Sedeli su na malim logorskim stolicama kraj luka od rebara i Tobi tada takođe uze piæe, mada ga nije želeo, ali znao je da trenutak to zaslužuje. On i Kilin pili su iz terenskih èaša koje su im doneli muškarac i žena kojima je Bogomoljka još davno uzela dvoje dece. Hteli su da razgovaraju sa junacima, a možda i sa odvažnom Kvat, samo što Kvat više nije bila na vidiku. Tobi je pažljivo pio da bi zapamtio trenutke koji su veæ bleđeli u njemu, propadajuæi kroz tunel vremena i seæanja. Nadao se da se neæe seæati ovog poslednjeg dela i da æe pre pomisliti na paraboliku antenu i njeno smešno okretanje, i zaèudo sad je sve video drugim, dubokim oèima.

Osmi deo SINTONIJA

SILIKON

Memi mogu da se šire među kompjuterima jednako lako kao među Prirodnima, među organskim mozgovima. Kompjuterski virus je bio prvi, primitivan oblik toga. Potom su usledili viši oblici.

Memi se menjaju mnogo brže nego geni. Lakše je napasti mozgove nego DNK.

Organizovani oblici informacija u kompjuteru su keni - od sken, spoznati.

Kompjuteri su brži od mozga. Nisu obavezno bolji niti mudriji, ali su brži. A stvar je upravo u brzini.

Keni su se razvijali brže od mema. Uskoro su naučili kako da napuste čak i podlogu od silikona. Uređeni, samoreprodukujući podaci širili su se van svojih silikonskih korena.

Umesto materije, tražili su polja - električna, magnetna, čak i gravitaciona. Tu su se javljali ogromni izazovi. Ćitavi stilovi mišljenja nalazili su izraza, cvetali, umirali. Oslobođene teškog pritiska materije, filigranske mreže misli igrale su prefinjeni ples, sa idejama kao običnom podlogom za apstrakcije još višeg reda.

Čak i nebesa mogu da izblede. Vremenom je deo kena postao zainteresovan za svetove koje su ostavili za sobom. Odlučili su da igraju i tamo.

Ovo uplitanje u oluju mase i pokreta izazvalo je dalje ujedinjavanje magnetnih inteligencija, mehaničkih oblika i Prirodnih. Oni sada postoje kao Viši.

1. NEHOTIĆENA ŠALA

A Melanholija je ostavila na njemu svoj pečat... Najdžel Volmsli pokušavao je da se seti ljudi koje je poznavao iz vremena Svećanjaka, Zemljana veoma veštih i veoma ućetivih. Oni su se nalazili negde drugde u peveu, pretpostavljao je, ili su bili mrtvi. Verovatno su mrtvi. Upustili su se u borbe protiv mašina višeg nivoa, i to se pokazalo sudbonosno.

Ipak, često je voleo da uživa u sećanjima. Bilo ih je tako mnogo. A on je bivao poboljšan, u mnogo različitih prilika i na mnogo načina. Njegova sećanja imala su oštrinu i odjek za koje je bio siguran da ih stari, potpuno Prirodni Najdžel Volmsli ne bi mogao ni zamisliti.

Živeti u sećanjima... to može da bude tako zavodljivo.

Ali Viši su ga stalno prekidali.

"Ako bi se sreo sa mehaničkom inteligencijom, smeštenom u telo nalik na tvoje, šta bi uradio?" pitala je ptica.

"Verovatno bih joj se široko nasmešio. Pokazao bih sve zube."

"Razumem. Antagonizam."

"To je svakako u nekoj vezi sa smeštanjem centra za pamćenje u blizinu hormonskih kontrola."

"Zapravo je sve pitanje ukusa."

Najdžel se pitao šta ptica želi da postigne. Napetost, da - da bi ga navela da se vrati svetu iz koga se povukao. Ali to što imaš dve ruke ne znači da se moraš pretplatiti na sve postojeće dihotomije. Vratio se u taj svet i osetio koliko je čeznuo za njim...

...prazan i ravan, ovaj Sokak je sada bio prepun smrti maški i njihovog poslednjeg zveketa samoubistva. Zato se za trenutak stopio sa njima, radujući se pokretima i zvuku. Malo šta je bilo da se registruje, samo peve, jedan, istkan i trijumfalan...

Čudno mesto, kao i sva na kojima išta živi. Ljudi ga, naravno, nisu razumeli. Uostalom, za gotovo sve vreme svog postojanja nisu uspjeli da razumeju ni sopstvenu planetu.

A onda se pojavila Bogomoljka. Ozbiljna i teška.

Mrežnjača kod kičmenjaka kao da je "montirana" naopako. Ćelije osetljive na svetlost nalaze se u pozadini mrežnjače, tako da svetlost mora da prođe kroz umetnute provodnike, i pri tom slabi. Dug niz mutacija mogao bi da

premesti fotoosetljive æelije napred, i to bi bilo od neke pomoæi. Ali cenu tog preureðenja morali bi da plate svi meðuoblici, koji bi funkcionisali lošije od prvobitnog modela. Zato bi pritisak evolucije uništio te meðukorake. Suparniæki, skrpljeni sistem funkcionije relativno dobro, i priroda se tu zaustavila. Zato ovi kiæmenjaci koji sanjaju predstavljaju priruènu konstrukciju, izgraðenu sluèajnim potezima, bez ikakvog predviðanja. Ima u tome neke æudne lepote.

"Ti si mrtva, zar ne?"

Ja sam deo neèega, ali ne znam èega.

"Pitam se da li je tako kad si èovek."

Tako mali?

"Pa, valjda i tako moæe da se kaæe."

Ja... nekako znam... da sam ja jedino što ostaje.

"Hvala Bogu da to ne vaæi i za mene."

Mi... ti/ja... jednom smo govorili zajedno.

"Da, još kad sam tek stigao ovamo." Nalet gneva iznenadio je i samog Najdæela. # "Ubila si mog prijatelja, Karlosa."

Poænjela sam ga.

"Mi Prirodni imamo nešto drugaèije mišljenje o tome. Mi znamo da kopija nas nismo mi."

Dok sam bila mašina, znala sam da je istina suprotna. Mi nismo razvili liènost kao refleks, jer to nije uticalo na naš opstanak. Za vas Prirodne, najbitnije je oèuvati liènost. Za mašine je evolucioni uspeh kad se liènost umnoæava. Sada vidim - kao deo veæe celine - da su oba gledišta bila... delimièna.

"Kao deo veæeg Razreda, a? Za mene si ti i dalje prokleti ubica."

Opet jednostrano gledište.

"Mislim da æu ostati ukotvljen ovde, u mom primatskom gledištu. Vi Viši ste nas gotovo istrebili. Potom ste nas posadili u naše Sveænjake i potom u Citadele. A sve vreme ste povremeno navraæali do nas i pokušavali da razgovarate."

Paæljiva primena straha takoðe je oblik komunikacije.

Èak i onako besan, Najdæel je morao da se nasmeje. "Nenamerne šale uvek su najbolje."

2. BESEN

Imam još nekog iz vaše vrste. Ona vam moæe pokazati nešto od mehanièkog sveta.

"Opet delimièan pogled?" Najdæel je sarkastièno odmeravao talasavu sliku Bogomoljke.

Velika prednost našeg mehanièkog, digitalnog oblika je sposobnost da se potpuno primi tuðe iskustvo.

"Hmmm. Ponekad mislim da sam i ovako video suviše toga. Hajde, nastavi."

Zbijeni zid opaæanja pojavio se niotkuda. Imao je vremena da se seti koliko to lièi na sudar koji ga je izmenio, veoma davno, još kod one tuðinske olupine na Zemljinom mesecu, u trenutku zaslepljujuæe promene...

Èudno koliko su maške uglavnom bile tihe. Zauzete prljavim uæivanjima Prirodnih, pretpostavljala je. Toliko obuzete da ne bi primetile ni da ih neko jede.

Ko zna zašto, skupljale su se u nekim Sokacima. Naravno, pre toga su se rojile na sve strane i pobile su mnoštvo Prirodnih. Sve što su mogle da pronaðu. Potom, kad su Novodošla Zadovoljstva - tako je èula da ih nazivaju - poèela da ih zahvataju, reagovale su veoma neobièno.

Neke maške su se groznièavo rastavljale na delove. Otpad je bio odvratan, a druge su ga jele. Dotle su veæ Sokaci bili puni delova koji su slobodno lebdeli. Pretpostavljala je da maške višeg reda mogu duæe da se brane, ali to je stvaralo nešto nalik na groznicu. Znala je da je to poreðenje pogrešno, jer maške nisu biološkog porekla, ali jedino je tako mogla da naðe neki smisao u svemu.

Grozница ih je terala da jedu jedne druge. Možda zato da bi stekle više energije ili memorijskog prostora ili nečega što ljudi ne mogu da razumeju. U svakom slučaju, uskoro im je ponestalo mrtvih pripadnika nižih klasa, servera i nosača i tome sličnog.

Zato su počele da jedu još žive maške. Više maške bi im polomile pokretne delove da ne bi pobegle, a onda bi im probile kućište i uzimale nešto odatle. Ona je to smatrala za jedenje, jer nije znala nikavu bolju reč.

Ali nisu sve bile takve. U jednom Sokaku veće maške vodile su sa sobom i manje oblike. Dugo su ih nosile. Pažljivo ih je posmatrala, ali nije izgledalo da traže nešto. Kao da i nisu radile ništa sem što su išle, išle. Manje maške imale su slabiju odbranu i posle nekog vremena bile su definitivno mrtve, uništene. Velike maške su ih i dalje nosile. Grozno su ličile na majke koje nose mrtve bebe.

Besen je sve to gledala iz skloništa, isključenih čula. Bila je gladna, ali ovde je svaki pokret značio smrt. Videla je dovoljno primera.

Sve te maške. Sada su vrištale na oštrim frekvencijama. Pokvarene i izrabljene, a ne pokupljene za ponovnu upotrebu. Nisu im tako obećavali. Svrha postojanja u obliku maške, činilo joj se, bila je da te barem na kraju nekako pokupe. Dodaju te nekom drugom, možda i višem umu.

Za njih je to očito bilo kao religija, ali funkcionisalo je. Znale su to kao evrstu, tehničku činjenicu. Sada se to nije dešavalo. Nema nikakvog smisla biti uzdignut u oblik koji takođe umire.

Gotovo je poludela od mašinske vriske. Nije mogla da je isključi, jer bi za to morala da uključi svoju čulnu mrežu, i maške bi je našle. Sve je bilo vrlo poslovno i trajalo je užasno dugo. Zauvek, da, bol je bio beskonačan; ne život, nego ludački pokreti svuda oko nje.

Najdžel se trže, teško dišući.

Sada je mogao da je vidi, prilazila je najbližim Bišopovima. Ovlaš ga je pogledala u prolazu. Mlada žena imala je bistre oči i glatku kožu, ali u čulnoj mreži nosila je težinu preživljene agonije, i na tome joj nije nimalo zavidelo.

Potrajao, možda i čitav život, dok izbriše ogromna skladišta odgledanog bola.

No, trenutak pošto se pojavila, smejala se od radosti što vidi druge Bišopove. Najdžel je gledao njihovu veselost, ne nedužnu ali neobično dirljivu, i iznenada je osetio oštar ubod zavisti.

3. VEOMA DAVNO

Pribiranje svih Bišopovih, iz rasutih Sokaka, išlo je mnogo brže nego što je Tobi mislio da se može. Viši se nisu pojavljivali, čak se nisu ni javljali; samo su delali.

Ljudi su prosto izvirali iz šumovitog predela oko male skupine Bišopovih. Tobi i Kilin su se našli u Sokaku sa umerenom klimom i prihvatljivim, čak i jestivim biljem. Bilo je hrane za sakupljanje, a neki Bišopovi - koje su Viši prilično bezobzirno pokupili sa svih strana - takođe su doneli zalihe. Uskoro je nastalo slavlje.

Jednoj ženi bila je potrebna medicinska pomoć, i kada su joj skinuli odelo pokazalo se da ne mogu da joj skinu rublje. Nosila ga je toliko dugo da su joj malje prorasle kroz tkaninu. Tobi je video sive kovrdže kako se probijaju kroz sivu kožu, i u prvi mah je pomislio da je to njena koža. Na kraju su morali da je oćerupaju, ljušteći rublje sa nje kao sa breskve. Sa njim su se otkidali i komadi kože.

U daljini je video Kvat, i zumirao je čoveka sa kojim je razgovarala: onog Volmslija. Onda se iz šume pojavila Besen. Izgledala je krupnija, a lice joj je bilo snažnije. Odavala je utisak sigurnosti, što mu se dopalo, i poljubila ga je bez reči. Ni on nije mogao da govori.

"Ala je to bilo dugo", reče ona.

"I davno", reče Tobi.

Svi su videli maške kako umiru u ekstazi, i bilo je bezbroj priča. Kao i

uvek. Uskoro je sve lièilo na one noæi koje je proveo slušajuæi starije Bišopove kako ispredaju prièe, ali sada je i on imao šta da kaže.

Izgedalo je da je tek nekoliko Bišopovih nestalo. Prilièno dobro su opstali u Sokacima. Naravno, za neke od njih Tobi nikad nije mnogo mario, ali većina je sasvim dobro prošla. Poèeo je da misli kako je Porodica Bišop divna baš zato što je delimièno i ružna.

Neki su se suviše dobro snašli sa farmakološkim mogućnostima Sokaka. Bilo je zabavno gledati jednog od drugova iz detinjstva, Abela, kako se oblaèi. Držao je pantalone pred sobom i nekako pokušavao da ih sustigne. Svaki put bi uspeo da promaši i uskoro se spoticao napred toliko brzo da je izgledalo da juri sopstvene pantalone, koje su imale svoje mišljenje o njemu pa su žurno izmicale; Abel nikako nije uspevao da im se dovoljno približi.

Sedeo je kraj pucketave vatre, osećajuæi šaputavo prisustvo Šibo i Cerma. Oboje su bili u njemu na naèin koji tehnologija Bišopovih nije poznavala, i svako je bio više nejasan miris nego prisustvo. Slušao je Bišopove i razmišljao o tome koliko se u njihovom izgovoru oseća mesto rođenja, a onda kraj njega sede Kilin. Neko vreme su dokono razgovrali, i među njima se pojavi opuštenost. Lov na Bogomoljku je izbledeo, i znao je da æe mu biti potrebno neko vreme da sve razume.

"Mogu li da razgovarima sa njom?" upita Kilin.

Tobi se ukoèi. "Izvukao sam je."

"Nešto je ostalo."

"Osećaš?"

"Dobre."

"Kako?"

"Pojmatija."

I Tobi je mnogo šta znao ne shvatajuæi kako to postiže, pa samo klimnu.

"Zašto?"

Kilin se blede osmehnu, lica pretvorenog u mrežu bora. "Ozbiljan posao."

Tobi obavi unutrašnji posao prizivanja Šibo. Sasuo je razbijene kapljice u tanke potoèiæe, koji su se spajali u reèice žuboreæih reèi i konaèno su ispunili bazen. Šibo je bila u njegovo umu kao glatko jezero. Na njegovoj mirnoj plavoj površini lebdelo je njeno lice, oštro kao u ogledalu. Pustio ju je da progovori kroz njegovo grlo.

Znam zašto si to uèinio.

"Uvek si bila korak ispred mene." Kilin se iskezio i odmah je izgledao mlaði.

Želiš da me opet ispoljiš.

Kilin klimnu. "Dovoljno si bila na odmoru."

A ti si kuèkin sin.

"Verovatno."

Hoæeš da uzmeš ovaj deliæ mene, da ga spojiš sa èipovima koje Tobi èuva...

"I da potražim Obnovitelja."

Njegove ostatke, najverovatnije.

"Verovatno."

Ti neæeš odustati. Šta god ja rekla...

"Bitno je šta ti radiš, a ne šta kažeš. A da bi radila, moraš da budeš ovde napolju. Od krvi i mesa."

Ti si kuèkin sin.

"Ponavljaš se. Naravno, ti si samo delimièan oblik. Hoæu te celu."

Samo da znaš, i ovaj delimièan oblik te voli.

"Onda æeš se vratiti u svet. Meni."

"Dosta, tata", reèe Tobi. "Ne mogu više da govorim za nju."

Kilin klimnu. "Dobro si postupao, sine. Stvari koje ne vidimo oèima nisu ništa. Kao ona Bogomoljka. I Cerma."

"Stvari se dešavaju, a mi idemo dalje", reèe Tobi.

"Bojim se da je tako. Voleo bih da je drugaèije."

"Ne zavisi od nas."

"Dobre, dobre. Samo nastavi da govoriš što iskrenije i puštaj da se

stvari dešavaju. Bišopovi su ovde uglavnom samo svedoci. Tu se ništa ne može. Na Staroj Zemlji smo možda bili kraljevi džungle ili nešto slično, ali ovde nismo. U galaksiji nismo."

Tobi potapša oca po ramenu. "Znači, i ja sam da tražiš Obnovitelja?"

"Eim se malo odmorim."

"Možda neko od ostalih zna gde se on nalazi."

"Ovi ovde?" Kilin ispod oka odmeri Bišopove, koji su postavljali logor, kuvali i pili; izgledalo je da su sva usta otvorena, pričajući svaka svoju priču. "Čovek ne može da obraća pažnju na prolazni vetar niti na opšte poznate lažove. Naš je ga ja sam."

Tobi oseti da se u njemu pokrenulo nešto bezimeno i ogromno. "Poći je i ja", reče tiho, stegnutog grla.

Klin se iskezi, i neko vreme su četke sedeli, a onda pođu da vide ostale.

4. VEŠTITI PREDEO PROŠLOSTI

#Tvoje sumnje bile su ispravne#, reče Kvat. #Maške su izgubile kreativnost jer su povećale kontrolu.#

Najdžel klimnu. Bišopovi su pravili mnogo buke i on se odmakao. Ovde je bilo zeleno i prijatno, potpuno u skladu sa ljudskom nagonom željom da se nalaze na granici različitih prostora. On lično oduvek je više voleo morskog obalu, ali Bišopovi to nisu poznavali. Bili su sasvim zadovoljni granicom šume i savane. Pretnju iz jednog pravca mogu da razreše taktičkim povlačenjem u drugom. Ili su barem genij tako mislili.

"I meni se činilo", rekao je Kvat. "Ipak, nikad nisam sasvim shvatio stvar."

#Zamisli njihov unutrašnji svet. Kad imaš pristup svim delovima svog uma, to znači da možeš bukvalno da gledaš kako misliš.#

"Nije baš prijatno." I on je to uradio pre nekog vremena, i odjeci su još treperili u njemu. Bilo je u tome materijala za barem mesec dana košmara.

#To znači da nadgledaš sopstveno razmišljanje. Vidiš li posledice?#

"Ne baš." To ogromno stvorenje bilo je pametnije nego što je izgledalo.

#Teorija haosa nas uči da svaki dobro branjeni sistem pokazuje nepredvidivo ponašanje ako mu se dozvoli da funkcioniše dovoljno dugo, bez obzira koliko početni uslovi bili povoljni. Da bi se izbegli haotični rezultati, neophodna je kontrola.#

"Hm. Da obuzdavam um? Pa ja jedva obuzdavam i jezik."

Najdžel nikada nije voleo da kontroliše samog sebe, ali kako Nika jednom reče, Kako to da je na tvom malom ostrvu poniklo toliko čudaka? Nije ni on bio tip za timski rad.

#Maške to mogu; ljudi ne mogu. Zato su ljudi imali više ludaka - i više genija. Opšte gledano, i jedno i drugo je veće rasipanje od proseka. Ta krhka kreativnost dala je ljudima - i svim sličnim životnim oblicima - velike prednosti i opterećenja, u jednakom meri.#

"Meni izgleda veliko opterećenje kad si primat."

Najdžel pogleda Bišopove okupljene oko pucketavih logorskih vatri. Malo je zaćkiljio i našao se na litici iznad suvog kanjona u ravnici, vreloj i prašnjavoj. Pod njim su primati lomili kosti i isisavali iz njih srž, čineći jedni drugima, izvlačeći poslednje ostatke iz uglova, čineći se i čineći i pričajući, pričajući, uvek glasovi koji odjekuju od veštog ćutanja same Prirode.

#Nepovoljno po vas - i za nas, Mnogonošce - leži u onima koji pođu pogrešnim putem.#

"Da. Mesije. Grozničavi šamani. Kopilad."

#Oni mogu da izazovu strašnu štetu. U našoj istoriji su to i činili. Kod vas je bilo još gore. Uništavali su čitave Porodice svojim ludilom. Ali geniji mogu da odvuku čovečanstvo od ponora koji vreba, i da ga poguraju ka novim visinama.#

#Pitam se da li Bišopovi uopšte znaju zašto je Komadanje bilo bitno." Najdžel ih je toplo gledao, ali sa daljine koju je znao da nikada neće

premostiti. Njegova vrsta, njegovi stranci.

#Morali ste da stvorite ljudske zajednice koje æe se opirati memima koje su posejale maške. Dobro su ih koristile protiv vas. I protiv nas.#

"Dakle, mi tvrdoglavci..."

#Ne potcenjuj sebe. Seti se Zemljana.#

Najdžel iskrivi lice. "Bilo je i gorih."

#Gorih?#

"Bio je nekakav, ovaj, nad-Najdžel, tako sam ga zvao. Bio je bolji od mene, rekoše Zemljani." Najdžel raširi ruke veličanstvenim, vagnerovskim pokretom. "On je prevazišao svetove!"

#Nije ti se dopao.#

"Dopao? Bojao sma ga se. On je bio ja, a nije bio ja. Lièio je na neke druge kopije mene koje su pravili, ali bio je brži, pametniji i nekako dalek. Ježio sam se od njega."

#On je radio sa Zemljanima?#

"Da, i drugi Volmsliji. Izgleda da je vladala nestašica radne snage."

#Oni su razradili Sveænjake, Komadanje...#

"Velika dela, u prvi mah. Znaš, Zemljani jesu bolji od nas."

#Ali mašine, koje izvlaèe energiju iz magnetnih...#

"Uništavale su nas. Tada smo naredili da Sveænjaci pošalju èitave legije. Porodice nazvane po bejzbol ekipama i po fudbalu i po šahu i kartama i Bog zna po èemu sve."

#To je bio pravi Prirodni metod. Nekolicina æe preživeti, boriæe se, opiraæe se maškama - svojim mašinama, svojim memima, svime.#

Najdžel je polako klimao. Ta odluka bila je prastara, ali i dalje ga je pekla. Naneo je ogromne patnje bezbrojnim milionima. A na kraju je Komadanje iznedrilo Bišopove. Grube, èvrste i nepokolebljive: Kilina. Sposobnog da se otrese primamljivih sujeverja koja svrstavaju sve ljude u skupine, mentaliteta mase koji na kraju vodi do predvidljivog ponašanja, a potom u zaborav.

Odupirali su se hiljadama sitnih zadovoljstava, pogrešnih ideja, prikrivenih omekšavanja. Izbegli su besciljne zabave virtuelnog prostora, pasivnog provoda i hedonizma tipa živi-samo-za-danas. Bilo je tako lako razonoditi se do smrti. Maške su igrale na to.

Slušao je o susretu Bišopovih sa ludakom koji se nazvao Njegova Vrhovnost, tokom dugog putovanja, i to se savršeno uklapalo: pokazalo se da ludaka kontrolišu maške, izgrajuæi na ranjivost mase šimpanzi. A Bišopovi su se oduprli, i pobedili su.

A Bišopovi su nosili Pravilo Trojno. To nije mogla biti sluèajnost.

#I nije. Drevni su bili mudri u genetskom smislu koji još ne možemo da razumemo.#

Najdžel se iznenaðeno trže. "Možeš da mi èitaš misli?"

#Ti i ja smo uklopljeni. Preko ambisa između vrsta postoji nekakvo... curenje.#

Najdžel se osmehnu. Curenje. Po neæemu je bio bliskiji ovoj ogormnoj metalnoj bubi nego primatima koji su zadovoljno ispredali prièe.

"Znaju li oni da je ovo samo privremena pobeda?"

#Neki æe naslutiti. Nekoliko mašina æe biti imune na zarazu zadovoljstva - a i to je posledica prirodnog odabiranja. I zato æe se vratiti.#

"Video sam ih, daleko u vremenu. Zato sam slutio sve vreme. Uvek æe biti borbe, nikad konaène ravnoteže."

#Ako je Sintonija spoj svih oblika, onda i mašine moraju imati mesto u njoj.#

"Hiljade Porodica nosilo je Pravilo Trojno. Bišopovi su bili spretni i voljni - i zato su preživeli. Divim im se, kopiladi jednoj. A ipak..."

Na svega nekoliko koraka od njega pucketale su vatre i ljudi su ključali od radosti. Ali te korake nikada neæe preæi.

5. TERMODINAMIKA INTELIGENCIJE

Najdžel ih je u sebi nazivao Razred Van Poimanja. Govorili su mu dok je sedeo.

Kvat i Bišopovi oko njega, razgovor šimpanzi, mirisi drveća i mirnih zelenih polja - sve je nestalo.

Ostao je samo glas. Razvijao je artikulaciju, prepleten sazvučjima. Ali bez reči.

Informacija je red. Prema Drugom zakonu termodinamike, red je oblik uložene energije. Kada kondenzator skladišti električnu energiju u dielektričnom spoju, dipolarni atomi u njemu se organizuju, povećavajući red. Pražnjenjem dvaju kondenzatorskih ploča dipoli se opuštaju, njihova pravilnost nestaje, iskri i utapa se u struju.

Informacija jednako red jednako hrana.

Dok memi plivaju u toploj kupki kultura - i Prirodnih i mehaničkih/elektronskih - drugi mogu da funkcionišu kao grabljivci. Koriste energiju jednakosti informaciji. Mogu da progutaju banke podataka, ili čitave mentalitete - ne da bi požnjeli njihove meme, već da isisaju njihove zalihe energije. Kada lav pojede jagnje, ne koristi jagnjetove genetske podatke, osim u najgrubljem smislu reči. Grabljivci ne šire meme; hrane se njima. Tako u mentalnim sistemima nastaju datavori.

Kao i virusi, oni postoje da bi se širili. Ali evolucija nas učini da tako visoko selektivne, uređene, precizne aktivnosti neizbežno više privlače grabljivce. Vreme daje prednost onima sa novom vrstom inteligencije, dotle nepostojećim u mentalnom svetu, jer se nisu bila pojavila skladišta energije i reda - podaci, memi - da hrane datavore.

Prečišćena inteligencija datavora je kategorija koju njihov izvor hrane, memi i inteligencija od koje oni žive, ne mogu da spoznaju. Zato se izdižu iznad kategorija inteligencije koje su ranije postojale, i njima su nepojamni. Ali oni su samo osnova za Više. Nad tom granicom spoznajnog uzdiže se oblast van maštivanja, izmišljeni dodir serijskih rečenica koje bi je opisale.

Svi oblici - mehanički ili organski/Prirodni ili glineni - spajaju se u toj oblasti. Vibriraju. To stvara Sintoniju, mesto u konceptualnom prostoru gde se oblik i funkcija razdvajaju. To sada komunicira sa tobom, preko Carstava i Razreda koje možeš da pojmiš, i preko mnogih koje ne možeš.

Znaj ovo: sva materija tebi znana podstiče događanja na nižim nivoima, prema našim željama.

Mi ne pregovaramo. Mi ne naređujemo. Mi izazivamo događaje. Tebe, Volmslija, smo izazvali. Ovi sadašnji događaji razrešavaju stalni bol izazvan suparništvom između vas, Prirodnih, i mašina. Vi tek treba da spoznate gline, jer one leže van vašeg poimanja. Upozoravamo te da je ovo dinamička ravnoteža, a ne stanje. Sukob će se vratiti. Mora.

Ali za sada, odmaraj se. Možda ćeš ponovo biti upotrebljen.

6. ŽIVETI U PODLOZI

"Sasvim sam zadovoljna i kad samo ovako ležim", nasmeši se Nika. "Samo da se grlimo."

"Pobrkala si me sa nekim drugim." I Najdželu je bilo prijatno, ali nešto u njemu nije bilo spremno da se smiri. Da se utopi u trenutku, da kliže, kliže...

"Ne moraš ništa da izvodiš, znaš."

"Meni to nije izvođenje."

"Sposobna sam za staranje o pomalo izmoždenom gospodinu. Zapravo, to mi je specijalnost."

"Znam. Videćeš da me pamćenje nije potpuno napustilo. Ćini mi se da čak mogu da pronađem prava mesta bez karte."

"Samo dodirom? Tu ti mogu pomoći."

"Vidim." Toplina za njega nikada nije jenjavala. "Oh. Ti si prava majka zemlja."

"Mmmmm."

"Pa, barem ne možeš da pričaš."

"Mmmmm."

"Pričaj posle."

"Mmmmm."

"Posle, da mnogo bolje. Eto, tako."

"Šta si mislila", reče on posle nekog vremena, "ako mi pomogneš sa novim idejama, šiframa, kako god - da æu položiti zavet æednosti i postati kaluđer?"

"Mislila sam da si rekao kako je dobro što ovako ne mogu da priæam."

"Rekao sam da priæaš kasnije. Sad je malo kasnije."

"Vrlo malo."

"Biæe tebi vrlo. Ovo je možda i više od pola puta do kasnije, samo da znaš."

"Mmmmm. Nisi ti takav."

"Nemoj biti tako sigurna. 'Starim, starim, al' ne mogu da te svarim'. Eliot."

"Znam da je to Eliot."

"Kako je to divno, voditi prefinjen razgovor dok..."

"Umukni."

Umukao je.

"Ovo je bilo divno", reče Najdžel. Oseæao se prijatno i opušteno. Baš kao da je upravo vodio ljubav sa njom. Još je oseæao u nozdrvama Nikin miris. "Upeæatljivo efikasno, bolje od svih pravih, Prirodnih seæanja."

"Nema na æemu."

Ptici oèi skliznuše ukруг po licu, što je verovatno trebalo da predstavlja neku grimasu. Najdžel odvrati pogled. Ko zna zašto, uprkos neizmernoj inteligenciji koja je stajala iza nje, tu stvar nikako nije mogla da savlada.

"Sve je bilo baš onako kako se seæam."

"I to je sve?"

"Ne", morao je da prizna. "Bilo je bolje, naravno."

"Moæemo ti proširiti pamæenje dodatnim pojedinostima."

"Sigurno potpuno ubedljivim"

"U kontekstu i potpuno."

"Ali naravno, laænim."

Ptica se osmehnu. Na kljunu se ništa nije promenilo. "Cikliæna pamæenja, kao tvoje, retko kada dobro beleæe pojedinosti."

"Ali su barem naša."

"Nema jasne granice."

"Ti dodaješ i proširuješ. Earšavi su, malopre, bili od svetlo plave svile. Hladni na dodir, ali ne i klizavi. Sumnjam da bih se toga ikada setio."

"Taæno. Kako bi ti više voleo?"

"Ili njen miris. Ostao je sve dok nisam ponovo duboko udahnuo."

"To æemo svakako morati da podesimo."

"Izbegavaš temu."

"Mislim da je upravo obrnuto."

Sada je bila neprijatno brza. "Ne mogu da razluæim koja su moja."

"Koristim postupke interpolacije vrlo sliæne tvojima. Kada se prirodno seæaš, i ti se dræiš pojedinosti kako bi ispunio svoje unutrašnje slikovne drame."

Najdžel mraæno klimnu. "Od sada, hvala lepo, radije æu se patiti sa svojim liænim nesigurnim seæanjima."

"Prošlost opstaje."

"Na duge staze..."

"Ništa ne opstaje." Ptica priliæno uverljivo odglumi šaljivost; oèi su joj poigravale, ali glas joj je ostao nepromenjen.

"Æak ni ti?"

"Dozvoli da se preciznije izrazim u ovom serijskom akustiænom obliku. Ne preæivljava nijedna stvar."

"Ti nisi stvar?"

Najdžel oseti dubok bol što biva odvuæen, kad je nešto duboko u njemu æelelo samo da uæiva u neposrednosti seæanja na Niku. Uvek bi ga savladala sopstvena prokleta radoznalost.

"Ovo 'ja' koje naizgled razgovara sa tobom takođe nije stvar."

"Hm. Nemaš fizičku podlogu?"

"Ovog trenutka je tako pogodnije. Na duge staze neæe biti."

"Znaæi, maške su bile u pravu. Pred nama su elektronsko-pozitronske plazme."

"Ta sudbina æe se odvijati na istinski neizmernoj vremenskoj skali. Propadanje svih velikih èestica - vi ih nazivate 'barjoni' - biæe sporo."

"Ali sve ima konaèan životni vek. Zvezde se gasu. Središte neæe biti veèito. Neæe ostati niko da jedri blistavom veènošæu."

"Ti, primat, upravo to sada radiš. Nikada neæe biti više vremena u budućnosti nego ovog trenutka. A beskonaènost je stvar ukusa."

"Hmmm. Pozitronska plazma, video sam je. Desiæe se. Ipak, samo bi se mali Perica brinuo o tome."

Ptica za trenutak zatreperi. Najdžel se upita da li je to odraz vremena potrebnog za konsultaciju, ili za traganje po Galaktičkoj biblioteci, u potrazi za primatskim dejim šalama. Zamislio je tragačke programe kako hitaju kroz pumrane info-hodnike, njuškajuæi za

Mali, Perica; vidi: deminutivi/svest/kulturni inventar.

"U pravu si. Postoji mnogo neposrednija opasnost."

"Èini mi se da je u pitanju nešto što tvoj red postojanja ne može da sredi."

"Tako je. Vakuum je nestabilan."

Najdžel iskri lice. Stvarno je primatska reakcija nervirati se što ova ptica ne može istog èasa da shvati svaku šalu ili sarkazam.

"Šta to znaæi?" konaèno upita on.

"Pretpostavljeno kvantno-mehaničko stanje ove vasseljene nije njeno èinjenično stanje. Ona je metastabilna."

"Hm. Znaæi, može..."

"Da padne na najniže kvantno stanje. Stanje u kome æe sve osobine èestica, masa, ubrzanje i druge osnovne karakteristike, biti drugaèiji."

Metastabilno stanje može da se raspadne svakog trenutka, kao radioaktivno jezgro. Od svih mogućih opasnosti, ova je svakako bila najstrašnija. "Preskoèi priðu."

"Svi podaci pohranjeni u èesticama biæe izgubljeni kada se njihove osobine promene. To se zove Zbrka."

"Sve se briše."

"I vasseljena poèinje ispoèetka."

"To vas brine."

"Izmeðu ostalog."

Tog trenutka nije bio previše zainteresovan da se raspituje za to "ostalo". Najbolje je uzdržavati se u razgovorima sa ovakvim stvorenjima, inaèe æe se potpuno izgubiti. "To je ovog trenutka sasvim dovoljno. Da li maške - da li su znale?"

"Njihovi Uzvišeni - mašine najvišeg reda - oni su znali. Nižim oblicima objasnili su da im je krajnji cilj elektronsko-pozitronski gas."

"To sam video." Iznad horizonta su lebdele grube, hladne sudbine, slojevi žive svetlosti.

"No, ista osnovna nauka može se koristiti i za preživljavanje Zbrke."

Poslala mu je u um trenutnu sliku: sivi zid bez šavova. Sve bliži. U jednoj nanosekundi je proključao, a zatim narastao, upijajuæi energiju vakuuma, šireæi se. Iza njega su se raðale svetlucave, prazne iskrice, prazna tabla u isèekivanju Božjeg rukopisa. Zbrka.

"Znaæi, zapravo su brinule zbog ovoga? Zbog još gore opasnosti?"

"One sada rade na tome."

"A sve naše borbe sa maškama...?"

"To je neizbežna odlika nižih životnih oblika. Gledaj na to kao na paralelu sa odnosima grabljivac-plen, koji u divljini dostiže statističku ravnotežu. Mašine su narušile ravnotežu. Kad su požnjele Magnentni um, to je bilo kao", zastala je, "kao kad ti veverica ukrade ruèak ostavljen na izletničkom stolu, dok ti odgovaraš na telefonski poziv."

"Znaèi, ono što smo mi smatrali za veličanstveni boj..."
"Postalo je neefikasno."
Okeani prolivene krvi, umovi zdrobljeni kao sveže cveæe pod èeliènom
èizmom. "Neefikasnost."
"Viši su želeli rešenje. Ovo je bilo..."
"Pusti da pogodim. Najlakše."
"Naravno. Prema vašem sistemu razmišljanja, u najmanju ruku."
"A to 'u najmanju ruku' kažeš sasvim bukvalno."
"Bukvalno."

7. ÈVRSTA KOPIJA

Kilin je sam našao Obnovitelja. Kada se vratio sa Šibo, ona je izgledala umorno ali se mnogo smešila. Tobiju je veoma lièila na ono kako ju je pamtio. Besen nije bila tako sigurna.

"Kako je bilo u Gradu Obnove?" upitao je Kilina.

"Morali smo da prođemo kroz tri Sokaka da ga nađemo. Maške su sve prilièno pobrkale."

"Volela bih da nisi izvadio moje èipove", reèe Šibo Tobiju.

Tobiju se èinilo da je ranije govorila mnogo kraæim reèenicama, i da je uvek pogađala samo središte stvari. Pretpostavio je da joj je Obnovitelj ugradio proširenje govora kako bi joj nadoknadio štetu. "Imao sam razloge."

"I ja sam imala svoje." Zurila je u njega dok nije oborio pogled.

U sledeæe narastanje Kilin je delovao iznervirano. Sledeæa tri dana stvari su se pogoršavale, a onda su se Kilin i Šibo posvađali usred logora, glasno i grubo, i na kraju ga je ona gađala loncem.

Sutradan se iselila iz njegovog šatora i napravila svoj.

Nije htela ni sa kim da prièa o tome. Kilin, naravno, takoðe.

Tobi nije znao kako da joj se približi; izgledala je nadržano, sva mraèna i nadurena. Na kraju ju je otvoreno upitao kako joj se dopada novo stanje. "Nimalo", reèe ona.

"Radije bi bila u èipu?"

Hteo je da zvuèi vedro i prijateljski, ali njeno lice se smraèi.
"Dobre."

"Hejbre, ovako imaš više života nego da si Aspekt."

"Ja sam bila Liènost."

"Dobre, dobre, ali..."

"Ovako sam analogna. Kad si digitalan, možeš..."

"Šta možeš?"

"Neæeš razumeti."

"Probaj."

"Možeš da... letiš." Ona naglo zatrese glavom. "Ne, nije to. Bolje je od letenja."

Pokušavala je da govori o tome, ali Tobi je shvatio jedino da biti stvarna osoba lièi na puzanje po blatu koje se nikada ne spira. Biti digitalan, to je èisto i proèišæeno, i, pa, još i nešto više od toga.

Pokušavala je da mu objasni kako joj je bilo i sve više se nervirala zbog reèi koje je izgovarala, kao da su joj tuðe. Tobi je na kraju pomislio da možda i jesu, na neki naèin.

Šibo je potom povelala neke Bišopove i prešla da živi nešto dalje. Kilin nije hteo da prièa o njoj a Tobi je imao stotinu drugih poslova. Porodica je želela da se raširi po peveu. Uspeh, ili barem opstanak, izvukao je iz njih ono najgore. Ljudi koji su se uspešno borili rame uz rame poèeli su da se svađaju. Radio je sa njima, koristèæi one delove Cerma koji su funkcionisali pomalo kao kad bi Aspekti i Lica mogli da rade zajedno. I Besen mu je oduzimala mnogo vremena, ali to nije bio posao.

Kilin je imao mraène trenutke, ali održao je Porodicu na okupu kada su neke skupine poželele da odu u druge Sokake. Tobi je smatrao da Kilin odlièno radi i rekao mu je to i potom su se bolje slagali. Ali otac je i dalje bio promenljivog raspoloženja. Uopšte nije hteo da razgovara o Šibo.

Uskoro je Tobi potpuno odustao od cele te stvari oko Šibo. Bilo je mnogo

drugog posla, dabile.

8. ŽEĐ IZ KOJE IZNIEŠ DUŠA

Oh, ti odvratni matori prdežu, pomisli Najdžel. Bilo je beznađežno. Mogao je da prizove slike, zvuke, mirise, vrlo lako...

NASA. Dobra stara pokojna poštanska postaja svemirskog programa, u vreme kada je svetu bio potreban Federalni ekspres.

Rekao je to Niki, pre više od trideset hiljada godina.

NASA. I teleskopi i rakete su bili laki obli cilindri, sa zašiljenim krajem. Muževni tehno, pravougaon u svim pojedinostima, stopljen sa blagim oblinama ženskosti: saradnja.

Kibervori. Jednom ih je gledao kako se hrane. Nisu bili toliko biæa koliko pokretni apetiti, organizacija struja i plazme koja može da se hrani metalima, da ih jonizuje kako bi stvorila zadovoljavajuæi svetlucavi oreol ukusnih, tinjajuæih potencijala.

Koliko oštarih, jasnih seæanja.

Tako duboko, detaljno tuðih. Ne njegovih.

Nesteæena seæanja su se lepila po umu, dajuæi mu prazninu koja leži van domašaja reæi.

Znao je istinu u onom malom, kratkom trenutku kada je sreo Kilina. Naravno, stari èeoni reŹnjevi su smesta izvukli taæan podatak kada je pre toga sreo tog èoveka. Zbog Najdžela je Kilinov narod baæen u planetnu tamu, da se pati i muæi, da se opire i propada i ponovo obnavlja kroz milenijume bola.

Ali Najdžel se nije više seæao nièega o Kilinu.

Izbrisano, shvatio je.

Veæ dugo se pitao koji je on broj. Dva, osam, deset? Mereæi vremenski raspon, rasute ploæe dogaðaja, moralo je biti više. Pedeset?

"Eto zašto", reæe on zidu prazne tame koji je zauzimao polovinu prostora. Bilo je to kao da stojiš kraj zida koji upija svaki zvuk a ne vraæa ništa.

ZAŠTO PITAŠ?

"Ne Źelim da me ponovo pozivate i koristite. Sledeæi put kad iskrсне neki kvar u Sintoniji."

TO SE MOŹE ODOBRIŹI, ALI TO NIJE TVOJE PRAVO.

"Ne govorim o prokletom pravu."

NE PRIPADAŠ DOVOLJNO VISOKOM RAZREDU DA BI ÈAK I POKRENUO PITANJE.

"Pokreni ga ti umesto mene."

SINTONIJA ÆE ODBITI.

I samo to je uvek odgovarao.

9. BOL VEÈNOSTI

"Èista šansa znaæi da red izvire iz haosa."

Sedeo je na drvenoj klupi. Zadnji red amfiteatra. Hladno jutro, prsti toliko ukoèeni da ne može da hvata beleške. KembridŹ. Miris sveŹeg asfalta kroz prozor otkrnut svega par centimetara.

Profesor se izgleda dosaðivao koliko i studenti. Iznošena crna toga. Ispod nje sako od tvida, smeðe pantalone. Grozno. Najdžel zevnu, protegnu se i poŹele æaj.

"Kad bi se potpuno razvijeno oko - vaše, na primer - pojavilo u jednom skoku divlje moguænosti, u jednom pokolenju, to bi bilo potpuno neverovatno. Oæi su se pojavile postepenim dodavanjem nešto boljih osobina. Teškoæe nastaju kada pokušamo da zamislimo organizme više od našeg. Moramo tvrditi da je šansa za pojavu potpuno razvijenog, savršenog biæa mala, neverovatno mala."

Najdžel se uspravi na sedištu. Ako je evolucija univerzalna, onda se to pravilo odnosi i na boŹanstva. I ona proistiæu iz sitnih promena. I niko nije savršen.

Ukljuæi se Sintonija.

"Sposobna sam za staranje o pomalo izmoŹdenom gospodinu. Zapravo, to mi je specijalnost."

"Znam. Videæš da me pamæenje nije potpuno napustilo. Èini mi se da èak mogu da pronaðem prava mesta bez karte."

"Samo dodirom? Tu ti mogu pomoæi."

"Vidim." Toplina za njega nikada nije jenjavala. "Oh. Ti si prava majka zemlja."

"Mmmmm."

"Pa, barem ne možeš da prièaš."

"Mmmmm."

"Prièaj posle."

"Mmmmm."

"Posle, da mnogo bolje. Eto, tako."

Dugo, lebdeæe vreme. Zakloni ga siva zavesa svetlosti.

.....

"Mislila sam da si rekao kako je dobro što ovako ne mogu da prièam."

"Rekao sam da prièaš kasnije. Sad je malo kasnije."

.....

"Eliot."

"Znam da je to prokleti Eliot."

"Kako je to divno, voditi prefinjen razgovor dok..."

.....

Nika, zavaljena u prostranoj postelji, morala je da se nasmeje. "Zar ne možeš da radiš medicinski neki drugi put? Taman me je uhvatilo raspoloženje."

"Podesiaæu sekreciju. Dodæu malo hormona. Dobiæeš još bolju vožnju za svoje pare."

"Nisam planirala da išta platim, a nisam se zagrejala baš za vožnju."

On zastenja i poèe da podešava digitalne kontrole otkrivene guljenjem kože. "Bukvalisto! Bože, saèuvaj erotiku od njih."

.....

"Ne razumem zašto me držite kad ja ne želim da budem držan."

Najdžel je sedeo na stolici sa tvrdim naslonom, kao da je na razgovoru za zaposlenje. Tako je i bilo, u neku ruku.

TI SI ORIGINAL. DRŽIMO TE DA BI PROVERAVALI VERNOST KOPIJA.

"Onog nad-Najdžela što sam ga jednom video?"

TOG I DRUGIH.

"Znaèi, držite me u ogranièenom parametarskom prostoru?"

DA BI BILI SIGURNI KAKO TE MEŠANJE SA POTPUNO DRUGAÈIJIM UTICAJIMA NEÆE NEPOVRATNO IZMENITI.

"Ja želim da se nepovratno izmenim."

VIŠI RAZREDI IMAJU VIŠU UPOTREBU. SINTONIJA JE ANGAŽOVANA U ZADACIMA ZA KOJE JE TVOJ STANDARDIZOVANI, POUZDAN OBLIK NEOPHODAN. OVO SAZNAVANJE BI TREBALO DA TI BUDE DOVOLJNO.

"Vi me uopšte ne poznajete toliko prokleta dobro, znaš li to?"

DETALJNO TE POZNAJEMO.

"Nikad me neæete poznavati."

MOŽEMO DA TE SIMULIRAMO U PRECIZNIM GRANICAMA.

"Kopija nije original."

UPRAVO TO SINTONIJA ŽELI DA RAZUMEŠ.

"Al' ne mogu da te svarim."

ŠTA?

.....

Pre mnogo milenijuma napravili su Snarka. Tek osnovni elementi onoga što æe postati Sintonija istkali su tada tanku mrežu preko galaksije, mašine su tragale za životom, dugim putovanjima niz hodnike eona i parseka. Snark je bio alat niskog stepena, ali njegovim zapisima - to jest, njegova digitalna liènost - morali su negde da se nalaze. Od kakve je proklete koristi Galaktièka biblioteka ako ne možeš da tragaš po njoj? Fosilni otpad života živiljenog i voljenog i nestalog?

Zato su mu doneli Snarka.

Ti donekle lièiš na oblik koji sam poznao, priznade Snark.

Najdželu je Snark izgledao kao lebdeæi oblak, zelene elektriène pruge u

kojima se nešto kreæe. Ni nalik na kuglu koju je zaista video blizu meseca. Ali ni prostor u kome se nalazio nije bio stvaran. "Seæaš li se vasseljene srži?"

Još si u njoj.

"A ti?"

Ja još nisam. Ti si spontani proizvod materije. Nama nedostaju prozori koje ti poseduješ.

To ga je iznenadilo, a mislio je da je to sada veæ nemoguæe. Èak i ovamo su dovukli svoj prtljag. "A i obrnuto, verovatno."

Kao što mora biti. Svi prozori su delimièni.

"Neki su znatno veæi."

Ti sada izgledaš raznovrsniji, veæi nego ranije.

"Dosta sam... putovao."

Ipak, u tebi ima struja o kojima sam podnosio izveštaje. U našem Direktorijumu ti predstavljaš svoju civilizaciju, kao grubi uzorak, dodat elektromagnetnom kovitlacu koji je tvoj svet tako nesmotrebno pokrenuo.

"To je ljubazan naèin da se kaæe da smo mnogo dreèali."

U ono vreme si govorio 'Prokletnici panièno brbljaju.'

"Prokleta taèno."

Smrtnost nije prokletstvo. U vasseljeni srži i ti imaš prednosti.

"Postoji i prokleta sreæa." Najdæel se vedro, prozirno nasmeja. "Ali i to je ipak prokletstvo."

Isti onaj zaèin. Smeh.

Kasnije je shvatio da je Snark bio snimak, ujednaèeni prosek svih njegovih pojava koje je imao tokom više miliona godina æivotnog veka. Nije bio pojedinac, nego sklop. U to nije mogao da pronikne. Kad sretneš starog prijatelja, pretpostavljaš da je u pitanju ista osoba. Poneka æelija je zamenjena, na licu ima više bora - ali osoba je ista.

Na duge staze, pošto je æivot ugraðen i ukljuèen u Sintoniju, pitanje je zapravo besmisleno.

Jednako uzaludno bilo je mozgati šta je putovanje Najdæelove porodice - Nika, Bendæamin, Angelina, Ito, gde/kad li su oni sada? - napred kroz vreme, kroz èitav Peve, zapravo znaèilo.

Tamo su æivele maške i borile se protiv ljudi. Ali Najdæel ih je video uništene u groznièavoj ekstazi.

Da li to znaèi da æe se vratiti? One neznane borbe ponovo æe izbiti i besneti u budućnosti izmenjenoj, ali ne i prekinutoj Šiframa pokretaèima?

Oèito. Moæda je klan Volmsli-Amadæi posetio nešto potpuno kvantno-mehanièko. Zastanci tokom Tranzita moæda su bili statiièni vektori potencijala. Neke od tih budućnosti æe se zaista pojaviti. Druge su izbrisane zarazom maški. Morao bi da ponovo putuje kroz Crva da otkrije šta je bilo sa kojima.

Ali da ih je Siva Maška sve pobila, bio je prilièno siguran da ne bi mogao o tom problemu. Ne bi.

Zato je ogranièio sebe na mozganje o sluèajevima koje je mogao da pojmi, ili je bar bilo mogućnosti.

Maške su imale ugraðeno ogranièenje, zarazu zadovoljstva, još iz davnina. Èak su i super-majmuni, ljudi, nosili unutar svoje mentalne nadgradnje mogućnost sopstvenog istrebljenja. Jer su bili sklop, poboljšavan samo dodacima. Sve šimpanze nose svoje ugraðene imperative koje ne oseæaju kao ideje, nego kao emocije. Pohlepa, glad, strah - skraæenica za lekcije evolucije. Sve je to deo bogatstva. To mu je delovalo utešno.

Radost. To je još imao. Jednostavna kao sunèeevo svetlo.

Radost bez oèitog razloga. Prizemni, æivotinjski duh. Ponekad nije velika stvar što si primat, ali uvek вреди biti sisar.

Nasmeja se nekoj nesvesnoj ironiji u Snarku. "Prilièno teško, a? Svinjska ironija."

Kada stvaraš taj zvuk, primeti Snark, izgleda kao da u jednom kratkom trenutku æiviš ovako kao ja, van pritiska vremena.

"Kao sada? Na ovom mestu?"
 Da. Ali ti nosiš svoju srž sa sobom. Svoje prozore.
 Najdžel se nasmeja.

 "Onaj pas je bio u sobi dok smo to radili."
 "Ne smeta. Možda su sada toliko evoluirali da u ključnom trenutku uetivno
 skrenu pogled."
 "Trenutku? Misliš da je to trajalo samo trenutak?"
 "Pa, recimo da je bilo vanvremenski."
 "Tako je bolje. Kao da se sećam kako je pas lajao u prilično važnom
 trenutku."
 "Oh? Mislilo sam da si to bila ti."

 "Znači, nikad neću saznati kako ste sve iskoristili Volmslija, zar ne?"
 NE MOŽEŠ TO POJMITI.
 "Znači, nema kraja."
 LOKALNO, IMA. GLOBALNO, NEMA.

 "Aleksandrija...?"
 Da?
 "Hteo bih... da..."
 Još nije vreme.
 "Znači, ja sam kao dete, da mi naređuju da idem u krevet?" obrecnuo se.
 Ovo nije krevet. Na primer, nije ni blizu toliko zabavno.
 "Ja... umoran sam."
 Ali ne fizički.
 "Možda sam suviše video."
 Još nije tvoje vreme.
 "Nije bilo ni tvoje", oštro reče on.
 I dalje ti se podigne noću, samo kad pomisliš na mene, je li?
 "Hm. Ne mogu da poreknem, zar ne? Izgleda da živiš u mojoj glavi."
 Tačno tako, ljubavi! I dok god je tako - pa, možda i nije bio moj
 trenutak, tamo nekad. Možda sam još tu.
 "Kopija nije isto što i original."
 Dame cene komplimente koje dobiju. Pogotovo otkako znam da imaš Niku.
 "Nadam se da ovo ne znači da sam joj neveran."
 Nikako. Mi smo sve ljubavi koje smo imali - eto ti mog pokušaja
 samodefinisanja.
 "Dopada mi se. Definicija oslobođena izanđalog kućista, tela."

 "Za budističku bodisatvu, tuđa uživanja i patnje daju sjaj besmrtnosti."
 KONAČNOST IMA SVOJE PREDNOSTI.
 "Ograničenja daju život?"

 "Trenutak? Misliš da je trajalo samo trenutak?"
 "Pa, recimo da je bilo bezvremenski."

 "Ima li ljudsko delovanje ikakvog smisla?" upita on u oćajanju.
 NARAVNO.
 Ali nisu hteli da mu kažu ništa više. Ambis.

 "Ne!" vikao je na zid. "Ne!"
 Zid je sve upijao i ničim nije odgovarao.
 LOKALNO, IMA. GLOBALNO, NEMA.
 Znao je, naravno, da je besmisleno oćekivati ljudske osobine ("Prednosti
 šimpanza", kako ih je ponekad nazivao), kao saosećanje ili sažaljenje, kod
 Viših ili magnetnih ili bilo kog drugog prokletog nadmoćnog Razreda. Ali mogao
 je da se nada.
 Njihov odgovor konačno stiže kao praznina puna oprostaja.

ŠIFRE

Bišopovi su se širili kroz peve, razređujući se kroz bezbroj staza, već otvorenih, predstojenih i mogućih. Beskonačnost pred njima, beskonačnost za njima.

Sledeći Kapetan Porodice Bišop bila je Šibo.

Posle nje, Besen.

Tobi je tada već bio oženjen njome i više je voleo da radi u pozadini. To mu je davalo prilike da odlazi sa Kvat i da se malo oslobodi sveta odraslih.

Povremeno su viđali predstavu Najdžela Volmslija i izgledao je isti kao i uvek.

.....

Po pevu je bilo mnogo grobova. Tlo je bilo puno bića koja su otpatila svoje patnje i oslobodila se. Svi su znali da će uskoro biti jednaki sa njima, neodvojivi i bezimeni zajedno sa njima, konačno deleći ogromnu istovetnost.

.....

Sada je sve bilo vrlo savremeno i drugačije i većina drevnih imena i grobova nikome nije ništa značila. Bilo je mnogo Karata i Bišopovih, pa čak i nešto Dodžersa.

Malo dalje, stare oznake govore o imenima na jeziku sada izmenjenom ili mrtvom. Kilin Bišop. Kraj njega, nešto manje izbledeo, Tobi Bišop. Ti grobovi neobično su veliki, što arheolozima govori da potiču iz razdoblja Komadanja.

Uvek pomalo izdvojen, sam i usamljen, Najdžel Volmsli je sahranjen na posebno uzvišici, sa čestim pogledom na okean noći.

VREMENSKI RASPON GALAKTIČKE SERIJE

1999. n.e. Najdžel Volmsli susreće Snarka, mehaničkog izviđača.

2004. U krateru Marginis, na Zemljinom mesecu, nađena olupina drevnog tuđinskog vasijskog broda.

2021. Na Zemlji primljen prvi signal sa Ra.

2029. Prve međuzvezdane sonde brzine približne svetlosnoj.

2040. Lansirani modifikovani asteroidni brodovi, uz korišćenje vasijske tehnologije izvučene sa olupine u Marginisu.

2044. Lansiran brod "Lanser" sa Najdželom Volmslijem u posadi.

2046. Otkriće Gledača mašinske inteligencije.

2047. Prvi robotski istraživački brodovi. Na Zemlju stižu gmazovi i Skidači.

2056. "Lanser" stiže na Ra. Otkriće Prirodnog društva sa "mikrotalasnim vidom".

2057. "Lanser" napušta Ra.

2061. Mašine započinju nuklearni rat na Zemlji.

2065. Vasijski brod "Lanser" uništen u Poksu. Gledački brod uspešno napadnut, sa znatnim ljudskim gubicima.

2066. Najdžel Volmsli i ostali uspešno beže u mašinskom brodu, prema Galaktičkom centru. Ljudi lansiraju robotske sonde da odnesu na Zemlju mašinsku tehnologiju.

2068. Ljudi savladali invaziju gmazova i Skidača. Savez sa Skidačima.

2075. Veliki gubici stanovništva pri zauzimanju orbitalnih brodova Gledača. Uništenje flote Gledača. Nije osvojena mašinska tehnologija, pošto su Gledači imali protokole samouništenja.

2077. Neočekivano se pojavljuje druga generacija Skidača.

2088. Primljena prva poruka od Volmslijeve ekspedicije: "Mi smo još tu. Jeste li vi tamo?"

2091. Konačno uništenje okeana Zemlje.

2108. Robotski brodovi sa Poksa stižu na Zemlju, noseći mašinsku tehnologiju. Smesta iskorišćena u oporavku ljudske industrije.

2155. Drugi mašinski upravljani napad na Zemlju, korišćenjem usmerenih kometnih jezgara iz Ortovog oblaka. Obnavljanje ljudske civilizacije.

2282. Treći mašinski upravljani napad na Zemlju. Akvila Gambit počinje uspešne nove u zvezdama u okolini Zemlje. Početak Vremena Lasica.

2348. Prvi pokušaj mašina da pretvore Sunce u novu. Od neuspeha se na Zemlji tope polovi.

2362. Drugi pokušaj sa novom. Kontinenti ozbiljno oštećeni. 2407. Āetvrti mašinski upravljani napad na Zemlju. Obnavljanje ljudske civilizacije.

2573. Peti mašinski upravljani napad na Zemlju. Diplomatski pokušaji osujećeni.

2743. Primitljena pedeset sedma Volmslijeva poruka: "Jeste li tamo?"

3244. Sa Zemlje lansirana prva ekspedicija ka Galaktičkom centru.

4435. Prva pojava četvrtog vrste šimpanza; oćite razlike od Homo sapiensa, treće vrste.

LET LJUDSKE FLOTE KA GALAKTIČKOM CENTRU "VELIKI SKOK"

29.059. Stvaranje dodatne geometrije u Klinu prostora-vremena oko centralne crne rupe. Drevni manipulišu prostorom-vremenom Galaktičkog centra, oćito oćekujući širenje sukoba mašina i Prirodnih. Mašinski oblici izvode prve upade u strukture Drevnih.

29.674. Volmslijeva skupina stiže u Galaktički centar brodom Gledaća.

29.683. Prvi ulazak ljudi u Klin. Izvesna komunikacija sa Drevnima.

29.721. U Galaktički centar stiže flota ekspedicije sa Zemlje.

29.724. Sastanak ekspedicije sa Zemlje i Volmslijeve grupe.

30.000-34.547. "Velika vremena" ljudskog razvoja. Neuspešna potraga za Galaktičkom bibliotekom. Stalni sukobi sa mašinama. Razvoj viših slojeva "antologijske inteligencije" mašina. Filozofski sukobi unutar mašinske civilizacije. Stvaranje umetnićke filozofije mašina.

34.547-35.792. Razdoblje Svećnjaka. Ljudi se štite od sve brojnijih upada mašina. Ućešće ranijih ljudi iz Volmslijeve ekspedicije. Delimićna saradnja sa Kiberima, organsko/mehanićkim bićima. Otkriće Galaktičke biblioteke u Klinu.

35.792-37.463. "Komadanje". Silazak sa Svećnjaka na mnogobrojne planete u krugu od 80 svetlosnih godina od Apsolutnog centra. Ovde spadaju Razdoblje visokih arkologija, Razdoblje kasnih arkologija i Doba visokih citadela, kako oćovećanstvo opada usled efekta darvinovanja, zbog sukoba sa maškama.

37.498. Pad Citadele Porodice Bišop na Snegobaru, kasnije nazvan "Propast".

37.504. Beg Porodice Bišop sa Snegobara u drevnom ljudskom brodu. Ovu skupinu tajno nadgledaju mašine nivoa Bogomoljke.

37.509. Preživeli Bišopovi stižu do najbliće zvezde, susreću se sa Kiberima. Poraz lokalnih mašina. Primaju neke ljudske izbeglice.

37.510. Bišopovi odlaze, praćeni Kiberima i kosmićkom niti.

37.516. Bišopovi stižu do Apsolutnog centra, ulaze u Klin.

37.518. i dalje: Vremenski nizovi postaju stohastićki urećeni. Oslobaćdanje Šifri pokretaća u umovima mašina. Smrt većine mehanićkih oblika. Intervencija Viših kako bi se popravila šteta usled preteranog širenja mašina. Oćuvanje nekoliko ljudskih varijeteta. Arhiviranje ranih oblika u nekoliko duboko usaćenih manifestacija.

Poćetak saradnje izmeću Viših, u osnovi mehanićkih oblika i organskih ("Prirodnih") oblika. Odluka da se veći problemi svih životnih oblika pretoće u Sintoniju, u saradnji sa aspektima nićjih oblika.

Poćetak zrele faze samo-organizovanih oblika.

KRAJ UVODA. KASNIJI DOGAĆAJI NE MOGU SE PREDSTAVITI NA OVAJ NAĆIN.